

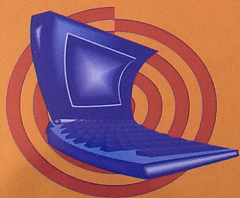

ISSN 2219-5882

KİTABXANAŞÜNASLIQ VƏ İNFORMASIYA

Elmi-nəzəri və praktiki jurnal

№ 1 (28)

2019

Bakı Dövlət Universiteti Azərbaycan xalqının, Azərbaycan Respublikasının milli sərvətidir, milli iftixarıdır!

**** * ****

Kitabxana xalq, millət üçün, cəmiyyət üçün müqəddəs bir yer, mədəniyyət, bilik, zəka mənbəyidir. Ona görə də kitabxanaya daimi hörmət xalqımızın mədəniyyətini nümayiş etdirən amillərdən biridir.

Heydər Əliyev

**BAKİ DÖVLƏT UNIVERSİTETİNİN
100 İLLİK YUBİLİYİNİN KEÇİRİLMƏSİ HAQQINDA
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN
SƏRƏNCAMI**

2019-cu ildə Azərbaycanın nüfuzlu elm və təhsil ocağı Bakı Dövlət Universitetinin təsis edilməsinin 100 illiyi tamam olur.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yadigarı Bakı Dövlət Universiteti müsəlman Şərqində yeni tipli ilk ali məktəb kimi yarandığı vaxtdan etibarən nailiyyətlərlə zəngin şərəfli bir yol keçmişdir. Daim Azərbaycançılıq məfkurəsinə sadiqlik nümayiş etdirən Universitetin ölkədə ali təhsil sisteminin qurulmasında, elmi tədqiqatların dərin məzmunu kəsb edərək son texnologiyaların da tətbiqi ilə müasir standartlara uyğun aparılmasında və ümumən özüniüdərk prosesinin sürətləndirilməsində təqdirəlayiq xidmətləri vardır.

Bakı Dövlət Universiteti tarixən vətənpərvər ziyalıların fədakar əməyi sayəsində yetirdiyi ictimai-siyasi, elm və mədəniyyət xadimləri ilə Azərbaycanın mövcud simasının təşəkkülünə böyük tövələr vermişdir. Respublikada yaradıcı elmi təfəkkürün innovativ ideyalar əsasında formalaşdırılması, hazırlıqlı kadr potensialının davamlı təkmilləşdirilməsi və elmi-intellektual mühitin inkişaf səviyyəsinin daha da yüksəldilməsi, o cümlədən Azərbaycan xalqının tarixi-mədəni dəyərlərinin və mənəvi-əxlaqi sərvətlərinin qorunub yaşadılması Universitetin dünya təhsil məkanına integrasiya yolu seçməklə göstərdiyi bugünkü çoxşaxəli, geniş fəaliyyətin başlıca istiqamətlərini təşkil edir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq və ölkədə ali təhsilin, elmi əmələlərin zənginləşdirilməsində, gənc nəslin müstəqil dövlətçilik ideallarına sədaqət ruhunda tərbiyəsində mühüm xidmətlərini nəzərə alaraq, Azərbaycan xalqının milli sərvəti Bakı Dövlət Universitetinin 100 illik yubileyinin layiqincə qeyd olunmasını təmin etmək məqsədilə qərara atıram:

- 1. Bakı Dövlət Universitetinin 100 illik yubileyi dövlət səviyyəsində qeyd edilsin.*
- 2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti Bakı Dövlət Universitetinin 100 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbirlər planını hazırlayıb həyata keçirsin.*

İLHAM ƏLİYEV

*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı, 14 noyabr 2017-ci il.*

Bakı Dövlət Universiteti Azərbaycanın aparıcı təhsil ocağıdır. Burada çox güclü professor-müəllim heyəti vardır və bütün dövrlərdə də Universitet Azərbaycanda peşəkar kadrların hazırlanması işində çox böyük işlər görmüşdür.

İlham Əliyev

KİTABXANAŞÜNASLIQ VƏ İNFORMASIYA

ELMİ-NƏZƏRİ VƏ
PRAKTİKİ JURNAL

JURNAL BAKI DÖVLƏT UNIVERSİTETİNİN
-100- İLLİK
YUBİLEYİNƏ HƏSR EDİLİR

*"Kitabxanaşünaslıq və informasiya" jurnalı
08.10.2010-cu il tarixində Beynəlxalq İSSN
Mərkəzi (Paris, Fransa) tərəfindən 2219-5882
nömrəsi ilə ardı davam edən nəşrlərin
beynəlxalq reyestrinə daxil edilmişdir.*

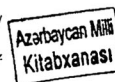
№ 1 (28)

http://libinfo.bsu.edu.az/az/content/kitabxanasliq_v_nformasya_jurnali

<https://ricest.ac.ir/>

<http://anl.az>

Bakı – 2019

Təsisçi və
baş redaktor:

Abuzər XƏLƏFOV
*Əməkdar elm xadimi, BDU-nun fəxri
professoru, BMT yanında Beynəlxalq
İnformasiyalasdırma Akademiyasının
akademiki, tarix elmləri doktoru,
professor*

Baş redaktor müavini:

Azad QURBANOV
*fəlsəfə doktoru
(fizika-riyaziyyat elmləri üzrə) dosent*

Məsul katib:

Pərviz KAZİMİ
*Fəlsəfə doktoru
(tarix üzrə), dosent*

Redaksiya heyəti:

Zülfü Toman, *Türkiyə Milli Kitabxanasının direktoru*
Roman Motulskiy, *Belarus Milli Kitabxanasının direktoru*
Ayboniz Əliyeva-Kəngərli, *filologiya elmləri doktoru*
Xəlil İsmayilov, *tarix elmləri doktoru, professor*
Umutkan Munalbaeva, *Qazaxıstan Milli Akademik
Kitabxanasının direktoru*
Kərim Tahirov, *fəlsəfə doktoru (tarix üzrə), professor*
Azərbaycan Milli Kitabxanasının direktoru
Mayıl Əhmədov, *Prezident Kitabxanasının direktoru*
Aleksandr Vərzinin, *Rusiya Milli Kitabxanasının baş direktoru*
Vadim Duda, *Rusiya Dövlət Kitabxanasının baş direktoru*
Tamara Vileqjanina, *Yaroslav Mudriy adına
Ukrayna Milli Kitabxanasının baş direktoru*
Elçin Əhmədov, *fəlsəfə doktoru (pedaqogika üzrə), dosent*
Knyaz Aslan, *fəlsəfə doktoru (pedaqogika üzrə), dosent*
Nadir İsmayilov, *fəlsəfə doktoru (pedaqogika üzrə), dosent*

Jurnal Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyində qeydə alınmışdır.
Şəhadətnamə № 3135, 16.03.2010.

Redaksiyanın ünvanı: Az 1073, Bakı şəhəri, Zəhid Xəlilov küç. 23
Bakı Dövlət Universiteti, 2 saylı tədris korpusu, mətbəxə 4, otaq № 508
Telefon: (+994 12) 439-03-66.
№2-3(26-27) May-Dekabr, 2019

© "Kitabxanaslaşdırma və informasiya", 2019, № 1 (28).

LIBRARY SCIENCE AND INFORMATION

SCIENTIFICO-THEORETICAL
AND PRACTICAL JOURNAL

JOURNAL DEDICATED TO THE
100TH ANNIVERSARY OF THE
BAKU STATE UNIVERSITY

*The journal of «Library science and information» dates
in 08.10.2010 was included to the international
schedule by ISSN Centre (Paris, France) numbered
2219-5882 with the regulation of publications to be
continued.*

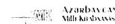
№ 1 (28)

http://libinfo.bsu.edu.az/az/content/kitabxanaslasliq_v_informasiya_jurnali

<https://ricest.ac.ir/>

<http://anl.az>

Baku – 2019

Founder and
Editor-in-chief:

Abuzar KHALAFOV
*Honoured Science worker, honored
professor of BSU, Academician of
International
Information Academy by UNO,
Doctor of History professor*

Assistant editor-in-chief:

Azad QURBANOV
*Doctor of Philosophy
(on Physico-mathematical) docent*

Executive Secretary:

Parviz KAZIMI
*Doctor of Philosophy
(of History)*

Editorial board:

Zulfi Toman, *Director of the National Library of Turkey*
Roman Motulskiy, *Director of the National Library of Belarus*
Aybaniz Aliyeva-Kangarli, *Doctor of Philology*
Khalil Ismayilov, *Doctor of History, professor*
Umutkan Munalbaeva, *The director of the National Academic Library
of Kazakhstan*
Karim Tahirov, *Doctor of Philosophy (on History), professor Chief of
the National library of Azerbaijan*
Mayil Ahmadov, *Chief of the Presidential Library*
Alexander Vershinin, *General Director of the Russian National
Library*
Vadim Duda, *General Director of the Russian State Library*
Tamara Vilegzhanina, *General Director of the National Library of
Ukraine named after Yaroslav Mudryi*
Elchin Ahmedov, *Doctor of Philosophy (on Pedagogy), docent*
Knyaz Aslan, *Doctor of Philosophy (of Pedagogy), associate professor*
Nadir Ismayilov, *Doctor of Philosophy (on Pedagogy)*

Journals have been registered in the Justice Ministry of the Azerbaijan Republic.
Certificate 3135, 16.03.2010.

Address of the editorial office: Az 1073, Baku city, Zahid Khalilov str. 23
Baku State University, educational building №2, 4th floor, room №508
Phone: (+994 12) 439-03-66
№2-3 (26-27), May-December, 2019

© "Library science and Information", 2019, №1 (28).

БИБЛИОТЕКОВЕДЕНИЕ И ИНФОРМАЦИЯ

НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ И ПРАКТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ЖУРНАЛ ПОСВЯЩЕН
-100-ЛЕТИЮ
БАКИНСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО
УНИВЕРСИТЕТА

*Журнал «Библиотековедение и информация»
включен Международным Центром ISSN
(Париж, Франция) в продолжающийся
издание международного реестра под
номером 2219-5882 с 08.10.2010*

№ 1 (28)

http://libinfo.bsu.edu.az/az/content/kitabxananasliq_v_nformasya_jurnali

<https://ricest.ac.ir/>

<http://anl.az>

Баку – 2019

Учредитель и
главный редактор:

Абузар ХАЛАФОВ
Заслуженный деятель науки,
почётный профессор БГУ, Академик
Международной Информационной
Академии при ООН, доктор
исторических наук, профессор

Зам. главного редактора:

Азад ГУРБАНОВ
доктор философии (по физико-
математическим наукам) доцент

Ответственный секретарь:

Парвиз КАЗЫМИ
Доктор философии
(по историческим наукам), доцент

Редакционная
коллегия:

Зулфи Томам, директор Национальной библиотеки Турецкой
Республики
Роман Мотульский, директор Национальной
библиотеки Беларуси
Айбениз Алиева-Кенгерли, доктор филологических наук
Халил Исмаилов, доктор исторических наук, профессор
Умуткан Муналбаева, директор Национальной
библиотеки Казахстана
Керим Тахиров, доктор философии (по историческим наукам)
профессор, директор Национальной библиотеки Азербайджана
Маил Ахмедов, директор Президентской Библиотеки
Александр Вершинин, генеральный директор Российской
Национальной библиотеки
Вадим Дула, генеральный директор Российской Государственной
Библиотеки
Тамара Вилегжанина, генеральный директор Национальной
Библиотеки Украины имени Ярослава Мудрого
Эльчин Ахмедов, доктор философии (по педагогическим наукам),
доцент
Князь Аслан Доктор философии (по педагогическим наукам), доцент
Надир Исмаилов, доктор философии (по педагогическим наукам)

Журнал зарегистрирован в Министерстве Юстиции Азербайджанской Республики.
Свидетельство № 3135, 16.03.2010.

Адрес редакции: Аз 1073, г. Баку, ул. Захиди Халилова 23
Бакинский Государственный Университет, учебный корпус №2, 4-ый этаж, кабинет № 508
Телефон: (+994 12) 439-03-66
№2-3 (26-27), Май- Декабрь, 2019

© "Библиотековедение и информация", 2019, № 1 (28)

BAKİ DÖVLƏT UNIVERSİTETİ – 100
(1919-1969-cu illər)

XƏLƏFOV A. A.

Əməkdar elm xadimi, Azərbaycan Respublikasının
Fəxri mədəniyyət işçisi,
Bakı Dövlət Universitetinin Fəxri professoru,
tarix elmləri doktoru, professor

Məqalə 2019-cu ilin sentyabrında dövlətimiz tərəfindən 100 illik yubileyi qeyd
ediləcək Bakı Dövlət Universitetinin 1919-1969-cu illər tarixinə həsr edilmişdir.

Açar sözlər: Bakı Dövlət Universiteti 100, Bakı Dövlət Universitetinin
Azərbaycan elminin, təhsilinin, mədəniyyət və maarifinin inkişafında böyük xidmətləri.

Bakı Dövlət Universiteti Azərbaycan xalqının milli sərvəti,
milli iftixarıdır

HEYDƏR ƏLİYEV

Avropa və Asiyanın qovşağında 100 il elm və təhsil məşəli kimi yanan
Bakı Dövlət Universiteti Azərbaycan xalqını işıqlı gələcəyə aparan yolu daim
ışığılandırmış, ölkəmizin təhsil, elm, maarif və mədəniyyətinin təməl daşı kimi
böyük və qüdrətli elm və təhsil məbədgahına çevrilmişdir.

Böyük iftixar hissi ilə demək olar ki, Xalq Cümhuriyyətinin yadigarı
olan bu möhtəşəm elm və təhsil məbədgahının işığı zaman keçdikcə, Azərbay-
can alimlərinin böyük fədakarlığı sayəsində daha da gurlaşmış, qloballaşan, in-
formasiyalanan dünyanın bütün mərkəzlərində şölənlənir. Buna görə də xalqı-
mız Azərbaycanın təhsil, elm, mədəniyyətinin inkişafı, milli məniyyətin, milli
şüurun formalaşması tarixində böyük rol oynayan Bakı Dövlət Universitetinin
100 illik şanlı yubileyini təntənəli şərətdə bayram etməyə hazırlaşır.

Bakı Dövlət Universitetinin bayramı Azərbaycan elminin, təhsilinin,
mədəniyyətinin bayramıdır. Ölkəmizin son dövrdə əldə etdiyi tarixi qələbəmi-
zin bayramıdır. Bu bayram bir də ona görə böyük qiymət və əhəmiyyət kəsb
edir ki, Bakı Dövlət Universiteti xalqımızın böyük hörmətlə yad etdiyi Azər-
baycan Xalq Cümhuriyyətinin yadigarıdır.

Məhz buna görədir ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev qısa zaman kəsiyində
fəaliyyət göstərən Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin fəaliyyətini istiqlal mü-
barizəsi tarixində parlaq səhifə kimi qiymətləndirir. Heydər Əliyev deyir:
“Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti qısa müddət ərzində həyata keçirdiyi tədbir-
lər sayəsində bütün dövlətçilik atributları – öz parlamenti, hökuməti, ordusu və

pul vahidi olan müstəqil dövlətə çevrildi. O, bütün dövlətçilik prinsiplərinə və göstəricilərinə görə Şərqdə ən demokratik respublika idi". Ulu Öndər Heydər Əliyev həmçinin Cümhuriyyətin fəaliyyətində Bakı Dövlət Universitetinin yaradılmasını Cümhuriyyətin yadigarı kimi qiymətləndirirdi. O yazırdı: "Əsrin əvvəllərindən bu günə kimi Azərbaycan elminə, maarifinə cıraq tutan Universitetimizin yaradılması xalqımızın tarixində ən əlamətərdar mədəni hadisədir".

2019-cu ilin sentyabr ayının 1-də respublikanın ilk elm və təhsil ocağı olan Bakı Dövlət Universitetinin 100 illiyi tamam olur. Bu şərəfli tarixi günü dövlətimiz, xalqımız, Azərbaycanın böyük ziyalıları ordusu, elm və təhsil xadimləri böyük iftixar hissi ilə qeyd etməyə hazırlaşır.

Azərbaycan elminə, təhsilinə, maarif və mədəniyyətinə yüksək qiymət verən, daim qayğı göstərən Əlke Prezidenti İlham Əliyev Bakı Dövlət Universitetinin yubileyinin dövlət səviyyəsində keçirilməsi üçün 14 noyabr 2017-ci il tarixli sərəncam imzalamışdır. Sərəncamda deyilir:

"Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yadigarı Bakı Dövlət Universiteti müsəlman Şərfində yeni tipli ilk ali məktəb kimi yarandıqı vaxtdan etibarən nailiyyətlərlə zəngin, şərəfli bir yol keçmişdir. Daim Azərbaycançılıq məfkurəsinə sadiqlik nümayiş etdirən universitetin Əlkədə ali təhsil sisteminin qurulmasında, elmi tədqiqatların dərin məzmunu kəsb edərək, son texnologiyaların da tətbiqi ilə müasir standartlara uyğun aparılmasında və ümumən milli özünüdərk prosesinin sürətləndirilməsində tədqiqatçı xidmətləri vardır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32 bəndini rəhbər tutaraq və Əlkədə ali təhsilin, elmin ənənələrinin zənginləşdirilməsində, gənc nəslin müstəqil dövlətçilik ideyalarına sədaqət ruhunda, tərbiyəsində mühüm xidmətlərini nəzərə alaraq, Azərbaycan xalqının milli sərvəti Bakı Dövlət Universitetinin 100 illik yubileyinin lazımlı qeyd olunmasını təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. "Bakı Dövlət Universitetinin 100 illik yubileyi dövlət səviyyəsində qeyd edilsin".

Möhtərəm Prezidentimizin bu fərmanı dövlətimizin Bakı Dövlət Universitetinə böyük qayğısının təzahürüdür.

Bakı Dövlət Universiteti olduqca çətin bir şəraitdə-1919-cu ilin sentyabr ayının 1-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti tərəfindən təsis edildi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yadigarı kimi tarixə düşən Bakı Dövlət Universiteti Cümhuriyyətin elm, təhsil, maarif və mədəniyyət sahəsində həyata keçirdiyi tədbirlərin ən mühümüdür.

Müstəqil, suveren, demokratik dövlət qurmaq arzusu, istəyi ilə yaşayan xalqımızın həyatında, tarixi müqəddəratında XX əsr xüsusi taleylikli mərhələ təşkil edir. Məhz bu əsrdə tarix Azərbaycan xalqına illərdən bəri arzusunda olduğu müstəqilliyə qovuşmaq, milli, müstəqil, suveren, dünyəvi dövlət qurmaq

imkanı verdi. 1918-ci ilin may ayının 28-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yaradıldı. Xalqımız uzun illərdən bəri arzusunda olduğu müstəqilliyə qovuşdu.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti cəmi 23 ay yaşasa da, öz geniş milli proqramlarını həyata keçirə bilməyə də, onun qısa bir zaman kəsiyində istiqbalıyyət, siyasət, elm, təhsil və mədəni inkişaf milli süqut formalaşması, milli mədəni ideyalarının yaradılması sahəsində həyata keçirdiyi tədbirlər böyük tarixi əhəmiyyətə malik oldu.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin həyata keçirdiyi tədbirlər icarısında Ulu Öndər Heydər Əliyevin dediyi kimi, "Əsrin əvvəllərindən bu günə kimi Azərbaycan elminə və maarifinə cıraq tutan universitetimizin yaradılması xalqımızın tarixində ən əlamətərdar, mədəni hadisədir". Məhz buna görə ki, Bakı Dövlət Universitetinin yaranması Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin tarixinə qızıl hərflərlə yazılmışdır.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaradıcıları, dövlət xadimləri və ideoloqları xalqımızın yüksək mədəniyyətə, intellektə, böyük vətənpərvərlik ruhuna malik olan şəxsiyyətlər olmuşlar. Böyük əksəriyyəti xaricdə təhsil almış bu ziyalılar hər bir xalqın inkişaf və tərəqqisində maarif və mədəniyyətin, elm və təhsilin böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini dərk edərək, xalqın maariflənməsini, elm və təhsilə yiyələnməsini milli ruha, milli məfkurəyə, özünüdərkə sahib olmasının fundamental əsası kimi qiymətləndirdilər.

Biz indi Bakı Dövlət Universitetinin yaranması tarixində mühüm xidmətləri olan bu böyük vətənpərvər insanların adını böyük qürur hissi ilə çəkməyə borcluuyq. Şərqdə ilk müstəqil, suveren, dünyəvi dövlət quruculuğunun təşkilatçıları və ideoloqları olan Fətəli Xan Xoyski, Əlimərdan bəy Topubəşov, Məhəmməd Əmin Rəsulzadə, Məhəmməd Həsən Hacınski, Xudadad bəy Məlik Aslanov, Xəlil bəy Məlik Aslanov, Əhməd bəy Ağayev, Behbud bəy Cavanşir, Rəşid bəy Qaplanov, Əhməd bəy Pəpinov, Soltan Məcid Qənizadə, Cəmo bəy Hacınski, Üzeyir Hacıbəyli, Əli bəy Hüseynzadə, Məhəmməd Rza Vəkilov, Mir Hidayət Seyidov və başqaları. Azərbaycan xalqının yetimləri olan bu böyük şəxsiyyətlərin ruhu qarşısında baş əymək hər birimizin borcudur.

Bakı Dövlət Universitetinin yaradılması olduqca çətin siyasi mübarizə şəraitində Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin böyük fədakarlığı, ardıcıl mübarizəsi şəraitində mümkün oldu.

1918-ci ildə Tiflisdə Zaqafqaziya yeganə Universitet olan Tiflis Rus Universiteti fəaliyyət göstərirdi. 1918-ci il mayın 26-da Zaqafqaziya Seymi fəaliyyətini dayandıraraqdan sonra Zaqafqaziya üç müstəqil respublika-Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistan respublikaları yarandı.

1918-ci ildə Gürcüstan hökuməti Tiflis Universitetini yaratdı. Beləliklə, Zaqafqaziya Universitetinin fəaliyyətinin dayandırılması reallaşdı. Universitetin maliyyələşdirilməsi məsələsi də sual altında idi. Ona görə də universitet

Tiflisdə fəaliyyət göstərməyin mümkün olmadığı nəzərə alınaraq, onun başqa şəhərə köçürülməsi məsələsi gündəmə çıxmışdı. Universitet rəhbəri universitetin qurulması haqqında üç şəhərdən Bakıdan, İrəvandan və Krasnodardan məktub almışdı. Universitet rəhbərliyi Elmi Şuranın göndərdiyi nümayəndələr vasitəsi ilə həm şəhərlərin universiteti qəbul edə biləcək vəziyyəti ilə tanış olmuş, komissiya üzvlərinin fikirlərini Elmi Şuranın iclasına çıxarmışdı. Elmi Şura ermənilərin etirazına baxmayaraq, Tiflis Rus Universitetinin Bakıya köçürülməsinə məqsədə müvafiq hesab etmişdi. Ancaq Universitetin Bakıya köçürülməsi baş tutmadı.

Tiflis Rus Universitetinin rektoru, professor V.İ. Razumovski yazır ki, "ələ bu zaman -1919-cu ilin mayın 1-də Azərbaycan Respublikasının maarif naziri Həmid bəy Şaxtaxtinski teleqram göndərib mənə bildirir ki, Bakıda yeni universitet açılır və hökumət universitetin təşkilini öz üzərinə götürərək təsis komissiyası yaradılmasını xahiş edir. Mən bu təklifi qəbul etdim və Zaqafqaziya Rus Universitetinin rektoru vəzifəsindən çıxıb Bakıya gəlməyi qərara aldım". Universitetin yaradılmasında israrlı olan Azərbaycan hökuməti 1919-cu il mayın 19-da Bakı Dövlət Universitetinin təsis edilməsini təşkil etmək üçün Xalq Maarif Nazirliyi nəzdində Universitet komissiyasını yaradır. Komissiyaya professor V.İ. Razumovski (sədr), professorlar N.A. Dubrovski, A.M. Levin, L.S. Titoviç, müəllim L.A. İsakov və digər dövlət nümayəndələri daxil edilmişdi.

Universitet komissiyası az bir müddətdə çox səmərəli işlər görürək, Bakı Dövlət Universitetinin açılması haqqında bəyannaməni, Bakı şəhərində Dövlət Universitetinin təsis edilməsi haqqında qanun layihəsini, Universitetin nizamnaməsini və universitetin fəaliyyəti üçün ştat cədvölünü və smetəsini hazırlayıb Xalq Maarif Nazirliyinə təqdim edir.

1919-cu il iyulun 9-da hökumət Maarif Nazirliyinə təqdim edilən layihəni müzakirə edərək təsdiq edir.

Hökumət tərəfindən təsdiq edilmiş bu layihə 1919-cu ilin iyul-avqust aylarında müzakirə və təsdiq edilmək üçün Parlamenta verilir. Çox təəssüf hissi ilə qeyd etmək lazımdır ki, Parlamentdə Universitetin təsisinə mane olan qüvvələr də meydana çıxdı. Onlar dərslərin rus dilində aparılmasını əsas götürərək, universitetin ruslaşdırmağa xidmət göstərəcəyini bildirdirdilər. Həmçinin Parlamentdə Azərbaycanın inkişafını gözü götürməyən başqa millətləri təmsil edən qüvvələr də universitetin təsis edilməsinin əleyhinə çıxırdılar.

Ancaq universitetin əleyhinə olan qüvvələr Parlament üzvləri, qabaqcıl ziyalılar, dövlət xadimləri tərəfindən ciddi tənqid edilməklə onların gətirdiyi dəlillərin əsassız olması sübut edilərək rədd edildi. Qanun layihəsinin tərəfdarları Fətəli xan Xoyski, M.Ə. Rəsulzadə, N. Yusifbəyli, M. Hacınski, A. Əfəndizadə, S.A. Vənosoviç, S.M. Qənzadə, Ə.H. Qarayev, S. Ağamalıoğlu, R. Qafılanov və başqaları əsaslı dəlillər gətirdilər ki, universitet Azərbaycan xalqının maarif-

lənməsinə, milli kadrların hazırlanmasına, ölkənin mədəniyyətinin, təhsilinin inkişafına böyük təkan verəcək. Nəhayət, parlamentdə 4 saatə yaxın gedən gərgin müzakirələr öz nəticəsini verdi. Cümhuriyyət Parlamenti universitetin təsisinə səs verdi. Beləliklə, üç aylıq gərgin parlament mübarizəsindən sonra Cümhuriyyət Parlamenti 1919-cu il sentyabrın 1-də ölkəmizin gələcək inkişaf yolunu işıqlandıran elm maarif və mədəniyyətin perspektivi, gələcək inkişafının təməli daşı olan ilk Universitetin açılması haqqında qanun qəbul etdi.

"Bakı şəhərində Dövlət Universitetinin təsis edilməsi haqqında" adlanan bu qanun Azərbaycan Respublikasının təhsil, elm, maarif və mədəniyyətinin inkişafı tarixində çox böyük əlamətdar bir hadisə kimi tarixə düşdü. Bu qanuna müvafiq olaraq Azərbaycan hökuməti 1919-cu il sentyabr ayının 8-də Universitet rektorunu və dekanlığını təsdiq etdi.

Bakı Dövlət Universitetinin ilk rektoru professor V.İ. Razumovski, tibb fakültəsinin dekani professor A.M. Levin, Tarix - filologiya fakültəsinin dekani N.A. Dubrovski təyin olundular.

Qanun qəbul edildikdən parlamentin iclasında iştirak edən qanunun qəbulunu səbərsizliklə gözləyən Bakı Dövlət Universitetinin ilk rektoru professor V.İ. Razumovski yazmışdı: "Azərbaycan öz maarif ocağını yaratdı. Türk xalqının tarixinə yeni parlaq səhifə yazıldı. Avropa ilə Asiyanın qovşağında yeni məşəl yandı. Bu böyük tarixi hadisənin şahidləri kimi biz özümlü xoşbəxt hesab edirik".

Parlamentin qəbul etdiyi qanuna müvafiq universitetdə 4 fakültə: Şərq şöbəsi olan Tarix-filologiya, Fizika-riyaziyyat, Hüquq və Tibb fakültələri yaradıldı. Həmçinin ilk olaraq universitetin maddi-texniki bazasının yaradılması və fəaliyyətini davam etdirməsi üçün 15 milyon vəsait ayrıldı. Universitetdə birinci dərslər 1919-cu il noyabrın 15-nə təyin edildi.

Ancaq çox böyük təəssüf hissi ilə qeyd etmək lazımdır ki, Bakı Dövlət Universitetinin formalaşması, inkişaf və tərəqqisi üçün Azərbaycan hökuməti tərəfindən müəyyənləşdirilmiş böyük tədbirlər proqramını həyata keçirmək mümkün olmadı. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti cəmi 23 ay fəaliyyət göstərdikdən sonra yeni yaranan Sovet imperiyası tərəfindən bəşiyində boğuldu. Bolşeviklər cümhuriyyət dövründə yaranmış olan idarə aparatını dağıtdılar. Cümhuriyyətin həyata keçirdiyi milli inkişaf məsələlərinə aid bütün tədbirləri ləğv etdilər.

1920-ci ilin may ayının 11-də Azərbaycan Sovet Respublikasının Xalq Maarif Komissarı Dadaş Bünyadzadə universitetin rektoru V.İ. Razumovskiye sərəncam göndərmiş, universitetin təlim-tərbiyə işində yeni qaydalar yaradılmasına Sovet Rusiyası ilə əlaqələrin genişləndirilməsini, yeni müəllimlər dəvət edilməsini tələb etmişdi. Bu təqizlərə davam gətirməyən V.İ. Razumovski Bakı-nı tərk etməyə məcbur oldu. Rektor vəzifəsinə S.N. Davidenko təyin edildi.

1922-ci ildə Sovet Sosialist Respublikaları İttifaqı (SSRİ) yaradıldıqdan sonra Azərbaycan təhsili mərkəzdən idarə edilməyə başladı. Bütün SSRİ universitetləri üçün tərtib edilən proqramlar Bakı Universitetində də tətbiq edilməyə başladı.

1922-ci ildə Universitetin adı dəyişdirilib, Azərbaycan Dövlət Universiteti adlandırıldı. 1924-cü ildə isə universitetə V.I.Leninin adı verildi.

Bakı Dövlət Universiteti öz 100 illik tarixinin 70 ilini SSRİ-nin tərkibində fəaliyyət göstərmiş, sovet təhsil sisteminin əsasında inkişaf edib təkmilləşmişdir. Ədalətə naminə deməliyə ki, dövrün ən qabaqcıl universitetlərindən birinə çevrilmişdir.

Ulu Öndər Heydər Əliyev Bakı Dövlət Universitetinin 80 illik yubileyindəki çıxışında demişdir: "Mənim də mövqeyim ondan ibarətdir ki, Azərbaycan xalqı, təhsili 70 illik sovet hakimiyyəti dövründə böyük inkişaf yolu keçibdir. Xalqımız təhsillənib, yüksək təhsilə malik olubdur".

Universitetin tarixində ən dəyərli, zəngin hadisələrlə dolu bir dövr kimi 20-ci əsrin əvvəlləri xüsusi mərhələ kimi çox zəngin olmuşdur. 1918-20-ci illəri əhatə edən bu mərhələ olduqca kiçik bir müddəti - 8 aylıq bir dövrü əhatə edir. Yenicə formalaşmağa başlayan universitetdə təşkilatlanma, idarəetmə strukturunun yaranması, təhsilin və elmi işlərin yeni forma və üsullarının təkmilləşməsi, maddi-texniki bazasının möhkəmlənməsi ön plana çəkilmiş və çox ciddi tədbirlər həyata keçirilmişdir. Yeni fakültələr, ixtisaslar açılmış, laboratoriyalar yaradılmış, elmi kitabxanaları təşkil etmək mümkün olmuşdu.

Universitet tələbə qəbulu məsələsini diqqət mərkəzində saxlayır, gələcənin universitetə qəbul edilməsi üçün böyük məlumatlandırma işi aparılırdı. 15 noyabr 1919-cu ildən sistemli tədris fəaliyyətinə başlayan universitet birinci kurslara qəbul aparmaqla öz tələbə korpusunu yaratmağa müvəffəq olmuşdu.

Tələbələr sırasına ilk dəfə qəbul edilən abituriyentlərdən 297 nəfərinin azərbaycanlı olması uğurlu başlanğıc kimi qiymətli idi. 1920-1921-ci tədris ilində Universitetdə fizika-riyaziyyat fakültəsi, 1922-ci ildə Şərqşünaslıq fakültəsi yarandı. Şərqşünaslıq fakültəsi tarix-filologiya fakültəsinin bazasında yaradılmışdı. Fakültədə ilk şöbə-tarix və dil şöbələri fəaliyyət göstərməli idi. 1928-ci ildə Şərq fakültəsinin nəzdində etnoqrafiya şöbəsi də təşkil edilmişdi.

Dövrün tələbəsinə müvafiq 1923-cü ildə tarix-filologiya şöbəsi fakültəsi yenidən təşkil edilərək, üç şöbəli olan ümumi elmlər fakültəsinə çevrildi. Fakültənin dil-ədəbiyyat, ictimai tarix və hüquq şöbələri xeyli genişləndirilərək onların qəbulu artırıldı. 1929-cu ildə respublikada müəllim kadrlarına böyük tələbatın olduğu nəzərə alınaraq, Azərbaycan və rus bölmələri olan qiyabi pedaqoji fakültələr yaradıldı. 1928-1929-cu tədris ilində universitetdə müstəqil hüquq fakültəsi də yaradılmışdı.

Həmçinin Universitetdə 1920-ci ildən yaradılan fəhlə fakültələri də fəaliyyət göstərirdi. Respublikanın böyük ehtiyacı nəzərə alınaraq, fəhlə fakültələrinin genişlənməsinə xüsusi diqqət yetirilirdi.

Universitetin kadr potensialı həm kəmiyyət, həm də keyfiyyətcə xeyli möhkəmlənmiş, kadrların tərkibində milli kadrların miqdarı əhəmiyyətli dərəcədə artmışdı. 1919-1920-ci tədris ilində Universitet fəaliyyətə başlayarkən orada 44 nəfər müəllim çalışırdı. Bunların 3 nəfəri professor, 3 nəfəri dosent, 29 nəfəri müəllim idi. 20-ci illərdə böyük inkişaf yolu keçən Universitetdə artıq 1928-29-cu tədris ilində müəllimlərin sayı 311 nəfərə çatmışdı. Rəqəmlər göstərir ki, ilbail Universitetdə çalışan azərbaycanlıların sayı müntəzəm olaraq artırdı. Belə ki, əgər 1919-20-ci tədris ilində azərbaycanlıların sayı 9 nəfər idisə, bunlar professor-müəllim heyətinin 20,5 faizini təşkil edirdisə, 1928-29-cu tədris ilində bu rəqəm 128 nəfər olmuşdu ki, bu da professor-müəllim heyətinin 42 faizini təşkil edirdi.

1920-ci illərdə universitetin tələbə qəbulu planının artması nəticəsində universitet respublikada yüksək ixtisaslı kadr hazırlığının mərkəzinə çevrilmişdi. Rəqəmlərə diqqət yetirək. Əgər 1919-20-ci tədris ilində universitetə 1094 nəfər tələbə qəbul edilmişdisə, bunların sayı 1928-29-cu tədris ilində 1925 nəfərə çatmışdı. Universitetin ilk buraxılışı 1922-ci ildə oldu. Tibb fakültəsinin 30 nəfər bitirmişdi. Bunların 10 faizini azərbaycanlı idi. 1929-cu ildə isə universiteti 1154 nəfər bitirmişdi ki, bunların da 18 faizindən çoxu azərbaycanlı olmuşdu.

Bakı Dövlət Universitetinin 1920-ci illərdəki fəaliyyətində təhsil prosesinin təşkili ilə yanaşı, Azərbaycan elminin təşəkkülü və inkişafında da böyük uğurlar əldə edilmişdi. Universitetin kafedralında, elmi-tədqiqat laboratoriyalarında aparılan elmi tədqiqatlar, araşdırmalar, yazılan dərslər vəsaitləri və dərsliklər böyük elmi əhəmiyyət kəsb edirdi. 1921-ci ildə "Bakı Universitetinin Xəbərləri" nəşrə başladı. Respublikada ilk mətbu orqan olan Xəbərlər-in dörd şöbəsi - təbiişünaslıq və tibb, ictimai elmlər, şərqşünaslıq və hüquq şöbələri var idi. 1924-cü ildə universitet həmçinin "Tibbin nəzəri-praktiki" jurnalını nəşr etməyə başladı. Universitet 1920-ci illərdə 500 çap vərəqi həminə kitab, jurnal və salnamə buraxmağa nail olmuşdu ki, bu da dövrün ən yaxşı göstəricisi hesab oluna bilərdi. Bütün bu göstəricilər universitetin nailiyyəti kimi elm və mədəniyyət, millətimiz qarşısında onun şərafli xidməti idi.

Respublikamızda ilk elm nəşriyyatının yaranması da Universitetin adı ilə bağlıdır. 1920-ci ildə Universitet öz elm nəşriyyatını yaradıb. Bu nəşriyyat universitetin professor-müəllim heyətinin, həmçinin respublikanın görkəmli alimlərinin, ziyalıların əsərlərini çap etməkə Azərbaycan elmin inkişafına böyük töhfələr verdi.

Bakı Dövlət Universitetinin 1920-ci illərdə əldə etdiyi ən mühüm uğurlardan biri Bakı Dövlət Universitetinin elmi kitabxanasının yaradılması olmuşdur. 1919-cu ildə Bakı Dövlət Universitetini yaratmaq, onun nizamnaməsini tərtib edib hazırlamaq üçün universitetin ilk rektoru V.İ. Razumovskinin sədrliyi ilə yaradılan komissiya universitetin atributlarından biri universitet Elmi Kitabxanasının yaradılmasını zəruri hesab etdi və təzliklə kitabxana üçün bina verilməsini, kitab və digər avadanlıqlar almaq üçün vəsait ayrılmasını ön plana çəkdi. İngilislər universitet üçün ayrılan binanı boşaltdıqdan sonra ticarət məktəbinin binasında kitabxanaya yer verildi və onun təşkili üçün tədbirlər həyata keçirilməyə başlandı.

Aparılan işlər nəticəsiz qalmadı. Artıq 1920-ci ildə Universitet kitabxanasında olan kitabların sayı 951 nüsxəyə çatmışdı. 1920-ci ilin əvvəllərində kitabxananın fondunda 4660 nüsxə kitab toplanmışdı. 1919-cu ilin noyabrında kitabxanada qiraətxana təşkil edildi ki, bu da oxuculara, xüsusilə tələbələrə kitabxana xidmətinə xeyli yaxşılaşdırdı.

Xalq Maarif Komissarlığının və Universitet rəhbərliyinin kitabxanaya günün tələbləri səviyyəsində kitabla təchiz etmək, oxucuların tələbini ödəmək üçün ayrı-ayrı ixtisasları ədəbiyyatla təmin etmək üçün gördüyü ardıcıl tədbirlər öz nəticəsini verdi. Kitabxananın fondu bir ildə 3 dəfəyə qədər artdı. Əgər kitabxana fəaliyyətə başlayarkən onun fondunda 4660 kitab var idisə, 1922-ci ildə 8923 adda 14434 kitab var idi. Əlbəttə, müxtəlif elmlərin tədrisini həyata keçirən universitet üçün Azərbaycanda lazımı elmi ədəbiyyatın olmaması xarici ölkələrdən kitab alıb gətirilməsi zərurətini irəli sürürdü.

Universitetin kitabxanası 1920-ci illərdə oxuculara xidmət etməklə yanaşı, ilk ali məktəb kitabxanası kimi təhsil sahəsinin kitabxanalarına metodik rəhbərlik işini də həyata keçirdi. Kitabxana vaxtaşırı təhsil kitabxanası işçilərinin müşavirəsinə keçirir, təcrübə mübadiləsi aparırdı.

Bəlaliklə, Bakı Dövlət Universitetinin on illik fəaliyyəti, onun Şərqdə ilk demokratik, dünyəvi universitet kimi ölkənin elm, təhsil, mədəniyyət və maarif sahəsində həyata keçirdiyi tədbirlər, ölkənin təhsil sistemində, elminə gətirdiyi yeniliklər, Azərbaycan milli mədəniyyətinin müxtəlif sahələrində inkişafına verdiyi töhfələr, milli şüurun, milli ideologiyanın formalaşmasında, milli tariximizin, ədəbiyyatımızın, doğma Azərbaycan dilinin öyrənilməsində böyük xidməti və rolu xalqımız, dövlətimiz, ziyalılarımız tərəfindən böyük rəğbət hissi ilə qarşılanmışdı. Odur ki, Azərbaycan dövləti Universitetin göstərdiyi böyük xidmətləri nəzərə alaraq Universitetin 10 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında qərar qəbul etdi.

Yubiley 1930-cu il yanvarın 12-də Bakı Opera və Balet Teatrında keçirildi. Yubiley iclasında Gürcüstan, Ermənistan və Dağıstandan nümayəndə he-

yətləri iştirak edirdi. Yubiley komissiyasının adına çoxlu təbrik teleqramları daxil olmuşdur.

Bakı Dövlət Universitetinin fəaliyyəti Azərbaycan ali məktəblərinin bəyraqdarı kimi dövlət nümayəndələri tərəfindən yüksək qiymətləndirildi. Bir çox universitet əməkdaşları dövlət mükafatlarına layiq görüldü. Təntənəli şərəfdə keçirilən yubiley iclasına universitetin xalq qarşısında, Azərbaycan təhsili qarşısında, yüksək ixtisaslı milli kadrların hazırlanması sahəsində böyük xidmətləri qeyd edildi. Azərbaycan elminə, maarifinə, mədəniyyətinə gətirdiyi yeniliklər diqqət mərkəzinə çəkildi. Ancaq təəccüb doğurur ki, yüksək fəaliyyətinə görə 10 illik yubileyi böyük təntənə ilə Azərbaycan dövləti tərəfindən qiymətləndirilən, Avropa və Asiyanın qovşaqşında məşəl kimi yanan, Azərbaycan elm və təhsilinin inkişaf yoluna qiraq tutan bu məbədgah öz fəaliyyətinin çiçəkləndiyi dövrdə qsfələtə bağlandı.

Universitet birbaşa Moskvanın göstərişi ilə bağlanmışdı. O dövrdə rəsmi dairələr əsaslandırmağa çalışırdılar ki, ölkədə aparılan təhsil islahatı ilə əlaqədar xalq təsərrüfatının müxtəlif sahələrini yüksək ixtisaslı kadrlarla təmin etmək məqsədilə universitetdə yeni sahəvi institutlar yaratmaq zərurəti meydana çıxmışdır. Ona görə də SSRİ sahəvi institutları yaratmağın çətinliyini nəzərə alaraq, Bakı Dövlət Universitetinin ayrı-ayrı fakültələri bazasında institutlar yaratmağı məqsədomüvafiq hesab etmişdi. Belə bir müddəanın irəli sürülməsi sırf siyasi xarakter daşıdığı üçün inandırıcı görünmürdü. Sahəvi institutların yaranması, ali məktəb şəbəkəsinin genişlənməsi belə 10 illiyi təzəcə qeyd edilməsi, böyük çətinliklərlə formalaşmış, təhsil prosesinin təşkili, ali məktəb elminin yaranmasında ilk addımlar atmış, milli kadrların hazırlanmasında böyük təcrübə qazanmış Bakı Dövlət Universitetinin bağlanması haqq qazandıra bilməzdi.

On il ərzində universitetdə görkəmli alimlərin, qabaqcıl ziyalıların fəaliyyət göstərməsi ona Azərbaycan elmi, milli mədəniyyəti sahəsində böyük nailiyyətlər əldə etməyə imkan vermişdi. Universitetdə tədris prosesinin təkmilləşməsi, dərslərin Azərbaycan dilində keçirilməsi, Azərbaycan tarixinin, Azərbaycan dilinin keçilməsi, Azərbaycan tarixinin, Azərbaycan dili və ədəbiyyatının, incesənətinin öyrənilməsinə ciddi təsir göstərmiş, uğurlu elmi araşdırmalar aparılmağa başlanmışdı. Universitet Azərbaycan elminin, mədəniyyətinin, milli ideologiyasının mərkəzinə çevrilmişdi. Universitetin təhsil, elm, mədəniyyət və maarif sahəsində əldə etdiyi nailiyyətlər, görkəmli milli kadrların universitetdə toplanması, doğma Azərbaycan dilində dərslər deməsi heç də Moskvada oturan şovinist ruhlu partiya və dövlət rəhbərlərinin təmin etmirdi. Məhz buna görədir ki, onlar milli şüurun formalaşmasına təsir göstərən milli universitetlərin fəaliyyətinin dayandırılmasında maraqlı idilər. Odur ki, 1930-cu ildə təhsil islahatı adı altında müttəfiq respublikalarda fəaliyyət göstərən

universitetlərin ləğv edilməsi haqqında qərar qəbul edildi. Əgər doğrudan da milli respublikalarda fəaliyyət göstərən universitetlərin ləğv edilməsi təhsil islahatı ilə əlaqədar idisə, nə üçün Rusiya, Ukrayna, Belarusiya və digər respublikalarda bu islahat həyata keçirilmədi.

Beləliklə, 1930-cu ilin iyunun 19-da Azərbaycan Xalq Komissarları Soveti Bakı Dövlət Universitetinin ləğv edilməsi, onun bazasında yeni dörd institutun təşkili haqqında qərar verdi. Bu qərara görə universitetin 1) İqtisad fakültəsinin bazasında Ticarət Kooperativ İnstitutu; 2) Pedaqoji fakültənin bazasında Pedaqoji İnstitut; 3) Hüquq fakültənin bazasında Sovet quruculuğu və Hüquq İnstitutu; 4) Tibb fakültənin bazasında Tibb İnstitutu yaradıldı.

Universitetin bütün əmlakı, maddi-texniki bazası, 100 min nüsxədən artıq kitab fondu olan kitabxanası yeni yaradılan 4 institut arasında bölünməli, professor-müəllim heyəti ayrı-ayrı institutlara göndərilməli idi. Bu proses olduqca çətin, uzun vaxt tələb edən bir proses olduğundan, universitetin 10 ilə qurub yaratdığı işlərin tam dağılması prosesi baş verdi. Elə təkcə universitet kitabxanasının taleyini götürsək, kitabxananın olduqca zəngin olan, bütün fakültələrin tələbatına xidmət edən fondunun hissələrlə ayrılması onun bütövlüyünə, universallığına zərər gətirməklə bir çox kitabların itib-batmasına səbəb oldu. Yeni institutlara professor-müəllim heyətinin seçilib yerləşdirilməsində də müəyyən çətinliklər meydana çıxdı.

Respublikamızda tezliklə Bakı Dövlət Universitetinin ləğv edilməsinin səhv siyasət olması özünü göstərdi. Respublikanın təhsil prosesində, elm və mədəniyyətin, xalq təsərrüfatının ayrı-ayrı sahələri üçün yüksək ixtisaslı kadrlar hazırlanmasında yaranan boşluq tezliklə özünü göstərməyə başladı. Azərbaycan ali təhsilinə elmi istiqamət verən universal bir təhsil ocağını, böyük elmi potensiala, görkəmli alimlər ordusuna malik bir tədris və elm mərkəzinin yaranmasına ehtiyac duyulurdu. Belə ki, Moskvanın yüksək dairələrində bu səhvin düzəldilməsinin, müttəfiq respublikalarda universitetin bərpa edilməsinin tərəfdarları vardı. Məhz buna görə də SSRİ MİK-in 1932-ci il 19 sentyabr tarixli "Ali məktəblərdə və texnikumlarda dərslər proqramları və rejim haqqında" qərarında universitetləri olmayan respublikalarda universitetlər açılması lazım bilindi.

SSRİ MİK-in bu qərarına müvafiq olaraq Azərbaycan SSR Xalq Komissarları Soveti 1934-cü il mayın 25-də "Azərbaycan Dövlət Universitetinin açılması haqqında" qərar qəbul etdi.

Beləliklə, 1934-cü il sentyabr ayında universitetin fəaliyyəti bərpa olundu. Görkəmli ziyalı M.K.Ələkbərlə universitetin rektoru təyin edildi. Keçmiş Kommunist, indiki İstiqlal küçəsindəki 6 saylı binanın yarisı universitetə verildi. Bakı Dövlət Universitetinin bərpa edilməsi Azərbaycan xalqı, respublikamızın elm, təhsil və mədəni ictimaiyyəti tərəfindən böyük rəğbətə qarşı

landı. Universitet rəhbərliyi qısa müddət içərisində universitetin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsinə, avadanlıqla, tədris prosesinin təşkili üçün texniki vasitələrlə təmin etməyə müvəffəq oldu. Universitetin kadrlar korpusunu yaratmaq üçün aparılan təşkilati iş müvəffəqiyyətlə yerinə yetirildi. Respublikamızın görkəmli alimləri, ziyalıları universitetdə işləməyə böyük üstünlük verdiklərindən, güclü elmi potensiala malik professor-müəllim heyətinin formalaşdırmaq mümkün oldu. Rektorluq ilk növbədə universitetdə işləmiş, milli ideologiyamızın, milli tariximizin, dil və ədəbiyyatımızın öyrənilməsində xidmətləri olan alimlərin universitetdə işləməsinə üstünlük verirdi.

Son bir il müddətində universitetin kadrlar korpusu xeyli möhkəmləndi. 1935-ci ilin əvvəllərində universitet 4 fakültə, 15 kafedra ilə işə başlamışdı. Universitetdə 52 nəfərdən ibarət kollektiv, o cümlədən 10 nəfər professor, 14 nəfər dosent, 13 nəfər assistent, 10 nəfər müəllim çalışırdı. Universitet tələbə qəbulunun artması ilə əlaqədar professor-müəllim heyətinin tərkibində də müntəzəm olaraq kəmiyyət və keyfiyyət dəyişikliyi baş verirdi. Artıq 1939-cu ildə universitetdə professor-müəllim heyətinin sayı 226 nəfərə çatmışdı ki, bunlardan da 17 nəfəri elmlər doktoru, professor, 54 nəfəri elmlər namizədi, dosent idi.

1930-cu illərdə yenidən bərpa edilmiş universitetin ilk buraxılışı 1939-1940-cı illərdə oldu. Universiteti 130 nəfər bitirib, istehsalata işə göndərildi. 1940-1941-ci ildə isə buraxılan məzunların sayı xeyli artaraq, 365 nəfərə çatmışdı. Universitetdə son beş ildə 500 nəfər qədər yüksək ixtisaslı kadrlar hazırlanmışdı. Həmçinin qeyd etmək lazımdır ki, Bakı Dövlət Universitetinin bərpa edilməsi prosesi olduqca ağır gedirdi. Moskvada hökuməti universitetin bərpasına icazə versə də, onun fəaliyyətini, xüsusilə kadrların seçilib yerləşdirilməsini ciddi nəzarətdə saxlayır, milli ruhlu professor və müəllimlərin işə qəbul edilməsinə mane olmağa çalışırdı. Ona görə də universitetin kadrlar potensialının formalaşması xeyli gecikirdi. Həmçinin universitetə məxsus əmlakın institutlardan geri alınması prosesi xeyli ləngiyirdi, xüsusilə universitetin elmi kitabxanasının formalaşması böyük çətinliyə səbəb olmuşdu. Universitet kitabxanasından institutlara verilən kitabların xeyli hissəsi itib-batdığından, onu tam şəkildə universitetə qaytarmaq mümkün olmadı. Ancaq universitetin rəhbərliyi və xüsusilə universitet fakültə kollektivinin köməyi ilə universitet kitabxanasının fondunu tezliklə bərpa etmək mümkün oldu. Universitet ayrılaraq yeni binanın birinci mərtəbəsində kitabxanaya geniş otaqlar ayrıldı. Kitabxana fondunu yerləşdirmək abonement və qiraət zalları təşkil etmək mümkün oldu. Tezliklə kitabxana tam gücü ilə işləməyə başladı. Kitabxanaya ayrılan vəsait hesabına yeni kitablar, qəzet və elmi jurnallar almaq mümkün oldu. 1938-ci ildə kitabxananın fondu zənginləşərək 64909, 1940-cı ildə isə 204613 nüsxəyə çatdı.

Bakı Dövlət Universitetinin tarixini ardıcıl olaraq araşdırarkən Azərbaycan xalqı, Azərbaycan elmi, təhsili və mədəniyyəti qarşısında 1920-1940-cı illərdə universitetə başçılıq etmiş V.İ.Razumovskinin (1919-1920), S.V.Davidenkunun (1920-1923), A.D.Quliyayevin (1929-1926), T.A.Şahbazzinin (1926-1929), V.S.Yelipotevskinin (1929-1929), M.Q.Məmmədovun (1929-1930), K.M.Ələkbərlinin (1934-1935), Ə.Ə.Əliyevin (1937-1937), S.A.Ələsgərovun (1937-1941), Ş.R.Əliyevin (1941-1944) böyük xidmətləri fəxr hissi doğurur. Onlar öz dövrlərinin görkəmli elm və təhsil xadimləri olmaqla Azərbaycanın işıqlı gələcəyi üçün çalışan vətənpərvor ziyalıları olmuşlar. Məhz buna görədir ki, xalqımız, 100 illik tarixi olan Bakı Dövlət Universitetinin professor-müəllim heyəti, məzunları və çoxminli tələbə kollektivi universitetin 100 ildə elm və təhsil mədədəhə kimi ucalmasında, böyük zirvələr fəth etməsində böyük xidmətlərinə görə onların əziz və unudulmaz xatirələrini uca tuturlar.

1930-cu illərin ikinci yarısında universitetin tədris və elmi həyatında mühüm dəyişikliklər baş vermiş, universitetin tədris prosesi keyfiyyətcə xeyli təkmilləşmiş, kadr potensialı respublikamızın ən güclü alimləri və ziyalıları hesabına möhkəmlənmişdi. Ancaq bu dövrdə respublikada hökm sürən totalitar rejim daha da güclənmiş, universitetin başının üstündə qara buludlar dalğalanmağa başlamışdı. Universitet və xüsusi olun millli ruhlu vətənpərvər alimləri və müəllimləri nəzarət altına alınmışdı.

1939-cu ildə Bakı Dövlət Universitetinə adı verilən, Sovet hakimiyyətinin ilk illərində Azərbaycan K(b) Partiyasına rəhbərlik etmiş, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti xadimlərinə, milli ziyalılarına divan tutmuş, Azərbaycan SSR Xalq Komissarlar Sovetinin ilk sədri, görkəmli dövlət xadimi N.Nərimanovun respublika rəhbərliyindən kənarlaşdırılmasının səbəbkarı S.M.Kirov olmuşdu. Tez-tez universitetin fəaliyyətinin yoxlanması, əməkdaşların çoxuna "millətçi" damğası vurulması adı hala çevrilmişdi.

Tarixi sənədlərdən məlum olduğu kimi, 30-cu illərin ikinci yarısı dünyada ən qəddar, ədalətsiz, qanlı siyasət kimi xarakterizə edilən İ.V.Stalinin repressiya siyasəti Azərbaycanda daha geniş miqyas almış, "mərkezin" proqramı M.C.Bağirov tərəfindən sözsüz yerinə yetirilmişdi. Təkcə 1937-ci ildə Azərbaycanda "xalq düşməni" kimi 29 min nəfər güllələnmiş və ya Sibire sürgün edilmişdi.

Bu qanlı repressiya həmişə "millətçi" ocaq kimi mərkəzin diqqətini cəlb edən Bakı Dövlət Universitetində də yan keçmədi. 1937-ci ildə 2 dekabr, 2 dekabr müavini, 4 kafedra müdiri, kitabxananın direktoru, elmi katib, xüsusi hissənin müdiri, partiya komsool təşkilatlarının rəhbərləri, 8 professor, müxtəlif vaxtlarda universitetin rektoru olmuş Tağı Şahbazi, Məqsud Məmmədov, Məmməd Kazım Ələkbərlilə, Balabəy Həsənbəyov ən ağır cəzaya-güllənməyə

məhkum edilmişdi. Həmçinin bu illərdə universitetin 100 nəfərə qədər ziyalıları da repressiya qurbanı olmuşlar.

1930-cu illərdə Bakı Dövlət Universiteti olduqca mürəkkəb, siyasi proseslərin tez-tez dəyişdiyi, təzyiqlərin zaman-zaman gücləndiyi, Moskvadan məqsədyönlü qaydada həyata keçirilən repressiyaların tüğyan etdiyi bir şəraitdə çətinliklə də olsa, öz fəaliyyətini davam etdirmişdi. Universitet kollektivinin böyük vətənpərvərliyi, öz doğma universitetinin inkişafına sadıqlığı sayəsində olduqca səmərəli bir inkişaf yolu keçmiş, o dövr SSRİ universitetləri arasında yüksək ixtisaslı kadr hazırlamaq, universitet elmini inkişaf etdirmək sahəsində öncül yer tutmağa nail olmuşdu.

Bakı Dövlət Universiteti İkinci Dünya müharibəsi və sonrakı illərdə (1941-1950)

1945-ci ilin 22 iyununda alman faşizminin SSRİ üzərinə hücumu ilə İkinci Dünya müharibəsi başlandı. SSRİ hökuməti bütün qüvvələri səfərbər etmək məqsədilə və düşmənin hücumunu dəf etmək üçün xalqa müraciət etdi. "Hər şey müharibə üçün, hər şey cəbhə üçün" şüarını irəli sürdü. SSRİ hökumətinin bu müraciətinə qoşulan Azərbaycan ölkədə böyük səfərbərlik elan etdi.

Bakı Dövlət Universitetinin böyük kollektivi hökumətin bu müraciətinə səs verərək kollektivi müharibəyə, ön cəbhəyə səfərbər etməyə başladı. 1941-ci il iyunun 22-də universitetin akt salonunda izdihamlı mitinq keçirildi. Mitinqdə çıxış edən professorlar, müəllimlər və tələbələr ölkənin müdafiəsinə qalxmamaq, bütün qüvvələrini faşizm üzərində qələbəyə yönəltməyə çağırıldı. Universitet kollektivi ilk gündən döyüşən ordu hissələrinə səfərbərliyə qoşuldu. Universitetin rektoru Ş.A.Ələsgərov başda olmaqla onlarla müəllim və tələbə ön cəbhəyə getdilər. Təkcə 1941-ci ildə universitetdən 1285 nəfər cəbhəyə səfərbər edilmişdi.

1941-ci ilin sentyabrında iqtisadçı alim Ş.R.Əliyev Bakı Dövlət Universitetinin rektoru vəzifəsinə təyin edildi. Müharibə şəraiti ilə əlaqədar həm universitetin strukturunda, həm də respublika təhsil sistemində bir sıra dəyişikliklər həyata keçirildi. 1941-1942-ci illərdə V.İ.Lenin adına Pedaqoji İnstitut, Qiyabi Pedaqoji İnstitut, həmçinin Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiiyəsi İnstitutu və Xarici dillər fakültəsi universitetə birləşdirildi. Bu birləşmələr nəticəsində universitetin həm tələbə, həm də professor-müəllim heyəti xeyli artmışdı. Bu institutların hər biri ayrı-ayrı yerlərdə fəaliyyət göstərdiklərindən, Universitetə rəhbərlik xeyli çətinləşmiş, müəllim qütləsi yaranmışdı. Müharibə illərində təhsil sistemində və ümumiyyətlə, müxtəlif peşə sahələrində müəllimlərin orduya səfərbər edilməsi ilə əlaqədar kadr çatışmazlığı ciddi problem yaranmışdı. Bu problemi həl etmək üçün universitet tədris planlarını yenidən tərtib etməklə tədris müddətini azaltdı. 1941-42-ci illərdə üçillik tədris planına

keçildi. Daha intensiv tədris planlarının tətbiq edilməsi təhsil sistemi üçün kadr hazırlığına xeyli kömək etdi. Mühəribə illərində böyük çətinliklərə baxmayaraq, Universitetin əməksevər kollektivinin sayı nəticəsində 4 ildə universitet 719 nəfər yüksək ixtisaslı kadr hazırlayıb, istehsalata göndərə bilmişdi.

1943-1944-cü tədris ilində universitetdə 10 fakültə: fizika, riyaziyyat, kimya, biologiya, tarix, filologiya, hüquq, iqtisadiyyat, xarici dillər, bədən tərbiyəsi, geoloji coğrafiya fakültələri və 49 kafedra fəaliyyət göstərirdi.

Mühəribə illərində universiteti aspirantura yolu ilə 211 aspirant bitirmişdi. 1941-1945-ci illərdə universitetin Elmi şuralarında 13 doktorluq, 118 namizədlik dissertasiyaları müdafiə edilmişdi. 1945-ci ildə universitetin professor-müəllim heyətinin sayı 331 nəfərə çatmışdı. Bunlardan 29 nəfəri elmlər doktoru, professor, 107 nəfəri elmlər namizədi, dosent, 195 nəfəri isə müəllim idi. Bu rəqəm bir daha göstərdi ki, universitet ali təhsil sahəsində böyük uğurlar qazandıq kimi, ali məktəb elminin formalaşması və inkişafında da, respublika elmi müəssisələrinin möhkəmləndirilməsində də mühüm rol oynamışdır.

1945-ci ilin 23 yanvarında Azərbaycanın elmi həyatında çox mühüm elmi hadisə baş verdi. SSRİ Xalq Komissarları Sovetinin qərarı ilə SSRİ Elmlər Akademiyasının Zaqafqaziya filialı müstəqil Elmlər Akademiyasına çevrildi. Azərbaycan elm tarixinə qızıl hərflərlə yazılan bu gün Azərbaycanın elmi ictimaiyyəti və görkəmli ziyalıları tərəfindən böyük iftixar hissi ilə qarşılandı. Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasına 15 haqiqi üzv seçildi. Akademiyanın ilk ümumi iclasında akademik M.Mirqasımov akademiyanın prezidenti seçildi. Bütövlükdə Azərbaycan elmini təmsil edən Akademiyanın ilk 15 üzvü sırasındakı Bakı Dövlət Universitetinin əməkdaşları da var idi.

Bakı Dövlət Universitetinin Azərbaycan elminin inkişafındakı fəaliyyətinə yüksək qiymət verən Ulu Öndər Heydər Əliyev 1974-cü ildə Universitetin 75 illik yubileyində çıxışında demişdir: "Azərbaycan elmi dünyanın qabaqcıl elmləri sırasındadır. Onun inkişafında Bakı Dövlət Universitetinin fəaliyyəti əvəzsizdir. Bakı Dövlət Universiteti yarandığı gündən Azərbaycanda elmi inkişafı tədricən mərkəzə çevrilmişdir. Sonrakı dövrlərdə Azərbaycanda elmi-tədqiqat institutlarının əksəriyyəti, elmi ocaqların hamısı öz başlanğıcı Bakı Dövlət Universitetindən götürmüşdür.

Təsəffü deyildir ki, 1945-ci ildə Azərbaycanda ilk dövlət milli Akademiyasının yaranması da Bakı Dövlət Universiteti və onun əsasında, onun şaxələri olaraq yaranmış, başqa ali məktəblərin yetirdiyi alimlərin fəaliyyəti nəticəsində mümkün olmuşdur. Ona görə də biz Bakı Dövlət Universiteti haqqında danışanda Azərbaycanın həm elmini, həm də xalqımızın savadlanmasını düşünürük".

Böyük çətinliklə də olsa, mühəribəni başa vuran universitet kollektivi 1945-1950-ci illərdə daha böyük müvəffəqiyyətlər, uğurlar əldə edə bildi. Həm Azərbaycan hökumətinin qayğısı, həm də universitet kollektivinin böyük

fədakarlığı sayəsində universitetin keçmiş binaları özünə qaytardı, yeni açılan fakültələr, şöbələr, ixtisaslar üçün binalar verildi.

1943-1944-cü illərdə Geoloji-coğrafiya fakültəsi yaradıldı. Həmçinin filologiya, tarix, hüquq, biologiya, geoloji coğrafiya, fizika-riyaziyyat və kimya fakültələrinin tərkibində qiyabi şöbələr fəaliyyətə başladı. Universitetin mühəribə dövrü tarixi bir daha göstərir ki, dövlət idarələri kadr hazırlığı probleminin həllində və tədris prosesinin təkmilləşməsində Universitet təhsilində böyük üstünlük verirdi.

Ümumiyyətlə, mühəribə illərində 3840 tələbə qəbul olunmuş, ancaq müxtəlif səbəblərdən bu tələbələrə 1377 nəfəri universiteti bitirə bilmişdir. Respublikanın digər ali təhsil müəssisələri ilə müqayisədə bu, olduqca böyük rəqəm idi.

Maarif Nazirliyi universitetdə yeni şöbələr, ixtisasların yaradılmasına diqqət artırmışdı. Belə ki, 1945-46-cı dər ilindən filologiya fakültəsində jurnalistika və incəsənət şöbəsi, tarix fakültəsində fəlsəfə şöbəsi yaradıldı. Respublikanın ictimai-siyasi həyatında mühüm əhəmiyyət kəsb edən ixtisasların məhz universitetdə olmasını onun təhsil prosesində böyük uğurlarının nəticəsi kimi qiymətləndirmək olar.

1940-cı illərin axırında Universitetin 8 fakültəsi fəaliyyət göstərirdi:

- 1) Filologiya fakültəsi - üç şöbəsi - filologiya, jurnalistika, şərqşünaslıq.
- 2) Tarix fakültəsi - iki şöbəsi - tarix və fəlsəfə.
- 3) Şərqşünaslıq fakültəsi-İran və Türk şöbələri.
- 4) Geoloji coğrafiya fakültəsi-üç şöbəsi: geologiya, coğrafiya və geofizika.
- 5) Fizika-riyaziyyat fakültəsi.
- 6) Kimya fakültəsi.
- 7) Biologiya fakültəsi.

Göründüyü kimi, universitetdə həm təbiət, həm də humanitar fakültələrin fəaliyyət göstərməsi onun klassik universitetlər səviyyəsinə yüksəlməsini təmin edirdi.

Bakı Dövlət Universiteti 50-60-cı illərdə

50-60-cı illər universitetin tədris prosesində, elmi tədqiqat sahəsində ciddi islahatlar aparılması, SSRİ ali məktəblərinin təcrübəsindən, yeri gəldikcə tədrisin təşkilində, mühazirələrin oxunmasında, praktiki məşğələlərin, istehsal təcrübələrinin təşkilində, ali məktəbin istehsalatla əlaqəsinin stimullaşdırılmasında, beynəlxalq təcrübədən istifadə edilməsi dərslərinin, dərş vəsaitlərinin hazırlanması, rus dilində və xarici dillərdə olan ən yaxşı dərslərlərin tərcümə edilməsi əsas zəruri amillər hesab olunurdu. Bütün bu prosedurlar isə universitetin kadr korpusunun möhkəmləndirilməsini, yeni mütəxəssis kadrların, görkəmli alimlərin, elm və təhsil təşkilatçıların ali məktəblərə cəlb edilməsini

tələb edirdi. Demək olar ki, bu proses sürətlə gedirdi. Bu illərdə universitetə respublikamızın görkəmli elm və təhsil xadimləri böyük nüfuzlu malik olan istedadlı alimləri: akademik Abdulla İsmayıl oğlu Qarayev (1944-1950), Əməkdar elm xadimi professor Cəfər Xəndan Zeynal oğlu Hacıyev (1950-1954), akademik Yusif Heydər oğlu Məmmədaliyev (1954-1958), akademik Şəfayət Fərhad oğlu Mehdiyev (1958-1965) başçılıq etmişlər. Məhz 1950-60-cı illərdə əldə edilmiş nailiyyətlər universitetin gələcək inkişafı üçün təməl daşı olmuş baza rolunu oynamışdır.

1944-cü ildən 1950-ci ilə qədər universitetə rəhbərlik etmiş görkəmli filoloq alim, Azərbaycan elminin, təhsilinin böyük təşkilatçısı, Azərbaycan mədəniyyətinin böyük təşəbbüskəsi akademik Abdulla Qarayev tarix, filologiya, şərqşünaslıq fakültələrinin daha da təkmilləşdirilməsi üçün böyük iş görməklə jurnalistika, kitabxanaçılıq, incəsənət, Şərq dilləri şöbələrinin yaradılmasının əsas təşəbbüskarı olmuşdur. Yeri gəlmişkən, qeyd etmək istəyirəm ki, 1947-1948-ci dər ilində Filologiya fakültəsinin yanında Kitabxanaçılıq şöbəsinin yaranması və 1962-ci ildə kitabxanaçılıq şöbəsinin müstəqil fakültəyə çevrilməsi akademik Abdulla Qarayevin adı ilə bağlıdır. Abdulla Qarayev 1947-1948-ci tədris ilində universitetin rektoru olarkən Kitabxanaçılıq şöbəsinə yaratmış, 1962-ci ildə isə Azərbaycan Ali və Ətraf İxtisas Təhsili Komitəsinin sədri işləyərkən müstəqil kitabxanaçılıq fakültəsinin yaradılması haqqında əmr vermiş və bu əmrin tezliklə yerinə yetirilməsini rektorluqdan tələb etmişdir. Azərbaycan mədəniyyətinin böyük təşəbbüskəsi akademik A. Qarayevin bu böyük fəaliyyəti Azərbaycanın kitabxana ictimaiyyəti və Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin tələbə və müəllim kollektivi tərəfindən böyük minnətdarlıq hissi ilə yad edilir.

Universitetə 1950-1954-cü ildə rəhbərlik edən respublikamızın görkəmli filoloq alimi, əməkdar elm xadimi Cəfər Xəndan Hacıyev rektorluğu dövründə universitet xüsusi tədris prosesinin təşkilində bir çox yeniliklərin məkanına çevrilmiş, elmi-metodik işin təşkili yeni üsullarla zənginləşmişdi.

Məhz 1950-60-cı illərdə axtarış şöbələrinin yaradılmasına başlandı. İlk axtarış şöbələri Fizika və Kimya fakültəsində fəaliyyətə başladı. Əgər 1950-ci ildə Universitetin 4 fakültəsinin - Filologiya, Tarix, Riyaziyyat və Hüquq fakültələrinin qiyabi bölmələri var idisə, artıq 60-cı illərdə 7 fakültənin qiyabi şöbəsi fəaliyyət göstərirdi.

Professor Cəfər Xəndan Hacıyevin rektor olduğu illərdə Bakı Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsi sözün əsl mənasında böyük intibah dövrünü yaşamışdı. Mühərribədən sonrakı illərdə bu fakültədə Azərbaycan dili və ədəbiyyatı, rus dili və ədəbiyyatı, Şərq dilləri və ədəbiyyatı, incəsənət, məntiq, psixologiya, jurnalistika və kitabxanaçılıq şöbələri fəaliyyət göstərirdi. Göründüyü kimi, Filologiya fakültə statusu daşısa da, böyük institut səviyyəsində bir

müəssisə idi. Burada Azərbaycan xalqının görkəmli alimləri, böyük ziyahlar, universitetimizin fəxri: Əməkdar elm xadimi yazıçı Mir Cəlal Paşayev, Əməkdar elm xadimi Cəfər Xəndan Hacıyev, akademik M.A. Dadaşzadə, akademik M.C. Cəfərov, akademik H. Arslı, akademik M.F. Qasımlı, prof. Əli Soltanlı, prof. M. Hüseynzadə, akademik, xalq səiri Bəxtiyar Vahabzadə, AMEA-nın müxbir üzvü Cəfər Cəfərov, prof. M.H. Təhməsin, prof. Ə.Z. Abdullayev, prof. M. Məhərrəmov, AMEA-nın müxbir üzvü A. Zamanov, prof. Ş. Hüseynov, prof. V. İmamquliyev, dos. Ə.H. Qəhrəmanov və başqaları fəaliyyət göstərirdilər. Allah vergisi olan bu böyük insanlar fakültədə stabil, humanist, işgüzar bir ab-hava yaratmışdılar.

Kitabxanaçılıq şöbəsinin ilk tələbələrindən belə insanlardan dərslər alması onların peşakarlıq səviyyəsinin yüksəlməsinə, yeni dövrün kitabxanaçısı olmasına şərait yaradırdı.

1950-1960-cı illərdə universitetdə ölkəni yüksək ixtisaslı kadrlarla təmin etmək üçün yeni 5 fakültə - Şərqşünaslıq (1957), Fizika (1959), İqtisadiyyat (1959), Əmtəəşünaslıq (1959), Kitabxanaçılıq (1962), Jurnalistika (1969) fakültələri fəaliyyətə başlamışdı.

Yeni fakültələrin yaranması, tələbə qəbulunun artması, Xalq Təsərrüfatı İnstitutunun ləğvi ilə əlaqədar iki fakültəsinin universitetə verilməsi durmadan genişlənən universitetin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsini, universitetə yeni tədris binalarının verilməsi zərurətini yaratmışdı. Odur ki, 1952-1955-ci illərdə universitetə yeni binalar verildi. Bu binalar içərisində Xalq Təsərrüfatı İnstitutunun binaları da var idi. Artıq 1955-ci ildə Universitetin ümumi sahəsi 11.881 kvadrat metr olan 4 binası var idi.

Bakı Dövlət Universitetinin tarixində 1950-60-cı illər yeni inkişaf mərhələsi kimi xarakterizə olunur. Çox böyük ictimaiyyət hissi ilə demək olar ki, məhz bu illərdə universitetə xalqımızın görkəmli şəxsiyyətləri, elm və təhsil fədailəri, Azərbaycan elminin tərəqqi və inkişafına böyük tövələr verən, öz elmi əsərləri ilə keçmiş SSRİ məkanında və beynəlxalq aləmdə tanınan akademik Y.H. Məmmədaliyev və akademik Ş.F. Mehdiyev başçılıq etmişlər. Bu böyük şəxsiyyətlərin universitet qarşısında xidmətləri əvəzəlməzdir. Məhz buna görə ki, bu böyük şəxsiyyətlər universitetin çoxmərhələli kollektivi tərəfindən böyük ictimaiyyət hissi ilə yad edilir.

Böyük kimyaçı alim, akademik Y.H. Məmmədaliyev universitetin tarixində ayrıca universitet şəhəriyi tikilməsinə ittifaq hökumətindən icazə almağa nail oldu. Universitet şəhəriyinin tikilməsi 1955-ci ildə başlandı. 1964-cü ildə şəhəriyinin 1-ci mərhələsi tikilib istifadəyə verildi. Akademik Y.H. Məmmədaliyev universitet elminin təməl bazası olan "Elmi əsərlər" in nəşrinə nail ola bildi. Universitet əsərlərinin nəşri və xarici ölkə kitabxanaları ilə mübadilə edilməsi universitetin beynəlxalq nüfuzunun artmasına səbəb oldu.

Böyük ixtiraçı alim kimi o dövrdə SSRİ miqyasında böyük nüfuzu olan akademik Y.H.Məmmədliyəv universitetin ən nüfuzlu fakültələrindən biri olan Kimya fakültəsinin inkişafına böyük töhfələr verdi. Fakültədə kafedra müdiri kimi çalışan Y.H.Məmmədliyəv fakültədə neft kimyasının yaradılması və inkişafı prosesini təkmilləşdirdi.

Tədris prosesini yaxşı bilən, humanitar elmlərə böyük qayğı ilə yanaşan Ş.F.Mehdiyev tədris planlarının stimullaşdırılması üçün böyük islahatlar keçirməyə, tədris planlarını tərtibində dərslərin yükünün azalmasına şərait yaratdı. Universitetin 4 illik tədris planı ilə işləyən fakültələrin 5 illik olmasını təmin edə bildi. Akademik Ş.F.Mehdiyev rektorluğu dövründə beş böyük müstəqil fakültənin yaranması, onların ixtisasların tədrisinə başlanması da universitetin böyük nailiyyəti idi.

Görkəmli akademiklər Y.H.Məmmədliyəv və Ş.F.Mehdiyevin universitetin gələcək inkişafı naminə gördüyü işlər, həyata keçirdikləri böyük miqyaslı tədbirlər, tədris prosesinin təşkilində, ali məktəb elminin geniş miqyas almasında yaratdığı əməllər böyük əhəmiyyətə malik idi.

1950-60-cı illərdə universitetin inkişafının yeni mərhələsində əldə edilən mühüm nailiyyətlərdən biri 1964-cü il sentyabrında universitetin yeni binasının istifadəyə verilməsi olmuşdu. Binarın sahəsi 12 min kvadrat metrdir ibarət idi.

1964-cü ildə universitetin rəhbərliyi, Elmi Kitabxanası və mexanika-rizasiyyat, fizika, kimya, biologiya, geoloji coğrafiya və kitabxanaçılıq-informasiya fakültələri yeni binaya köçürüldü. Universitetin tədris korpuslarının müasir avadanlıqlarla təmin edilməsi tədris prosesinin daha da təkmilləşdirilməsinə müsbət təsir göstərdi. Yeni binada ayrı-ayrı fakültələrdə kafedralara, tədris və elmi laboratoriyalara otaqlar ayırmaq, onları yeni müasir cihazlarla, tədris avadanlıqları ilə təchiz etmək dərslərinin keyfiyyətinə müsbət təsir etdi.

1950-ci illərdə beşmərtəbəli 4 tələbə yataqxanasının tikilməsi əhəmiyyətli dərəcədə tələbə qəbulunun artırılmasına, Azərbaycanın regionlarından gələnlərin universitetə gəlməsinə şərait yaradı. Belə bir faktı diqqətə çatdırmaq yerinə düşər ki, 1950-60-cı illərdə universitet gənc kadrların hazırlanması sahəsində respublika miqyasında ön planda gedirdi.

1965-ci ildə universitetdə 12430 tələbə təhsil alırdı ki, bunun da 3635-i əyani şöbənin tələbələri idi. 1950-60-cı illərdə universitetdə ardıcıl olaraq təhsil islahatları keçirilmiş, universitet fakültələrinin tədris planları müasirləşmiş, yeni predmetlərə zənginləşmiş, tədris işində struktur dəyişiklikləri baş vermişdi. Universitetin təbiət fakültələrində istehsalatın tələbatına uyğun elmi tədqiqatlar aparılmağa başlanmışdı. 1961-ci ildə bilavasitə təbiət fakültələrinin elmi tədqiqat işinə kömək edən universitetin Hesablama Mərkəzi yarandı,

həmçinin 1958-ci ildə respublikada fizik kadrlara böyük tələbatın artması nəzərə alınaraq müstəqil fizika fakültəsi yarandı. Artıq 50-ci illərin sonlarında fizika fakültəsində 900 tələbə təhsil alırdı, tədris və elmi laboratoriyaların sayı 36-ya çatmış, laboratoriyalar olduqca müasir cihazlarla təmin edilmişdi.

Bakı Dövlət Universiteti öz inkişafının 1950-60-cı illərdəki fəaliyyətini böyük uğurla başa vurmuşdu. Belə ki, 1969-1970-ci tədris ilində universitetdə 13 fakültə, 64 kafedra və 86 laboratoriya fəaliyyət göstərirdi. Həmçinin universitetdə 42 kabinet və 2 muzey universitetin tədris və elmi fəaliyyətində fəal iştirak edirdi.

1950-1960-cı illərdə universitetin əldə etdiyi bu nailiyyətlər keçmiş SSRİ universitetləri içərisində yaxşı göstərici kimi diqqətə cəlb edirdi.

Məhz 1950-60-cı illər universitetin tarixində özünə məxsus şərafətli bir yer tutmuş, Bakı Dövlət Universiteti respublikamızın inkişafına böyük töhfələr verən təhsil, elm, mədəniyyətin inkişaf istiqamətini müəyyənləşdirən, dövlət quruculuğunda, dövlətimizin idarə olunmasında iştirak edən, elm, təhsil, mədəniyyət və görkəmli dövlət xadimləri kimi məşhurlaşan məzunlar yetişdirmişdi. Lakin tam məsuliyyətlə demək olar ki, bu məzunlar içərisində Azərbaycan səmasında ulduz kimi parlayan öz xalqına, onun elminə, mədəniyyətinə və mədəniyyətinə son dərəcə bağlı olan, Azərbaycan xalqının, Azərbaycan dövlətinin xilaskarı olan, dünya azərbaycanlılarının sevimli lideri kimi şöhrət qazanan, 1951-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin tarix fakültəsinə daxil olub 1957-ci ildə orani fərqlənmə diplomu ilə bitirən Heydər Əliyev oğlu Əliyev olmuşdu. Belə görkəmli şəxsin Universitet məzun olması Universitetin tarixi nailiyyəti idi.

Bakı Dövlət Universitetinin dünya şöhrətli məzununu Heydər Əliyev XX əsrdə türk dünyasının yetişdirdiyi ən böyük şəxsiyyət, siyasi xadimdir. Öz vətəninə, xalqına böyük məhəbbətlə sevan, Azərbaycanı uğurlu, işıqlı gələcəyə aparan böyük vətəndaş, dövlət xadimi, dünya miqyaslı siyasətçi, umummilli liderdir. Heydər Əliyev xalqımızın tarixinə, mədəniyyətinə, incəsənətinə, adəbiyyatına dərinlən bilən, siyasət elminin, diplomatiyasının inceliklərinə yiyələnmiş fenomenal bir şəxsiyyət, görkəmli alimdir. Onun böyük idarəçilik, dövlətçilik istedadı, səhri, füsunkar yaddaşı, yüksək intellekt, bütün elmlərdən, hadisələrdən, proseslərdən baş çıxara bilmək bacarığı, həyatı dərk etmə qabiliyyəti vahid bir vəhdət təşkil edir. Gələcəyi görmək, hadisələri qabaqlamaq, on kritik anlarda qarar qəbul etmə bacarığı, dönməz iradəsi, qüdrəti işgüzarlığı onu böyük dövlət xadimi kimi şöhrətləndirir.

Heydər Əliyev milli ideologiyamızın formalaşmasında, milli özünü dərk etmə dərəcələrinin məhir ustası kimi Azərbaycançılıq fəlsəfi konsepsiyasının yaradıcısıdır. Məhz bu konsepsiya respublikamızın inkişafının, millətlərarası münasibətlərin təməli əsəridir.

Heydər Əliyev respublikaya rəhbərlik etdiyi 34 il ərzində böyük təşkilatçılıq, nəhəng quruculuq işləri ilə yanaşı, zəngin elmi-nəzəri, mədəni bir iş yaratmışdır. Bu irs qiymətli mədəni sərvət kimi elmimizin, mədəniyyətimizin Qızıl Fonduna daxil edilmişdir.

Heydər Əliyevin Bakı Dövlət Universiteti ilə əlaqəsi və bağlılığı 1950-51-ci ildə Universitetə ikinci ali təhsil ixtisası almaq, Tarix fakültəsinə qəbul olması ilə başlamış, bu əlaqələr yarım əsrdən artıq davam etmişdir. Universitetin bəxti gətirmişdir ki, bu böyük şəxsiyyətin hamiliyi ilə inkişaf və tərəqqi etmişdir.

Heydər Əliyev Universitetin Tarix fakültəsində oxumağı ikinci ixtisas kimi seçərkən 1939-cu ildə Naxçıvan Pedaqoji Texnikumunu bitirmiş və Azərbaycan Sənaye İnstitutunun (indiki Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyası) Memarlıq fakültəsində təhsil almış, 1941-1944-cü illərdə Naxçıvan MSSR Xalq Daxili İşlər Komissarlığında və Xalq Komissarlar Sovetində müxtəlif məsul vəzifələrdə işləmiş, 1944-1969-cu illərdə dövlət təhlükəsizlik orqanlarında çalışmışdır. 1950-ci ildə Leningrad (indiki Sankt-Peterburq) Milli Təhlükəsizlik Orqanları Məktəbini əla qiymətlərlə bitirmişdir.

1951-ci ildə ikinci ixtisas oxumaq üçün Bakı Dövlət Universitetinin Tarix fakültəsinin qiymətli şöbəsinə daxil olub, 1957-ci ildə fakültəni fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Heydər Əliyev Universitetə daxil olarkən Azərbaycan Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsində bilmə rəisi vəzifəsində çalışırdı. Heydər Əliyev Bakı Dövlət Universitetinin tarix ixtisasını seçərkən, yüksək, dərin elmi təfəkkürə malik bir şəxsiyyət kimi formalaşmış, məsul dövlət vəzifələrində böyük həyat təcrübəsi qazanmış böyük şəxsiyyət, təcrübəli ziyalı idi. Yalnız bu müdrik çağında Heydər Əliyevin tarix ixtisasını seçməyə, tarixçi olmağa həvəs göstərməsinin səbəbi nə idi? Hələ gənc yaşlarından öz doğma Azərbaycan xalqını dərinləndirən sevgi, onun dilini, mədəniyyətini, ədəbiyyatı və incesənətini, tarixi keçmişini, dövlətçilik tarixini öyrənməyə böyük maraq idi. Öz tarixi xidmətlərinə, həyata keçirdiyi tədbirlərə görə böyük azərbaycanlı kimi, dünya azərbaycanlılarının sınamış ağsaqqalı kimi şöhrət tapmış Heydər Əliyev deyirdi: "Mən fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam". Fəxr etdiyi xalqa böyük, tükənməz məhəbbəti onu tarix fakültəsinə gətirmişdir.

Görkəmli dövlət və siyasi xadim Heydər Əliyev 1957-ci ildə Tarix fakültəsinin fərqlənmə diplomu ilə bitirərək tarixçi ixtisasına yiyələnirdi. O, xalqımızın tarixini dərinləndirən bilən bir tarixçi kimi tarixin obyektiv araşdırılması, öyrədilməsi və təbiiq olunması daim diqqətdə saxlanmış, tarixi təhrif edənlərə qarşı elmi cəhətdən əsaslandırılmış müddəalar irəli sürmüşdür. O, öz əsərlərində, çıxışlarında, nitqlərində Azərbaycan tarixinin yenidən obyektiv öyrənilməsinin, araşdırılmasının, Sovetlər birliyi dövründə Azərbaycan tarixinin təhrif edilməsinin aradan qaldırılmasının zəruri olduğunu əsaslandırmışdır. O deyir-

di: "Tarixi təhrif etmək olmaz. Tarixdə hər şeyin öz yeri vardır. O, nə sənədən, nə də heç kəsədən asılı deyildir. Tarix obyektiv bir prosesdir. Bu obyektiv prosesə təsir etmək, müəyyən vaxtlarda onu zəiflətmək, gücləndirmək, macrasında çıxarmaq olar... Amma bu obyektiv prosesi dayandırmaq və ona ciddi təsir göstərmək mümkün deyildir. Bu tarixdir".

Bakı Dövlət Universiteti 1950-ci illərdə bir çox görkəmli şəxsiyyətlər – alimlər, elm, təhsil, mədəniyyət və dövlət xadimləri yetişdirmişdir. Respublikamızın xalq təsərrüfatı, iqtisadiyyatı, elm və təhsil sahəsi, dövlət idarəçiliyində maarif və mədəniyyətin, demək olar ki, bütün sahələrində çalışan bu müdavimlər universitetə şərəf və şöhrət gətirmişdir. Lakin böyük məmnuniyyətlə və tam məsuliyyətlə demək lazımdır ki, Bakı Dövlət Universitetinin taleyində Allah vergisi olan, xalqımızın mədəniyyətinə, mədəniyyətinə, milli ideologiyasına son dərəcə bağlı olan, Azərbaycan dövlətinin xilaskarı, qurucusu, dünya azərbaycanlılarının ağsaqqalı, bütün türk dünyasının ulduzuna çevrilən, Azərbaycan xalqını, həm də Universitetimizi yüksəklərə qaldıran ikinci məzun yoxdur.

Heydər Əliyev Bakı Dövlət Universitetinin dünya şöhrətli məzunudur. Olduqca təvəzökar, sadə, insan ləyaqətinə hörmət edən, özünü insanlardan ayırmayan Ulu Öndər Heydər Əliyev BDU-nun məzununu olmağı ilə fəxr etdiyini dəfələrlə vurğulayıb. Onun şəxsiyyətinin formalaşmasında, tarix elminin sirrlərinə yiyələnməsində universitetdə təhsil müddətində aldığı biliklərin, tarixi elmi dəyərlərin, mədəni-siyasi tərbiyənin, Universitet mühitinin, milli ruhun roluna yüksək qiymət verib.

1950-ci illərdə Universitetdə çox böyük qiymətə malik olan milli ruh, tarixi köklər, milli ənənələrə köklənən Vətən təəssübkeşliyi ilə fərqlənən bir ab-hava var idi. Bu dövrdə Universitetdə ölkəmizin ən görkəmli tarixçi alimlərinin fəaliyyət göstərməsi bu ab-havanı daha da saflaşdırmağa, zənginləşdirməyə, dərinləşdirməyə xidmət edirdi. 1950-ci illərdə BDU-nun tarix fakültəsində Azərbaycan tarix elminin korifeyləri olan akademik İ.A.Hüseynov, akademik Ə.S.Sumbatzadə, akademik Z.Bünyatov, akademik İ.H.Əliyev, akademik T.Ə.Bünyadov, akademik P.Ə.Əzizbəyova, AMEA-nın müxbir üzvləri Z.M.İbraximov, M.İ.İsmayilov, Ə.N.Quliyev, prof. Ə.M.Şahmaliyev, prof. M.M.İrəvanski, prof. M.Qaziyev, dos. S.İmzəzadə və s. kimi şəxsiyyətlər işləyirdilər.

Bu görkəmli şəxsiyyətlərin tarix elmi qarşısında böyük xidmətlərini yüksək qiymət verən Ulu Öndər Tarix fakültəsinin Azərbaycan tarix elminin inkişafında böyük elmi mərkəz kimi rolunu və xidmətlərini dəfələrlə diqqətə çatdırırdı.

XX əsrin 1950-60-cü illərində Bakı Dövlət Universiteti öz inkişafının yeni mərhələsinə yaşamış, öz yarım əsrlik yubileyinə bir çox müvəffəqiyyətlərlə gəlmişdir. Belə ki, 1919-cu ildə 4 fakültə, 40 nəfər professor-müəllim he-

yəti ilə fəaliyyətə başlayan Universitetin 50 il müddətində təbiət və humanitar elmlərin mühtüm sahələrini əhatə edən 14 fakültəsi (Mexanika-riyaziyyat, Fizika, Kimya, Biologiya, Geoloji coğrafiya, Tarix, Filologiya, Şərqşünaslıq, Kitabxanaçılıq-informasiya, Hüquq, Jurnalistika, İxtisasartırma və Xarici tələbələrlə fakültəsi) var idi. Bu fakültələrdə 710 nəfər professor-müəllimin çalışdığı 64 kafedra, 86 laboratoriya, o cümlədən 4 problem laboratoriyası, 42 kabinet, 2 muzey fəaliyyət göstərirdi. Universitetdə 12 mindən artıq tələbə təhsil alırdı.

1946-1969-cu illərdə Universiteti 19266 müəttəssis bitirmişdi. Ümumiyyətlə, 1969-cu ildə 50 illiyini qeyd edən Universitet 25.000 yüksək ixtisaslı müəttəssis buraxmağa nail olmuşdu.

1950-1960-cı illərdə Universitetdə yeni fakültələrin açılması, tələbə qəbulunun ilbəil artırılması ilə əlaqədar Universitetin tədris korpuslarının çoxalmasına diqqət artırılmışdı. Universitet ümumi sahəsi 11.460 kvadrat metr olan 4 binada fəaliyyət göstərirdi. 1964-cü ilin sentyabrında Universitetin yeni binasının ilk növbəsinin istifadəyə verilməsi, Universitetin maddi-texniki bazasının möhkəmlənməsinə, tədris korpusunun yeni avadanlıqla, texniki vasitələrlə təmin edilməsinə əhəmiyyətli təsir göstərirdi.

1950-60-cı illərdə Universitet elmi-tədqiqat fəaliyyətinin daha da genişlənməsinə, elmi əsərlərin, monoqrafiyaların, dərsliklərin, dərs vəsaitlərinin nəşrində də keyli iş görməyə, ən mühtüm ixtisaslar üzrə dərsliklər və dərs vəsaitləri çap etməyə müvəffəq olmuşdu.

1969-cu ildə Azərbaycanın ilk elm və təhsil məbədgahı Bakı Dövlət Universitetinin 50 illik fəaliyyətini, onun Azərbaycan təhsilinin, elminin, maarif və mədəniyyətinin inkişafında, milli kadrların yetişdirilməsində böyük xidmətlərini nəzərə alan Azərbaycan hökuməti 1969-cu ilin sentyabrında onun 50 illik yubiley mərasiminin keçirilməsini qərara aldı.

Bakı Dövlət Universitetinin 50 illik yubileyi xalqımızın, elminizin, təhsilimizin, maarif və mədəniyyətimizin bayramı idi. Universitetin çoxminli kollektivi bu bayramı böyük ruh yüksəkliyi ilə qarşıladı.

Bu bayram Universitet kollektivi üçün bir də ona görə əziz və şərəfli idi ki, Yubiley Komissiyasının sədri Universitetin dünya şöhrətli məzunu, Universitetin böyük təəssübkeşi, Azərbaycan SSR Kommunist Partiyasının birinci katibi Heydər Əlirza oğlu Əliyev idi. Əbəzli şəkildə desək, Heydər Əliyev Universitetin şah əsəri idi. Heydər Əliyev qədər həm Bakı Dövlət Universitetini, həm də bütövlükdə Azərbaycan xalqını beynəlxalq aləmdə yüksəklərə qaldıran ikinci məzun yoxdur.

Heydər Əliyev öz əsərlərində, çıxışlarında dəfələrlə Bakı Dövlət Universitetinin məzunu olmağı ilə fəxr etdiyini vurğulayıb. Onun yüksək şəxsiyyət, dövlət xadimi kimi formalaşmasında, milli-mənəvi dəyərlərə yiyələnməsində Universitet mühitinin, ab-havasının böyük rolunu qiymətləndirib.

Heydər Əliyevin Bakı Dövlət Universitetinin məzunu olması ilə fəxr etməsi Universitetin çoxminli kollektivinin qürur mənbəyidir. Öz dünya şöhrətli məzunu ilə fəxr edən kollektiv onun yüksək şəxsiyyətini daima uca tutur, onun ideya və baxışlarına daim sədaqətli olması ilə şərəf duyur.

1969-cu ildə Universitetin 50 illiyi tamam oldu. Universitetin yubileyi Azərbaycan hökumətinin qərarına müvafiq 1969-cu ilin noyabrın 1-də keçirildi. Yubiley təntənələrində respublikamızın görkəmli ziyalıları, universitetin professor-müəllim kollektivi ilə yanaşı, SSRİ-nin müttəfiq respublikalarından və bir çox xarici ölkələrdən nümayəndələr iştirak etdirdi. Universitetin yubiley iclasını Yubiley Komissiyasının sədri, Azərbaycan SSR Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi Heydər Əliyev apardı. Bu görkəmli şəxsiyyətin yubiley şənliklərində bilavasitə rəhbərlik etməsi, yubiley iclasını aparması, qonaqları qəbul etməsi, yubiley iclasında universitetin fəaliyyətinə yüksək qiymət verməsi, onun əldə etmiş olduğu nailiyyətləri layiqincə qiymətləndirməsi, yubiley şənliklərinin daha şərəfli keçməsinə şərait yaratmışdı.

Çıxışının sonunda Heydər Əliyev bildirdi ki, SSRİ Ali Sovetinin Rəyasət Heyəti Bakı Dövlət Universitetinin 50 illik şanlı tarixində Azərbaycan xalqı qarşısında, dövlət qarşısında böyük xidmətlərinə görə "Qırmızı Əmək Bayrağı" ordeni ilə təltif edilmişdir.

Bu çıxış Universitetin həyatında böyük tarixi hadisə idi. Universitetin 50 illiyində onun dünya şöhrətli məzununun çıxış etməsi və doğma universitetin 50 illik fəaliyyətinə yüksək qiymət verməsi Universitet tarixinin çox şərəfli səhifələri idi.

Heydər Əliyev bu parlaq nitqində Universitetin keçdiyi inkişaf və tərəqqi yolunu yüksək qiymətləndirərək dedi: "Bu gün Azərbaycan Dövlət Universitetinin keçdiyi yarım əsrlik yola yekun vurarkən deyə bilərik ki, Yubilyar bu yüksək ada layiq olduğunu özünün bütün fəaliyyəti ilə sübut etmişdir". O, həmçinin indiki Azərbaycanda fəaliyyət göstərən çoxsaylı ali məktəbləri Bakı Dövlət Universitetinin qol-budağı kimi qiymətləndirərək deyirdi: "Əgər Universiteti qüdrətli bir ağaca bənzətmis olsaq, deyə bilərik ki, bunlar onun qol-budaqlarıdır".

Həmçinin Ulu Öndərin yubiley təntənəsinin açılışındakı çıxışını gözəldən Azərbaycan dilində başlaması, o dövrdə Sovetlər İttifaqında mövcud ənənələrdən kənara çıxması sanki inqilabi bir hadisə idi.

Məlumdur ki, bu dövrdə belə böyük təntənəli məclislərdə dövlət və partiya rəhbərləri ancaq şər dilində danışrdılar. Böyük cəsarətə, dönməz iradəyə malik bir insan kimi Heydər Əliyevin bu çıxışı tarixi hadisə idi.

Bu çıxış təkcə Universitet kollektivinə deyil, bütün Azərbaycan cəmiyyətinə milli dilin, milli ruhun qaytarılmasına böyük təsiri olan bir hadisə idi.

Cəsərlə demək olar ki, bu çıxış bütün Azərbaycanın həyatında yeni bir inkişaf mərhələsinin əsasını qoydu.

ƏDƏBİYYAT

1. Bakı Dövlət Universitetinin dünya şöhrətli məzunu. B., 2001, s. 229.
2. Atakişiyev A. Bakı Dövlət Universiteti. B., 1991, s.135
3. Əliyev İ. Bakı Dövlət Universitetinin yeni korpusunun açılış mərasimində nitq. "Respublika" qəzeti, 16 sentyabr, 2008
4. Azərbaycan XXI əsrin və üçüncü minilliyin ayrıcında. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin yeni 2001-ci il, yeni əsr və üçüncü minillik münasibəti ilə Azərbaycan xalqına müraciəti. - B., 2001.- S. 26-27.
5. Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının Xəbərləri (tarix, fəlsəfə, hüquq seriyası). - B., 1990. - № 2. - S. 21.
6. Народное образование в Азербайджане. 1920-1927 гг. - Б., 1928. - С. 14.
7. Народное образование в Азербайджане. 1920-1927 гг. - Б., 1928. - С.101.
8. Atakişiyev A. Bakı Dövlət Universitetinin tarixi. B., 1991, S. 127.
9. Маковельский А.О. Азербайджанский Государственный Университет имени В.И.Ленина. В., 1930, S. 51.
10. Atakişiyev A.M. Bakı Dövlət Universitetinin tarixi. - B., 1991. - S. 102.
11. Алимурзове Х.О. Азербайджанский Государственный Университет за 50 лет. Б., 1969, S. 91.
12. Маковельский А.О. Десятилетие Бакинского Государственного Университета имени В.И.Ленина. Б., 1929. - S. 50.
13. Azərbaycan SSR Arxiv İdarəsi. F. 57, siyahı 1, s.v. 420, səh. 34.
14. Маковельский А.О. Десятилетие Бакинского Государственного Университета имени В.И.Ленина. Б., 1930. - S. 53.
15. S.M.Kirov adına ADU kitabxanasının 1934-1940-cı illərə dair hesabatları.
16. Атакишиев А. Bakı Dövlət Universitetinin tarixi. 1991, s.284.
17. Атакишиев А. Bakı Dövlət Universitetinin tarixi. 1991, s.287.
18. Алимурзове Х.О. Азербайджанский Государственный Университет. Б., 1969, c.154.
19. Алимурзове Х.О. Бакинский Государственный Университет. Б., 1969, c.155.
20. Bakı Dövlət Universiteti Elmi Kitabxanasının 1960 və 1965-ci illər hesabatı.
21. Məlumatlar Bakı Dövlət Universiteti Elmi Kitabxanasının illik hesabatlarından götürülmüşdür.
22. Алимурзове Х.О. Бакинский Государственный Университет. Б., 1969, c.170.
23. Atakişiyev A. Bakı Dövlət Universiteti. B., 1991, s.402.
24. Bakı Dövlət Universiteti Elmi Kitabxanasının 1970-1979-cu illər hesabatları.
25. Xələfov A.A. Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi. B., 2006.241.

26. Багирзаде Ф.М., Казыев М.А. Азербайджанский Государственный Университет 60 лет. Б., 1969, c.24.
27. Statistik məlumat kitabxanasının arxiv fondundan götürülmüşdür.
28. Statistik rəqəmlər Elmi Kitabxanasının cari sənədlərindən götürülmüşdür.
29. Xələfov A.A. Məqalələr toplusu 80.-Bakı, 2011, 464 s.
30. Bakı Dövlət Universiteti 1919-1994.-Bakı, ADU nəşriyyatı, 1994, 120 s.
31. Bakı Dövlət Universitetinin professorları, B, "Bakı Universiteti Nəşriyyatı", 2014, 447 s.
32. Mərdanov M., Əhmədov Ə. Heydər Əliyev və Bakı Dövlət Universiteti., B., 1997, 136 s.
33. Bakı Dövlət Universitetinin dünya şöhrətli məzunu. B., 2001, 229 s.
34. Xələfov A.A., Qurbanov A.İ. Kitabxanaların kompüterləşdirilməsinin əsasları. B., Bakı Universitetinin nəşriyyatı, 2016. 328 s.

БАКИНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ -100- (1919-1969 г.)

ХАЛАФОВ А. А.

Заслуженный деятель науки Азербайджанской Республики,
Почетный работник культуры, Почетный профессор Бакинского
Государственного Университета, Доктор исторических наук, профессор.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена Бакинскому Государственному Университету 1919-1969 годов, который в сентябре 2019 года нашим государством отметил свой 100-летний юбилей.

Гейдар Алиев писал, Бакинский Государственный Университет является национальным достоянием, национальной гордостью Азербайджанского народа. Бакинский Государственный Университет, который на протяжении 100 лет находится на стыке науки и образования на стыке Европы и Азии, стал большой и мощной научно-образовательной базой, которая всегда была краеугольным камнем образования, науки, образования и культуры нашей страны, которая освещала путь Азербайджанского народа к светлому будущему.

Ключевые слова: Бакинский Государственный Университет- 100, Великие заслуги Бакинского Государственного Университета в развитии образования, культуры, образования Азербайджана.

BAKU STATE UNIVERSITY -100-
(1919-1969)
KHALAFOV A.A.

*Honored Scientist of the Azerbaijan Republic, Honorary
Worker of Culture,
Honorary Professor of Baku State University,
doctor of historical sciences, professor*

SUMMARY

The article is dedicated to the Baku State University of 1919-1969, which in September 2019, our state will celebrate its 100th anniversary.

Heydar Aliyev wrote that, Baku State University is a national treasure, the national pride of the Azerbaijani people. Baku State University, which has been at the junction of science and education, and at the junction of Europe and Asia for 100 years, has become a large and powerful scientific and educational base that has always been the cornerstone of education, science and culture of our country, which covered the path of the Azerbaijani people to a brighter future.

Keywords: Baku State University - 100, Great merits of Baku State University, Education development, Culture, Education of Azerbaijan.

AZƏRBAYCANDA ALİ KİTABXANAÇILIQ TƏHSİLİ
VƏ KİTABXANAŞÜNASLIQ ELMİ MƏKTƏBİNİN
FORMALAŞMASINDA BAKI DÖVLƏT UNIVERSİTETİNİN ROLU

ABUZƏR XƏLƏFOV

*Əməkdar elm xadimi, Bakı Dövlət Universitetinin fəxri professoru,
tarix elmləri doktoru, professor*

KNYAZ ASLAN

*BDU, Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının müdiri,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent*

*Bakı Dövlət Universiteti
Azərbaycan xalqının milli sərvətidir!*

Heydər ƏLİYEV

*Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yadigarı Bakı Dövlət Universiteti
müəllim Şərqində yeni tipli ilk ali məktəb kimi yarandığı vaxtdan
etibarən nailiyyətlərlə zəngin şərəfli bir yol keçmişdir.*

İlham ƏLİYEV

*Elmi məqalədə Azərbaycanda ali kitabxanaçılıq təhsilin inkişafı, həmçinin
Əməkdar elm xadimi, professor Abuzər Xələfovun rəhbərliyi ilə kitabxanaşünaslıq
elmi məktəbinin formalaşması mərhələləri təhlil edilmişdir. Məqalədə deyilir ki,
Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi Bakı Dövlət Universitetinin 1947/1948-ci tədris
ilində yaradılmış fakültələrindən biridir.*

*Fakültənin məzunları elmdə və mədəniyyətdə mühüm yer tuturlar. Onlar infor-
masiya mərkəzlərində, bütün tip və növ kitabxanalarda, nəşriyyatlarda və redaksiya-
larda, televiziya, radioda, mədəniyyətin və incəsənətin digər sahələrində işləyirlər.*

*Fakültədə təhsilin keyfiyyətin artırılması üçün təlimin maddi-texniki və infor-
masiya bazası gücləndirilmiş, bu istiqamətdə tədris metodik şurasının işi yenidən təş-
kil edilmişdir. Tələbələrə fərdi işin keçirilməsinə, kurs işlərinin keyfiyyətli icrasına
nəzarət gücləndirilmişdir.*

*Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi Azərbaycanda kitabxanaşünaslıq, biblio-
qrafiyaşünaslıq və kitabşünaslıq təhsili sahəsində yüksək ixtisaslı kadrların hazırlığı
üzrə elmi mərkəz kimi yaranmışdır. Fakültənin işində müəllimlərin elmi-tədqiqat fəaliyyəti*

yəti böyük yer tutur. Bu gün fakültədə 30-dan çox elmlər doktoru və fəlsəfə doktoru hazırlanmışdır. Onlar professor Abuzar Xələfovun elmi məktəbinin davamçılarıdır.

Açar sözlər: ali kitabxanaçılıq təhsili, kitabxanaşünaslıq elmi məktəbi, Bakı Dövlət Universiteti, Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi, kitabxanaşünaslıq, bibliografyaşünaslıq, kitabşünaslıq, yüksək ixtisaslı kadrların hazırlığı, elmi mərkəz, elmi-tədqiqat fəaliyyəti.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 6 dekabr 2016-cı il tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının milli iqtisadiyyat perspektivi üzrə Strateji Yol Xəritəsi" ölkəmizin gələcək inkişafının yol xəritəsi, iqtisadiyyatın sürətli inkişafı və bütövlükdə iqtisadiyyatın, büdcənin neft gəlirlərindən tamamilə azad edilməsinə gətirib çıxaracaq mühüm bir sənəddir. Bu tarixi sənədin icra edilməsi məqsədilə hazırlanmış "Azərbaycan Respublikasında peşə təhsili və təliminin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi"-ndə peşə təhsili və təlimi sahəsində dünyada mövcud meyllər nəzərə alınmış, ölkədə əmək bazarının tələblərinə uyğun təhsil proqramları əsasında ixtisaslı kadrlar hazırlayan peşə təhsili sisteminin inkişaf etdirilməsi məqsədilə çeviklik və integrasiya prinsiplərinə əsaslanmışdır. Sənəddə peşə təhsili və təlimi sektoru üzrə 2020-ci ilədək strateji baxış, 2025-ci ilədək olan dövr üçün uzunmüddətli baxış və 2025-ci ildən sonrakı dövr üçün hədəf baxış müəyyən edilmişdir.

Həmin sənədlərdə nəzərdə tutulmuş vəzifələrin uğurla həyata keçirilməsi ölkə başçısı İlham Əliyevin: "Biz maddi dəyərlərimizi, iqtisadi potensialımızı insan kapitalına çevirməliyik" - sözlərinin yəni təsdiqinə çevriləcəkdir. Çünki bu tələyüklü məsələlər təhsil əsri elan edilən XXI əsrdə olduqca böyük aktuallıq kəsb edir.

Bu baxımdan Prezident İlham Əliyevin 21 iyun 2017-ci il tarixli sərəncamı da mühüm əhəmiyyətə malikdir. Sərəncamda deyilir: "Bakı Dövlət Universiteti Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin tabeliyində publik hüquqi şəxs statusuna malik olan Bakı Dövlət Universitetinə çevirmə yolu ilə yenidən təşkil edilsin".

Əlbəttə, bu status 100 illik yubileyini böyük elm və təhsil nailiyyətləri ilə qarşılamağa hazırlayan Bakı Dövlət Universitetinin akademik və elmi fəaliyyətdə çevikliyini, eyni zamanda müasir korporativ idarəetmə modellərinin tətbiqini təmin etməyə kömək göstərəcəkdir. Bu status eyni zamanda universitetimizin inkişafı istiqamətində yeni perspektivlər müəyyənləşdirir. Belə ki, Azərbaycan xalqının milli şərəfini olan Bakı Dövlət Universiteti ölkəmizin ilk ali məktəbi, elm məbədgahı kimi respublikamızda xalq təsərrüfatının, elm, təhsil və mədəniyyətin bütün sahələri üçün yüksək ixtisaslı mütəxəssislər kadrların hazırlanmasında və elmin inkişafında mühüm xidmətlər göstərmişdir. Müasir informasiya cəmiyyəti şəraitində respublikamızda sosial institut kimi

formalaşan, cəmiyyətin informasiya tələbatının ödənilməsində mühüm rol oynayan respublika kitabxanaları üçün peşəkar mütəxəssislərin yetişdirilməsi məhz Bakı Dövlət Universitetinin adı ilə bağlıdır.

İftixar hissi ilə deməliyik ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 14 noyabr 2017-ci ildə "Bakı Dövlət Universitetinin 100 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında" Sərəncam imzalamışdır. Sərəncamda bildirilir ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yadigarı Bakı Dövlət Universiteti müsəlman Şərqişində yeni tipli ilk ali məktəb kimi yarandığı vaxtdan etibarən nailiyyətlərlə zəngin şərəfli bir yol keçmişdir. Sənəddə qeyd edilir ki, Bakı Dövlət Universiteti tarixən vətənpərvər ziyalıların fədakar əməyi sayəsində yetirdiyi ictimai-siyasi, elm və mədəniyyət xadimləri ilə Azərbaycanın mövcud simasının təşəkkülünə böyük töhfələr vermişdir.

Həmin sərəncam özünün şanlı 100 illik yubileyini tədris və elmi-tədqiqat sahəsində qazanılan mühüm nailiyyətlərlə qarşılamağa çalışan Bakı Dövlət Universitetinin çoxsaylı professor-müəllim heyəti və tələbə kollektivini yeniyeni qələbələrə ruhlandırır. Bu baxımdan Bakı Dövlət Universitetinin aparıcı humanitar fakültələrindən biri olan Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin işgüzar kollektivi də yubileyə öz töhfələrini vermək üçün ciddi səy göstərir.

Fikrimizcə, BDU-da Kitabxanaçılıq şöbəsinin yaranması və onun inkişafı həqəda mühüm əhəmiyyət kəsb edən bir sıra tarixi faktları xatırlatmaq yerinə düşər.

Cəmiyyətdə vacib sosial funksiyaları həyata keçirən kitabxanalar ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi və elmi-mədəni vəzifələrin həllində, dövlətin və xalqın inkişafı ilə bağlı mühüm ideyaların əhali arasında yayılmasında fəal iştirak etməli, böyük təbliğatçılıq, təşviqatçılıq və təşkilatçılıq işi aparmalıdır.

Azərbaycanda sovet hakimiyyəti illərində bu sahədə bir sıra nailiyyətlər qazanılmış, elm, texnika, xalq təsərrüfatı və mədəniyyətin bütün sahələri üçün yüksək ixtisaslı kadrlar hazırlayan ali və orta ixtisas məktəblərinin geniş sistemi yaradılmışdır. Bu sistem böyük tarixi inkişaf yolu keçmiş, gətirdikə təkmilləşməyi və dünyada mütərəqqi sistemlərdən birinə çevrilmişdir.

Sovet təhsil sisteminin nailiyyətlərindən biri də Sovetlər Birliyində yüksək ixtisaslı kitabxanaçı kadrlar hazırlayan ali məktəb şöbələrinin yaranıb formalaşması ilə əlaqədardır ki, Azərbaycanla kitabxanaçı kadrların hazırlanması prosesi ilk kitabxanaçılıq kurslarından universitet təhsilinə qədər uzun yol keçmişdir. Hələ sovet hakimiyyətinin ilk illərindən mədəni quruculuğun mühüm sahəsi olan kitabxana işinin inkişafına, yeni kitabxanalar yaradılmasına xüsusi diqqət yetirilmişdir. İlk dövlət dekretləri ilə bütün kitabxanalar milliləşdirilmiş və yeni kitabxanaların təşkilı üçün müəyyən tədbirlər həyata keçirilməyə başlanmışdır. Kitabxanaçı kadrların hazırlanması siyasi və mədəni əhəmiyyətə malik bir vəzifə olduğundan Azərbaycan SSR Maarif Komissarlığının

hazırladığı tədbirlər planında dövlət işçilərinin, tanınmış ziyalıların, təcrübəli müəllimlərin kitabxana işinə cəlb edilməsinə xüsusi diqqət yetirildi.

1920-1930-cu illərdə Azərbaycanda kitabxanaçı kadrlar yalnız vaxtaşırı təşkil edilən biraylıq, üçaylıq, bəzən isə altıaylıq kurslarda hazırlanırdı. Azərbaycanda ilk kitabxanaçılıq kursları 1920-ci ildən təşkil edilməyə başlamışdı. Kitabxana quruculuğu bündövrəsinin qoyulmasında və möhkəmləndirilməsində yaxından iştirak etmiş ilk mütəxəssis kitabxanaçılar məhz bu kursların yetişdirmələri idilər. İlk vaxtlar kitabxanaçılıq kurslarını Azərbaycan SSR Xalq Maarif Komissarlığı, Bakı Şəhər Xalq Maarif Şöbəsi, Azərbaycan Həmkarlar İttifaqları Mərkəzi Şurası, M.F.Axundov adına Respublika Dövlət Kitabxanası, bəzi hallarda isə kitabxana şöbəsi olan nazirliklər təşkil edirdilər. Bu cür kurslar əvvəllər əsasən Bakı şəhərində təşkil edilirdi. 30-cu illərin axırlarından isə respublikanın bir sıra böyük şəhərlərində, rayon mərkəzlərində, Naxçıvandan və Dağlıq Qarabağda da kitabxanaçılıq kurslarının təşkilinə başlanılmışdı.

Azərbaycan üçün orta və ali təhsilli kitabxanaçı kadrların hazırlanması məqsədi ilə Xalq Maarif Komissarlığı 1936-cı ildən başlayaraq Moskva Kitabxanaçılıq İnstitutuna və Leningrad Siyasi Maarif İnstitutuna tələbələr göndərirdi. Əlbəttə, Azərbaycanda kitabxanaların, o cümlədən elmi və xüsusi kitabxanalar şəbəkəsinin sürətlə genişlənməsi, on minlərlə cild kitab fondlarına malik olan böyük kitabxanaların meydana gəlməsi, kitabxana işi prosesinin getdikcə mürəkkəbləşməsi, əhalinin ümummədəni səviyyəsinin yüksəlməsi, oxucuların sayının durmadan artması mütəxəssis kitabxanaçı kadrlara olan tələbatı daha da artırırdı. Ona görə də Azərbaycan Xalq Komissarları Sovetinin qərarı ilə 1938/1939-cu tədris ilindən Bakı Kitabxanaçılıq Texnikumunun (sonralar Bakı Mədəni-Maarif Məktəbi, hazırda Bakı Humanitar Kolleji) fəaliyyətinə başlaması kitabxanaların ixtisaslı kadrlarla təmin edilməsinə imkan yaradırdı. Bununla belə, kitabxana işinin geniş vüsət alması, respublikamızın elmi və mədəni həyatında kitabxanaların roluunun artması, xalq içərisində mütaliyəyə marağın çoxalması əhaliyə gündün tələbləri səviyyəsində kitabxana xidmətinə təşkil edən biləcək yüksək ixtisaslı mütəxəssis kitabxanaçılar hazırlanmasını tələb edirdi.

Azərbaycan Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsi 1947-ci ildə "Respublika mədəni-maarif müəssisələri üçün kadrlar hazırlamaq haqqında" xüsusi qərar qəbul etdi. Bu sənəddə 1947/1948-ci tədris ilində Bakı Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsi nəzdində yüksək ixtisaslı kitabxanaçı kadrlar hazırlayan Kitabxanaçılıq şöbəsinin təşkil edilməsi və onun gələcəkdə ayrıca fakültəyə çevrilməsi qərarı alınmışdı. Şöbənin açılması üçün təşkilı BDU-nun rektoru, akademik Abdulla Qarayev və Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Mədəni-Maarif Müəssisələri Komitəsinin sədri, Sosialist Əməyi Qəhrmanı, xalq yazıçısı Süleyman Rəhimova tapşırıldı. Bu görkəmli şəxsiyyətlərin birgə səyi nəticəsində SSRİ Ali və Orta İxtisas Təhsilli Nazirliyi universitetin

filologiya fakültəsinin nəzdində kitabxanaçılıq şöbəsinin yaranmasına icazə verdi.

Beləliklə, 1947/1948-ci tədris ilində universitetin Filologiya fakültəsi nəzdində Kitabxanaçılıq şöbəsi fəaliyyətə başladı və birinci il şöbəyə 16 tələbə – 5 oğlan və 11 qız qəbul edildi. Bu şöbənin təşkilı respublikamızın mədəni həyatında mühüm əhəmiyyətə malik idi. Belə ki, şöbənin açılması mədəniyyətin mühüm tərkib hissəsi olan kitabxanaların yüksək ixtisaslı mütəxəssis kadrlarla təmin edilməsi üçün əsaslı zəmin yaradırdı, kitabxana işinin inkişafına təkan verirdi. Şöbənin məhz universitetdə açılması isə tədris prosesinin uğurlu təşkilinə səbəb olmaqla yanaşı, kitabxanaçılıq ixtisasının, kitabxanaçılıq sənətinin perspektiv inkişafına da şərait yaradırdı. Belə ki, yalnız hətərəfli elmi-pedaqoji kadrlara malik olan universitet mühitində kitabxanaşünaslıq-bibliografiya ixtisasının xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq müxtəlif fənlərin tədrisini təşkil etmək imkanı var idi.

Belə bir fakt da əlamətdardır ki, SSRİ-də ilk universitet kitabxanaçılıq təhsilli məhz Bakı Dövlət Universitetində təşkil edilmişdir. Təcrübə göstərir ki, kitabxanaçı kadrların mədəniyyət institutlarında və pedaqoji institutlarda deyil, universitetdə hazırlanmasının olduqca böyük üstünlükləri vardır. Beşillik tədris planı ilə işləyən universitetlərdə kadrlarlığının keyfiyyətini yüksəltmək, əsaslı və ictimai elmlərə dərinlən ziyələnmiş geniş profilili kadrlar hazırlamaq üçün şərait olduqca əlverişlidir.

1947/1948-ci tədris ilində Bakı Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsi nəzdində Kitabxanaçılıq şöbəsinin yaranmasında Azərbaycanın tanınmış elm və mədəniyyət xadimlərinin, o sırada 1944-1950-ci illərdə bu ali təhsil ocağının rektoru olan görkəmli fizioloq alim, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının akademik, Əməkdar elm xadimi, tibb elmləri doktoru, professor Abdulla Qarayev, 1945-ci ildən respublika Nazirlər Soveti yanında Mədəni-Maarif Müəssisələri Komitəsinin sədri vəzifəsində işləyən görkəmli yazıçımız Süleyman Rəhimovun mühüm rolu olmuşdur. Məhz Süleyman Rəhimovun mədəni-maarif müəssisələrinə başçılıq etdiyi dövrdə – 1945-1953-cü illərdə kitabxana işinin hətərəfli inkişafı, xüsusilə kitabxanaların maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, kitabxana şöbəsinin artması, kitab fondlarının çoxalması, əhaliyə kitabxana xidmətinin təkmilləşdirilməsi sahəsində uğurlar qazanılmışdır. Süleyman Rəhimov eyni zamanda Kitabxanaçılıq şöbəsinin ilk müəllimlərindən biri kimi tələbələrə "Azərbaycanda kitab tarixi" fənnindən mühazirələr oxumuş, kitab mədəniyyətimizin formalaşmasına öz töhfələrini vermişdir.

Kitabxanaçılıq şöbəsinin Filologiya fakültəsinin yanında təşkil edilməsi tədris prosesinin müvafiqəyyətli təşkilinə əlverişli şərait yaratmaqla, onun gələcək inkişafı üçün böyük perspektivlər açmasına, yüksək ixtisaslı mütəllim kadrları ilə təmin edilməsinə geniş imkanlar açdı. 1950-ci illərdə respublika-

muzda Kitabxanaçılıq şöbəsinin daha da inkişaf etdirilməsi üçün mühüm tədbirlər həyata keçirilməyə, bu şöbəyə tələbə qəbulunun artırılmasına ciddi fikir verilməyə başlanılmışdı. Respublikamızda ali təhsilli kitabxanaçı kadrlara olan böyük tələbat nəzərə alınaraq 1955-ci ildə Kitabxanaçılıq şöbəsinin qiyabi Azərbaycan bölməsi təşkil olundu və birinci il həmin bölməyə 12 tələbə qəbul edildi. Beləliklə, zəngin iş təcrübəsinə malik olan kitabxanaçılar istehsalatdan ayrılmaqdan ali ixtisas təhsili almaq imkanı qazandılar. 1959-cu ildə isə qiyabi Kitabxanaçılıq şöbəsinin rus bölməsi yaradıldı və ilk dəfə buraya 16 tələbə qəbul edildi. O dövrdə Zaqafqaziya yeganə olan bu bölmədə digər respublikalardan gələn gənclər də yüksək kitabxanaçı-bibliograf ixtisasının sirlərinə yiyələnməyə başladılar.

1950-ci illərdə BDU-nun filoloji fakültəsi böyük bir institutu xatırladı. Fakültədə beş şöbə: Azərbaycan dili və ədəbiyyatı, rus dili və ədəbiyyatı, kitabxanaçılıq, jurnalistika, məntiq-psixologiya və incəsənət şöbələri fəaliyyət göstərirdi. Elmi və tədris həyatı çox yüksək səviyyədə olan filologiya fakültəsində dövrümüzün ən görkəmli alimləri dərs deyirdilər. Haqiqətən elma, təhsilə böyük maraq duyulurdu. Tələbələr elmi yenilikləri daha dərinlən öyrənmək üçün soyula çalışır, müəllimlər isə daha keyfiyyətli dərs keçmək üçün sanki bir-biri ilə, sözün yaxşı mənasında, yarışa çıxırdılar.

Kitabxanaçılıq şöbəsi 1947-ci ildən 1958-ci ilədək Filologiya fakültəsinin nəzdində fəaliyyət göstərdi. Mühəribədən sonrakı illərdə bu fakültənin yanında Azərbaycan dili və ədəbiyyatı, rus dili və ədəbiyyatı, Şərq dilləri və ədəbiyyatı, incəsənət, məntiq-psixologiya, jurnalistika və kitabxanaçılıq şöbələri vardı. Burada məşhur alimlərimizdən Əli Sultanlı, Cəfər Xəndan, Məmməd Cəfər, Məmməd Arif Dadaşzadə, Həmid Araslı, Feyzulla Qasımzadə, Mir Cəlal Paşayev, Məmməd Hüseyin Təhməsi, Muxtar Hüseynzadə, Əlvəst Əbdullayev, Hədi Mirzəzadə, Cəfər Cəfərov, Əliheydər Qəhrəmanov, Bəxtiyar Vahabzadə, Pənah Xəlilov, Mehdişan Vəkilov, Abbas Zəmanov və başqaları dərs deyirdilər. Yüksək ixtisas, zəngin mədəniyyətə malik olan həmin alimlərin vətənpərvərlik, görkəmli şəxsiyyətlər fakültədə təmiz, sadə tədris, elmi və ictimai mühit yaratmışdılar. Bu da kadr hazırlığına, elmin tərəqqisi prosesinə böyük təkan verir, tələbə gənclərin yoluna işıq salır, onların savadlı mütəxəssis, əsl vətəndaş, parlaq ziyalı kimi yetişməsi üçün təminat yaradırdı. Filologiya fakültəsi Kitabxanaçılıq şöbəsinin gələcək inkişafı, yüksək ixtisaslı kadrlar hazırlanması üçün mühüm baza rolunu oynayırdı. Filologiya fakültəsi Kitabxanaçılıq şöbəsinin gələcək inkişafı, yüksək ixtisaslı kadrlar hazırlanması üçün mühüm baza rolunu oynayırdı.

1958-ci ildə BDU-da ayrıca Şərqşünaslıq fakültəsinin yarınması qərara alınmışdı. Lakin burada təhsil alan tələbələrən sayı az olduğundan rektorluq Kitabxanaçılıq şöbəsinə də müvəqqəti olaraq bu fakültənin nəzdində verməyi

qərara almışdı. O vaxt Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müəllimləri bu məsələyə narazılıqlarını bildirsələr də, onların etirazı nəzərə alınmadı və beləliklə, Kitabxanaçılıq şöbəsi 1958-ci ildən 1962-ci ilədək Şərqşünaslıq fakültəsinin nəzdində fəaliyyət göstərdi.

Haqiqətə naminə demək lazımdır ki, Filologiya fakültəsindən fərqli olaraq Şərqşünaslıq fakültəsinin profili Kitabxanaçılıq şöbəsinin profilinə uyğun gəlmədiyinə görə kitabxanaşünaslıq və bibliografiya elmi ilə bağlı olan məsələlər burada lazımi səviyyədə müzakirəyə çıxarıla və həll edilə bilmirdi. Bundan başqa yeni fakültədə əvvəlki ictimai mühit, yaradıcılıq atmosferi, qaynar elmi həyat yox idi.

Bu uyğunsuzluq gündən-günə hiss edildiyindən 1958-ci ildə Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasının baş müəllimi vəzifəsinə seçilən A.Xələfov və onun məsləkdəşləri şöbədəki durğunluğu aradan aqdırmaq üçün yollar arayırdılar. Onlar müstəqil Kitabxanaçılıq fakültəsinin yaradılması və ya şöbənin yenidən Filologiya fakültəsinin nəzdinə qaytarılması uğrunda mübarizəyə başlamışdılar.

Yenidən Filologiya fakültəsinin dekanı vəzifəsinə təyin edilmiş professor Əlvəst Əbdullayev bu təşəbbüsü müdafiə edən xeyirxah insanlardan biri idi. O, Kitabxanaçılıq şöbəsinə tələbə qəbulunun artırılması, ixtisaslı kadrların hazırlanması məsələsinə böyük qayğı və diqqətlə yanaşırdı. Məhz gənclər A.Xələfovun mübarizliyi və professor Ə.Abdullayevin dəstəyi ilə universitetin rektorluğu 1962-ci ilin sentyabrında Kitabxanaçılıq şöbəsinin yenidən Filologiya fakültəsinin nəzdinə qaytarılması haqqında qərar qəbul etmişdi.

1960-cı illər Azərbaycanca kitabxana işi tarixində, xüsusilə yüksək ixtisaslı, peşəkar kitabxanaçı kadrların hazırlanması tarixində xüsusi tərəqqi dövrü, yeni inkişaf mərhələsi kimi xarakterizə olunur. 1950-1960-cı illərdə Azərbaycan mədəniyyətinin aqılmaaz tərkib hissəsi olan kitabxana işinin inkişafı sahəsində görülən işlər, kitabxana şəbəkələrinin sürətli inkişafı yüksək ixtisaslı mütəxəssis kitabxanaçı kadrların hazırlanması məsələsinə ön plana çıxarmışdı. Yüksək ixtisaslı mütəxəssis kadrların hazırlanması problemi toqqa Azərbaycanca deyil, bütün SSRİ miqyasında mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyindən Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin 22 sentyabr 1959-cu ildə qəbul etdiyi "Ölkədə kitabxana işinin vəzifələri və onu yaxşılaşdırmaq tədbirləri haqqında" qərarında yüksək ixtisaslı kitabxanaçı kadrların, xüsusilə elmi, elmi-texniki, ali məktəb kitabxanaları üçün mütəxəssis kadrların hazırlanması zəruri hesab edilmişdi. Bu qərara uyğun olaraq Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Ali və Orta İxtisas Təhsili Komitəsinə ali və orta ixtisas təhsilli mütəxəssis kitabxanaçı kadrların hazırlanması işinin yaxşılaşdırılması haqqında tədbir görməyi məsləhət bilmişdi.

Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Ali və Orta İxtisas Təhsil Komitəsi Bakı Dövlət Universitetində kitabxanaçı kadrların hazırlanması vəziyyətini yoxlayıb müzakirə etmək üçün xüsusi komissiya yaratmışdı. Komissiya universitetin Şərqşünaslıq fakültəsi yanında Kitabxanaçılıq şöbəsinin işini yoxlamış, burada tələbə kontingentinin tərkibini, Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasının elmi potensialını araşdırmışdı. Yoxlama zamanı məlum olmuşdu ki, son illər kafedraya gənc qüvvələr cəlb olunmuş, respublikamızda ilk dəfə olaraq kitabxana işinin tarixinə dair dissertasiya müdafiə edilmiş, kitabxanaşünaslıq üzrə elmlər namizədi yetişmişdir. Kitabxanaçılıq şöbəsinin yetirməsi Abuzər Ali oğlu Xələfov 1962-ci ildə "Sovet Azərbaycanında kitabxana işinin tarixindən (1920-1933-cü illər)" mövzusunda dissertasiya işi müdafiə edərək tarix elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdı. Kitabxanaçılıq şöbəsinin bu göstəricilərini və elmi potensialını nəzərə alan komissiya əyani və qiyabi şöbələri birləşdirib müstəqil fakültə yaradılmasını məqsəduyğun hesab etmişdi.

Bütün bunları nəzərə alaraq, Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin göstərişinə əsasən 1962-ci ilin avqust ayında Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin Ali və Orta İxtisas Təhsil Komitəsi həmin il sentyabrın 1-dən Bakı Dövlət Universitetinin Şərqşünaslıq fakültəsi nəzdindəki Kitabxanaçılıq şöbəsinin əyani və qiyabi bölmələrinin birləşdirilməsi və müstəqil Kitabxanaçılıq fakültəsinin yaradılması haqqında əmr verdi. Bakı Dövlət Universitetinin rektoru, akademik Şəfaət Mehdiyevin imzaladığı əmrə əsasən 1962-ci il oktyabr ayının 1-dən universitetdə Kitabxanaçılıq fakültəsi təşkil olundu. Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasının baş müəllimi, tarix elmləri namizədi Abuzər Ali oğlu Xələfov Kitabxanaçılıq fakültəsinin ilk dekanı vəzifəsinə təyin edildi.

1963-cü ildə Kitabxanaçılıq fakültəsinin aşxam şöbəsi yaradıldı. Aşxam şöbəsinin təşkili Bakıda və Sumqayıtda yaşayıb işləyən kitabxançıların ali təhsil almaları üçün əlverişli şərait yaradı.

Eyni zamanda respublikamızın kitab ticarəti müəssisələrinin yüksək ixtisaslı mütəxəssis kitabşünas-bibliograf kadrlara olan tələbatı nəzərə alınaraq 1963-cü ildə Kitabxanaçılıq fakültəsinin nəzdində Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili şöbəsi açıldı. Belə vəcib bir şöbənin yaradılması mədəniyyətimizin mühüm sahələrindən olan kitabşünaslığın inkişafına mühüm töhfə idi. Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin qərarı ilə 1963/1964-cü tədris ilində kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili ixtisası üzrə aşxam və qiyabi şöbələrinə, 1968/1969-cu tədris ilindən isə gündüz təhsilə tələbə qəbulu başlandı. Respublikamızın görkəmli kitabşünasları və kitab ticarəti mütəxəssislərinin bu vəcib işə cəlb edilməsi nəticəsində Kitabxanaçılıq fakültəsinin təcrübəli kollektivi bu sahədə kadr hazırlığının təşkilində mühüm nailiyyətlər qazandı. Təxmi-

nən 20 il uğurla fəaliyyət göstərən həmin şöbə, təəssüf ki, Azərbaycanla işləyən, fəqət kitab mədəniyyətindən xəbərsiz olan özündənrazı məmurların laqeydliyi ucbatından bağlandı.

1990-cı illərdə fakültənin dekanı, professor A.Xələfov yenidən yuxarı təşkilatlara müraciət edərək, "Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili" ixtisasına böyük tələbat olduğunu əsaslandırmaqla həmin şöbənin bərpasına çalışdı. Bu məsələnin müsbət həllində Azərbaycan Nazirlər Soveti yanında Dövlət Mətbuat Komitəsinin sədri, tanınmış jurnalist Rəşid Mahmudovun xüsusi rolu oldu. Belə ki, məhz onun yaxından köməyi sayəsində respublika hökuməti bu barədə müsbət qərar çıxardı.

Beləliklə, professor A.Xələfovun uzun illər ərzində apardığı gərgin mübarizə 1991/1992-ci tədris ilində öz bəhrəsini verdi. Hazırda fakültədə Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrası uğurla fəaliyyət göstərir.

Ümumiyyətlə, 25 ilə qədər dekan vəzifəsində işləyən professor A.Xələfov özünün təşəbbüskarlıq fəaliyyəti, təşkilatçılıq bacarığı və idarəçilik metodları ilə təkcə universitetimizdə deyil, habelə respublika və Sovetlər Birliyi miqyasında böyük nüfuz qazanmış, yüksək ixtisaslı milli kitabxanaşünaslıq-bibliograf kadrların hazırlanması istiqamətində səmərəli iş aparmışdır. Kitabxanaçılıq fakültəsinin yeni tədris planının yaradılmasında, kafedra və laboratoriyaların maddi-texniki bazalarının yaxşılaşdırılmasında, dərslərin keyfiyyətinin yüksəldilməsində, kadrların düzgün seçilib yerləşdirilməsində professor A.Xələfovun xüsusi rolu olmuşdur.

1970-ci illərdə fakültənin əldə etdiyi ən böyük nailiyyətlərdən biri də yeni beşillik universitet tədris planı ilə işləməyə başlaması olmuşdur. ABŞ-n kitabxanaçılıq ali məktəblərinin tədris planının əsas konsepsiyasına müvafiq olaraq 1970-ci ildə Vilnüs Universiteti üçün təsdiq edilmiş fərdi tədris planı fakültə rəhbərliyinin sayı nəticəsində müstəsna hal kimi SSRİ Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyinin icazəsi ilə Bakı Dövlət Universitetinin kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində tətbiq edildi. Fakültənin gələcək inkişafı üçün böyük perspektivlər açan bu tədris planının tətbiqi kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin keçmiş SSRİ məkanında dünya standartlarına cavab verən fakültəyə çevrilməsinə şərait yaradı. Yeni tədris planının əsas istiqamətləri 1980-ci illərdən başlayaraq SSRİ-nin bütün ali kitabxanaçılıq məktəblərində tətbiq edilməyə başlandı. Bakı Dövlət Universitetinin kitabxanaçılıq fakültəsində isə bu planın 1970-ci illərdən tətbiq edilməyə başlanmasını kollektivin uğuru kimi qiymətləndirmək olar.

Kitabxanaçılıq fakültəsinin 1970-ci illərdəki nailiyyətləri də diqqətləyiq olmuşdur. Ulu öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlməsi ilə əlaqədar respublikada yaranmış işgüzar ab-hava, böyük və sürətli inkişaf Bakı Dövlət Universitetinin fəaliyyətinə də təkan vermişdi. Ulu öndərin kitabxana işinə böyük qayğı-

sının təzahürü olaraq, Azərbaycanın kənd rayonları üçün kitabxanaçı kadrlar hazırlamaq məqsədilə müsəbiqədənə qəbul planı müəyyənləşdirildi. Bu plana müvafiq olaraq hər il kənd rayonlarından fakültəyə 50-60 nəfər gənc qəbul edilirdi. Böyük əhəmiyyət kəsb edən bu tədbir o dövrdə kənd kitabxanalarını yüksək ixtisaslı kadrlarla təmin etmək üçün alverişli şərait yaratdı.

1970-ci ildən Bakı Dövlət Universitetinin Elmi əsərlərinin "Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya" seriyası nəşrə başlamış, ildə 3 nömrəsi çap edilən bu seriya Zaqafqaziya və Orta Asiya respublikaları içərisində yeganə elmi əsərlər kimi böyük nüfuz qazanmışdı. Bu seriyada BDU-nun professor-müəllim heyəti ilə yanaşı, SSRİ-nin digər respublikalarının müvafiq sahədə fəaliyyət göstərən tanınmış mütəxəssislərinin məqalələri də dərc edilirdi.

1970-1980-ci illərdə kitabxanaçılıq fakültəsində elmi kadrların yetişdirilməsi sahəsində də ciddi nailiyyətlər əldə edildi. Bu zaman artıq kitabxana işinin müvafiq sahələrinə dair 1 doktorluq dissertasiyası, 10 namizadlıq dissertasiyası müdafiə edilmiş, elmi dərəcəsi olan mütəxəssislərin sayı çoxalmışdı.

Hələ XX əsrin 70-80-ci illərində Kitabxanaçılıq fakültəsi Sovet İttifaqı miqyasında aparıcı yer tuturdu. Buna görə də SSRİ Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyi ölkədəki ali məktəblərin Kitabxanaçılıq fakültələri üçün tədris proqramlarını hazırlayıb tərtib etməyi məhz Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq fakültəsinin rəhbərliyindən xahiş etmişdi. Elə bunun məntiqi nəticəsidir ki, professor A.Xələfovun rəhbərliyi ilə hazırlanan, onun bu sahədəki ideya və təkliflərini özündə təcrübə şəkildə əks etdirən, Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq fakültəsində beşillik təhsil müddəti üçün nəzərdə tutulan fərdi tədris planı 1984-cü ildə ittifaq nazirliyi tərəfindən təsdiq edilir və böyük uğurla həyata keçirilməyə başlayır.

1947-ci ilin oktyabr ayında Bakı Dövlət Universitetində yüksək ixtisaslı kitabxanaçı kadrlar hazırlığına başlanılması Kitabxanaçılıq şöbəsində ixtisas fənlərindən dərəcə biləcək müəllimlərin və ixtisas kafedrasının (və ya kafedralarının) qısa bir zamanda müəyyənləşdirilməsini tələb edirdi. Belə ki, ali məktəblərdə yüksək ixtisaslı kadrlar hazırlığı prosesi bilavasitə kafedraların fəaliyyəti ilə bağlıdır. Məhz tədris prosesinə rəhbərlik edən və bilavasitə tədrisin təşkilini həyata keçirən kafedralar yüksək ixtisaslı mütəxəssislərlə kompleksləşdiriləndi təqdirdə müasir tələblərə cavab verən kadrlar hazırlığından danışmaq olar. Digər tərəfdən, kafedralar tədris prosesini təşkil etməklə yanaşı, ali məktəb üçün elmi-pedaqoji kadrların hazırlanması ilə də məşğul olur.

Elə bu baxımdan qarşıda duran vəzifələri məqsədyönlü şəkildə həll etmək məqsədi ilə həmin il universitetin Filologiya fakültəsi nəzdində təşkil edilmiş Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrası ixtisas fənlərinə dair əsaslı elmi tədqiqat işləri aparmaq üçün geniş imkanlar yaradı.

Yeri gəlmişkən, Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasının yaranmasında və fəaliyyətə başlamasında görkəmli yazıçı Süleyman Rəhimovun böyük rolu olmuşdur. Belə ki, həmin dövrdə ixtisas üzrə elmi ada və elmi dəyərcəyə malik mütəxəssislər olmadığına görə kafedranın təşkilində ciddi çətinliklər meydana çıxmışdı. Süleyman Rəhimov qısa müddətdə universitetin rəhbərliyi ilə birlikdə bu məsələni yoluna qoymağı, təzə yaradılan kafedraya təcrübəli kadrları seçib dəvət etməyi və beləliklə, tarixi bir iş görərək bu elmi qurumun fəaliyyətinə təkən verməyi bacardı.

Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasının yaranması Azərbaycan kitabxanaşünaslığı və bibliografiyaşünaslığı tarixində çox mühüm hadisə idi. İlk elmi özək olmaq ehtibarına bu kafedra Kitabxanaçılıq şöbəsinin yüksək ixtisaslı müəllim kadrları ilə təmini, ilk elmi mühazirələrin oxunmasının təşkili, fənn proqramlarının tərtibi, dərəcə vəsaitlərinin, elmi məqalələrin yazılması və müzakirəsi işində mühüm rol oynadı. Respublikamızda kitabxanaşünaslıq və bibliografiya elmlərinə dair ilk sanballı elmi tədqiqatların aparılması üçün şərait yarandı. Məhz bu kafedranın fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycan kitabxanaşünaslığının bünövrəsinə ilk daşlar qoyulmağa başladı. Əgər belə bir fikir söyləmək ki, Azərbaycanda kitabxanaşünaslığın və bibliografiyaşünaslığın əsaslı şəkildə elmi tədqiqatına və öyrənilməsinə bu kafedranın fəaliyyəti ilə başlanılmışdır, səhv etməmiş olarıq. Bu fikri söyləməklə XX əsrin birinci yarısında Azərbaycanda bu sahədə görülmüş işlərin, aparılmış tədqiqatların üzərinə kölgə salmaq niyyətində deyilik. Burada şəhət ümumi araşdırmalardan yox, sanballı elmi tədqiqatlardan gedir. Məhz buna görə də Azərbaycanda kitabxanaşünaslıq və bibliografiyaşünaslığın təşəkkül tapıb formalaşması və inkişaf etdirilməsi bu kafedranın fəaliyyəti ilə bağlı olmuşdur.

Beləliklə, 1947-ci ildə fəaliyyətə başlayan Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasının ali müdiri vəzifəsinə görkəmli bibliograf Əliheydər Qəhrəmanov təyin edilmişdir. O, uzun illər Bakının kütləvi kitabxanalarında kitabxanaçı və kitabxana müdiri işləmiş, bir müddət Bakı Kitabxanaçılıq Texnikumunda müəllim, sonra direktor vəzifələrində çalışmışdı. Universitetə kafedra müdiri vəzifəsinə dəvət olunarkən isə Respublika Dövlət Kitab Palatasının direktoru idi.

İxtisasca filoloq olan Ə.Qəhrəmanov kitabxanaşünaslıq və bibliografiyanı son, ali kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafına ürəkdan xidmət edən bir alim idi. O, 1955-ci ildə "Rus-Azərbaycan ədəbi əlaqələri" mövzusunda dissertasiya işini Bakı Dövlət Universitetinin Elmi Şurasında müdafiə edərək filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdı.

Artıq ilk vaxtlar Əliheydər Qəhrəmanovla yanaşı, pedaqoji institutu bitirərək uzun illər Bakı şəhərinin kütləvi kitabxanalarında çalışan, daha sonra M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Kitabxanasının direktoru vəzifəsində

işləyən Hüseyn Tağıyev, həmin kitabxananın elmi işlər üzrə direktor müavini Məryəm xanım Səmədova Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasının ilk ixtisas müəllimləri kimi fəaliyyətə başlamışdılar. Bir qədər sonra isə kafedra artıq Kitabxanaçılıq şöbəsinin gənc mütəxəssisləri hesabına genişləndirdi.

Bələ bir cəhəti qeyd etmək yerinə düşər ki, 1954-1958-ci illərdə Bakı Dövlət Universitetinin rektoru vəzifəsində işləmiş dünya şöhrətli alim, görkəmli elm və təhsil təşkilatçısı, elminizin böyük korifeylərindən biri, Azərbaycan elmini beynəlxalq miqyasda şöhrətə təmsil edən akademik Yusif Məmmədliyə kitabxanaçı kadrların hazırlanmasında iştirakına görə yüksək qiymətə layiqdir. Kitabxanaçılıq şöbəsinə qəbulun ilbəil artırılmasına çalışırdı. O, həmçinin Kitabxanaçılıq şöbəsində işləyən müəllimlərlə, onların elmi-pedaqoji fəaliyyəti ilə maraqlanırdı, gənc kadrların Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasında saxlanılmasını lazım bilirdi. Məsələn, sonralar Azərbaycan ali kitabxanaçılıq təhsilinin, milli kitabxanaşünaslığın inkişafında xüsusi xidmətləri olan Abuzər Xələfov 1955-ci ildə universiteti müvəffəqiyyətlə bitirdikdən sonra böyük çətinliklə də olsa Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasında müəllim saxlanılmışdı. Abuzər Xələfov Kitabxanaçılıq şöbəsinin kafedradə müəllim saxlanılan ilk məzunudur. Sonrakı illərdə bu ənənə davam etdirilmiş, 1956-cı ildən Murad Şəmsizadə, 1959-cu ildə Hacı Həsənov, Əsraf Xələfov, Zöhrab Əliyev və başqaları burada müəllim işləməyə başlamışlar.

Gənc mütəxəssislərin Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasına cəlb olunması elmi tədqiqat işini xeyli canlandırmışdı. A.Xələfov 1960-cı illərin əvvəllərində bu istiqamətdə ilk elmi kimi yeni elmi çıxış etmişdi. Kafedradə ciddi araşdırmalar aparılmışdı, kitabxana işi ilə bağlı ilk dissertasiya işləri yazılmışdı, elmi məqalələr, proqramlar, metodik göstərişlər, dərs vəsaitləri və monoqrafiyalar hazırlanıb çap etdirilməyə başlanmışdı.

1959-cu ildə Əliyevlər Qəhrəmanov vəfat edəndən sonra kitabxanaçılıq ixtisasından tamamilə uzaq olan bir şəxs – fars dili kafedrasının dosenti, filologiya elmləri namizədi Həsən Əlizadə Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasına müdirtəyini etmiş, 1963-cü ilə qədər bu vəzifəni tutmuşdur.

1963-cü ildə isə Kitabxanaçılıq fakültəsinin dekani, tarix elmləri namizədi, baş müəllim A.Xələfov eyni zamanda Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasının müdiri vəzifəsinə seçildi. Artıq bu dövrdən sonra o, paralel olaraq dekanlığın və kafedranın işinə nəzarət etməli, onların fəaliyyətini əlaqə-ləndir-məli və istiqamətləndirməli, başqa sözlə, idarəetmə funksiyası ilə elmi tədqiqatçılıq prosesini bir-biri ilə sıx şəkildə uzlaşdırmaqlı olur ki, bu da həm fakültənin, həm də kafedranın müasir elmi əsaslar üzərində düzgün istiqamətdə inkişafına ciddi kömək göstərir.

Bu dövrdən başlayaraq Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasının əməkdaşları əsasən kitabxana işinin tarixi, kitabxanaşünaslığın nəzəriyyəsi,

təşkil və metodik məsələləri, oxuculara kitabxana-informasiya xidmətinin mühüm problemləri istiqamətində elmi tədqiqatlar aparır, eyni zamanda kitabxana proseslərinin mexanizmləşdirilməsi və avtomatlaşdırılması sahəsində uğurlu noticələr qazanmağa çalışırdılar.

O dövrdə Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrası respublikamızda cəmiyyətin informasiya təminatı sistemində mühüm yer tutan sosial institutlar içərisində kitabxanaların yerini müəyyən etmək, kitabxana işinin inkişaf meyl və qanunauyğunluqlarını tədqiq etmək və ümumiləşdirmək, informasiya-axtarış sistemlərinin vəziyyətini və onların optimallaşdırılması yollarını, ölkəmizdə kitabxana quruculuğunun aktual problemlərini öyrənmək baxımından bir çox nailiyyətlər qazanmışdır.

1960-1970-ci illərdə Kitabxanaşünaslıq kafedrasının elmi-pedaqoji tərkibi xeyli təkmilləşmiş, istehsalatda müəyyən təcrübə qazanan bacarıqlı mütəxəssislərdən Təccəddin Quliyev, Mayıl Həsənov, Elman Bədəlov, Sahib Rzaev, Əli Rüstəmov, Rəşad Kazımov, Xəlil İsmayilov, Zöhrab Baxşəliyev, Almaz Abbasova, Komalə Şeyxzamanova, Sanubər Mustafayeva, Aşur Əliyev və başqaları burada işə başlamışdılar.

1980-1990-cı illərdə isə BDU-nun Kitabxanaçılıq fakültəsini müvəffəqiyyətlə bitirmiş və kitabxanaşünas-bibliograf ixtisasına iylənmiş perspektivli kadrlardan Akif Cəfərov, Murtuz Bağirov, Namiq İsmixanov, Təliman Əliyev, Pərviz Kazımov, Mehmanlı Məmmədov, Knyaz Aslan, Elçin Əhmədov Kitabxanaşünaslıq kafedrasına dəvət olundular və ya təyinat aldılar. Onlardan çoxu bu gün də elmi-pedaqoji fəaliyyətlərini burada uğurla davam etdirirlər.

Kitabxanaşünaslıq kafedrasının əməkdaşlarının apardıqları elmi tədqiqat işlərinin mühüm noticələri Bakı Dövlət Universitetinin elmi əsərlərində, fakültədə nəşr olunan elmi-nəzəri və təcrübə-metodik jurnallarda, respublikamızda çıxan müxtəlif elmi-kütləvi nəşrlərdə və digər mətbuat orqanlarında dərc olunur. Bununla yanaşı, kitabxanaşünas mütəxəssislər öz elmi-tədqiqat işlərinin yekunları ilə bağlı elmi-nəzəri və təcrübə konfranslarda məruzələr oxuyur, çıxışlar edir və onları geniş kitabxana ictimaiyyətinin müzakirəsinə verirlər. Bu isə Azərbaycanın müstəqilliyi şəraitində gələcək müvəffəqiyyətlər üçün əsaslı zəmin yaradır.

1960-cı illərdə Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasının əməkdaşları kitabxanaşünaslıq elmlərinə dair elmi-tədqiqatlar aparılması sahəsində də mühüm elmi nailiyyətlər əldə etmiş, kafedradə elmi mühit yaratmağa müvəffəq olmuşlar. Kafedranın 6 nəfər üzvü namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişdir.

Qeyd etdiyimiz kimi, 1962-ci ildə Kitabxanaçılıq şöbəsinin yetirməsi, kafedradə kitabxanaşünaslıq üzrə ilk yüksək ixtisaslı mütəxəssis Abuzər Xələfov Azərbaycan EA-nın Tarix İnstitutunun direktoru, tarix elmləri doktoru,

professor Zülfəli İbrahimovun elmi rəhbərliyi ilə akademiyanın Tarix İnstitutunun Elmi Şurasında "Sovet Azərbaycanında kitabxana işinin tarixindən (1920-1933-cü illər)" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək tarix elmləri namizədi alimlik dərəcəsi aldı. Azərbaycanca kitabxana işinin tarixinə dair ilk elmi tədqiqat işinin yazılıb müdafiə edilməsi ilə respublikamızda kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin əsası qoyuldu. Respublikamızın görkəmli alimləri tərəfindən yüksək qiymətləndirilən bu dissertasiya Azərbaycan kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin bünövrəsinə qoyulan qiymətli elmi iş kimi gələcək elmi tədqiqatların inkişafı üçün zəmin yaratdı, elmi-metodoloji rol oynadı. Dissertasiya işinin müəllifi isə inkişaf etməkdə olan kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin yaradıcısına çevrildi, kitabxanaşünaslıq elminin banisi kimi şübhətləndi.

Ötən illərdə Kitabxanaşünaslıq kafedrası üzrə aparılan tədqiqatlar nəticəsində qədim dövrdən zamanımıza qədər Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi kompleks şəkildə öyrənilmişdir. Eyni zamanda ayrı-ayrı sahəvi kitabxanaların yaranması, inkişaf mərhələləri, müxtəlif regionlarda kitabxana işinin tarixi və təşkil məsələləri, müxtəlif kitabxana proseslərinin təşəkkülü və inkişaf qanunauyğunluqları, müstəqil tədqiqat işlərinin obyektinə çevrilmişdir. Azərbaycanca kitabxanaşünaslıq üzrə elmi-tədqiqat işlərinin təşkil və istiqamətləndirilməsi sahəsində Əməkdar elm xadimi, tarix elmləri doktoru, professor Abuzər Xələfovun xüsusi xidmətləri olmuşdur. Onun rəhbərliyi ilə son 60 ildə Azərbaycanda kitabxanaşünaslıq elmi məktəbi formalaşmışdır.

1960-cı illərdə kafedranın müəllim kontingentinin artması, dərslərin yükünün çoxalması, ixtisas üzrə ilk elmlər namizədlərinin yetişməsi müstəqil Bibliografiyaşünaslıq kafedrası yaratmağa imkan verirdi. Odur ki, dekan A.Xələfovun təşəbbüsü ilə universitetin rektorluğu Azərbaycan SSR Ali və Orta İxtisas Təhsil Nazirliyi qarşısında bu barədə məsələ qaldırdı və müsbət cavab aldı.

1968-ci ildə təşkil edilən Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının ilk müdiri vəzifəsinə pedaqoji elmlər namizədi, dosent Əşrəf Xələfov seçildi. Bu kafedranın təşkilı bibliografiya fənlərinin tədrisini, elmi tədqiqat və metodik işləri xeyli yaxşılaşdırdı, yeni tədris vəsaitlərini və metodik göstərişlərin meydana çıxmasına səbəb oldu.

Kafedranın əməkdaşlarından Bayram Allahverdiyev 1968-ci ildə "Orta əsr Azərbaycan kitabı (XI-XVIII)", Fərman Bayramov isə 1970-ci ildə "Cəlil Məmmədquluzadə ədəbi irsinin nəşri tarixi və yazıçının bibliografiyası" mövzularında namizədlik dissertasiyaları müdafiə etdilər.

1970-1980-ci illərdə Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının kadr tərkibi xeyli yenilənmiş, burada professor Bayram Allahverdiyev, dosentlər Əşrəf Xələfov, Hacı Həsənov, Fərman Bayramovla yanaşı, baş müəllimlər Rəsim Süleymanov, Nadir İsmayilov, Akif Əsədullayev, Rəifə Vəzirova, Qəmzə Hacıyeva,

Elmira Ağayeva və başqaları ixtisas fənlərindən mühazirə və məşğələlər aparmağa, həmçinin bibliografiyaşünaslığın aktual mövzularına dair elmi tədqiqat işləri yazmağa başlamışdılar.

1987-ci ildə aspirant Nadir İsmayilov "Təbabət üzrə möhəlli kitabxana-bibliografiya ehtiyatlarının inkişafı, müasir vəziyyəti və təkmilləşdirilməsi yolları (Azərbaycan SSR-in materialları əsasında)" mövzusunda yazdığı dissertasiya işini Moskva Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin İxtisaslandırılmış Şurasında müdafiə edərək pedaqoji elmlər namizədi alimlik dərəcəsinə layiq görülmüşdür. Profes-sor Z.Əliyevin elmi rəhbərliyi ilə yazılmış bu tədqiqat işində respublikamızda təbabət üzrə bibliografik ehtiyatın formalaşması, yerləşməsi və səmərəli istifadə yolları kompleks şəkildə tədqiq edilmişdir.

Bibliografiya kafedrasının aspirantı Rəsim Süleymanov isə dosent Hacı Həsənovun rəhbərliyi ilə kitabşünaslıq üzrə tədqiqat aparmış və "Rus bədii ədəbiyyatının Azərbaycanca nəşri məsələləri (1920-1970-ci illər)" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını 1991-ci ildə M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Rus Dili və Ədəbiyyatı İnstitutunun İxtisaslaşdırılmış elmi şurasında müdafiə edərək filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır.

1980-1990-cı illərdə və sonrakı dövrdə Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının elmi-pedaqoji və laborant-texniki işçi heyətinin tərkibinə yeni əməkdaşlar cəlb olunmuş, Əliyusif Məmmədov, Sima İsmayilova, Solmaz Sadiqova, Xuraman Verdiyeva və başqa təcrübəli kitabxanaşünas-bibliograf kadrlar fəaliyyət göstərməyə başlamışlar.

Qeyd edək ki, Bibliografiyaşünaslıq kafedrasına 1968-1978-ci illərdə pedaqoji elmlər namizədi, dosent Əşrəf Xələfov, 1978-1983-cü illərdə isə tarix elmləri namizədi, dosent Hacı Həsənov, 1983-2002-ci illərdə Əməkdar mədəniyyət işçisi, pedaqoji elmlər namizədi, professor Zöhrab Əliyev rəhbərlik etmişlər. 2012-ci ildən indiyə qədər isə kafedra müdiri pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Nadir İsmayilovdur.

Ötən illərdə Bibliografiyaşünaslıq kafedrasında əməkdaşların sayı artmış, dissertasiyalar müdafiə edilmə, dərslər, dərslər vəsaitləri, elmi məqalələr yazılmışdır. Azərbaycanın müstəqilliyi dövründə Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin strukturunda mühüm yerlərdən birini tutan Bibliografiyaşünaslıq kafedrası bu elmi istiqamətin müasir şəraitə uyğun şəkildə inkişafı, təkmilləşməsi üçün zəruri işlər yerinə yetirir, aktual elmi tədqiqatların aparılmasını təşkil edir.

Kafedranın əsas elmi tədqiqat istiqaməti respublikamızda bibliografik fəaliyyətin tarixi, nəzəriyyəsi, metodikası və idarə olunması, real bibliografik informasiya tələbatını öyrənmək əsasında mövcud bibliografik sərvətdən səmərəli istifadə yollarının tədqiq edilməsi və s. kimi aktual problemlərdən ibarətdir.

XX əsrin 90-cı illərində Kitabxanachılıq fakültəsində elmi dərəcəsi olan müəllimlər, mütəxəssis kadrların sayca çoxalması yeni kafedraların açılmasına şərait yaradırdı. Buna görə də professor A.Xələfov universitet rəhbərliyinə müraciət edərək Kitabxanaşünaslıq kafedrasının bazası əsasında yeni bir kafedranın təşkil edilməsi barədə məsələ qaldırdı. Rektorluq həmin məsələyə müsbət münasibətini bildirdi və universitet Elmi Şurasının qərarı ilə 1991/1992-ci tədris ilində Kitabxana fondu və kataloqların təşkili kafedrası yaradıldı və fəaliyyətə başladı.

Dosentlər Elman Bədəlov, Almaz Abbasova, Mayıl Həsənov, Aşur Əliyev, baş müəllimlər Kəmalə Şeyxzamanova, Sənubər Mustafayeva “Kitabxana kataloqları”, “Kitabxana fondu”, “Çap əsərlərinin təsnifatlandırılması və təsviri”, “Kitabxana təsnifatları” və s. fənlərdən mühazirə və məşğələlər apararaq yanaşı, bu istiqamətdə elmi tədqiqatlar aparmağa, araşdırmalarının nəticələrini elmi-nəzəri jurnallarda dərc etdirməyə başladılar.

Yeni kafedranın ilk müdiri vəzifəsinə tarix elmləri namizədi, dosent Taccəddin Quliyev seçildi və o, ömrünün sonuna – 2005-ci ilin oktyabrına qədər həmin vəzifəni uğurla yerinə yetirdi. Həmin ildən kafedra müdiri vəzifəsinə professor Xəlil İsmayilov çalışır.

Kitabxana fondu və kataloqların təşkili kafedrası dövrün tələbləri ilə əlaqədar olaraq sonrakı illərdə “Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri” kafedrası adlandırıldı. Kafedranın əsas elmi tədqiqat istiqaməti respublikamızda kitabxana fondlarının formalaşması, kitabxanaların informasiya-axtarış sistemlərinin inkişafı, müasir vəziyyəti və s. kimi aktual problemlərin hərtərəfli şəkildə araşdırılmasından ibarətdir.

Kafedra əməkdaşları eyni zamanda çap əsərlərini və digər sənədləri kitabxanaların vəzifələrinə, tiplərinə və profilərinə uyğun olaraq oxucuların məqsədyönlü istifadəsi üçün sistemləşdirilmiş qaydada təşkil edən və müəyyən dövr ərzində qoruyub saxlayan kitabxana fondunun, bununla yanaşı, oxuculara lazım olan kitabı seçməkdə, onların mütaliəsini istiqamətləndirməkdə mühüm rol oynayan kitab fondunun tərkibini dəqiq əks etdirən kitabxana kataloqlarının inkişaf tarixi, formalaşması, müasir vəziyyəti və təkmilləşdirilməsi problemləri ilə bağlı sanballı elmi tədqiqatlar aparırlar. Məhz bu araşdırmalar nəticəsində son zamanlar kafedra üzrə bir sıra proqramlar, dərş vəsaitləri, tədris-metodik vəsaitlər və başqa materiallar nəşr edilmişdir.

Qeyd etdiyimiz kimi, 1992-ci ildə Kitabxanachılıq-informasiya fakültəsinin dekani, professor A.Xələfovun ciddi sayı nəticəsində 1960-1970-ci illərdə fəaliyyət göstərmiş, lakin 1980-ci illərdə səhvən bağlanmış Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili şöbəsinə yenidən bərpa etməyə, bu ixtisas üzrə əyani və qiyabi bölmələrə tələbə qəbulu aparmağa razılıq verildi.

Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili kafedrasının ilk müdiri vəzifəsinə kitabşünaslıq sahəsində namizədlik və doktorluq dissertasiyaları müdafiə etmiş tarix elmləri doktoru, professor Bayram Allahverdiyev seçildi.

Müstəqillik illərində Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi adlanan kafedranın elmi-pedaqoji tərkibi xeyli genişlənmiş, buraya yeni kadrlar cəlb olunmuşdur. Əgər yeni yaradılan ilk illərdə burada professor Bayram Allahverdiyevlə yanaşı, Hacı Həsənov, Rəsim Süleymanov kimi kitabşünas mütəxəssislər elmi-pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olurdularsa, sonrakı illərdə nəşriyyat-redaksiya sistemində çalışan digər sıriştəli kadrlar da bu kafedraya dövlət olunmağa başlamışdılar. Belə ki, 1990-2000-ci illərdən filologiya elmləri doktoru, professor İsmayıl Vəliyev, pedaqoji elmlər namizədi, dosent Nailə Mehraliyeva, pedaqoji elmlər namizədi, dosent Mehmanlı Məmmədov, pedaqoji elmlər namizədi, dosent Knyaz Aslan, filologiya elmləri namizədi, dosent Şəhla Quliyeva, baş müəllim Ramiz Həmidov və başqaları kimi təcürübü mütəxəssislər bakalavr və magistr pillələrində ixtisas fənləri üzrə mühazirələr oxuyur, seminar məşğələləri aparır, həmçinin bu istiqamətdə səmərəli elmi tədqiqat işləri aparırdılar.

Bu dövrdə kafedranın əməkdaşlarından professor B.Allahverdiyevin “Ümumi kitab tarixi”, professor İ.Vəliyevin “Ədəbi-bədii və uşaq kitablarının redaktəsi”, “Redaksiya-nəşriyyat işinin əsasları”, “Redaktənin əsasları” və başqa kitablar çapdan çıxmışdı.

Respublikamızın müstəqilliyi şəraitində Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi kafedrasının əsas elmi tədqiqat istiqamətini Azərbaycan kitabının inkişaf mərhələləri, ölkədə kitab nəşri konsepsiyasının hazırlanması, müxtəlif ədəbiyyat növlərinin nəşrinin öyrənilməsi və ümumiləşdirilməsi, müasir vəziyyəti və perspektivlərinin tədqiqi, redaksiya-nəşriyyat işinin təşkili, kitabı ictimai tələbat və onun ödənilməsinin optimal yollarının müəyyənəndirilməsi və s. kimi aktual problemlər təşkil edir.

Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi kafedrasının elmi-tədqiqat istiqaməti Azərbaycan kitab mədəniyyətinin tarixi və müasir vəziyyətinin öyrənilməsi, nəşriyyat işinin təşkili məsələlərinin tədqiq edilməsidir. 2012-ci ildən Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasına rəhbərlik edən dosent Knyaz Aslanın başçılığı ilə kafedranın elmi-pedaqoji heyəti həzrətdə kitabşünaslığın və nəşriyyat işinin müxtəlif sahələri ilə bağlı ciddi araşdırmalar aparır, elmi məqalələr, proqramlar, dərş vəsaitləri, monoqrafiyalar və s. yazıb nəşr etdirirlər. Bu istiqamətdə aparılan tədqiqatlarda kafedra müdiri, dosent Knyaz Aslanın fəaliyyəti diqqəti cəlb edir. Onun yaradıcılığında dünya və Azərbaycanda əlyazma və çap kitablarının inkişaf xüsusiyyətləri, kitab nəşri və redaktə problemləri, ədəbi və elektron nəşriyyatların inkişafı və s. kimi aktual mövzular mühüm yer tutur. Bundan başqa, indiyə qədər kafedranın əməkdaşlarından professor

B.Allahverdiyev, professor İ.Vəliyev, dosent R.Süleymanov, dosent N.Mehrəliyeva, dosent Ş.Quliyeva, dosent Ə.Bayramov, fəlsəfə doktoru L.Abasova və başqaları kitabçılıq işi və nəşriyyat-poliqrafiya sahəsinə dair bir sıra əsərlər yazıb dərc etdirmişlər.

Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin nəzdində yaradılmış inkişaf etmiş və formalaşmış bu dörd kafedranın tarixi və fəaliyyəti haqqında bu yığcam məlumat bir daha sübut edir ki, ötən 70 il Azərbaycanca yüksək ixtisaslı kitabxanaşünas-bibliografların hazırlanmasında, bu prosesi təşkil edən elmi-pedaqoji kadrların seçilib yerləşdirilməsində xüsusi mərhələ olmuşdur. Bu dövrdə istər mütəxəssis hazırlığı, istərsə də professor-müəllim həyatının tərkibi həm kəmiyyət, həm də keyfiyyətə yüksələn xətlə inkişaf edib təkmilləşmişdir. Eyni zamanda elmi tədqiqat işləri məzmun və mahiyyət baxımından xeyli yaxşılaşdırılmış, əsaslı problemlər tədqiqata cəlb edilmiş, cəmiyyətdə mühüm mövqeyə malik olan kitabxana və bibliografiya işinin əhəmiyyətində dövlət səviyyəsində qayğı göstərilməyə başlanmışdır.

Xüsusilə qeyd etmək lazımdır ki, XX əsrin 70-80-ci illərində kitabxanaçılıq fakültəsinin həyatında yeni mərhələ başlandı. Belə ki, BDU-nun tarix fakültəsinin Elmi Şurasında Kitabxanaçılıq fakültəsinin dekani Abuzər Xələfov 05.25.03 - Kitabxanaşünaslıq-bibliografiya ixtisası üzrə "Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (1933-1969-cu illər)" mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə etdi. Bu müdafiə RSFSR-dən sonra kitabxanaşünaslıq-bibliografiya ixtisası üzrə müttəfiq respublikalarda müdafiə edilən ilk doktorluq dissertasiyası idi.

Bununla yanaşı, 1970-1980-ci illərdə Bakı Dövlət Universiteti Kitabxanaçılıq fakültəsinin beynəlxalq əlaqələri xeyli genişlənmiş, bir çox müttəfiq respublikalarda qarşılıqlı elmi əlaqələr yaradılmışdı. Fakültə bir sıra beynəlxalq elmi konfransların, seminarların, metodik müşavirələrin keçirildiyi elmi-metodiki bazaya çevrilmişdi. Bu dövrdə respublikamızda ilk kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafı sahəsində olduqca böyük uğurlar əldə edilmişdi. BDU-nun Kitabxanaçılıq fakültəsi SSRİ-nin ən qabaqcıl fakültələrindən biri hesab edilirdi.

Professor Abuzər Xələfov o dövrdə SSRİ-də kitabxanaçılıq-bibliografiya təhsili üzrə elmi-metodiki şuranın üzvü, SSRİ Dövlət Kitabxanasında fəaliyyət göstərən Doktorluq dissertasiyası üzrə ixtisaslaşmış Müdafiə Şurasının üzvü, SSRİ Ali Attestasiya Komissiyasının eksperti idi. Fakültədə hələ RSFSR ali məktəblərində təbiiq edilməyən, Amerika və Avropa ölkələrinin kitabxanaçılıq fakültəsinin tədris planlarına müvafiq olaraq Vilnüs Dövlət Universitetinin kitabxanaçılıq-bibliografiya ixtisası üzrə beşillik tədris planı əsasında yeni tədris planı tərtib edilmişdi. Fakültə kitabxanaşünaslıq-bibliografiya elmləri üzrə Bakı Dövlət Universiteti Elmi əsərlərinin xüsusi seriyasını nəşr edirdi. SSRİ miqyasında Moskva Dövlət Mədəniyyət İnstitutunun "Kitab-

xanaşünaslıq və bibliografiya" ixtisası üzrə Müdafiə Şurası müdafiəyə təqdim edilmiş çoxlu sayda namizədlilik və doktorluq dissertasiyalarını ekspertiza etmək üçün aparıcı mütəxəssis kimi BDU-nun Kitabxanaçılıq fakültəsinin Kitabxanaşünaslıq kafedrasına göndərirdi. Fakültənin dekani, tarix elmləri doktoru, professor A.Xələfov Moskva Dövlət Mədəniyyət İnstitutunda bir çox doktorluq və namizədlik dissertasiyalarının rəsmi opponenti olmuşdu. O, eyni zamanda Tbilisidə, Daşkənddə və başqa şəhərlərdə doktorluq dissertasiyalarının rəsmi opponenti kimi də çıxış etmişdi.

Bakı Dövlət Universiteti Kitabxanaçılıq fakültəsinin təhsil və elmi-tədqiqat işləri sahəsindəki uğurları SSRİ miqyasında qiymətləndirilirdi. Məhz buna görə ki, SSRİ Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyinin "Kitabxanaşünaslıq-bibliografiya" təhsili üzrə Elmi-Metodiki Şurası Bakı Dövlət Universiteti kitabxanaçılıq fakültəsinin iş təcrübəsini öyrənmək üçün öz növbəti iclasını 1981-ci il oktyabrın 28-30-da Bakı şəhərində keçirdi. Elmi-metodik şuranın iclasında SSRİ-nin kitabxanaşünaslıq-bibliografiya ixtisası üzrə ən görkəmli alimləri və təhsil təşkilatçıları, müttəfiq respublikaların yüksək ixtisaslı kitabxanaşünas-bibliograflar hazırlayan bütün ali məktəblərindən gəlmiş görkəmli alimlər, rektorlar, dekanlar, kafedra müdirləri iştirak etdirlər. Elmi-Metodik Şuranın qərarında Bakı Dövlət Universiteti Kitabxanaçılıq fakültəsinin fəaliyyəti yüksək qiymətləndirilmişdi.

1980-ci illərdə Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq fakültəsi SSRİ miqyasında tədris planlarının hazırlanması sahəsində diqqətəlayiq uğurlar qazanmışdı. Fakültə kitabxanaşünaslıq-bibliografiya ixtisası üzrə strateji əhəmiyyətə malik, XXI əsrdə belə tədris planlarının baza hissəsi kimi istifadə edilən tədris planlarının hazırlanmasında mərkəzə çevrilmişdi.

1988-ci ildə SSRİ Dövlət Xəlf Təhsil Komitəsinin göstərişi ilə SSRİ Mədəniyyət Nazirliyinin yanında fəaliyyət göstərən kitabxanaçılıq təhsili üzrə tədris-metodiki şurası ilə razılaşdırılmış və təsdiq edilmiş nümunəvi tədris planı əsasında işlənmiş yeni tədris planı tərtib etmək nəzərdə tutulmuşdu. SSRİ-də yüksək ixtisaslı kitabxanaşünas-bibliograf kadrlar hazırlayan dövlət universitetləri və pedaqoji institutlar üçün yeni tədris planı tərtib etmək məqsədi ilə xüsusi komissiya yaradılmışdı. Bakı Dövlət Universitetinin kitabxanaçılıq fakültəsinin dekani, professor A.Xələfov həmin komissiyanın sədri təyin edilmişdi. Bu komissiyanın tərkibinə Bakı, Vilnüs, Dağıstan, Türkmənistan, Kişinyov Dövlət universitetlərindən, Tallin, Tbilisi, Çimkənd Pedaqoji institutlarından 8 nəfər üzv daxil edilmişdi. Komissiyanın tərtib edilmiş və professor A.Xələfov tərəfindən imzalanmış tədris planı 1989-cu ildə SSRİ Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən SSRİ-nin kitabxanaçılıq fakültələri olan bütün universitetlər üçün nümunəvi plan kimi təsdiq edildi.

Müstəqillik illərində Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq fakültəsi öz işini müvəffəqiyyətlə davam etdirmişdir. Məlumdur ki, SSRİ dövründə digər ixtisas sahələrində olduğu kimi, kitabxanaçılıq ixtisası sahəsində də bütün dərslər, dərş vasitələri, xüsusi ilə proqramlar Moskvada hazırlanıb müxtəlif respublikalara göndərilirdi. Müstəqillik əldə edildikdən sonra isə bu proses dayanmışdı. BDU-nun digər fakültələri kimi Kitabxanaçılıq fakültəsinin kollektivi də bu mühüm işin öhdəsindən özü gəlməli idi. Çox böyük çətinliklərə olsa da, fakültənin yaradıcı kollektivi özünün çoxillik təcrübəsinə arxalanaaraq müstəqilliyin tələblərinə uyğun, milli ideologiyaya dərinlən yiyələnməklə, milli dövlətçilik və Azərbaycançılıq konsepsiyasının qarşısında qoyduğu vəzifələrə, milli ənənələrə sۆykənməklə yeni dərş proqramları, dərşliklər və dərş vasitələri hazırlayıb nəşr etdirməyə başladı.

Bakı Dövlət Universiteti Kitabxanaçılıq fakültəsinin kollektivi 1990-cı illərin əvvəllərindən başlayaraq, ilk növbədə, fakültədə tədris edilən bütün ixtisas fənləri üçün dərş proqramlarını yenidən işləməyə başladı. Proqramların yenidən işlənərək tərtib edilməsi olduqca məsuliyyətli idi. Bütün proqramlar suverenliyimizin qarşısında qoyduğu vəzifələrə cavab verməli, milli ideologiyamıza uyğun gəlməli, bəşəri sərvətlərə zənginləşməli idi.

Bakı Dövlət Universitetinin Elmi Şurası 1993-cü ildə bütün fakültələrdə çoxpilləli təhsil sisteminin ardıcıl həyata keçirilməsi üçün dördillik "Bakalavr" tədris planlarının tərtib edilməsi haqqında qərar çıxardı. Məlumdur ki, qərar qəbul edilənə qədər Azərbaycanda ali təhsilli kadrların hazırlanması SSRİ ali təhsil sistemində əsaslandırılıb və təhsil birpilləli idi. Ali təhsil ali məktəbin tipindən asılı olaraq dörd və beş illik idi. Bir qayda olaraq bütün universitetlərdə beşillik təhsil sistemi tətbiq edilirdi.

Azərbaycan Respublikasının Təhsil Qanununa görə bütün universitetlərdə çoxpilləli təhsil sistemi tətbiq edildi. İlk dəfə olaraq respublikamızda Avropa təhsil sistemində keçildi. Yeni təhsil sistemi üç pillədən ibarət idi: bakalavr, magistr, doktor.

Kipilləli ali təhsil müəssisələrinin birinci pilləsini bitirənlər mövcud dövlət standartlarına müvafiq olaraq ümumi ali təhsili başa vurur, öyrəndiyi ixtisasın ümumi məsələlərinə yiyələnir. Fakültə elmi şuralarının qərarı ilə "Bakalavr" ixtisas və elmi dərəcəsi alan tələbələrə ali məktəblərdə və elmi müəssisələrdə işləmək hüququ yoxdur.

"Bakalavr" təhsil pilləsi buraxılış işi yazıb dövlət imtahan komissiyası qarşısında müdafiə etmək və istiqamət üzrə yekun dövlət imtahanı verməklə başa çatır. "Bakalavr" dərəcəsi almış müxtəssislər qəbul imtahanı verib magistraturaya qəbul olurlar. Magistratura əsasən dərş ixtisaslaşmalar aparılmaqda fərqlənir. Bu və ya digər elmin ayrı-ayrı sahələrini araşdırmalar, tədqiqatlar vasitəsilə öyrədilir. Belə araşdırmalarda magistrlərin bilavasitə iştirak et-

məsi, buraxılış dissertasiya işi yazması onların elmi işçi kimi formalaşmasına imkan yaradır. Magistraturla həmçinin gələcək müxtəssislərin yüksək dərəcəli elmi işçi, müəllim, aparıcı alim olacağına nəzərə alaraq, dünya elmi və mədəni sərvətlərinə yiyələnmə bilmək bacarığı asılmaq üçün xarici dillərdən heç olmasa birini mükəmməl bilməsi tələb olunur. Magistraturları başa vuranlar müdafiə etdikləri elmi işə görə ixtisaslaşdırılmış elmi şuranın qərarı ilə "Magistr" ixtisası və elmi dərəcəsi alır. Bu dərəcə ona səhdiyi ixtisas üzrə ən yüksək pillələrdə, ali məktəblərin "Bakalavr" pilləsində, elmi tədqiqat müəssisələrində, birpilləli institutlarda, kolleclərdə işləmək hüququ verir. "Magistr" ixtisas və elmi dərəcəsi almış şəxslər istehsalatda da yüksək vəzifələrdə işləmək hüququna malikdirlər.

Kadr potensialı və maddi-texniki bazası imkan verən, müxtəlif ixtisaslar üzrə böyük laboratoriyalara, elmi-təcrübə bazalarına malik olan bəzi universitetlər və akademiya üçpilləli təhsil sistemində keçə bilərlər. Magistr hazırlığına icazə verən ali məktəblər magistraturaya test vasitəsilə qəbul imtahanları verən şəxslər qəbul edirlər. Magistraturları qurtaran şəxslər doktoranturaya qəbul edilə bilərlər. Üç il müddətində doktoranturada tədqiqatlarını davam etdirən, öz elmi işlərinin nəticələrini doktorluq dissertasiyası kimi ixtisaslaşdırılmış elmi şuralarda müdafiə edən şəxslər doktoranturayı bitirmiş hesab edilirlər. Doktorlar universitetlərdə, institutlarda, elmi tədqiqat müəssisələrində, təcrübə bazalarında və s. işləyə bilərlər.

Azərbaycan Respublikası Təhsil Qanununun əsas müddəalarını tətbiq etmək üçün kitabxanaçılıq fakültəsinin kollektivi mühüm tədbirlər həyata keçirməyə başladı. İlk əvvəl qanunu öyrənmək məqsədilə ixtisas kafedralarında və fakültə elmi şurasında qanunun müzakirəsi keçirildi, tədbirlər planı tərtib edildi. Qərara alındı ki, yeni qanuna müvafiq "Bakalavr" hazırlamaq üçün tədris planı hazırlansın. Əlbəttə, bu iş o qədər də asan deyildi. Çünki 1993-cü ilə qədər fakültə beşillik tədris planı əsasında işləmişdi. Yeni plan isə dördillik olmalı idi. Dördillik tədris planı hazırlamaq üçün o qədər də zəruri olmayan bir sıra fənlər çıxarılmalı, bir sıra fənlərin, o cümlədən ixtisaslaşma fənlərinin saatları isə azaldılmalı idi. Bu planda istehsalat təcrübələrinin də saatları xeyli azalmışdı. Ciddi müzakirələrdən sonra "Bakalavr" ali baza tədris planı tərtib etmək mümkün oldu. Tədris planı fakültə elmi şurasında, universitet elmi şurasında, sonra Təhsil Nazirliyində təsdiq edildi.

1993-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Təhsil Qanununa müvafiq çoxpilləli təhsil prosesinə keçərkən kitabxanaçılıq fakültəsində yeni tədris planı hazırlandı. Bu planın əsasında 1989-cu ildə Moskvada təsdiq edilmiş tədris planı durduruldu. Planda müasir şəraitdə Azərbaycanın müstəqilliyi ilə əlaqədar bir sıra ciddi dəyişikliklər edildi. Hər şeydən əvvəl Azərbaycan tarixi, Azərbaycan dili və ədəbiyyatı, xarici dil fənlərinin tədrisinə xüsusi diqqət yetirildi.

Tədris planında olduqca geniş yer tutmuş ictimai fənlərin saatları azaldıldı və bir sıra fənlər çıxarıldı. Bundan başqa, ixtisas fənlərinin tədrisində də bir sıra yeniliklər baş verdi. Dördillik təhsil müddətinə keçilməsinə baxmayaraq ixtisas fənlərinin saatları nəinki azaldılmadı, əksinə, yeri gəldikcə kitabxanaşünaslıq, bibliografiya və kitab tarixi fənləri üzrə artırıldı. Belə ki, respublikamızın milli xüsusiyyətləri nəzərə alınaraq "SSRİ-də və xarici ölkələrdə kitabxana işinin tarixi" fənninin tərkib hissəsi kimi tədris edilən "Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi", həmçinin "Azərbaycanda kitab tarixi" və "Azərbaycan bibliografiyasının tarixi" fənlərinin müstəqil fənn kimi tədris edilməsi nəzərdə tutuldu. Yeni təhsil sisteminə birbaşa yox, tədricən keçməyin daha məqsəduşuq olmasını nəzərə alan fakültə elmi şurası "Bakalavr" tədris planlarında müvafiq olaraq keçid dövründə ixtisaslaşmalar aparılmasının saxlanılmasını lazım bildi. Bu, əsas etibarilə dərslərin azalmasını qarşısının alınması və "Bakalavr" ixtisas dərəcələrində keçilməsi zəruri olan fənlərin formalaşdırılmasına qədər önəvi ixtisaslaşmalardan istifadə edilməsi üçün saxlanılmışdı. Lakin dördillik "Bakalavr" tədris planı uzunmüddətli olmadı. Cəmiyyətdə il keçdikdən sonra bu planı yenisi ilə əvəz etmək zərurəti meydana çıxdı. Keçən müddət ərzində respublikamızın ali məktəbləri "Bakalavr" hazırlamaq sahəsində müəyyən təcrübə əldə etdilər, həmçinin xarici ölkələrdəki ali məktəblərin işi ilə tanış olmaq imkanı qazandılar. Bu müddətdə Təhsil Nazirliyinin yaradığı yüksək ixtisaslı mütəxəssislərdən ibarət komissiya təhsil standartlarını hazırladı. Ayı-ayrı ixtisaslar, o cümlədən kitabxanaşünaslıq-bibliografiya ixtisası üzrə standartların yaradılması yeni tədris planlarının tərtibinə və təhsil prosesinin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə müsbət təsir göstərdi. Standartda müəyyən bir ixtisas üzrə kadr hazırlığı zamanı tədris planına daxil ediləcək bütün predmetlərin qısa proqramının verilməsi və öyrənilmə dərəcəsinin müəyyənləşdirilməsi tədris planlarının tərtibində mühüm rol oynadı.

1996-cı ildə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi tərəfindən hazırlanmış təsdiq edilən ixtisas standartları 1997-ci ildə "Bakalavr" pilləsi üzrə yeni tədris planlarının hazırlanmasına kömək etdi. Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyində təhsil standartları hazırlayan komissiyanın kitabxanaşünaslıq və bibliografiya ixtisasları üzrə sədri Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdiri prof. Abuzər Xələfov olmuşdur.

Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya üzrə ixtisas standartı fakültəmizin tarixində ilk dəfə hazırlanmışdı. Komissiya uzunmüddətli əxtarışlar aparmış, bir çox xarici ölkələrin ixtisas standartları ilə tanış olmuş, yerli şəraitə və tarixi ənənələrimizi nəzərə alaraq bu standartı tərtib etmişdi. Bu standartda müvafiq olaraq tərtib edilən yeni "Bakalavr" ixtisası tədris planı daha da təkmilləşdirilmiş, Avropa ölkələrinin çoxpilləli "Bakalavr" tədris planlarına uyğunlaşdırılmışdır.

mışdır. Planda respublikamızın milli xüsusiyyətləri, tarixi, tədris ənənələri nəzərə alınmış, elmi-texniki tərəqqinin son nailiyyətləri öz əksini tapmışdır.

1997-ci ildə tərtib edilmiş kitabxanaşünaslıq və bibliografiya üzrə tədris planında ixtisaslaşmalar çıxarılmış, onların yerini ümumi ixtisas kurslarının daha mükəmməl tədrisi tutmuşdur. Həmçinin yeni dövrün tələblərinə uyğun olaraq ixtisas fənləri üzrə bir sıra ümumi kurslar plana daxil edilmişdir. Kitabxanaşünaslıq üzrə "Kitabxana iqtisadiyyatı", "Uşaqlara kitabxana xidməti", "Normativ-texniki və xüsusi növ sənədlərin təsviri, təsnifləşdirilməsi", "Kitabxanada kataloqlaşdırma prosesinin mexanizmlərinin və avtomatlaşdırılması" fənlərini; bibliografiya üzrə: "Uşaq və gənclər üçün ədəbiyyatının bibliografiyası", "Normativ-texniki sənədlərin və patent ədəbiyyatının bibliografiyası" fənlərini buna misal göstərmək olar.

1997-ci ildə respublika ali məktəblərinin bütün fakültələrində "Bakalavr" ixtisas dərəcəsi üzrə, yəni təhsilin birinci pilləsi üzrə ilk buraxılış oldu. Bununla əlaqədar Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi təhsilin "Magistratura" pilləsini davam etdirmək haqqında xüsusi sərəncam verdi və bu sərəncamda respublika üzrə "Magistr" hazırlanan ixtisasların siyahısı sadalandı. Bu siyahıya "Kitabxanaşünaslıq", "Bibliografiyaşünaslıq", "Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi" ixtisasları da daxil edilmişdir.

Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi Təhsil Nazirliyinin əmrinə müvafiq olaraq "Kitabxanaşünaslıq", "Bibliografiyaşünaslıq" və "Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi" ixtisaslaşmaları üzrə magistr tədris planını tərtib etməyə başladı. Təhsil Nazirliyi tərəfindən müəyyən təlimatı məktəblər, standartlar, nümunələr göndərilməsinə baxmayaraq, fakültə üçün yeni olan "Magistr" tədris planının tərtibi ciddi axtarışlar və müzakirələr tələb edirdi. Kollektivin qarşısında mühüm vəzifə qoyulmuşdu. Fakültənin kollektivi və elmi şurası bu işin öhdəsindən müvafiqəyyətlə gəldi. Kitabxanaçılıq fakültəsi 1997-ci ildə magistr planını tərtib edib başa çatdırdı. Bu planda əyani şöbə təhsil müddəti iki il nəzərdə tutulmuşdu. Fakültənin tərtib etdiyi magistr təhsil planı 1997-ci ilin iyun ayında Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmişdir.

1999-2000-ci tədris ilindən başlayaraq Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinə "Kitabxanaşünaslıq", "Bibliografiyaşünaslıq", "Nəşriyyat işi və redaktəetmə" ixtisasları üzrə magistr qəbuluna başlandı. 2000-ci ildə magistraturaya 6 nəfər qəbul edildi. İlk illər çətin olsa da fakültənin kafedraları magistr hazırlamaq işinin öhdəsindən müvafiqəyyətlə gəldi. 2002-ci ildə fakültədə ilk magistr buraxılışı oldu. Fakültənin altı nəfər magistr bitirdi. Universiteti bitirən magistrlər hazırda BDU-da və respublikanın elmi-texniki kitabxanalarında müvafiqəyyətlə çalışırlar. Müstəqillik illərində fakültənin magistratura şöbəsini 75 nəfər müvafiqəyyətlə bitirmişdir.

1990-cı illərdə respublikamızın müstəqilliyi ilə əlaqədar yeni dövrün tələbatına uyğun böyük təşkilati və elmi metodik işlər həyata keçirilmişdir.

Respublikamızda müstəqil, suveren, demokratik dünyəvi dövlətin qurulması, sosializm quruculuğundan, marksizm-leninizm nəzəriyyəsinin imtina edilməsi, hər şeydən əvvəl təhsilin demokratikləşdirilməsini və humanistləşdirilməsini, onun məzmununda böyük ideoloji dəyişikliklər aparılmasını, başqa sözlə, onun elmi-nəzəri və metodoloji əsaslarını yeni təfəkkür tərzini, yeni dünyagörüşü baxımından işlənilməsinə tələb edirdi. Göstərilən vəzifələrin öhdəsindən tez bir müddət içərisində gəlmək o qədər də asan iş deyildi. Bu işin yerinə yetirilməsində bütün kollektivin sayı tələb olunurdu.

Kollektiv 1990-cı illərin əvvəllərindən başlayaraq ilk növbədə fakültədə tədris edilən bütün fənn proqramlarını yenidən işləməyə başladı. Proqramların yenidən işlənməsi, bəzi proqramların isə yenidən tərtib edilməsi olduqca məsuliyyətli idi. Bütün proqramlar suverenliyin qarşısına qoyduğu tələblərə cavab verməli, milli ideologiyamıza uyğun yenidən işlənməli, bəşəri sərvətlərlə zənginləşməli idi. Proqramların məzmunundan kommunist ideologiyasının çıxarılması, yeni demokratik əsasda işlənilməsi tələb edilirdi.

Yeni iqtisadi və siyasi sistemin təşəkkül tapdığı bir zamanda başlıca söhbət kitabxana işi sahəsində mövcud prinsiplərin yeniləşdirilməsindən və qismən dəyişdirilməsindən deyil, onların köklü surətdə təzədən formalaşdırılmasından gedirdi. Bu da hər şeydən əvvəl keçmiş totalitar rejimdən, sosializm quruculuğu illərindən miras qalmış kitabxanaların ideologiyalaşdırılması, sinfiliq, partiyalıq kimi antielmi və qeyri-humanist prinsiplərin rədd edilməsini, onun dünyəvi, humanist prinsiplərlə əvəzlənməsini tələb edirdi.

Bakı Dövlət Universiteti kitabxanaçılıq fakültəsinin kollektivi müstəqillik illərində Azərbaycan tarixində ilk dəfə olaraq orijinal milli dərsliklər, dərs vəsaitləri, monoqrafiyalar yazıb çap etdirməyə müvəffəq oldu.

Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi və informasiya cəmiyyəti şəraitində kitabxana işində müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqinin daha geniş imkanlara malik olduğu nəzərə alınaraq, 2003-cü ildə fakültənin adının dəyişdirilməsi və "Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi" qoyulması təşəbbüsü irəli sürüldü. Bu təşəbbüsü həyata keçirmək üçün tədris planına informatikaya, informasiya texnologiyasına, kitabxana işinin kompaktlaşdırılmasına dair yeni fənlər salındı. Beləliklə, Kitabxanaçılıq fakültəsinin tədris planına "Kitabxana işinin kompaktlaşdırılmasının əsasları", "Kitabxana iqtisadiyyatı", "Kitabxana və informasiya texnologiyası", "Kitabxanaçılıq informatikası", "Kitabxana marketinqi", "Kitabxana menecment" və s. kimi tamamilə yeni predmetlər daxil edildi. Bundan sonra BDU rektoru Kitabxanaçılıq fakültəsinin "Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi" adlandırılması haqqında əmr imzaladı.

Kitabxanaçılıq-informasiya ixtisasının hazırkı dövrün tələbatına uyğun şəkildə yeniləşməsində ABŞ-ın İllinoys və Urbana-Şampeyn universitetləri-nin, Fransanın Nitsa Universitetinin Lion Ali Məktəbinin, Belçikanın Namur Ali Kitabxanaçılıq Məktəbinin, eləcə də Rusiya ali məktəblərinin təcrübələrindən geniş istifadə edilmişdir.

1999-cu ilin axırlarında rektorun əmri ilə fakültənin Kitabxanaşünaslıq kafedrasının yanında "Kitabxana işinin kompaktlaşdırılması" elmi-tədqiqat laboratoriyası açıldı. Bu laboratoriya respublikamızda kitabxana işinin informasiyalaşdırılmasının elmi istiqamətlərini müəyyənləşdirən ilk laboratoriyadır. Laboratoriyaya BDU-nun Elmi Kitabxanasının yanında yer ayrıldı. Laboratoriya əməkdaşları BDU-nun Elmi Kitabxanasının kompüterləşməsinə həyata keçirməyə başladılar. Qısa müddətdə kitabxanada elektron kataloq, elektron kitabxana yaradıldı, kitabxananın köməkçi fondları və qəzet-jurnal fondu kompüterin yaddaşına köçürüldü.

Son dövrlərdə Bakı Dövlət Universitetində həyata keçirilən islahatlar Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsindən də yan keçməmiş, fakültənin kadrlar potensialı xeyli möhkəmlənmiş, cavan kadrların rəhbər vəzifələrə işə cəkil-məsi təmin edilmiş, öz elmi yaradıcılıq fəaliyyəti ilə fərqlənən dosent Azad Qurbanov dekan, dosent Knyaz Aslan Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi kafedrasının müdiri, dosent Elçin Əhmədov isə Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdiri vəzifəsinə irəli çəkilmişlər.

Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində tədris işinin səmərəli təşkilində böyük rolu olan elmi-metodik iş daha da canlanmış, yeni dərsliklər və dərs vəsaitləri ilə təminat sahəsində xeyli dönüş yaranmışdır.

Ötən illər ərzində Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq-fakültəsinin hazırladığı yüksək ixtisaslı peşəkar kitabxanaçı-informasioloq və kitabşünas kadrlar kadrlar demək olar ki, respublikamızın bütün kitabxanalarında fəaliyyət göstərir, kitabxana və nəşriyyat işinin müasir informasiya cəmiyyətinin tələbləri səviyyəsində yenidən qurulmasında, əhəliyə kitabxana-informasiya xidmətinin təşkilində yaxından iştirak edir. Bu dövrdə respublikamızda ali kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafı sahəsində olduqca böyük uğurlar qazanmasında Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin yaradıcısı və ilk dekanı professor Abuzər Xələfovun səmərəli fəaliyyətini xüsusi vurğulamaq lazım gəlir. Məhz onun xidməti sayəsində yüksək ixtisaslı kitabxanaçı-informasioloq kadrların hazırlanması istiqamətində böyük nailiyyətlər qazanılmış, bu fakültə kitabxanaçılıq təhsilinin və elminin ən qabaqcıl mərkəzlərindən birinə çevrilmişdir.

Prof. Abuzər Xələfov Azərbaycanda kitabxana işi sahəsində ilk namizədlik və doktorluq dissertasiyası müdafiə etmiş, milli kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin banisi olmuş, özünün ardıcıllarını yetirmişdir.

Fakültənin yaradıcısı və ağısaqqalı prof. A.Xələfov müstəqillik illərində respublikamızın və BDU-nun ictimai həyatında yaxından iştirak etmiş, "Kitabxana işi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununu hazırlayan işçi qrupunun rəhbəri, "Təhsil Qanunu"nun işçi qrupunun üzvü, Bakı Dövlət Universitetinin Nizamnaməsini hazırlayan komissiyasının üzvü olmuşdur.

Yüksək ixtisaslı kitabxanaçı-informasiolog kadrların hazırlanmasında, kitabxanaşünaslıq elminin inkişaf etdirilməsində, kitabxanaşünaslığa dair ilk milli dərsliklərin yaradılmasında xidmətlərinə görə prof. A.Xələfov "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmiş, "Azərbaycan Respublikasının Əməkdar Mədəniyyət işçisi", "Azərbaycan Respublikasının Əməkdar elm xadimi" fəxri adlarına layiq görülmüşdür. 2008-ci ildən isə o, Prezident təqaüdüçüsüdür. 2016-cı ildə prof. A.Xələfovun 85 illik yubileyi respublika və beynəlxalq miqyasda geniş qeyd edilmiş, bu yubiley bütövlükdə Bakı Dövlət Universitetinin və ölkəmizin mədəniyyət bayramına çevrilmişdir.

Abuzər Xələfov elmi tədqiqat işinə hələ tələbəlik illərində maraq göstərməyə başlamış, sonralar bu marağın ötürülmədiyi özünün sanballı araşdırmaları ilə təsdiqlənmişdir. O, tələbə elmi dərnəklərində və elmi seminarlarda fəallıq göstərmiş, kitabxana işinin tarixi və nəzəriyyəsi ilə bağlı maraqlı məruzələrlə çıxış etmişdir.

Bakı Dövlət Universitetinin müəllimi işlədiyi dövrdə ilk araşdırmalarını davam etdirən gənc mütəxəssis ilk dəfə olaraq Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi inkişafının mühüm mərhələlərini ümumiləşdirməyi qarşısına məqsəd qoymuş və bu istiqamətdə uğurlu axtarışlar aparmağa başlamışdır. Bu zaman o, belə bir elmi məntiqə əsaslanmışdır ki, tarixi keçmişə müraciət etmədən kitabxana işinin müasir problemlərinin elmi cəhətdən düzgün dərk edilməsi mümkün deyildir.

Kitabxana işi tarixinin tədqiqatçısı kimi ciddi elmi tədqiqat fəaliyyətinə başlayan gənc A.Xələfov 1950-ci illərin sonlarından ilk elmi tədqiqat məqalələri ilə mətbuatda çıxış etməyə başlayır. Onun bu dövrdə yazıb dərc etdiyi "ADU-nun kitabxanası necə yaranmışdır?", «Azərbaycan Dövlət Universitetinin əsas kitabxanasının yaranması və inkişaf tarixindən (1920-1929)», «Kitabxana fondu təşkilinin bəzi məsələləri», «Kitab belə yaranmışdır» və başqa araşdırmaları XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvəllərində, həmçinin 20-30-cu illərdə Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi, habelə kitabxanaların qabaqcıl iş təcrübəsi, mövcud problemlər və s. kimi mövzulara həsr olunmuşdu. O, eyni zamanda mədəniyyət, kitabxanaçılıq, bibliografiya və kitabçılıq işlərinə dair Azərbaycanda nəşr olunan yeni kitablar haqqında rəylər və məqalələr yazaraq dövrü mətbuat səhifələrində dərc etdirirdi.

Onun ilk dəfə olaraq Azərbaycanda kitabxana işinin inkişafının mühüm mərhələlərini elmi cəhətdən ümumiləşdirməyə başlaması, kitabxanaların tarixi

xinin tədqiqatçısı yolunu seçməsi, kitabxana fəaliyyətinin müasir vəziyyə və problemlərini qanunauyğun şəkildə öyrənməsi elmi ictimaiyyətin diqqətini cəlb edir.

Gənc tədqiqatçının 1960-cı ildə bir-birinin ardınca nəşr etdiyi «Azərbaycanda kitabxana işinin tarixindən (1870-1920-ci illər)» adlı dərs vəsaiti və «Sovet Azərbaycanında kitabxana işinin tarixindən (1920-1932-ci illər)» adlı monoqrafiyası mütəxəssislər tərəfindən rəğbətlə qarşılanır.

1961-ci ildə Azərbaycan EA-nın Tarix İnstitutunun elmi şurasında Azərbaycan EA-nın müxbir üzvü, tarix elmləri doktoru, professor Zülfəli İbrahimovun rəhbərliyi ilə tarix elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün «Sovet Azərbaycanında kitabxana işinin tarixindən (1920-1932-ci illər)» mövzusunda dissertasiya müdafiə edən Abuzər Xələfov respublikamızda kitabxanaşünaslıq fikrinin formalaşmasının və inkişafının bündövrəsini qoydu.

Dissertasiya işi sovet dövrünə həsr ediləndə, gənc müəllif əsərin I fəslində qədim zamanlardan bəri Azərbaycanda yaranıb fəaliyyət göstərmiş kitabxanalar, xüsusilə XIX əsrin axırları-XX əsrin əvvəllərində respublikamızda kitabxana işi haqqında geniş xülasə vermiş, bu sahə ilə bağlı zəngin elmi təəvvür yarıda bilmişdi.

Azərbaycanda kitabxana işi tarixinin ilk tədqiqatçısı, tarix elmləri namizədi Abuzər Xələfov öz namizədlik dissertasiyası mövzusunı davam etdirməyi qarşısına mühüm bir məqsəd kimi qoyur. Odu ki, görkəmli tarixçi alimlərin məsləhəti ilə o, 60-cı illərin əvvəllərində «Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (1933-1958-ci illər)» adlı doktorluq dissertasiyası mövzusunı BDU-nun Tarix fakültəsinin elmi şurasında təsdiq etdi.

O vaxta qədər tədqiqat obyektini olamamış bu mövzu üzərində uzun illər boyunca gərgin işləyən A.Xələfov dissertasiya işi ilə bağlı neçə-neçə elmi məqalə yazaraq universitetin elmi əsərlərində və respublikanın dövrü mətbuat orqanlarında dərc etdiyi, elmi seminarlarda və konfranslardakı maraqlı çıxışları ilə bu istiqamətdə əbəs yerə axtarışlar aparmadığını tarixi dəlillərlə sübuta yetirdi.

Artıq 1962-ci ildən BDU-nun Kitabxanaçılıq fakültəsinin dekani, 1963-cü ildən isə Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdiri vəzifələrində işləyən A.Xələfov 1964-cü ildə SSRİ Ali Attestasiya Komissiyası tərəfindən dosent elmi adına layiq görülmüşdür.

70-ci illərin əvvəllərində elmi tədqiqat işini yazıb başa çatdırdı və onu 1974-cü ildə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında monoqrafiya şəklində nəşr etdi.

Qeyd etməliyə ki, A.Xələfovun «Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (1933-1958-ci illər)» adlı monoqrafiyası müəllifin Azərbaycanda kitabxana işi quruculuğunun inkişaf dinamikasını elmi əsaslarla düzgün ümumiləşdirdiyini,

onu respublikamızın tarixi və mədəniyyəti ilə qarşılıqlı əlaqədə işıqlandırdığını, kitabxana işinin planlaşdırılması, kitabxana şəbəkələrinin yerləşdirilməsi, onların maddi-texniki bazalarının möhkəmləndirilməsi, kitabxanaçılıq təhsili kitabxanalara metodik rəhbərlik sistemlərinin təkmilləşdirilməsi və s. kimi vacib məsələləri cəmiyyətin tərəqqisinə uyğun olaraq əks etdirdiyini sübuta yetirir. Həmin əsərin üstünlüklərindən biri də budur ki, alim o vaxta qədər elmi ictimaiyyətə məlum olmayan bir sıra mühüm faktlara söykənmiş, özünün elmi müddəalarını arxivlərdən zərrə-zərrə topladığını inandırıcı tarixi dəlillərlə təsdiqləyə bilmişdir.

Monoqrafiyanın daha bir mühüm cəhətinə belə müəyyənənlərdir-mərkəz olar ki, müəllif Azərbaycanda kitabxana quruculuğunun inkişaf dinamikasını ümumiləşdirərək, sovet hakimiyyətinin həmin mərhələ-sində respublikamızın sosial-iqtisadi və mədəni həyatının bütün cəhətlərini qarşılıqlı əlaqədə göstərməyə nail olmuşdur. Kitabxana işinin inkişafı bütün mərhələlərdə Azərbaycan tarixi və mədəniyyəti ilə sıx əlaqədə, cəmiyyətin siyasi, iqtisadi və mədəni həyatının ayrı-ayrı sahələrində baş verən proseslər və qazanılmış nailiyyətlər fonunda geniş əks etdirilmişdir.

Əsərdə sovet cəmiyyətinin mədəni-əxlaqi iqliminin kökündən dəyişdirilməsində, geniş xalq küllələrinin ümumtəhsil və mədəni səviyyəsinin yüksəldilməsində, bununla bağlı kompleks tədbirlərin həyata keçirilməsində dövlətin aparıcı rolu dövrün tələblərinə uyğun şəkildə təhlil edilmiş və zəngin faktlar əsasında şərh olunmuşdur.

Tədqiqatda Azərbaycanda kitabxana işinin inkişafının elmi əsasları və təcrübə metodları açıqlanıb göstərilir, kitabxana quruculuğu sahəsində dövlət siyasəti təhlil edilir.

Tədqiq olunan dövrdə respublikamızın şəhərlərində və kənd rayonlarında fəaliyyət göstərən müxtəlif tipli kitabxanalarda, o cümlədən kəndli, elmi, texniki ali məktəb, həmkarlar ittifaqı və s. kitabxanalarda əhaliyə xidmətin forma və metodları da bu əsərdə ətraflı şəkildə təhlil edilmişdir.

Həmin mərhələdə Azərbaycanda kitabxana işinin dövlət planlaşdırılması, kitabxana şəbəkələrinin yerləşdirilməsi, kitabxanaların maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, kitabxana fəaliyyətinin metodik təminat sisteminin yaradılması və təkmilləşdirilməsi, kitabxanaçılıq təhsili və s. kimi məsələlərin sistemli şəkildə işıqlandırılması kitabxana işinin inkişafının geniş mənzərəsini yaradır.

A.Xələfov bu monoqrafiyada bir çox qiymətli arxiv sənədlərini və dövr mətbuat materiallarını elmi döviyyəyə daxil edərək, respublika kitabxanalarının Böyük Vətən müharibəsi dövründəki fəaliyyətini hərtərəfli tədqiq etməyə çalışmışdır. Müəllif müharibə illərində «Hər şey cəbhə üçün, hər şey qələbə

üçün!» tarixi şüarının həyata keçirilməsində kitabxanaların iştirakına xüsusi yer ayırmış, bu istiqamətdə onların fəaliyyətini hərtərəfli təhlil etmişdir.

Yeri gəlmişkən bir məsələni vurğulayaq ki, A.Xələfovun həmin əsərdə sistemləşdirdiyi və ümumiləşdirdiyi bu tarixi faktlar Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsinin və başqa ərazilərinin Ermənistan hərbi birləşmələri tərəfindən işğal olunduğu müasir dövrdə xüsusi aktuallıq kəsb edir və bugünkü baxımdan öyrənilməyə layiqdir.

A.Xələfov həmin monoqrafiyasında elmi döviyyəyə demək olar ilk dəfə daxil etdiyi çoxsaylı faktlar əsasında inandırıcı şəkildə göstərilir ki, Böyük Vətən müharibəsində sonrakı illərdə Azərbaycanda kitabxana işinin təkmilləşdirilməsi onun məzmununun keyfiyyətə xeyli dəyişməsinə və daha da dərinləşməsinə, kitabxanaların fəaliyyəti-nin respublikanın sosial-iqtisadi vəzifələri ilə sıx bağlanmasına, cəmiyyətdə kitabxanaların rolunun və əhəmiyyətinin hiss olunacaq dərəcədə artmasına, beləliklə, kitabxana işinin xalqın mədəni inkişafında həlledici amillərdən birinə çevrilməsinə səbəb olmuşdur.

A.Xələfov 1975-ci ildə «Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (1933-1958-ci illər)» mövzusunda doktorluq dissertasiyasını uğurla müdafiə etdi. Bu, həm Azərbaycanda, həm də Sovet İttifaqı miqyasında kitabxana işinin tarixi sahəsində müdafiə olunan ilk doktorluq dissertasiyasıdır. Bu doktorluq dissertasiyası yalnız maraqlı və qiymətli faktların zənginliyi ilə deyil, eyni zamanda alınmış elmi nəticələrin yeniliyi, orijinallığı və ümumiləşdirilməsi səviyyəsi baxımından həm Sovetlər Birliyinin geniş kitabxana ictimaiyyətinin, həm də mədəniyyətşünaslıq sahəsi mütəxəssislərinin diqqətini cəlb etmişdir.

Dissertasiya tarixilik prinsipinə və məntiqi ardıcılığa uyğun olaraq respublika əhalisinə xidmət göstərən bütün kitabxana şəbəkələrinin: kütləvi, elmi, elmi-texniki, uşaq, məktəb, həmçinin ayrı-ayrı nazirliklərin, idarə və təşkilatların kitabxana şəbəkələrinin işi qarşılıqlı əlaqə baxımından işıqlandırılmış, ciddi elmi nəticələr çıxarılmışdır.

Müəllif dövrün tələbləri səviyyəsində sovet tarixşünaslığına, mədəniyyət tarixi, mədəni quruculuq nəzəriyyəsi, mədəniyyətşünaslığı və kitabxana işi tarixinin elmi metodologiyasına əsaslanaraq respublikamızda böyük bir dövr ərzində əhaliyə kitabxana xidmətinin aydın mənzərəsini yarada bilmiş, elmi cəhətdən əsaslandırılan ümumiləşdirilmələr aparmış və tədqiq etdiyi tarixi prosesin orijinal dövrləşməsinə yaratmağı bacarmışdır.

A.Xələfov eyni zamanda milli kitabxana işinin tarixini bilavasitə Azərbaycan tarixi ilə sıx əlaqədə öyrənmiş, mədəniyyət tarixinin ümumi inkişaf qanunauyğunluqları əsasında kitabxana işinin, əhaliyə kitabxana xidməti prosesinin təhlil və izahını vermişdir. Dissertasiyanın ən yaxşı məziyyətlərindən biri də budur ki, müəllif SSRİ məkanında Azərbaycan kitabxana işinin özünəməxsus xüsusiyyətlərini, milli çalarlarını cəsarətlə açıb göstərə bilmişdir.

Doktorant öz elmi tədqiqat işində sübuta yetirmişdir ki, respublikamızda kitabxana işi mədəni tərəqqinin ayrılmasız tərkib hissəsi, çoxtərəfli və dinamik sosial təsisat kimi inkişaf etmiş, kitabxanalar hər bir dövrdə şəraitə uyğun olaraq çap əsərlərindən ictimai istifadəni təşkil edən, xalqın təhsil və tərbiyyəsinə, ümummədəni və peşə səviyyəsinin yüksəlməsinə kömək göstərən bir müəssisə kimi fəaliyyət göstərmişdir.

Dissertasiya işində kitabxanaşünaslığın inkişaf tarixinin və kitabxanaçılıq təhsilinin öyrənilməsinə də xüsusi diqqət yetirilmişdir.

Elmi tədqiqatda yerli gəldikcə kitabxana işi sahəsində mövcud olan nöqsanların aşkara çıxarılmasını və çatışmazlıqların səbəblərinin müəyyənləşdirilməsini də sovet rejimi dövründə gənc araşdırıcının məsələlərə obyektiv və prinsipial yanaşması, problemlərin həlli yollarını cəsarətlə axtarış tapması cəhdi kimi qiymətləndirmək olar.

Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi qazanması bir sıra mühüm vəzifələrin təxirəsalınmadan həyata keçirilməsini qarşıya qoymuşdur. Bu vəzifələr sırasında ali məktəblərdə tədris prosesinin yeniləşdirilməsi və yüksək ixtisaslı mütəxəssis hazırlığının səviyyəsinin artırılması məqsədinə xidmət göstərən, həmçinin müasir dövrün tələblərinə əsaslı şəkildə cavab verən dərslər və dərş vasitələrinin yazılıb nəşr edilməsi əsas yer tutur. Bu cəhətdən ixtisas fənləri sahəsində mövcud olan boşluğu doldurmaq üçün son zamanlar bir sıra uğurlu addımlar atılması xüsusilə tədqiqatçıdır. Buna misal olaraq alim özünü uzunmüddətli elmi axtarırlarının nəticəsi kimi müasir dövrün tələbləri baxımından müstəsna əhəmiyyətə malik olan və kitabxanaşünaslığın bir sıra nəzəri problemlərinə dair yeni elmi baxışları aydınlaşdıran iki kitab yazıb nəşr etdirmişdir.

Professor A.Xələfovun ən böyük xidmətlərindən biri də onun 2001-2003-cü illər arasında Azərbaycan dilində kitabxanaşünaslığa dair ilk dərslər yazıb latın qrafikası ilə nəşr etdirməsidir. Alimin "Kitabxanaşünaslığa giriş" dərsləri çoxillik elmi axtarırlarının və səmərəli pedaqoji fəaliyyətinin uğurlu bəhrəsidir. Dərslərin məzmunu və mahiyyəti burada araşdırılan problemlərin əhəmiyyəti ilə şərtlənir ki, bu da dünyada müasir kitabxana informasiya proseslərinin nəzəriyyə və təcrübəsi üçün olduqca vacibdir. Kitabda kitabxanaşünaslıq fikrinin inkişaf tarixinin aktual məsələləri, dünya informasiya məkanında kitabxanaların elmi, informasiya və sosial-mədəni missiyası da tədqiq edilmişdir.

Tarixilik prinsipini əsas götürən A.Xələfov 2001-ci ildə işıq üzü görmüş irihəcmli, nəfis tərtibatlı dərslərin I hissəsində haqlı olaraq kitabxanaşünaslıq fikrinin meydana gəlməsi, inkişafı, formalaşması və təkmilləşməsi məsələlərini ön plana çəkmişdir. Alim eramızdan əvvəl II minilliyin ortalarından bu günümüdə qədər dünyada, o cümlədən Avropa, Asiya, Amerika ölkələrində, xüsusilə Rusiyada kitabxanaşünaslıq fikrinin yaranmasını və inkişafını tarixi

və məntiqi ardıcılıqla izləmiş, dəyərli ümumiləşdirmələr aparmış və inandırıcı elmi nəticələrə gəlib çıxmışdır. Eyni zamanda ən qədim dövrlərdən indiyə kimi Azərbaycanda kitabxanaşünaslıq fikrinin təşəkkülü və inkişafı məsələsini araşdırarkən müəllif milli və ümumbəşəri ideyalara sۆykənmiş, dünya kitabxanaşünaslıq nəzəriyyəsinin müxtəlif əməllərindən bəhrələnmiş, sovet kitabxanaşünaslığının tərkib hissəsi kimi və müstəqil elm kimi Azərbaycan kitabxanaşünaslıq elminin tərəqqi yolunu ətraflı şəkildə tədqiq etmişdir.

Dərsləkdə professor A.Xələfov XX əsrin 60-70-ci illərində kitabxanaşünaslığın humanitar elm olaraq formalaşması prosesinə nəzər salmış, kitabxanaşünaslıq nəzəriyyəsinə demokratik ideyaların, intellektual azadlığın, informasiyadan sərbəst istifadənin geniş yayılması məsələsini vurğulamış, bu elmin mahiyyətini, obyektini və predmetini dəqiqləşdirmiş, funksiyalarını, strukturunu və quruluşunu izah etmişdir.

Professor A.Xələfovun «Kitabxanaşünaslığa giriş» dərslərinin «Kitabxana işi haqqında təlim» adlanan III hissəsi 2003-cü ildə nəşr edilmişdir. 314 səhifədən ibarət olan, Azərbaycan dilində ilk dəfə yazılan və milli ənəmlərimizə sۆykənən bu dərsləkdə «Kitabxanaşünaslığa giriş» fənninin ən mühüm hissəsi olan «Kitabxana işi haqqında təlim» bölməsi işıqlandırılmışdır. Müəllif 4 fəsildən ibarət olan bu dərsləkdə kitabxana işinin ümumi xarakteristikasını və kitabxana sistemlərinin təhiliini vermiş, kitabxana işi, onun təşkili, mahiyyəti, əhəmiyyəti və vəzifələri haqqında mövcud bilikləri sistemləşdirmiş, konkret elmi nəticələr çıxarmışdır. Həmin fəsillərdə kitabxana işinin ümumi xarakteristikası, kitabxana işinin formalaşması və inkişaf qanunauyğunluqları, kitabxana işinin təşkilinin əsas prinsipləri və kitabxana işinin idarəedilməsi sistemi kimi mühüm məsələlər geniş şəkildə öz elmi əksini tapmışdır.

Professor A.Xələfov eyni zamanda kitabxana işinin idarə edilməsinə verənlər əsas tələbləri müəyyənləşdirmiş, idarəetmənin təşkilatı, strukturunu, metodlarını izah etmişdir. Burada Azərbaycanın müstəqilliyi şəraitində baş verən demokratikləşdirmə prosesləri fonunda kitabxana işinin idarə edilməsində demokratik prinsiplərin tətbiqi məsələsinə geniş yer verilməsi də tədqiqatçıya həl salmışdır.

BDU-nun Kitabxanəçilik-informasiya fakültəsinin, müvafiq orta ixtisas məktəblərinin tələbələri, magistrləri, aspirantları, dissertantları, professor-müəllim heyəti üçün nəzərdə tutulmuş «Kitabxanaşünaslığa giriş» dərslərinin çoxsaylı kitabxana işçiləri və ölkəmizin bütün kitabxana ictimaiyyəti tərəfindən rəğbətə qarşılanması, eyni zamanda öən qısa dövr ərzində, ona kitabxana işi üzrə tədqiqatçıların və tərtibi işçilərin müntəzəm olaraq müraciət etməsi professor A.Xələfovun növbəti elmi yaradıcılıq uğuru kimi qiymətləndirilməlidir.

Professor A.Xələfovun nəfis şəkildə tərtib olunmuş «Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (Ən qədim dövrlərdən XX əsrə qədər)» adlı fundamental

dərsləri milli tariximizin əsas tərkib hissələrindən olan elm və mədəniyyət ocaqlarımızın – müxtəlif tipli və müxtəlif növü kitabxanalarımızın meydana gəlməsi və inkişafı problemlərinin elmi cəhətdən araşdırılmasına və ümumiləşdirilməsinə həsr olunmuşdur. Müstəqillik illərində ana dilimizdə ilk dəfə yazılıb nəşr edilən bu dərslik ölkəmizin ərazisində meydana gəlmiş kitabxanaların inkişaf prosesini xronoloji ardıcılıqla əks etdirir. Bütövlükdə uzun bir tarixi dövrü özündə əks etdirən dərslik uzunmüddətli gərgin səmərəli əxtarışların bəhrəsi kimi qiymətləndirilə bilər.

Professor A.Xələfovun "Heydər Əliyev və Azərbaycanca kitabxana işi" adlı monoqrafiyası 2006-cı ildə Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında nəşr şəklində çapdan çıxmışdır. Monoqrafiyanı "Türk dünyasının böyük oğlu, Azərbaycan xalqının xilaskarı, müstəqilliyimizin banisi, görkəmli dövlət xadimi, ümummilli liderimiz Heydər Əlirza oğlu Əliyevin əziz xatirəsinə həsr edirəm" sözləri ilə başlayan müəllif bu məşhur şəxsiyyətin məşhur bir kəlamını kitaba epigraf seçmişdir: "Kitabxana xalq, millət üçün, cəmiyyət üçün müqəddəs bir yer, məneviyyat, bilik, zəka mənbəyidir. Ona görə də kitabxanaya daimi hörmət xalqımızın mədəniyyətini nümayiş etdirən amillərdən biridir".

Professor A.Xələfov indiyə qədər kitabxana işinin tarixi, nəzəriyyəsi və kitabxanaşünaslığın ən müxtəlif problemlərinə dair 300-dən çox elmi əsər yazıb çap etdirmişdir. O, kitabxanaşünaslıq fənlər sistisi üzrə proqramlar, dərsliklər, dərs vəsaitləri, elmi-metodik materiallar və s. hazırlanması sahəsində uğurlu fəaliyyət göstərmişdir. Görkəmli alim əsasən onların təşəbbüsçüsü, müəllifi, bir çox hallarda isə tərtibçisi və ya elmi redaktoru olmuşdur.

Bu qiymətli tədqiqatların hər biri milli mədəniyyətimizin araşdırılıb öyrənilməsi üçün əvəzsiz mənbə rolunu oynamaqdadır və onların əsasında Azərbaycanca kitabxana işinin proqnozlaşdırılması sahəsində dəyərli elmi tövsiyələr vermək imkanı yaradır.

Azərbaycanda kitabxanaşünaslıq, bibliografiyaşünaslıq və kitabşünaslıq ixtisasları sahəsində elmi-pedaqoji kadrların hazırlanmasında professor Abuzər Xələfovun əvəzsiz xidmətləri vardır. O, milli kitabxanaçılıq işinin tarixi və nəzəri problemləri istiqamətində səmərəli fəaliyyət göstərən xüsusi bir elmi məktəbin əsasını qoymuş və onun təkcə respublikamızda deyil, ölkəmizin sərhədlərindən uzaqlarda da nüfuz qazanması üçün şərtlili işlər görmüşdür.

Uzun illər ərzində Azərbaycanda kitabxanaçılıq təhsilinin nəzəri və metodiki məsələləri ilə ardıcıl məşğul olan professor Abuzər Xələfovun yaratdığı xüsusi kitabxanaçılıq məktəbi sözün həqiqi mənasında tamamilə formalaşmış və müasir dövrün tələblərinə uyğun şəkildə inkişaf edərək, yüksək zirvəyə çatmışdır.

Professor A.Xələfovun yaratdığı elmi məktəb hazırda təkcə respublikamızda deyil, həm də qonşu xarici ölkələrdə kitabxanaçılıq fikrinin əsas elmi istiqamətlərini müəyyənləşdirir. Pedaqog alimin rəhbərlik etdiyi Kitabxanaşünas-

naslıq kafedrasının ölkədə bu elm sahəsinin aparıcı müəssisəsinə və elmi mərkəzinə çevrilməsi də bunun məntiqi nəticəsidir.

Professor A.Xələfovun elmi rəhbərliyi ilə 1 elmlər doktoru, 20-dən çox elmlər namizədi yetişmiş, o, Sovetlər Birliyi ərazisində müdafiə edilmiş onlarla namizədlik və doktorluq dissertasiyalarının rəsmi opponenti olmuşdur.

Abuzər Xələfov elmi məktəbinin yetişdirmələri olan kitabxanaşünas alimlər – tarix elmləri doktoru, professor Xəlil İsmayilov, dosentlər Tacəddin Quliyev, Elman Bədəlov, Mayıl Həsənov, Almaz Abbasova, Ağır Əliyev, Zöhrab Baxşəliyev, Knyaz Aslan, Elçin Əhmədov, Mehmanlı Məmmədov, Əlizadə Nəcəfov, Şəfəq İslamova və başqaları kitabxana işinin nəzəriyyəsi və təcrübəsinə dair sanballı elmi araşdırmaların müəllifləridir. Bu elmi tədqiqatların əsasını ayrı-ayrı tarixi mərhələlərdə ölkəmizdə müxtəlif tipli və növü kitabxanaların o cümlədən elmi, kütəvi, texniki, Həmkarlar İttifaqı, uşaq, məktəb, tibb, kənd təsərrüfatı və başqa kitabxanaların yaranması tarixi, fəaliyyəti, oxuculara xidmət sahəsindəki nailiyyətləri və perspektiv inkişaf istiqamətlərinin ətrafı təhlili təşkil edir.

Professor A.Xələfovun başçılıq etdiyi kitabxanaşünaslıq və bibliografiyaşünaslıq elmi məktəbinin nümayəndələri ölkəmizin mədəniyyət tarixinin ayrılmaz tərkib hissəsi olan kitabxana, bibliografiya və kitabçılıq işinin tarixi təkamülünü, onun ayrı-ayrı tarixi mərhələ və dövrlərdə inkişaf meyil və qanunauyğunluqlarını, ayrı-ayrı kitabxana şəbəkələrinin inkişaf mərhələlərini, kitabxana işinin avtomatlaşdırılması və müasir texnologiyaların tətbiqi məsələlərini kompleks şəkildə araşdıraraq, qiymətli nəticələr əldə etmişlər və bu istiqamətlərdə elmi əxtarışlarını uğurla davam etdirirlər.

Professor A. Xələfovun yaratdığı elmi məktəb 1963-cü ildən bəri onun başçılıq etdiyi Kitabxanaşünaslıq kafedrasının əsas elmi istiqamətini müəyyənləşdirir. Ölkəmizdə bu kafedranın kitabxanaşünaslığın elmi mərkəzinə çevrilməsi də məhz bununla izah olunur.

Kitabxanaşünaslıq kafedrası kitabxana işinin tarixi, nəzəriyyəsi və metodikasının aktual məsələlərinə dair irihəcmli elmi işlər yerinə yetirmişdir ki, bunlar da Azərbaycanda yeni ictimai-siyasi şəraitdə kitabxana işi problemlərinin müasir baxımdan həyatının ümumi sistemində kitabxana-informasiya proseslərinin yüksək peşəkarlıqla ümumiləşdirilməsi, dərinləşməsi və hərtərəfli şəkildə araşdırılması səviyyəsi ilə seçilir.

Professor A.Xələfovun elmi rəhbərliyi ilə hazırlanmış ilk namizədlik dissertasiyasının müəllifi Hacı Həsənov olmuşdur. O, Kitabxanaçılıq şöbəsinin 50-ci illərin axırlarında başa vuraraq Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasına müəllim vəzifəsinə işə götürülmüşdür.

A.Xələfovun birinci dissertantı olan Hacı Həsənov həm də kitabşünaslıq sahəsində araşdırmalar aparan ilk tədqiqatçı idi. O, kitab mədəniyyəti tarixinin

araşdırılmasına həsr etdiyi "İnqilabdan əvvəl Azərbaycanda kitabçılıq işi" kitabını 1965-ci ildə çap etdirərək mütəxəssislərin istifadəsinə vermişdi.

Dissertant "Sovet Azərbaycanında kitab nəşrinin inkişafı (1920-1932-ci illər)" mövzusunda yazdığı dissertasiya işini 1966-cı ildə müdafiə etmiş və tarix elmləri namizədi elmi dərəcəsinə layiq görülmüşdür.

Sonralar bu səhəddəki elmi tədqiqatını davam etdirən kitabşünas alim Hacı Həsənov bir çox elmi məqalələr yazmaqla yanaşı, "Sovet Azərbaycanının kitab mədəniyyəti" (1975), "Azərbaycan kitabının inkişaf mərhələləri" (1989) adlı kitablarını da nəşr etdirmişdir. Həmin əsərlərdə o, kitabın yaranması, kağız və çap maşınının ixtirə edilməsi, qədim əlyazmaların tərtibi, ilk xəttatlar haqqında xeyli tarixi məlumatları ümumiləşdirmiş, həmçinin 1920-ci ildə baş vermiş bolşevik inqilabından əvvəl və sovet hakimiyyəti illərində Azərbaycanda kitab nəşrinin tarixini geniş işıqlandırmışdır.

A.Xələfovun ilk aspirantı olan Tacəddin Quliyev respublikamızda Həmkarlar İttifaqı kitabxanalarının inkişafı sahəsində ilk dəfə elmi tədqiqatlar aparmışdır. O, bu araşdırmaların nəticələrini ümumiləşdirərək 1969-cu ildə "Azərbaycanda Həmkarlar İttifaqı kitabxanalarının tarixi (1920-1941-ci illər)" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etmiş və tarix elmləri namizədi alimlik dərəcəsinə layiq görülmüşdür.

Tədqiqatçı uzun illərdən bəri öyrəndiyi problemi hərtərəfli şəkildə araşdırmağa, ümumiləşdirməyə və elmi sistemləşdirmə aparmağa nail olmuşdur. Azərbaycan Həmkarlar İttifaqı sistemində – sənaye müəssisələrində, zavodlarda, fabriklərdə, neft mədənlərində, mədəniyyət saraylarında, fəhlə klublarında, fəhlə yataqxanalarında fəaliyyət göstərən kitabxanaların 1920-1932-ci illərdəki göstəricilərini təhlil edən, obyektiv statistik müqayisələr aparan, prinsipial təhlillər verən, uğurları təqdir, qüsurları tənqid edən müəllif dövrün tələblərinə cavab verən elmi qənaətlər formalaşdırılmışdır.

Tacəddin Quliyevin elmi tədqiqatının nəticələri çoxsaylı elmi məqalələrdə, həmçinin 1986 və 2004-cü illərdə 2 hissədən ibarət nəşr edilmiş "Azərbaycanda kitabxanaçılıq işi (Respublika həmkarlar ittifaqı kitabxanalarının materialları əsasında)" adlı dərs vəsaitlərində öz əksini tapmışdır.

Professor A.Xələfovun elmi rəhbərliyi ilə müdafiə edilmiş dissertasiya işləri arasında Elman Bədəlovun "İnkişaf etmiş sosializm dövründə Azərbaycan SSR-də kənd əhalisinə kitabxana xidməti (1959-1970)" mövzusunda yazdığı elmi əsər mühüm elmi-təcrübə əhəmiyyətə malikdir. Müəllif 1976-cı ildə müdafiə etdiyi bu dissertasiya işində XX əsrin 70-ci illərində respublikamızda kənd əhalisinə kitabxana xidməti məsələlərini geniş şəkildə araşdırmış, sosioloji və kitabxanaşünaslıq eksperimentləri əsasında elmi ümumiləşdirmələr aparmışdır. Burada qoyulan problemlər və öz həllini tapan məsələlər kitabxanaşünaslığın aparıcı mövzularından biri kimi diqqəti cəlb edir.

E.Bədəlov tədqiqat əsasında respublikamızın kənd kitabxana şəbəkəsinin yerləşdirilməsi prinsiplərinə və inkişaf perspektivlərinə dair elmi cəhətdən əsaslandırılmış tövsiyələr işləyib hazırlamışdı. Həmin tövsiyələr kitabxanalarda oxuculara xidmətin səviyyəsinin artırılmasına, ictimaiyyətin kitabxana işində iştirakının gücləndirilməsinə, maddi-texniki bazanın yaxşılaşdırılmasına, kadrların düzgün seçilib yerləşdirilməsinə, məqsədyönlü metodik iş aparılmasına yönəldiyinə görə Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi bu tövsiyələrdən kitabxana işi təcrübəsində istifadə edilməsinə məsləhət bilmişdi.

XX əsrin 80-ci illərinin ortaları professor A.Xələfovun rəhbərliyi ilə kitabxanaşünaslıq məktəbinin formalaşması dövrü kimi səciyyələndirilə bilər. Bu dövrdə bir-birinin ardınca 5 namizədlik dissertasiyası müdafiə edilmişdir.

Bələ ki, Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müəllimi Xəlil İsmayilov 1984-cü ildə Moskva Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində ixtisaslaşdırılmış müdafiə şurasında "Sovet hakimiyyəti illərində Azərbaycanda partiya kitabxanaları (tarixi, müasir vəziyyəti və inkişaf perspektivləri)" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək, pedaqoji elmlər namizədi alimlik dərəcəsinə layiq görülmüşdür.

Məlumdur ki, sovet dövründə bütün müttəfiq respublikalarda olduğu kimi, Azərbaycanda da iri partiya kitabxanaları şəbəkəsi fəaliyyət göstərirdi. Həmin kitabxanalar o zaman yeganə hegemon Kommunist Partiyasının ideologiyasını təbliğ etməklə yanaşı, həm də çoxsaylı mütəxəssis rəhbər işçilər arasında geniş kitabxana-informasiya işi də aparılırdı. Sayı müntəzəm şəkildə artan partiya kitabxanalarının fondunda ictimai-siyasi, həmçinin bədii, istehsalat-texniki, iqtisadi və s. sahələr üzrə ədəbiyyat toplanır və oxucuların istifadəsinə verilir. Sovet hakimiyyəti illərində partiya kitabxanaları bütövlükdə ölkə miqyasında fəaliyyət göstərən çoxmiqyaslı ziyalılar arasında kitabxana-informasiya işinin təşkilatçısı kimi mədəni işlər də görürdülər.

Professor A.Xələfovun elmi rəhbərliyi ilə aparılan araşdırmalardan birinin müəllifi Kitabxanaşünaslıq kafedrasının baş müəllimi Mayıl Həsənov idi. O, həmin dövr üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən "İnkişaf etmiş sosializm şəraitində marksizm-leninizm klassiklərinin əsərlərini kitabxana-bibliografiya təbliğinin optimallaşdırılması (Bakı şəhəri kütəli kitabxanalarının iş təcrübəsi əsasında)" mövzusunda dissertasiya işini başa çatdırmışdı. Müəllif marksizmlənin klassiklərinin əsərləri ilə yanaşı olaraq, ümumiyyətlə, ictimai-siyasi ədəbiyyatın təbliği problemlərinin optimallaşdırılmasını öyrənib ümumiləşdirməyə çalışmış, mövzu ilə əlaqədar geniş sosioloji tədqiqatlar aparmış, kitab təbliği işinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı qiymətli fikirlər irəli sürmüşdür.

Mayıl Həsənov dissertasiya işini 1984-cü ildə BDU-nun Tarix fakültəsinin nəzdində fəaliyyət göstərən ixtisaslaşdırılmış Elmi Şurada müdafiə edərək tarix elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır.

Professor A.Xələfovun elmi rəhbərliyi ilə gənc tədqiqatçı Zöhrab Baxş-oliev 1989-cu ildə "Azərbaycan neft sənayesinin elmi-texniki kitabxanaları: tarixi, müasir vəziyyəti və inkişaf perspektivləri" mövzusunda dissertasiya işi-ni BDU-nun Tarix fakültəsinin nəzdində fəaliyyət göstərən İxtisaslaşdırılmış Elmi Şurada müdafiə edərək tarix elmləri namizədi alimlik dərəcəsinə layiq görülmüşdür.

Müəllif bu dissertasiya işində respublika elmi-texniki kitabxana şəbəkəsinin əsasını təşkil edən neft sənayesi elmi-texniki kitabxanalarının inkişaf tarixini və müasir vəziyyətini zəngin arxiv və hesabat materialları, elmi, nəzəri və metodik ədəbiyyat əsasında tədqiq etmişdir. O, 1959-1985-ci illərdə respublika neft sənayesi elmi-texniki kitabxanalarının inkişaf meyilləri və sənaye sahəsində fəhlə və mütəxəssislərə kitabxana xidməti prosesini ətraflı şəkildə öyrənmiş, kitabxanaşünaslıq ədəbiyyatında öz əksini tapan Azərbaycan neft sənayesi kitabxanalarının inkişaf tarixini əks etdirmiş və neft sənayesi mütəxəssislərinə kitabxana-informasiya xidməti sisteminin xüsusiyyətlərini müəyyənləşdirmişdir.

XX əsrin 90-cı illərində professor A.Xələfovun başçılıq ilə kitabxanaşünas alimlər ayrı-ayrı kitabxanaların iş təcrübəsinin öyrənilib və ümumiləşdirilməsinə, elmi-metodik nəticələr çıxarılmasına, sanballı tövsiyələr hazırlanmasına daha çox diqqət yetirmişlər. Bu baxımdan Kitabxanaşünaslıq kafedrasının baş müəllimi Almaz Abbasovanın "M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Kitabxanasının inkişaf və təkmilləşdirilməsi perspektivləri (1959-1985-ci illər)" mövzusunda yazdığı dissertasiya işi respublikamızın baş kitabxanasının tarixinə, inkişaf perspektivlərinə və işinin daha da təkmilləşdirilməsinə həsr edilmişdir. Bu dissertasiya işində ilk dəfə olaraq bir kitabxana obyekt kimi götürülmüş, onun fəaliyyəti kompleks şəkildə araşdırılmış, kitabxananın fondunun tərkibi və komplektləşdirilməsi problemi, kitabxananın tarixi, müasir vəziyyəti geniş tədqiq edilmişdir. Müəllif bu əsərdə geniş elmi, nəzəri, metodik və arxiv materiallarına və kitabxananın iş təcrübəsinə əsaslanaraq ciddi elmi ümumiləşdirmələr aparmış, kitabxananın elmi-metodik fəaliyyətinin öyrənilməsinə geniş yer vermiş, kitabxananın gələcək inkişafına və oxuculara xidmət prosesinə kömək məqsədi ilə bir sıra elmi tövsiyələr vermişdir.

Almaz Abbasova dissertasiya işini professor A.Xələfovun elmi rəhbərliyi ilə 1990-cı ildə BDU-nun Tarix fakültəsinin nəzdində fəaliyyət göstərən İxtisaslaşdırılmış Elmi Şurada müdafiə edərək tarix elmləri namizədi alimlik dərəcəsinə layiq görülmüşdür. Maraqlı faktır ki, Almaz Abbasova respublikamızda kitabxanaşünaslıq və bibliografiyaşünaslıq ixtisası üzrə elmlər namizədi alimlik dərəcəsi almış ilk qadın kimi adını tarixin səhifələrinə yazmışdır.

Kitabxanaşünaslıq kafedrasının əməkdaşları 90-cı illərdə də Azərbaycan kitabxana işinin tarixinin öyrənilməsi istiqamətində uğurlu araşdırmalar

aparmış və bu problemin hərtərəfli tədqiqinə çalışmışlar. Bu baxımdan qədim mədəniyyət mərkəzlərindən biri olan Naxçıvan Muxtar Respublikasında kitabxana işi tarixinin araşdırılması kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin ən mühüm uğurlardan biri kimi qiymətləndirilə bilər. Belə ki, dissertasiya işinin müəllifi, Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müəllimi Aşur Əliyev uzun müddət Azərbaycan Respublikasının və Naxçıvan Muxtar Respublikasının dövlət arxivlərində və mərkəzi kitabxanalarında ciddi elmi axtarışlar apararaq, o vaxta qədər tədqiqat obyektini olmamış bir problemin həlli məqsədi ilə çox vacib işlər görmüşdür. O, mövcud ədəbiyyatdan və dövrü mətbuat materiallarından yaradıcılıqla bəhrələnərək geniş elmi ictimaiyyətə məlum olmayan bir sıra maraqlı faktları aşkara çıxarmış, onları elmi dövrüyyəyə daxil etmiş, apardığı araşdırmaları bacarıqla ümumiləşdirmiş, 1920-1985-ci illərdə Muxtar Respublikada kitabxana quruculuğu sahəsində əldə edilən nailiyyətlər haqqında bitkin təsvir yarada bildirmişdir.

Aşur Əliyev professor A.Xələfovun elmi rəhbərliyi ilə yazıb başa çatdırdığı "Naxçıvan MSSR-də kitabxana işi (1920-1985-ci illər)" mövzusunda dissertasiya işini 1991-ci ildə BDU-nun Tarix fakültəsinin İxtisaslaşdırılmış Elmi Şurasında müdafiə etmiş və tarix elmləri namizədi alimlik dərəcəsinə layiq görülmüşdür.

Bütün bunlarla yanaşı, professor A.Xələfovun başçılıq etdiyi Kitabxanaşünaslıq kafedrasında uzun illərdən bəri elmi-pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olan tanınmış mütəxəssislərin tədqiqat sahələrinin qısaca olaraq xatırladılması da məqsədə və məntiqə uyğundur.

Kitabxana işi sahəsində zəngin təcrübəyə malik olan, xeyli müddət Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Elmi Kitabxanasının direktoru vəzifəsində çalışan Rəsim Kazımovun elmi yaradıcılığı bu baxımdan diqqətə layiqdir. O, 1972-ci ildə "Azərbaycanda bədii ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslığın bibliografiyası (1920-1965-ci illər)" mövzusunda yazdığı dissertasiyasını başa çatdırmış, onu Azərbaycan Pedaqoji Universitetinin Elmi Şurasında müvəffəqiyyətlə müdafiə edərək pedaqoji elmlər namizədi alimlik dərəcəsinə layiq görülmüşdür.

Rəsim Kazımov bu əsərdə Azərbaycanda bədii ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslığın bibliografiyasının, ümumiyyətlə, bibliografiyaşünaslığın bir çox nəzəri məsələlərinin öyrənilməsinə say göstərmiş, qiymətli elmi nəticələr çıxarmağa nail olmuşdur. Azərbaycanda bədii ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslığın bibliografiyasının inkişaf yollarını araşdıran tədqiqatçı XX əsrin 20-ci illərindən sonra meydana gəlmiş müxtəlif meyl və əmələri ədəbi-bədii proseslə əlaqəyə təhlil etmişdir. Dissertasiyada Azərbaycanda bədii ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslığın bibliografiyasının inkişaf perspektivlərinə, onun forma və

metod baxımından daha da genişləndirilməsinə dair bir sıra qiymətli tövsiyələr irəli sürülmüşdür.

Kitabxanaşünaslıq kafedrasının aparıcı mütəxəssislərindən biri olan dosent Rəsim Kazımov 1970-1990-cı illərdə bir sıra mühüm elmi problemlərin aşdırılması, o cümlədən kitabxana işinin mərkəzləşdirilməsi, sənədlərin elmi təsnifləşdirilməsi və s. məsələlərlə məşğul olmuşdur. Son zamanlar isə o, professor A.Xələfovun məsləhəti ilə indiyə qədər işlənməmiş mövzulara müraciət etmiş, o cümlədən kitabxana işinin iqtisadi məsələlərinə dair elmi tədqiqat aparmış, "Bazar iqtisadiyyatı və kitabxanalar", "Kitabxana işinin iqtisadiyyatı" adlı dərş vəsaitləri yazıb nəşr etdirmişdir.

Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müəllimi Sahib Rzaev 1973-cü ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutu ilə Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun birləşmiş Elmi Şurasında "Ömrə Faiq Nəmanzadənin ədəbi-publistik fəaliyyəti" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır.

Müəllif dissertasiya işində XIX əsrin sonu-XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanca kitab mədəniyyətinin vəziyyətinə nəzər salmış, 1905-ci ildə Tiflisdə yaradılan "Qeyrət" mətbəəsinin yaradıcısı Ömrə Faiq Nəmanzadənin nəşirlik fəaliyyəti ərzində burada çap olunan ədəbi-bədii, ictimai-siyasi kitabların məzmununu açıqlamış, eyni zamanda bu kitabların xalq arasında yayılması haqqında maraqlı elmi məlumatları ümumiləşdirmişdir. Tədqiqat işində Ömrə Faiqın xalq maarifinin inkişafı uğrunda mübarizəsi, əhalidə kitab mədəniyyətinin, demokratik mətbuata meyl yaratmaqla bağlı arzuları, həmçinin bu sahədəki fəaliyyəti də geniş şərh edilmiş, eyni zamanda uşaq ədəbiyyatına və uşaq mütaliəsinə dair fikirləri ətraflı təhlil olunmuşdur.

Dosent S.Rzaev uzun illər oxuculara kitabxana xidməti, uşaqların mütaliəsinin təşkili və s. kimi maraqlı problemlərin aşdırılması ilə məşğul olmuş, "Oxuculara xidmət" (2002) adlı dərş vəsaiti nəşr etdirmişdir.

Kitabxanaşünaslıq kafedrasında hazırlanmış dissertasiyalar arasında Əli Rüstəmovun "Azərbaycan neft sənayesi işçilərinin bibliografik informasiya təminatı sisteminin mexanikləşdirmə və avtomatlaşdırma vasitələri əsasında işlənməsi və təhlili" mövzusunda tədqiqatı da mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Müəllif dissertasiya işində respublika neft sənayesi işçilərinin informasiya tələbatı və sorğularının kompleks sosioloji sorğular əsasında, elektron hesablama texnikası bazasında təhlil etmiş, bu təhlil nəticəsində bibliografik informasiya təminatı sisteminin kəmiyyət və keyfiyyət parametrlərini meydana çıxarmış və proqnozlaşdırmışdır. Tədqiqatda müasir elektron texnikasının tətbiqi əsasında sahəvi və sahələrarası informasiyanın vahid tematik kompleksdə verilməsini və çoxcəhətli təhlilini təmin edən məntiqi informasiya sistemi işlənməmiş və aşdırılmışdır. Dissertasiya işinin elmi nəticələri Azərbaycan teli-

mi Texniki İnformasiya İnstitutunun avtomatlaşdırılmış sistemlərinin işlənməsi və istismarı şöbəsinə və Respublika Elmi Texniki Kitabxanasına tətbiq edilmişdir.

Əli Rüstəmov dissertasiya işini 1976-cı ildə N.K.Krupskaya adına Leninqrad Dövlət Mədəniyyət İnstitutunun İxtisaslaşmış Elmi Şurasında müdafiə edərək pədaqoji elmlər namizədi alimlik dərəcəsinə layiq görülmüşdür.

1976-cı ildə nəşr olunmuş "Elmi-texniki məlumatın təşkili və axtarışı sistemləri" adlı dərş vəsaitinin müəlliflərindən biri olan Əli Rüstəmov sonralar "Respublika soraq-informasiya fondlarının avtomatlaşdırılması", "İnformatika", "Kitabxanaçılıq informatikası" və s. kimi dərş vəsaitlərini, həmçinin E.Hüseynovla birlikdə Azərbaycan, rus və ingilis dillərində "İnformatika" adlı izahlı terminlər lüğətini nəşr etdirmişdir.

1991-ci ildə Azərbaycan Respublikası özünün müstəqilliyinə qovuşduqdan sonra kitabxanaşünas-bibliograf alimlərin qarşısında dövrün tələblərinə uyğun olaraq yeni vəzifələr dururdu. Artıq cəmiyyətin həyatında baş verməş yeniləşmələr kitabxanaşünaslıq, bibliografiyaşünaslıq və kitabşünaslıq tədqiqatlarının metodologiyası, məzmunu və tədqiqat üsulları sahəsində yeni keyfiyyət dəyişikliklərinin həyata keçirilməsini tələb edirdi. Müstəqil Azərbaycan Respublikasının yeni elmi-texniki və sosial-siyasi vəzifələrinin həyata keçirilməsində kitabxanaların rolunun gücləndirilməsi vəzifələri yeni elmi tədqiqatlar proqramının hazırlanması tələbini irəli sürürdü. Professor A.Xələfovun rəhbərliyi ilə Kitabxanaşünaslıq kafedrası alimlərinin yazıb hazırladıqları və nəşr etdikləri dərşliklər, dərş vəsaitləri, elmi məqalələr və başqa əsərlər bu proqramın tərkib hissəsi kimi meydana gəlməyə başlamışdır.

Müstəqillik illərində professor A.Xələfovun rəhbərliyi ilə kitabxanaşünas alimlərin apardıqları tədqiqatlarda xalqımızın kitabxanaçılıq işi sahəsində zəngin tarixi ənənələrinin 70 illik kommunist ideologiyası stereotiplərindən təmizlənməsi, kitabxana xidmətinin milli və ümumbəşəri dəyərlərə əsaslanması, bu sahədə beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi, kitabxana işinin bazar iqtisadiyyatına uyğunlaşdırılması, kitabxana işinin hüquqi bazasının yaradılması və demokratikləşdirilməsi, kitabxanaların kompüterləşdirilməsi prosesinin həyata keçirilməsi və s. kimi aktual məsələlər ön plana çəkilmiş və yeni dövrün tələblərinə uyğun olaraq yeni elmi istiqamət yaradılmışdır.

2000-ci ildə professor A.Xələfovun iki aspirantı Ali Attestasiya Komissiyası tərəfindən Bakı Dövlət Universitetində yaradılmış Birləşmiş İxtisaslaşdırılmış Şurada namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək pədaqoji elmlər namizədi alimlik dərəcəsi almışdır. Mehmanəli Məmmədovun dissertasiya işi "Azərbaycan Respublikası kitabxanalarında kitabxanalararası abonent sistemi (tarixi inkişafı, müasir vəziyyəti və perspektivləri. 1918-1990)" adlanır. Azərbaycan Respublikası kitabxanalarında oxuculara kitabxana xidmətinin

mühüm tərkib hissəsini təşkil edən KAA sistemini tədqiqat obyektinə kimi müəyyənənlərdən müəllif bu sistem yaranması, inkişafı və abonentlərə kitabxana xidmətinin təkmilləşdirilməsində onun rolunun optimallaşdırılması istiqamətində uğurlu ümumiləşdirmələr aparmışdır. M.Məmmədov bu tədqiqat əsərində ölkəmizdə KAA-nın müqayisəli tarixi inkişaf xəttinin öyrənilməsi, bu sahədə müsbət və mənfi meyillərin aşkara çıxarılması əsasında onun elmi konsepsiyasını yaratmışdır. O, eyni zamanda uzun tarixi dövr baxımından ölkədə xil və beynəlxalq abonent, həmçinin kitab mübadiləsi üsulları ilə xidmətin kompleks statistik parametrlərini müəyyənənləşdirmiş, KAA-nın ölkədaxili sisteminin kitabxana-informasiya fəaliyyəti ilə bağlı olan Milli qanunlar əsasında qurulması istiqamətlərini araşdırmışdır.

2000-ci ildə "Azərbaycanda uşaqlara kitabxana xidmətinin təşkili (tarixi inkişafı, müasir vəziyyəti və perspektivləri. 1901-1995)" mövzusunda dissertasiya işi müdafiə edən digər gənc tədqiqatçı Elçin Əhmədov isə kitabxana işi tarixinin vacib bir istiqamətinə aydınlıq gətirmişdir. Uşaqların formalaşmasında mühüm rol oynayan müstəqil uşaq kitabxanalarının, məktəb kitabxanalarının və kütəvi kitabxanaların uşaq şöbələrinin fəaliyyətini tədqiqatçı cəlb edən müəllif XX əsrdə uşaqlara kitabxana xidmətinin yaranma tarixi, müasir vəziyyəti və inkişaf mərhələləri barədə təsvir yarada bilmişdir. Əsərdə respublikamızda uşaqların kitabxana xidməti ilə əhatə olunması problemi tarixi mərhələlər Prinsipi əsasında tədqiq olunmuş, oxucularla aparılan xidmət işinin xüsusiyyətləri təhlil olunmuşdur. E.Əhmədov dissertasiya işində uşaqlara xidmət edən hər üç növ kitabxananın kitab fondunun tərkibini müqayisələr əsasında aşkara çıxarmış, onların işinin əlaqələndirilməsi və metodik təminatı problemi bir hərtərəfli tədqiq etmiş, eyni zamanda Azərbaycanda uşaqlara kitabxana xidmətinə daha səmərəli təşkil etmək məqsədi ilə Mərkəzləşdirilmiş Uşaq Kitabxanaları Sisteminin təşkilini məqsəduyğun hesab etmişdir.

2002-ci ildə professor A.Xələfovun rəhbərliyi ilə Əlizadə Nəcəfov dissertant Əlizadə Nəcəfov «1923-1988-ci illərdə Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində kitabxana işinin inkişafı» mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə etdi və tarix elmləri namizədi alimlik dərəcəsinə layiq görüldü. Bu tədqiqatda Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində Sovet hakimiyyəti illərində mədəni həyat tərzinin və əhaliyə kitabxana xidmətinin guya aşağı səviyyədə olması haqqında erməni separatçıların Azərbaycanın ünvanına yağdırdıqları yalanlar və iftiralər əsaslı faktlara və təkbiz olunmaz dəlillərlə rədd edilir, çoxsaylı arxiv sənədləri və rəsmi statistika əsasında həmin bölgədə mədəni quruculuq prosesinin əsl mənzərəsi yaradılır. Bu isə vilayətin kitabxana şəbəkəsinin inkişafına, burada məskunlaşmış erməni əhalisinin kitabxana kitabı və kitabxana xidmətinin müxtəlif formaları ilə təmin olunmasına xüsusi qayğı göstərdiyini, habelə vilayətdə kitabxana işi üzrə əsas göstəricilərin bütövlükdə işlər Azər-

baycan, istərsə də Ermənistan Respublikaları üzrə müvafiq göstəricilərdən yüksək olduğunu sübuta yetirmişdir.

Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində mədəni mühiti, o cümlədən əhalinin maariflənməsinə xidmət edən geniş kitabxana şəbəkələrinin yaranması və inkişaf mərhələlərini öyrənmək, bu istiqamətdə Azərbaycan dövlətinin humanist siyasətinin ermənilər tərəfindən saxtalaşdırılması cəhdlərinin iftira xarakterini daşmasını arxiv sənədləri, digər tarixi mənbələr və faktlar əsasında sübut etmək tədqiqatçının əsas məqsədi olmuş və o, bu vəzifənin öhdəsindən gəlmişdir.

Müəllif dissertasiya işində müxtəlif xarakterli arxiv sənədlərini və digər çoxsaylı materialları diqqətlə öyrənməsi, sistemləşdirməsi və təhlil etməsi nəticəsində DQMV-də Azərbaycan hökuməti tərəfindən yaradılmış kitabxanaların 65 illik bir dövründə (1923-1988) əhatə edən bütövlər tarixi salnamə yaratmağa nail olmuşdur.

Professor A.Xələfovun rəhbərliyi ilə gənc tədqiqatçı Şəfəq İslamovun hazırladığı "Azərbaycan Respublikası Elmlər Akademiyası kitabxana şəbəkəsinin təşəkkülü və inkişafı (1923-1990-cı illər)" mövzusunda dissertasiya işi də xüsusi aktualıq kəsb edir. Dissertant elmi kitabxana şəbəkəsinin tarixi mənzərəsini yaradaraq, Azərbaycan MEA sistemindəki kitabxanaların meydana gəlməsindən müasir dövrə qədərki fəaliyyətində baş vermiş mühüm proseslər, o cümlədən kitab fondlarının təşkili və formalaşması, ədəbiyyatın kataloqlaşdırılması, bibliografiya və informasiya işləyi, elmi işçilərə xidmətin mühüm istiqamətləri, forma və metodları, metodik fəaliyyət, beynəlxalq əməkdaşlıq və digər məsələləri tarixi ardıcılıqla və kompleks şəkildə öyrənilmişdir. O, tədqiqatında ölkəmizin elmi potensialının inkişaf etdirilməsi vəzifələrinə uyğun olaraq MEA-nın elmi tədqiqatlarının kitabxana-informasiya təminatının optimallaşdırılması məqsədi ilə akademiya kitabxana şəbəkəsinin fəaliyyətinin yeniləşdirilməsi konsepsiyasının nəzəri-metodik və təşkilati aspektlərini də hazırlamışdır.

2003-cü ildə Bakı Dövlət Universitetində yaradılmış Birdəfəlik Müdafiə Şurasında öz dissertasiyasını uğurla müdafiə edən Şəfəq İslamova tarix elmləri namizədi alimlik dərəcəsinə layiq görülmüşdür.

Professor A.Xələfovun elmi rəhbərliyi ilə dissertasiya işi müdafiə etmiş tədqiqatçılardan biri də Knyaz Aslanlıdır. O, "Şəxsiyyətin formalaşmasında bədii ədəbiyyatın rolu (Azərbaycan kitabxanalarının materialları əsasında)" mövzusunda elmi tədqiqat aparmış, bir sıra uğurlu elmi nəticələr əldə etmişdir.

Dissertasiya işində əvvəllər kitabxanaşünas-alimlərin diqqətini o qədər də cəlb etməyən aktual bir problemin qoyuluşu, təhlili və həlli ilə yeni kitabxanaşünaslıq tədqiqatı istiqaməti yaradılmış, "şəxsiyyət - bədii ədəbiyyat - kitabxana" kommunikasiyasının əsas mahiyyətini təşkil edən nəzəri müddəalar elmi

döviyyəyə daxil edilməmişdir. Burada eyni zamanda ilk dəfə olaraq bir sıra kitabxanaların bədii-estetik təbii sahəsindəki fəaliyyəti geniş miqyasda tədqiq olunaraq ümumiləşdirilmiş, bədii ədəbiyyatın oxucuları və onların tipologiyası problemi müstəqillik dövrünün müasir tələbləri baxımından araşdırılmışdır.

Elmi tədqiqat işində həmçinin bədii ədəbiyyatın təbliği istiqamətində kitabxanaların fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi imkanları nəzərdən keçirilmiş və informasiyalasdırılmış cəmiyyətin tələblərinə uyğun olaraq müəyyən təkliflər irəli sürülmüş, tövsiyələr verilmişdir.

Mütəxəssislərin fikrincə, bu tədqiqatın nəticələri gənc nəslin şəxsiyyət kimi formalaşmasında əhəmiyyətli rol oynayan universal kütləvi kitabxanalarda bədii ədəbiyyatın təbliğinin təşkili haqqında mövcud olan nəzəri müddəaları tamamlayır, yeni əməli-təbii tədqiqatlar üçün müəyyən perspektivlər açır. Digər tərəfdən, həmin tədqiqatın nəticələri bu sahədə yeni elmi axtarışlar aparmağa imkan yaradır.

Knyaz Aslan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının qərarı ilə Bakı Dövlət Universitetində yaradılmış Birdəfəlik Dissertasiya Şurasının 2004-cü ildə keçirilən iclasında dissertasiya işini uğurla müdafiə edərək, pedaqoji elmlər namizədi alimlik dərəcəsinə layiq görülmüşdür.

Knyaz Aslanın həmin dissertasiya işi əsasında hazırlayaraq 2005-ci ildə Bakı Universiteti Nəşriyyatı Şurasının qərarı ilə nəşr etdirdiyi 300 səhifəlik monoqrafiyanın elmi redaktoru və kitabın əvvəlində çap olunmuş "Gərgin elmi yaradıcılıq axtarışlarının uğurlu bəhrəsi" adlı ön sözün müəllifi də professor A.Xələfovdu. Bu monoqrafiyada şəxsiyyətin formalaşmasına bədii ədəbiyyatın təsiri, Azərbaycan ədəbiyyatı klassiklərinin həyat və yaradıcılığında kitabın, kitabxananın və mütaliənin rolu, kitabxanalarda bədii ədəbiyyatın təbliğinin müasir vəziyyəti və təkmilləşdirilməsi istiqamətləri və s. kimi aktual məsələlər geniş şəkildə edilmişdir.

Professor A.Xələfovun yaratdığı kitabxanaşünaslıq elmi məktəbi 2004-cü ilin mayında daha bir nailiyyət qazandı. Belə ki, o dövrdə Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin dekani olan pedaqoji elmlər namizədi, dosent Xəlil İsmayilov doktorluq dissertasiyası müdafiə etdi.

X.İsmayilovun 2000-ci ildə professor A.Xələfovun elmi redaktorluğu ilə işiq üzü görmüş "Azərbaycan Respublikasında kitabxana işinin metodik təminat sistemi (1918-2000-ci illər; tarixi, müasir vəziyyəti və perspektivləri)" adlı monoqrafiyası Azərbaycanda kitabxanaların metodik təminat sisteminin yaradılması və təkmilləşdirilməsi məsələlərinin elmi cəhətdən ümumiləşdirilməsi və təhlili məsələlərinə həsr olunmuşdur. Kitabda ilk dəfə olaraq respublikamızda metodik təminatın nəzəri və təcrübə inkişaf yolları tədqiqatla cəlb edilmiş, kitabxanaçılıq işi üzrə ilk metodik mərkəzlərin meydana gəlməsi, ayrı-

ayrı tarixi mərhələlərdə dövlət kütləvi kitabxana sistemi ilə yanaşı, Elmlər Akademiyası, Həmkarlar İttifaqı, tibb, texnika, kənd təsərrüfatı, təhsil və uşaq kitabxana şöbələrinin metodik təminatı zəngin arxiv materialları əsasında araşdırılmışdır.

Həmin monoqrafiya X.İsmayilovun doktorluq dissertasiyasının əsasını təşkil etmiş və onun elmi məsləhətçisi də məhz professor A.Xələfov olmuşdur. Belə ki, BDU-da yaradılmış Birdəfəlik Dissertasiya Şurasının 15 may 2004-cü ildə keçirilən iclasında Xəlil İsmayilov "Azərbaycan Respublikasında kitabxana işinin metodik təminat sistemi: 1918-2000-ci illər (Tarixi, müasir vəziyyəti və perspektivləri)" mövzusunda doktorluq dissertasiyasının müdafiə edərək tarix elmləri doktoru alimlik dərəcəsinə layiq görülmüşdür.

2000-ci illərdə professor A.Xələfov elmi məktəbi daha da genişləndirmişdir. Belə ki, Sevdə Xələfova, Xuraman Ağayeva, Kərim Tahirov, Pərviz Kazımi dissertasiya işləri müdafiə edərək, fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışlar.

2011-2017-ci illərdə İradə Tuliyyə, Arzu Vəliyeva, Tahirə Bağrova, Solmaz Sadiqova, Sima İsmayilova, Cavid Cəfərov, Zahidə Rzaeva, İradə Ələsgərova, Leyla Abasova, Rəşad Qardaşov, Nigar İsmayilova, Elçin Məmmədov, Eldəniz Məmmədov dissertasiya işləri müdafiə edərək fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə layiq görüldülər.

Bundan başqa, 2018-ci ildə Kitabxanaşünaslıq kafedrasının dissertantı Mələk Xanım Hacıyevanın "M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının beynəlxalq əlaqələri (1923-2017-ci illər)" mövzusunda (elmi rəhbər prof. Abuzər Xələfov), Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının doktorantı Sevdə Səfərovanın "Müstəqillik illərində Azərbaycan mərsələlərinin nəşri təhsil islahatlarının əsas amili kimi (2001-2011-ci illər)" mövzusunda (elmi rəhbər Sevdə Xələfov) dissertasiya işlərinin müzakirələri təşkil edilmiş, həmin elmi-tədqiqatların müdafiəsinə razılıq alınması üçün və Birdəfəlik Dissertasiya Şurasının yaradılması haqqında Bakı Dövlət Universiteti rektorunun Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasına məktubu göndərilmişdir.

Müstəqillik şəraitində təhsil sahəsində aparılan islahatların əsas məqsədi müstəqil Azərbaycan Respublikasının təhsil sisteminin dünya standartları səviyyəsinə qaldırılması məsələsinin həll etməkdir. Bu mühüm işdə fakültə Elmi Şurası kollektivin əsas istinad nəqtəsi kimi fəaliyyət göstərir, onun işini istiqamətləndirir.

Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasında, elmi-tədqiqat və metodiki işlərin aparılmasında, pedaqoji kadrların seçilib, yerləşdirilməsində 1962-ci ildən yaradılan fakültə Elmi Şurasının rolu böyükdür.

Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin Elmi Şurası fəaliyyət göstərdiyi müddətdə şərfli yol keçmiş, fakültənin tarixində həlledici rol oynamışdır. Fakültədə ələ bir tədris, elm və tərbiyə işi olmamışdır ki, Elmi Şuranın müzakirəsindən kənara qalsın. Elmi Şura fakültə tədris planının, fənn proqramlarının, metodik vəsaitlərin, ixtisas kursu, seçmə kurs və ixtisaslaşma proqramlarının, istehsalat təcrübəsi proqramlarının müzakirə və təsdiqində, elmi-tədqiqat işlərinin istiqamətinin müəyyənləşdirilməsində, dissertasiya işi və buraxılış işi mövzularının təsdiqində fakültənin ali orqanı kimi mühüm işlər görür. Elmi Şura eləcə də fakültədə təlim-tərbiyə işlərinin məqsədyönlü aparılmasına, tədris prosesinin keyfiyyətinin daha da yüksəldilməsinə istiqamət verir. Dekan və fakültəyə qəbul edilən bütün müəllimlər Elmi Şurada seçilməli olduqlarından professor-müəllim heyətinin kompleksləşdirilməsində, seçilib yerləşdirilməsində Elmi Şuranın rolu olduqca böyükdür.

Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin Elmi Şurası respublikamızda kitabxanaşünaslıq, bibliografiya və kitabşünaslığa dair yeganə elmi mərkəz olduğundan burada tez-tez kitabxana işinin inkişafına, əhaliyə kitabxana xidmətinin aktual problemlərinə dair məsələlər müzakirə edilir, məruzələr dinlənir, elmi tövsiyələr hazırlanır.

1960-1970-ci illərdə Elmi Şuranın fəaliyyətində əsas yerlərdən birini müstəqil Kitabxanaçılıq fakültəsi üçün fərdi tədris planının təsdiqi tutmuşdur. Bu plan 1970, 1980 və 1990-cı illərdə üç dəfə tərtib və təsdiq edilmişdir. Bunlar o zaman Sovet İttifaqı miqyasında keyfiyyətli tədris planları kimi qiymətləndirilmişdir. 1990-cı illərdə Azərbaycan Respublikasının Təhsil Qanununa əsasən ölkədə çoxpilləli təhsil sistemində keçilməsi ilə əlaqədar olaraq fakültə Elmi Şurası 2 dəfə bakalavriatura təhsil pilləsi üçün tədris planını, son illərdə isə magistratura təhsil pilləsi üçün tədris planını müzakirə və təsdiq etmişdir. Elmi Şura son dövrlərdə yeni Təhsil Qanununa uyğun olaraq bütün fənn proqramlarının təzədən işlənilib hazırlanmış variantlarını müzakirə və təsdiq etmişdir.

Məlum olduğu kimi, yüksək ixtisaslı kadrların hazırlığının strategiyası hesab edilən tədris planlarının hazırlanması və təbii dövrün tələblərinə, elmi-texniki tərəqqinin səviyyəsinə və ixtisasın gələcək perspektivlərinə əsaslanır. Mövcud olduğu 65 il ərzində Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində 9 tədris planından istifadə edilmişdir. İlk tədris planı 1947-ci ildə tərtib edilmişdir. Bu plan Sovetlər Birliyində ilk universitet tədris planı idi. 1955-ci ildə kitabxanaşünas-bibliograf ixtisası üzrə ilk universitet tədris planı, 1970-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq fakültəsinin yeni tədris planı, 1984-cü ildə ilk dəfə olaraq ölkə üzrə Kitabxanaçılıq fakültəsinin fərdi tədris planı təsdiq edildi.

Azərbaycanın müstəqilliyi illərində Təhsil Qanununun tələblərinə uyğun olaraq, bakalavr pilləsi üzrə tədris planı işlənilib hazırlandı. 1996-cı ildən Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilən ixtisas standartı meydana gəldi. Hazırda Bolo-

niya prosesi ilə əlaqədar tədris planları yenidən işlənmişdir və bu tədris planında dünya kitabxanaçılıq təhsilinin ən mühüm nailiyyətləri öz əksini tapmışdır.

Hazırda Bakı Dövlət Universiteti Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin Elmi Şurasının tərkibinə 15 nəfər – dekan dos. Azad Qurbanov (sədr), prof. Abuzər Xələfov, kafedra müdirləri prof. Xəlil İsmayilov, dos. Knyaz Aslan, dos. Elçin Əhmədov, dos. Nadir İsmayilov, dekan müavinləri dos. Mehmanlı Məmmədov (sədr müavini), dos. Ələmdar Bayramov, dos. Parviz Kazimi, dos. Sevdə Xələfova, dos. Xuraman Ağayeva (elmi katib), dos. Nigar İsmayilova, həmçinin tələbə təşkilatlarının nümayəndələri Qüdsi Məlikov, Rəcəb Məmmədova, Türkan Mustafazadə daxildir.

Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində tələbələr elmi-tədqiqat vərdişlərinin formalaşmasında Tələbə Elmi Cəmiyyəti mühüm rol oynayır.

Fakültədə yüksək ixtisaslı kadr korpusunun hazırlanmasında çoxillik fəaliyyət təcrübəsi olan TEC çox mühüm rol oynayır.

Hələ 1949-cu ildə Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasının nəzdində "Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya" adlı ilk tələbə elmi dərnəyi yaradılmışdır. 1962-ci ildə müstəqil Kitabxanaçılıq fakültəsi yarananda həmin dərnəyin bazasında Tələbə Elmi Cəmiyyəti təşkil olunmuşdur.

1960-cı illərin ikinci yarısından etibarən Kitabxanaçılıq fakültəsi Tələbə Elmi Cəmiyyətinin beynəlxalq əlaqələri yaranmağa başlamış, sonrakı dövrlərdə bu proses daha dinamik karakter almışdır. Tələbə Elmi Cəmiyyəti bu dövrlərdə Moskva, Sankt-Peterburq, Kiyev, Daşkənd Mədəniyyət İnstitutları ilə, Vilnüs Dövlət Universitetinin, Tbilisi Pedaqoji İnstitutunun müvafiq şöbələri ilə əlaqələr yaratmış, BDU-nun Kitabxanaçılıq fakültəsinin tələbələri həmin institut və universitetlərin təşkil etdiyi elmi konfranslarda, həmin institutların tələbələri isə Kitabxanaçılıq fakültəsinin təşkil etdiyi konfranslarda fəal iştirak etmişlər.

1982-ci ildə BDU-nun Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin təşkil etdiyi Beynəlxalq Elmi Konfransda həmin universitet və institutların tələbələri də yaxından iştirak etmişlər.

Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin tələbələri müntəzəm keçirilən Respublika Tələbə Elmi Konfranslarına ənənəvi olaraq Tələbə Elmi Cəmiyyətinin xətmi ilə qoşularaq fəallıq göstərmiş, bir sıra mühüm göstəricilərə imza atmışlar. Ayrı-ayrı dövrlərdə fakültənin əlaqəli tələbələrindən Mirzəməmməd Novruzov, Rəsim Süleymanov, Nadir İsmayilov, Karim Tahirov, Knyaz Aslan, İradə Həmidova və başqaları bəlo elmi tədbirlərdə aktual mövzularda məruzələrlə çıxış etmiş, müxtəlif dərəcəli diplomlara layiq görülmüşlər.

Azərbaycanın müstəqilliyi illərində fakültədə Tələbə Elmi Cəmiyyətinin fəaliyyəti yeni dövrün tələblərinə uyğun olaraq yenidən qurulmuşdur. Hazırda dos. P.Kaziminin rəhbərlik etdiyi fakültə Tələbə Elmi Cəmiyyətinin bakalav-

viatura və magistratura pillələri üzrə 160-dan çox üzvü vardır. Tələbə Elmi Cəmiyyəti özündə 4 dənəyi birləşdirir: "Kitabxanaşünaslıq", "Bibliografiyaşünaslıq", "Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi", "Kitabxana resursları və informasiya-axtarış sistemləri". Dərmlərdə müxtəlif mövzularda məruzələrin müzakirəsi ilə yanaşı, elmi disputların, olimpiadaların, müsabiqələrin keçirilməsi və s. kimi üsullardan geniş istifadə edilir.

Beləliklə, 1947/1948-ci tədris ilində Bakı Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsinin yanında Kitabxanaçılıq şöbəsi kimi yaranan, 1962-ci ildən müstəqil fəaliyyət göstərən Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi doğma universitetin yüksək ixtisaslı elmi potensiala malik kollektivinin, professor-müəllim heyətinin köməyi və qayğısı sayəsində inkişaf etmiş, universitetin ən qabaqcıl fakültələrindən birinə çevrilmişdir. Ötən illər ərzində Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi mədəniyyətin ayrılmaz tərkib hissəsi olan kitabxanalar üçün peşəkar kadrlar hazırlamaq sahəsində həm ölkə daxilində, həm də beynəlxalq aləmdə müsbət göstəriciləri, tədris və elmi nailiyyətləri ilə fərqlənən bir fakültə kimi formalaşmışdır. Fakültə şərefli inkişaf yolu keçmiş, 6 mindən artıq yüksək ixtisaslı peşəkar kitabxanaçılıq-informasiolog kadrları hazırlamışdır. Fakültənin hazırladığı kadrlar demək olar ki, respublikamızın bütün kitabxanalarında fəaliyyət göstərir, kitabxana işinin, müasir informasiya cəmiyyətinin tələbləri səviyyəsində yenidən qurulmasında, əhaliyə kitabxana-informasiya xidmətinin təşkilində yaxından iştirak edir. Öz yüksək ixtisas biliyi, intellektual səviyyəsi, peşəkarlığı ilə fərqlənən və doğma Bakı Dövlət Universitetinə başucalıq gətirən bu kadrlar demək olar ki, respublikamızın bütün kitabxana şəbəkələrində, o cümlədən elmi, elmi-texniki, xüsusi, təhsil və kütləvi kitabxanalarda müvəffəqiyyətli çalışırlar. Respublikamızda fəaliyyət göstərən çoxsaylı kitabxanalarda uğurla işləyən, kitabxana işinə rəhbərlik edən, Bakı Dövlət Universiteti Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin məzunlarının fəaliyyəti geniş ictimaiyyət tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Bu da universitetin professor-müəllim heyətinin, fakültənin bütün kollektivinin müvəffəqiyyətidir.

Ünvanıylə, 1962-2019-cu illərdə Bakı Dövlət Universitetində Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinə 4 dəfə başçılıq etmişdir: 1962-1970; 1979-1993-cü illərdə Əməkdar elm xadimi, tarix elmləri doktoru, professor Abuzər Ali oğlu Xələfov; 1970-1979-cu illərdə Əməkdar mədəniyyət işçisi, professor Zöhrab Hüseyn oğlu Əliyev; 1993-2012-ci illərdə tarix elmləri doktoru, professor Xəlil İsmayıl oğlu İsmayilov; 2012-ci ildən fizika-riyaziyyat elmləri namizədi, dosent Azad İsa oğlu Qurbanov.

Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin tədrisin təşkili və elmi-tədqiqat işlərinin aparılması ilə 50 nəfərə yaxın bacarıqlı elmi-pedaqoji kollektiv məşğul olur. Professor-müəllim heyəti ardıcıl şəkildə səmərəli elmi-pedaqoji fə

aliyyətlə məşğul olur, qiymətli tədqiqatlar aparır, aktual nəzəri və elmi problemlərə dair monoqrafiyalar, dərsliklər, dərs vəsaitləri nəşr etdirir.

Hazırda Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi Azərbaycan Respublikasında kitabxanaşünas-informasiolog, kitabşünas və nəşriyyat redaktoru ixtisasları üzrə kadr hazırlayan yeganə fakültədir. Bu fakültə ölkəmizdə kitabxanaşünaslıq, bibliografiya və kitabşünaslığa dair yeganə elmi mərkəz olduğundan burada tez-tez kitabxana işinin inkişafına, əhaliyə kitabxana xidmətinin aktual problemlərinə dair məsələlər müzakirə edilir, məruzələr dinlənir, elmi tövsiyələr hazırlanır.

Müstəqillik illərində kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin əsas göstəricilərindən biri də onun maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, tələbə qəbulunun stabilləşdirilməsi olmuşdur. Fakültə 2008/2009-cu tədris ilindən Boloniya prosesinə qoşulmuşdur.

Hazırda fakültənin bakalavriatura səviyyəsində Azərbaycan, ingilis və rus bölmələri fəaliyyət göstərir. Kitabxanaçılıq və informasiya ixtisası üzrə əyani Azərbaycan şöbəsində 354, qiyabi Azərbaycan şöbəsində 55, ingilis şöbəsində 56, rus şöbəsində 10 tələbə oxuyur. Kitabşünaslıq ixtisası üzrə əyani Azərbaycan şöbəsində 91, qiyabi Azərbaycan şöbəsində isə 10 tələbə təhsil alır.

Fakültənin magistratura təhsil pilləsində 5 ixtisas üzrə 23 nəfər magistr təhsil alır.

Həmçinin fakültədə doktoranturanın hər iki pilləsi: fəlsəfə doktoru və elmlər doktoru proqramı üzrə 8 nəfər elmi axtarışlarını davam etdirir.

Hazırda fakültədə 4 kafedra, 3 tədris laboratoriyası, 1 elmi-tədqiqat laboratoriyası fəaliyyət göstərir.

Ötən illər ərzində respublikamızda ali kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafı sahəsində böyük uğurlar qazanılmış, fakültə kitabxanaçılıq təhsilinin və elminin ən qabaqcıl mərkəzlərindən birinə çevrilmiş, 15 mindən artıq yüksək ixtisaslı-peşəkar kitabxanaçılıq-informasiolog kadrları hazırlanmışdır. Müstəqillik illərində isə Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin kadr hazırlığı sahəsindəki fəaliyyəti həm cəmiyyət, həm də keyfiyyət cəhətdən yaxşılaşmış, bakalavriatura və magistratura təhsil pillələri üzrə 2500-ə yaxın kadr hazırlanmışdır. Həmin kadrlar demək olar ki, respublikamızın bütün kitabxanalarında fəaliyyət göstərir, kitabxana işinin müasir informasiya cəmiyyətinin tələbləri səviyyəsində yenidən qurulmasında, əhaliyə kitabxana-informasiya xidmətinin təşkili yaxından iştirak edirlər.

Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi beynəlxalq əlaqələr sahəsində zəngin təcrübəyə malikdir. Fakültə fəaliyyətə başladığı ilk vaxtlardan etibarən keçmiş SSRİ-nin nüfuzlu elmi, təhsil mərkəzləri ilə əlaqələr yaratmağa başlamış və bu əlaqələr tədrisin keyfiyyətini və müxtəssis hazırlığının səviyyəsinin yüksəldilməsinə müsbət təsir göstərmişdir. Fakültə-

nin Moskva Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin, Sankt-Peterburq Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti, Daşkənd Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti, Vilnyus Dövlət Universiteti, Tbilisi Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Kitabxanaçılıq fakültələri ilə sıx elmi əlaqələri və əməkdaşlığı olmuşdur. Bu elmi əlaqələrin yaradılmasında, inkişafında böyük rolü və müstəsna xidmətləri olmuş alimlər arasında professor Abuzər Xələfovun, professor Zöhrab Əliyevin, professor Xəlil İsmayilovun, professor Bayram Allahverdiyevin, dosent Rəsim Kazımovun və başqalarının xüsusi rolu olmuşdur.

Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi respublika daxilində də müvafiq elm, təhsil və mədəniyyət ocaqları ilə sıx elmi əməkdaşlıq şəraitində fəaliyyət göstərmişdir. Bu baxımdan fakültənin M.F.Axundov adına Milli Kitabxanası, AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanası, Prezident Kitabxanası və digər respublika əhəmiyyətli kitabxanalarla əlaqələri daim inkişaf etmişdir. Fakültənin bu əlaqələri, xüsusən də respublikamız dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra daha da intensivləşmişdir.

2012-ci ilin noyabr ayında Bakı Dövlət Universiteti kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin 65 illiyi təntənəli şəkildə qeyd edilmişdir.

Bu gün Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə iqtisadi potensialı intellekt kapitalına çevirmək istiqamətində görülən böyük işlərin reallaşmasında, cəmiyyətin informasiya tələbatının ödənilməsində, xalqımızın maarifləndirilməsində, elmi-texniki tərəqqinin təmin olunmasında mühüm rol oynayan, xalqımızın milli mədəni sərvəti olan kitabxanalar və nəşriyyat sistemi üçün yüksək ixtisaslı kadrlar hazırlayan ilk və əsas təhsil - elm mərkəzidir.

Ötən illərdə respublikamızda ali kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafı sahəsində böyük uğurların qazanılmışı, fakültə ali kitabxanaçılıq təhsilinin və kitabxanaşünaslıq elminin ən qabaqcıl mərkəzlərindən birinə çevrilmişdir. Əlbəttə, bu uğurlar fakültənin ilk dekanı olmuş və 25 ildən artıq ona rəhbərlik etmiş, Əməkdar elm xadimi, Əməkdar mədəniyyət işçisi, Prezident təqaüdcüsü, "Şöhrət" ordenli, Bakı Dövlət Universitetinin fəxri professoru, tarix elmləri doktoru, professor Abuzər Xələfovun və fakültə kollektivinin gərgin əməyi, məhsuldar elmi-pedaqoji fəaliyyəti nəticəsində əldə olunmuşdur. Professor Abuzər Xələfov nəinki öz spesifikasiyasına görə universitetin digər fakültələrindən fərqlənən yeni fakültə yaradıb, həmçinin onun uzunmüddətli dinamik inkişafını təmin edən milli kitabxanaçılıq təhsili konsepsiyası işləyərək həyata keçirmişdir.

Hazırda fakültənin kollektivi respublikamızın son illərdə qazandığı iqtisadi uğurları, elm, təhsil, mədəniyyət və beynəlxalq sahədəki uğurları ilə fəxr edir. Bu uğurların qazanılmasını təmin edən, ulu öndərin layiqli davamçısı İlham Əliyevin daxili və xarici siyasətini dəstəkləyir və təhsil sahəsindəki dövlət proqramlarının həyata keçirilməsində, təhsil islahatlarının aparılmasında yaxından iştirak edir.

ƏDƏBİYYAT

1. "Kitabxana işi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu // "Azərbaycan" qəzeti, 1999, 14 mart.
2. "Mədəniyyət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu // Xalq qəzeti, 1998, 18 aprel.
3. Azərbaycanca kitabxanaların fəaliyyətinin yaxşılaşdırılması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı // "Azərbaycan" qəz., Bakı, 2007, 21 aprel.
4. Aslan K. Elm və təhsil fədaisi: Monoqrafiya (Əməkdar elm xadimi, professor A.Xələfovun həyat və fəaliyyətinə həsr edilir). Bakı: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2006, 240 s.
5. Aslan K. Azərbaycanca kitabxanaşünaslıq elminin formalaşmasında və ali kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafında professor Abuzər Xələfovun tarixi missiyası: Məqalə // Kitabxanaşünaslıq və informasiya: Elmi-nəzəri və praktik jurnal, 2012, №3 (9), s.35-49.
6. Aslan K., Qurbanov A. Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi – 65 // Kitabxanaşünaslıq və informasiya, 2012, №3 (9), s.12-34.
7. Xələfov A. Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi. Bakı: Azərneşr, 2006, 312 s.
8. Xələfov A. Azərbaycanda kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafı. Bakı: Maarif, 1987, 130 s.
9. Xələfov A. Azərbaycanda ali kitabxanaçılıq təhsili. Bakı, 1998, 124 s.
10. Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi – 60: Bibliografik məlumat kitabı. Bakı: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2008, 274 s.
11. Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi: Biobibliografik lüğət. Bakı: Mütərcim, 2012, 220 s.
12. Mərdanov M. Azərbaycan təhsili inkişaf yollarında: uğurlar, problemlər, vəzifələr // Azərbaycan məktəbi, 2004, №4, s.12-39.

**РОЛЬ БАКИНСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА
В ФОРМИРОВАНИИ ВЫСШЕГО БИБЛИОТЕЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
И НАУЧНОЙ ШКОЛЫ
БИБЛИОТЕКОВЕДЕНИЯ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ**

**ХАЛАФОВ АБУЗАР
КНЯЗЬ АСЛАН**

РЕЗЮМЕ

В научной статье анализированы развития высшего библиотечного образования, а также формирования научной школы по библиотековедению в Азербайджане под руководством заслуженного деятеля науки, профессора

Абузара Халафова. В статье говорится, что Библиотечно-информационной факультет один из старейших факультетов Бакинского Государственного Университета, был образован в 1947/1948 учебном году. Выпускники факультета занимают видное положение в науке и культуре. Они работают в информационных центрах, библиотеках всех типов и видов, издательствах и редакциях, кадровых агентствах, на телевидении и радио и других организациях культуры и искусства.

Для повышения качества образования в факультете усилена материально-техническая и информационная база обучения, реорганизована работа учебно-методического совета в этом направлении. Усилен контроль за проведением индивидуальной работы со студентами, качественным выполнением курсовых работ.

Библиотечно-информационный факультет сформировался как научный центр по подготовке высококвалифицированных кадров в области библиотечного, библиографоведческого и книговедческого образования в Азербайджане. Большое место в работе факультета занимает научно-исследовательская деятельность преподавателей. В настоящее время на факультете подготовлено более 30 докторов и кандидатов наук. Они являются продолжителями научной школы библиотечного профессора Абузара Халафова.

Ключевые слова: Высшее библиотечное образование, научная школа библиотечного, Бакинский Государственный Университет, Библиотечно-информационный факультет, подготовка высококвалифицированных кадров, библиотечное, библиографоведение, книговедение, научный центр, научно-исследовательская деятельность.

ROLE OF BAKU STATE UNIVERSITY IN THE FORMATION OF HIGHER LIBRARY EDUCATION AND SCIENTIFIC SCHOOL LIBRARY IN AZERBAIJAN

KHALAPHOV ABUZAR
ASLAN KNYAZ

SUMMARY

The scientific article analyzes the development of higher library education, as well as the formation of a scientific school on library science in Azerbaijan under the leadership of Honored Scientist, Professor Abuzar Khalafov. The article says that the Library and Information Faculty is one of the oldest faculties of the Baku State University, was founded in the 1947/48 academic year. Faculty graduates occupy a prominent position in science and culture. They work in information centers, libraries of all types and kinds, publishing houses and editorial offices, personnel agencies, on television and radio, and other organizations of culture and the arts.

To improve the quality of education in the faculty, the material and technical and information base of training was strengthened, the work of the educational and

methodical council in this direction was reorganized. Enhanced control over the conduct of individual work with students, high-quality implementation of coursework.

The Library and Information Faculty was formed as a scientific center for the training of highly qualified personnel in the field of library science, bibliography and bibliographic education in Azerbaijan. A large place in the work of the faculty is occupied by the research activities of teachers. Currently, the faculty has trained more than 30 doctors and candidates of science. They are the followers of the scientific school of library science of Professor Abuzar Khalafov.

Key words: Higher library education, scientific school of library science, Baku State University, Faculty of Library science-information, preparation of highly qualified personnel, library science, bibliography, bibliography, science center, research activity.

AZƏRBAYCAN ALİ KİTABXANAÇILIQ TƏHSİLİNİN İNFORMASIYALAŞDIRILMASININ PRIORİTET İSTİQAMƏTLƏRİ

QURBANOV A.İ.

*BDU, Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi, dekan,
fizika-riyaziyyat üzrə fəlsəfə doktoru, dosent*

Məqalədə Azərbaycan ali kitabxanaçılıq təhsilinin informasiyalaşdırılmasının prioritet istiqamətləri təhlil edilmiş, İKT əsasında informasiyalaşmanın tədris-metodik bazasının yaradılması, intellektual təhsil idarəetmə sistemləri əsasında innovativ təlim texnologiyalarının tətbiqi məsələləri haqqında elmi-metodoloji yanaşma verilmişdir.

Açar sözlər: informasiyalaşdırma, təhsil, elektron tədris resursları, İKT, informasiyalaşmanın tədris-metodik bazası, distant təhsil, intellektual təhsil idarəetmə sistemləri, innovativ təlim texnologiyaları, təhsil standartları, tədris planları.

Müasir informasiya cəmiyyəti və qloballaşma Azərbaycan ali kitabxanaçılıq təhsili qarşısında məsuliyyətini dərk edən, demokratiya prinsiplərinə və xalqının milli ənənələrinə, insan hüquq və azadlıqlarına hörmət edən, azərbaycançılıq ideyalarına sadıq olan, müstəqil və yaradıcı düşüncəli vətəndaş və şəxsiyyət yetişdirmək, milli, mənəvi və ümumbəşəri dəyərləri qoruyan və inkişaf etdirən, geniş dünyagörüşünə malik olan, təşəbbüsləri və yenilikləri qiymətləndirməyi bacaran, nəzəri və praktiki biliklərə yiyələnən, biliklərin idarə edilməsində fəal iştirak edə bilən, müasir təfəkkürlü və rəqəbat qabiliyyətli kitabxanaçı və informasiya mütəxəssisləri hazırlamaq, sistemləşdirilmiş bilik, bacarıq və vərdişlərin mənimsənilməsinə və əlavə təhsili təmin etmək, təhsil alanları ictimai həyata və səmərəli əmək fəaliyyətinə hazırlamaq kimi mühüm vəzifələr qoyur.

Bu vəzifələrin yerinə yetirilməsi təhsilin informasiyalaşmasına, sərəfətli professor-müəllim və təhsil menecerlərinə, qabaqcıl təlim texnologiyalarına əsaslanan infrastrukturaya malik təhsil sisteminin yaradılmasına tələb edir [2].

Azərbaycanda ali kitabxanaçılıq təhsilinin əsası 1947-ci ildə qoyulmuşdur. 1947/48-ci tədris ilində BDU-nun Filologiya fakültəsinin nəzdində təşkil olunmuş Kitabxanaçılıq şöbəsində Qafqazda və Mərkəzi Asiyada ilk dəfə olaraq ali təhsilli kitabxanaçı kadrların hazırlanmasına başlanılmışdır. Əməkdar elm xadimi, Əməkdar mədəniyyət işçisi, BMT-nin İnformasiyalaşdırma Akademiyasının akademiki, tarix elmləri doktoru, professor Abuzər Xələfovun sayırlı nəticəsində 1962-ci ildə SSRİ miqyasında ilk dəfə olaraq universitet təhsili bazasında kitabxanaçı kadrların hazırlanmasını təmin edən müstəqil

Kitabxanaçılıq fakültəsi yaradılmışdır. Professor Abuzər Xələfov 25 il yeni yaradılmış fakültəyə rəhbərlik edərək, milli Kitabxanaşünaslıq elmi məktəbini yaratmış, fakültəni təkcə respublikamız üçün deyil, həmçinin Zaqafqaziya respublikaları üçün kitabxanaçı kadrlar hazırlayan, keçmiş SSRİ-də kitabxanaçılıq təhsilinin və kitabxanaşünaslıq elminin qabaqcıl mərkəzlərindən birinə çevirmişdir. Professor Abuzər Xələfov kitabxanaçılıq təhsilinin informasiyalaşdırılması konsepsiyasını keçən əsrin 70-ci illərində irəli sürmüş, bu konsepsiyanın həyata keçməsi üçün müvafiq tədris planı hazırlayaraq tədris prosesini təşkil etmişdir [1].

Müasir dövrimizdə Azərbaycan ali kitabxanaçılıq-informasiya təhsilinin informasiyalaşdırılması özündə innovativ təlim metodlarını tətbiq edən, təhsilin məzmununun səmərəli mənimsənilməsinə təmin edən sərəfətli təhsilvərənin formalaşdırılmasına xidmət edir və özündə təhsil vərənlərinin peşəkarlığına yüksəldilməsi, təhsil alanların nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi üzrə yeni sistemlərin qurulmasını, təhsil alanların istedadın aşkar olunması və inkişafı ilə bağlı, habelə xüsusi qayğıya ehtiyacı olanlar üçün inklüziv təlim metodologiyasının yaradılmasını ehtiva edir. İnformasiyalaşdırma İKT-yə əsaslanan və təhsildə nəticələrə görə cavabdeh, şəffaf və səmərəli idarəetmə mexanizmlərinin yaradılmasını, təhsil prosesinin idarə edilməsinə qabaqcıl beynəlxalq təcrübə əsasında müasirləşdirilməsi, təhsilin keyfiyyətinin təminatı və idarə olunması üzrə yeni informasiya sistemlərinin yaradılması kimi hədəfləri nəzərdə tutur. Digər tərəfdən cəmiyyətin ürayı olan kitabxanalar və informasiya müəssisələrini rəqəbatə davamlı kadrlarla təmin etmək missiyanı yerinə yetirən ali kitabxanaçılıq – informasiya təhsilinin informasiyalaşdırılması müasir tələblərə uyğun və ömürboyu təhsili təmin edən təhsil infrastrukturunu yaradılmasını nəzərdə tutur. Bu məqsədlə Abuzər Xələfovun rəhbərliyi altında BDU-nun Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində informasiya-kommunikasiya texnologiyaları əsası təlim metodologiyasına uyğun infrastrukturun yaradılması, distant təhsil, istedadlı və xüsusi qayğıya ehtiyacı olan tələblər üçün təhsil və inkişaf, yaşlıların təhsili üzrə xidmətlər göstərən mərkəzin, müasir təminatlı tədris auditoriyalarının və laboratoriyaların yaradılması kimi tədbirlər planı hazırlanmış və yerinə yetirilməsinə başlanılmışdır. O cümlədən,

- İnformasiya cəmiyyətinin qarşıya qoyduğu vəzifələrə müvafiq Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində müasir dövrün tələblərinə uyğun bir çox innovativ əhəmiyyətli işlər:

- Kitabxana-informasiya fəaliyyətinin əsas amili kimi kitabxanaşünaslıq və informatikanın qarşılıqlı əlaqələri və inteqrasiyası;
- Ənənəvi kitabxanaşünaslıq və formalaşmaqda olan elektron kitabxanaşünaslıq məqsəd birliliyinə vahid prinsiplərinə yeni baxış;

• Kitabxanaların kompüterləşməsi və geniş miqyasda informasiya-laşdırılması;

• Yeni yaranıb, formalaşmaqda olan fənlərin: - "Kitabxanaçılıq informatikası", "Kitabxana işinin kompüterləşdirilməsinin əsasları", "Kitabxana informasiya texnologiyaları", "Kitabxana informasiya fəaliyyətinin iqtisadiyyatı", "Kitabxana informasiya fəaliyyətinin menecmenti", Multimedia və veb texnologiya, Kitabxana işinin proqramlaşdırılması və başqa fənlərin elmi-nəzəri problemlərinin öyrənilməsi;

• Yeni, müasir dövrün tələblərinə cavab verə bilən dərslərin, dərslərin hazırlanıb çap edilməsi;

• Müasir dövrün tələblərinə, cəmiyyətdə durmadan genişlənən, sosial problemlərin həllində iştirak edə bilən, kitabxanaları sosial institutlara çevirə bilən, yeni dünya baxışı, peşəkar kitabxanaçı nəslin yetişdirilməsi və s. həyata keçirilmişdir.

Avropa təhsil məkanına inteqrasiyanı qarşısına əsas hədəf qoyan Azərbaycan ali kitabxanaçılıq təhsilinin informasiyalaşdırılmasının əsas məqsədi müasir informasiya mədəniyyətinə malik şəxsiyyətlər yetişdirmək, ölkədə peşə yönümlü vahid təhsil və informasiya mühitini formalaşdırmaqdır. Bu mühit yeni informasiya texnologiyalarından istifadə etməklə aşağıdakıları təmin etməlidir: [3]

- Təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi;
- Vətəndaşların bütün pillələrdə təhsil alma imkanlarının bərabərləşdirilməsi;
- Azərbaycan ali kitabxanaçılıq-informasiya təhsilinin dünyanın informasiya mədəniyyəti və təhsil məkanına inteqrasiyasının təmin edilməsi. Göstərilən məqsədlərə nail olmaq üçün aşağıdakı mühüm vəzifələrin kompleks şəkildə həll olunması zəruri şərtləndirir:
- Təhsilin informasiya infrastrukturunun və informasiyalaşmanın tədris-metodik bazasının yaradılması;
- Təhsilin idarə edilməsi üzrə İKT-yə əsaslanan effektiv və şəffaf monitoring sisteminin və resurs mərkəzinin yaradılması;
- Distant təhsilin tətbiq edilməsi.

Ali kitabxanaçılıq təhsilinin informasiya infrastrukturunun öz daxilində monitoring sisteminin və vahid məlumat bazasının yaradılması, elektron avadanlıqlara, tədris vasitələrinə və kadrlara olan tələbatın öyrənilməsi, elektron sənəd dövryyəsinin təmin olunması, internetdən səmərəli istifadə edilmənin təşkil, mövcud təhsil-informasiya resursları və sistemlərinin qeydiyyatı, yoxlanılması və modifikasiyası, məsafədən tədris sistemlərinin mərhələli şəkildə yaradılması və istifadəyə verilməsini nəzərdə tutur. Təhsilin informasiyalaşdırılmasının tədris-metodik bazasının yaradılması dedikdə isə ilk öncə elek-

tron tədris materiallarının və metodiki vasitələrin yaradılması və onların təhsil prosesi iştirakçılarının tələbatını ödəyəcək səviyyədə təşkil edilməsi nəzərdə tutulur. Bu zaman yeni texnologiyalardan istifadə edilməsi, bazis planları və təhsil səviyyələri nəzərə alınmalıdır. Təhsildə İKT-nin tətbiqi üzrə beynəlxalq təcrübə sistemli şəkildə və müntəzəm olaraq öyrənilməli və tətbiq olunmaya görə dəyərləndirilən ekspertlər qrupu yaradılmalıdır. Elektron tədris resurslarının texniki və məzmun istiqamətləri üzrə ekspertizanın qaydaları və onların keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi meyarları hazırlanmalıdır. Həmçinin elektron vasitələrin hazırlanmasına xüsusi diqqət edilməli, yalnız təsdiq olunmuş vasitələrin çoxaldılmasına icazə verilməlidir. Məlumat-sorgu yönümlü, biliyin qiymətləndirilməsinə, testləşdirilməyə yönələn elektron vasitələrin, elektron xəritələrin, müxtəlif fənlər üzrə elektron ayanı vasitələrin istehsalına xüsusi diqqət yetirilməlidir. Əlavə olaraq elektron kitabxanalar və təhsil portalı yaradılmalı, elektron formada olan bütün dərslər, elektron metodiki vasitələr, məlumat-sorgu sistemləri, inkişafetdirici oyunlar, elektron testlər və s. yerləşdirilməlidir. Hər bir fənn üzrə portalda bölmələr yaradılmalıdır.

İKT-yə əsaslanan effektiv və şəffaf təhsil idarəetmə və monitoring sisteminin tətbiqi tədris prosesinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi məqsədilə yaradılır və öyrənmə, öyrədən tədris-metodik, didaktik və digər təhsil yönümlü materialları özündə birləşdirən avtomatlaşdırılmış informasiya sistemindən ibarətdir. Sistemin elmin köməkliyi ilə müəllim və tələbə arasında qarşılıqlı tədris fəaliyyətinin genişlənməsi, müəllimlərin tədris planlarına nəzarət etməsi, təhsil resurslarının mərkəzləşdirilmiş saxlanılma qaydalarının təşkil, statistik və analitik hesabatlar üzrə informasiyanın toplanılması, təşkil olunacaq imtahanların daha effektiv və mərkəzləşdirilmiş yolla aparılması, imtahanların şəffaflığının və effektivliyinin artırılması, tədris üzrə təşkilati strukturun idarə edilməsi, əvvəlcədən müəyyən edilmiş tədris üzrə hesabatların hazırlanması və s. kimi geniş imkanlar təqdim edir. Sistemin üstünlükləri aşağıdakılardır:

1. Tədrisin ayrı-ayrı proseslərinin avtomatlaşdırılması;
2. Vahid informasiya üzrə məlumat bazasının yaradılması;
3. İstənilən kompüterdən həm daxili şəbəkə vasitəsilə, həm də internet şəbəkəsi vasitəsilə məlumatların ötürülməsi;
4. Dərs cədvəllərinin qurulması. Müəllimlərə aid olan planların (məvzu təqvim planı, gündəlik plan, fərdi plan) hazırlanması imkanı;
5. Müxtəlif ölçüdə hesabatların hazırlanması və onların MS OFFICE proqramı ilə inteqrasiyasının təmin edilməsi;
6. Tələbələrin biliyinin yoxlanılması və monitoringinin aparılması. Sonsuz sayda testlərin/sorguların əlavə edilməsi.
7. Tapşırığı uğurla başa vurmaq üçün tələb olunan minimal bal/faiz təyin etmək imkanı;

8. Qiymətləndirmə etmək üçün hər bir tapşırıq üçün faiz və yaxud bal ilə qiymətləndirmə imkanı;

9. Tələbələrin biliyinin tam elektron formada qiymətləndirilməsini. Yekun qiymətlərin çıxarılmasının təmin edilməsi imkanı;

10. Əvvəlcədən müəyyən edilmiş tədbirlər üçün mail bildirij nümunələrinin istifadə imkanı (istifadəçilərə, yeni test/sorgu barədə bildiriş göndərilməsi, test nəticələrinin istifadəçilərə göndərilməsi və s.).

Qloballaşma şəraitində təhsilin ən yeni və effektiv texnologiyalarına, o cümlədən distant təhsil texnologiyalarına tələbat get-gedə artır. Dünya təhsil sistemində əyani təhsil forması geniş yayılıb və əyani formada təhsil alan insanlar hər zaman digər imkanlara daha əlverişli və seçiliblər. Lakin təhsilin əyani və qiyabi formaları ilə müqayisədə açıq distant təhsil forması xeyli üstünlüklərə malikdir. Bu üstünlüklərə onun əlverişliliyi, ucuzluğu, çevikliyi və s. daxildir.

Azərbaycanda distant təhsilin rəsmi yaranma tarixi «Təhsil haqqında» yeni Qanunun təsdiq edildiyi 19 iyun 2009-cu il hesab olunur. Qanunun 13-cü maddəsinə əsasən Azərbaycanca təhsil almanın 4 forması mövcuddur. Onlar əyani, qiyabi, distant (məsafədən) və sərbəst (eksternat) təhsil formalarıdır. Distant təhsil müəyyən məsafədən keçirilən təlim sistemidir. Distant təhsil öyrədən və öyrənen arasında telekommunikasiya və kompüter şəbəkələri vasitəsilə operativ, müntəzəm dialoq, əks-əlaqə əsasında, uzaq məsafədən həyata keçirilə bilən təhsil formasıdır. Təhsilin distant formasından daha çox müəyyən səbəblər üzündən təhsilini artırmaq imkanı olmayan insanlar üçün əlverişlidir. Distant təhsil forması ənənəvi təhsil formalarına nisbətən öyrənlərin müstəqilliyini, fəallığını, şüurluluğunu, yaradıcılığını optimal inkişaf etdirir. Bundan əlavə bu sistemdə az vaxtda daha çox elmi məlumatlar əldə etmək olur, tələbənin sistemli biliklər almasının şüurlu və məntiqi imkanları genişlənir. Avropanın bir çox ölkələrində bu təhsil formasından geniş istifadə olunur. Belə ki, bu, Boloniya təhsil sistemində də əksini tapıb. Son illər distant təhsilin populyarlığı kəskin şəkildə artıb. Bu, əhəlinin bütün təbəqələri üçün ən münasib və bəna olmayan təhsil formasıdır. Distant təhsilin məqsədi müasir informasiya texnologiyalarından istifadə etməklə təhsil alının ixtisasının artırılmasıdır [4].

Distant təhsil ötən əsrin ortalarında dünya təhsil sistemində öz yerini tutmağa başlayıb. Texnikanın inkişafı, xüsusilə texnologiyaların inkişafı distant təhsilin imkanlarını daha da genişləndirərək, təhsil sistemindəki yerini gündən-günə möhkəmləndirməkdə davam edir. Məlumat üçün qeyd edək ki, distant təhsil-tədris prosesinin elektron, telekommunikasiya, proqram-texniki vasitələr əsasında təşkil olunmuş formasıdır. Distant təhsilin xarakterik xüsusiyyətlərinə həmçinin çeviklik, modulluluq, iqtisadi səmərəlilik, müəllimin

yeni rolu, təhsilin keyfiyyətinə xüsusi nəzarət, təlimin xüsusişəkillənmiş vasitə və texnologiyalarından istifadə və s. məsələlər aiddir.

Distant təhsildə informasiyalar öyrənilmələrə çap materialları, elektron materiallar, elektron dərslik, televerilişlər və s. formalarında təqdim edilir. Bu tədris informasiyalarının kitablar, disklər, audio-video kasetlər kimi daşıyıcıları vardır.

ƏDƏBİYYAT

1. Abuzər Xələfov. Azərbaycanca kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafı. - B.: "Maarif" nəşriyyatı, 1987. - 130 s.
2. Azərbaycan Respublikasında Təhsilin İnkişafı üzrə Dövlət Strategiyası.
3. Wolf Scott. Tracking Human Development. The Use of Statistics in Monitoring Social Conditions. UNDP Bratislava, 2004
4. Сагинува О.В. Формирование экономики знаний и задачи образования // Экономика образования, 2007. № 1.
5. Телешиова И.Г. Образование и человеческое развитие. Вкн. «Человеческое развитие: новое измерение социально-экономического прогресса». Под общ. ред. проф. В.П. Колесова. М.:Права человека, 2008.

ПРИОРЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ИНФОРМАТИЗАЦИИ ВЫСШЕГО БИБЛИОТЕЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

КУРБАНОВ А.И.

РЕЗЮМЕ

В статье анализируются приоритеты информатизации высшего образования в Азербайджане, предоставляется научно-методический подход к созданию учебно-методической базы информатизации на основе ИКТ и к применению инновационных технологий обучения на основе интеллектуальных систем управления образованием.

Ключевые слова: информатизация, образование, электронные учебные ресурсы, ИКТ, учебно-методическая база информатизации, дистанционное образование, интеллектуальные системы управления образованием, инновационные технологии обучения, образовательные стандарты, учебная программа.

THE PRIORITY DIRECTIONS OF INFORMATIZATION OF THE HIGHER
LIBRARY EDUCATION IN AZERBAIJAN

KURBANOV A.I.

SUMMARY

In article are analyzed priorities of informatization of the higher education in Azerbaijan, and is provided a scientific and methodical approach to creation of educational and the methodical base of informatization on the basis of ICT and to use of the innovation technologies of training at a basis of intellectual management systems by education.

Key word: informatization, education, electronic educational resources, ICT, educational and methodical base of informatization, remote education, intellectual management systems education, the innovation technologies of training, educational standards, training program.

KİTABXANAŞÜNASLIQ KAFEDRASININ YARANMASI
VƏ İNKİŞAFI
(1947-2019-cü illər)

ƏHMƏDOV E.Y.

*BDU, Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdiri,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent*

Məqalədə kitabxanaşünaslıq kafedrasının 1947-2019-cu illərdəki fəaliyyəti tədqiq edilmişdir. Kafedranın fəaliyyətində Əməkdar elm xadimi, BDU-nun fəxri professoru A.Xələfovun kafedranın formalaşmasında əvəzolunmaz rolu təhlil edilmişdir. Yarandığı dövrdən bu günə kimi kafedranın fəaliyyətində tədrisin təşkili, elmi-tədqiqat işləri və kadrların hazırlığı xronoloji ardıcılıqla verilmişdir.

Açar sözlər: kafedra, kitabxanaşünaslıq, elm, tədris, doktorant, bakalavr.

Azərbaycanda kitabxanaşünaslıq elmi əsasən XX əsrin II yarısından başlayaraq inkişaf etməyə başlamışdır. Bu dövrdə universitet səviyyəsində yüksək ixtisaslı kitabxanaşünas-bibliograf hazırlayan fakültənin təşkili kitabxanaşünaslıq elminin tədris formalaşmasına təsir edirdi. Bu kafedralar arasında ilk dəfə yaranan kitabxanaşünaslıq kafedrası ali kitabxanaşünaslıq təhsilinin formalaşmasına təsir etməklə yanaşı, öz strukturunu da genişləndirirdi. Kitabxanaşünaslıq kafedrası 1947-ci ilin oktyabr ayında ilk dəfə olaraq universitetin Filologiya fakültəsinin Kitabxanaşünaslıq şöbəsində tədris işinin təşkili üçün ixtisas kafedrası kimi yaradılmışdır. Məlumdur ki, ali təhsil müəssisələrində kadrların hazırlığı bilavasitə kafedraların fəaliyyəti ilə bağlıdır. Kitabxanaşünaslıq kafedrası təşkil edilərkən Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrası adlandırılmışdır.

Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasının yaranması Azərbaycan kitabxanaşünaslıq və bibliografiyaşünaslıq tarixində çox mühüm bir hadisə idi. İlk elmi özək kimi bu kafedra Kitabxanaşünaslıq şöbəsinin yüksək ixtisaslı müəllim kadrları ilə təmini, ilk elmi mühazirələrin oxunmasının təşkili, fənn proqramlarının tərtibi, dərslər vəsaitlərinin, elmi məqalələrin yazılması və müzakirəsi işində mühüm rol oynayırdı. Respublikamızda kitabxanaşünaslıq və bibliografiya elminə dair ilk sanballı elmi-tədqiqatların aparılması üçün şərait yarandı. Məhz bu kafedranın fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycan kitabxanaşünaslıq elminin bünövrəsi qoyulmuşdur, eyni zamanda respublika kitabxanaşünaslıq və bibliografiyaşünaslığının əsaslı şəkildə elmi tədqiqatına başlanmışdır. Bu fikri söyləməklə XX əsrin I yarısından sonra kitabxanaşünaslıq və bibliografiya sahəsində görülən işlərə kölgə salınmır. Burada söhbət fundamental elmi-tədqiqat işlərinin aparılmasından gedir. Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya ka-

fədrasının yaranmasında və fəaliyyətə başlanmasında xalq yazıçısı, böyük ziyalı Süleyman Rəhimovun xüsusi rolu olmuşdur. O dövrdə ixtisas üzrə elmi adı və dərəcəli mütəxəssislər olmadığına görə kafedranın təşkilində ciddi çətinliklər meydana gəlmişdir. Süleyman Rəhimov az bir zaman içərisində universitetin rəhbərliyi ilə birlikdə bu kafedraya işləmək üçün mütəxəssislər seçmiş, onlar universitetə dəvət edilmişlər.

1947-ci ildə kafedranın ilk müdiri vəzifəsinə görkəmli bibliograf alim Əliheydr Qəhrəmanov təyin edilmişdir. İxtisasca filoloq olan Ə.Qəhrəmanov uzun illər Bakının kütləvi kitabxanalarında kitabxanaçı, kitabxana müdiri işləmiş, Bakı Kitabxanaçı Texnikumunda müəllim, sonra direktor vəzifələrində çalışmışdır. Bir müddət Respublika Dövlət Kitab Palatasının müdiri işləyən Ə.Qəhrəmanov dissertasiya işi müdafiə etdikdən sonra ömrünün axırınadək kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasına rəhbərlik etmişdir. Ə.Qəhrəmanov kitabxanaşünaslıq və bibliografiyanı dərindən sevmə kitabxanaçıqlı təhsilinin inkişafına canla-başla xidmət edən, özünə qarşı tələbkər, zəhmətkeş tələbələrə hörmətlə yanaşan sadə, təvazökar bir alim idi.

Kitabxanaşünaslıq kafedrasına dəvət edilən ilk müəllimlərdən biri də Hüseyn Tağıyev olmuşdur. O, 1948-ci ildən Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasının müəllimi kimi kitabxanaşünaslıq fənnindən mühazirə oxumuşdur. H.Tağıyev Bakı şəhər kütləvi kitabxanalarında çalışmışdır. Universitetə dəvət alan zaman M.F.Axundov adına Milli Kitabxananın direktoru vəzifəsində işləyirdi. Kitabxanalarla əməli işi və kitabxana işinə rəhbərlik prosesində qazandığı zəngin təcrübə onun seçilmiş mütəxəssis kimi formalaşmasına səbəb olmuşdur. Respublikamızın kitabxana xadimlərindən biri olan H.Tağıyev həmçinin bir neçə vəsaitin və kitabların müəllifidir. Bununla yanaşı, XX əsrin 50-ci illərində Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasında dərs deyən müəllimlərdən biri M.F.Axundov adına Milli Kitabxananın elmi işlər üzrə direktor müavini Məryəmxanım Səmədova olmuşdur. O, kitabxanaçıqlı işinə dair bir sıra vəsaitlər hazırlamışdır.

1952-ci ildə universitetdə Kitabxanaçıqlı şöbəsinin ilk buraxılışı oldu. Şöbəni bitirən 16 nəfər yüksəkixtisaslı mütəxəssis respublikamızın kitabxanalarına işə göndərildi. Artıq universitet təhsilli gənc mütəxəssislərlə kafedranın elmi potensialını gücləndirmək imkanı yaranmışdı və belə kadrlara böyük ehtiyac duyulmaqda idi. Həm də şöbədə yeni tədris planının tətbiqi ilə əlaqədar dərslər artırılmışdı. Ancaq bu imkanın bir neçə il sonra istifadə etmək mümkün oldu. 1955-ci ilin yanvar ayında Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrası şöbənin V kurs tələbəsi Abuzər Ali oğlu Xələfovun yüksək təhsil göstəricilərini və ictimai fəaliyyətini nəzərə alaraq müəllim saxlanması haqqında qərar qəbul etdi və rektorluqdan bu qərarın icrasını xahiş etdi.

Bu dövrdə universitetin rektoru, akademik Y.Məmmədliyev kafedranın xahişini nəzərə aldı. Abuzər Xələfov 1955-ci ilin iyun ayında qiyabi şöbədə, sentyabr ayında isə əyani şöbədə mühazirələr oxumağa başladı. Elə bu təyinat demək olar ki, kitabxanaşünaslıq elminin və ali kitabxanaşünaslıq təhsilinin inkişafına böyük tökən verdi. 1956-cı ildə kitabxanaçıqlı şöbəsinin ilk məzunlarından biri Murad Şəmsizadə kafedraya müəllim dəvət edildi. 1950-ci illərin axırında fakültənin məzunlarından Hacı Balay oğlu Həsənov və Əşrəf Teymur oğlu Xələfov Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasına işləməyə başladılar. Kitabxanaşünaslıq şöbəsinin müvəffəqiyyətlə bitirən gənclərin Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasına cəlb edilməsi kafedranın işinin canlanmasına, tədris keyfiyyətinin yüksəlməsinə, ixtisas kurslarının artmasına, tələbələr arasında elmi-tədqiqat və tərbiyə işinin yaxşılaşdırılmasına səbəb oldu. Kafedranın elmi-tədqiqat işlərində də böyük dəyişiklik baş verdi. Gənc müəllimlər namizədlik dissertasiyası müdafiə etmək üçün elmi mövzular üzərində işləməyə başladılar. Həmçinin kafedraya aspirant yeri verildi. Bibliografiya ixtisası üzrə verilmiş bu yerə Kitabxanaşünaslıq şöbəsinə 1954-cü ildə bitirmiş Zöhrab Hüseyn oğlu Əliyev tutdu.

Qeyd etdiyimiz kimi, 1959-cu ilə qədər kitabxanaşünaslıq və bibliografiyaşünaslıq kafedrasına Ə.H.Qəhrəmanov başçılıq etmişdir. Ondan sonra kafedraya ixtisas müəllimlərindən heç birinin elmi adının olmadığını bəhanə gətirən Şərqşünaslıq fakültəsinin rəhbərliyi qeyri-qanuni olaraq Fars dili kafedrasının dosenti, Filologiya elmləri kafedrasına müdir seçilməsinə nail oldu. H.Əlizadə ixtisasçı olmadığını baxmayaraq, 1959-cu ildən 1963-cü ilə qədər kafedraya müdirlik etmişdir.

1963-cü ildən bu vəzifəni kitabxanaçıqlı fakültəsinin yetirməsi, tarix elmləri namizədi, dosent, fakültənin dekani Abuzər Ali oğlu Xələfov tutdu. Abuzər Xələfov bu vəzifədə 2016-cı ilə qədər, yəni 60 ilə yaxın bir müddətdə müvəffəqiyyətlə çalışmışdır.

Kitabxanaşünaslıq-bibliografiya kafedrası yüksəkixtisaslı müəllim kadrlarının yetişdirilməsində də mühüm rol oynamışdır. A.Xələfovun təşəbbüsü ilə kafedraya belə bir ənanə formalaşdırılmışdır: kafedranın elmi potensialını artırmaq məqsədilə fakültəni müvəffəqiyyətlə bitirən gənc kadrlar laborant vəzifəsinə işə götürülür, sonra əyani və qiyabi aspiranturaya qəbul edilir, yaxud kafedranın dissertantı kimi fəaliyyət göstərir. Aspiranturani bitirmiş şəxslər isə kafedraya müəllim qəbul edilir.

Müxtəlif illərdə T.Quliyev, X.İsmayılov, Z.Baxşəliyev, A.Əliyev aspiranturani bitirdikdən sonra kafedraya müəllim vəzifəsinə keçirilmişlər. E.Bədalov, M.Həsənov, S.Rzayev, A.Abbasova kafedrada laborant işləməklə namizədlik dissertasiyaları müdafiə etmiş və müəllim vəzifəsinə seçilmişlər.

60-cı illərdə Kitabxanaçılıq fakültəsində informatika fənləri tədris etmək üçün informatika ixtisası üzrə aspiranturaya bitirmiş Ə.Rüstəmov fakültəyə müəllim qəbul edildi. S.Mustafayeva baş laborant vəzifəsində müəllim vəzifəsinə keçirildi. 70-ci illərdə kafedranın tərkibi respublikamızın kitabxanalarında işləyən zəngin kitabxana işi təcrübəsinə malik olan, istehsalatdan gələn kadrlar hesabına möhkəmləndi. Azərbaycan MEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasının direktoru, pedaqoji elmləri namizədi Rəşid Əhməd oğlu Kazımov və Naxçıvan Muxtar Respublikası Dövlət Kitabxanasının direktoru Murtuz Məmmədov oğlu Bağirov kafedraya müəllim seçildilər.

1970-1980-ci illərdə A.Xələfovun rəhbərliyi ilə Kitabxanaşünaslıq kafedrasında elmi-tədqiqat işləri, metodiki işlər tədrisin təşkilini kimi kafedranın prioritet istiqamətləri uğurla həyata keçirilirdi. Kafedra üzrə tədris olunan fənlərin metodik təminatı, dərslər və dərslər vəsaitləri ilə əhatə olunması kafedranın metodik fəaliyyətini gücləndirirdi. Kafedra əməkdaşlarının elmi diskussiyalara cəlb edilməsi konfrans və simpoziumlarda iştirakı A.Xələfovun kafedranın formalaşması sahəsindəki işgüzar fəaliyyətinin atributlarından birinə çevrilmişdir. İstər nəzəri məsələlər, istər tətbiqi fəaliyyət sahəsi kitabxanaşünaslığın elmi əsaslarına söykənirdi. 1980-ci illərdə kafedra əməkdaşlarının ixtisaslandırma kurslarına cəlb edilməsi kafedranın elmi potensialının yüksəlməsinə səbəb olurdu. A.Xələfovun təşəbbüsü ilə Moskva şəhərinə Təkmilləşmə İnstitutuna göndərilən kafedra əməkdaşları kitabxanaçılıq informasiya təhsilinin dövrün tələbinə uyğun formada mənimləmələrinə şərait yaradırdı. Kafedra əməkdaşlarının Moskva, Sankt-Peterburq və digər şəhərlərdə dissertasiya müdafiə etmələri eyni zamanda A.Xələfovun SSRİ-nin müxtəlif bölgələrində müdafiə qurallarına üzv olması opponentlik etməsi Kitabxanaşünaslıq kafedrasının xarici əlaqələrinin formalaşmasına stimül verirdi.

Kitabxanaşünaslıq kafedrasının elmi-pedaqoji kollektivinin tədris prosesinin informasiyalaşdırılması sahəsində dövrə, zamanla səsələn xidmətləri olduqca diqqətəlayiq olmuşdur. XX əsrin 70-ci illərindən başlayaraq dünya ali, peşə kitabxanaçılıq təhsilində demək olar ki, böyük informasiyalaşdırma inqilabı baş verdi. İnformatika elminin nailiyyətləri sayəsində informatika fənləri olduqca böyük sürətlə kitabxanaçılıq kadrlar hazırlayan ali məktəblərin tədris planlarına daxil olmağa başladı. Amerika Birləşmiş Ştatlarında və Avropada informasiyalaşdırma prosesi olduqca sürətlə gətirdiyi halda, keçmiş SSRİ-də bu proses demək olar ki, durğunluq keçirdi.

SSRİ-də bu prosese ilk dəfə qoşulan Latviya Respublikasının Kapsukas adına Vilnüs Universitetinin Kitabxanaşünaslıq şöbəsi oldu. SSRİ Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyi Vilnüs Universiteti üçün ABŞ ali kitabxanaçılıq məktəblərinin tədris planlarının bazasında yaradılmış 5 illik tədris planı təsdiq etdi. 1969-cu ildə Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq fakültəsinin dekani

prof. Abuzər Xələfov böyük çətinliklə də olsa SSRİ Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyindən bu planın Universitetin Kitabxanaçılıq fakültəsində istifadə edilməsinə icazə aldı. Hələ o vaxt ali kitabxanaçılıq təhsilinin beş il olmasına maneçilik göstərən məmurlar var idi. Lakin Abuzər Xələfovun səyi nəticəsində ali kitabxanaçılıq təhsili dörd il yox, beş il müddətində keçirilməsinə başlanıldı. BDU-nun Kitabxanaçılıq fakültəsi 1970-ci ildən 1984-cü ilə qədər, yəni fakültəyə yeni tədris planı təsdiq olunana qədər bu planla işlədi. Bu plan o dövrdə SSRİ kitabxanaçılıq ali məktəblərində təbii olunan tədris planlarından tamamilə fərqlənirdi. Planda fundamental və texniki fənlərə ayrılan saatların miqdarının artırılması, yeni informatika fənlərinin tədris planına daxil edilməsi, tədris planlarının məzmununda böyük keyfiyyət dəyişikliyinə səbəb olmuş, peşəkar kitabxanaçı kadr hazırlığının istiqamətini tamamilə yeniləşdirmişdi. Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi SSRİ məkanında ABŞ tədris planları əsasında hazırlanmış tədris planı ilə peşəkar kitabxanaçı kadr hazırlayan ikinci fakültə olmuşdur. Yeni tədris planı Kitabxanaşünaslıq kafedrasının qarşısında olduqca çətin və məhsuldar vəzifələr qoymuşdu. Kafedra informatikaya aid yeni fənləri tədris etmək üçün müəllim kadrları, fənn proqramları, dərsliklər, dərslər vəsaitləri hazırlamalı, əcnəbi kitabxanaşünaslıq fənləri ilə yeni informasiya fənləri arasında qarşılıqlı inteqrasiyanı təmin etməli, yeni fənlərə dair elmi tədqiqat işləri aparılmalı idi.

Avtomatlaşdırılmış informasiya texnologiyaları kitabxanaçılıq təhsilində ilk dəfə 70-ci illərin əvvəllərində Abuzər müəlliminin təşəbbüsü ilə tətbiq edilmişdir. O, bu fənlər kompleksini SSRİ-də ilk dəfə tətbiq edən Vilnüs Universitetinə getmiş və tədris planını onlardan götürmüşdür. Bunun nəticəsində riyazi və texniki fənlərə yanaşı, "İnformatika" da Azərbaycanca tarixən ilk dəfə bizim fakültədə tədrisə daxil edilmişdir. Digər bir fakt: müasir şəbəkə informasiya texnologiyalarının kitabxanalar üçün perspektiv əhəmiyyətini dərinləşdirən başa düşən Abuzər müəllim ilk növbədə "İnformatika" fənlər kompleksinin yeni konsepsiyasının tədris planına daxil edilməsinə nail olmuş, bu aspektdə də proqramı və dərslik hazırlamağı tapmışdır. Sosial informaticanın 60-ci illərdən başlanan son 30-40 illik tarixi inkişafında toplanan və sürətlə artan nəzəri və tətbiqi elmi nailiyyətlər XXI əsrin əvvəllərində onun differensiasiyasına, nisbi-müstəqil sahəvi informatika elmlərinin yaranmasına səbəb oldu. Bunun nəticəsində tədris baxımından riyazi informatika, hüquq informatikası, iqtisadi informatika, geoinformatika, texniki informatika və digər sahəvi informatika fənləri yaradıldı, onlara dair fənn proqramları, dərsliklər və dərslər vəsaitləri hazırlanıb nəşr edildi. İnformatikanın differensiasiyası indi də davam edir. Bununla əlaqədar olaraq Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində prof.A.A.Xələfovun təklifi və rəhbərliyi altında "Kitabxanaçılıq informatikası" adlanan tədris konsepsiyası işləyib hazırlandı. Bu konsepsiya dünya kitabxanaçılıq tədris siste-

mində ilk elmi-tədris konsepsiyası hesab edilə bilər. Bu konsepsiya görə "Kitabxanaçılıq informatikası" kompleks sahəvi informatika fənlərindən ibarət olub, kitabxana-informasiya proseslərinin avtomatlaşdırılması metod, vasitə və texnologiyalarını öyrədən fənlərdir. Bu istiqamətdə fənn proqramları, bəzi dərslilər (məs., "Kitabxanaçılıq informatikası" (ümumi kurs), "Kitabxana informasiya texnologiyaları", "Kitabxanaların kompüterləşdirilməsinin əsasları" və s.), dərslər vəsaitləri hazırlanıb nəşr edilmişdir ki, bu da ali kitabxanaçılıq-informasiya təhsilində kitabxanaşünaslıq kafedrasının fəaliyyətində prioritet istiqaməti müəyyən etmişdir.

XX əsrin 70-80-ci illərində Kitabxanaşünaslıq kafedrasının elmi-tədqiqat işləri üç istiqamətdə: dissertasiya işi mövzuları işləyib müdafiə etmək, dərslilər, dərslər vəsaitləri, metodik göstərişləri hazırlayıb nəşr etdirmək, elmi məqalələr yazıb nəşr etdirmək istiqamətində aparılır. Bundan başqa elmi müzakirələrin keçirilməsi, elmi-metodik işlərin aparılması və elmi seminarların təşkili kafedranın elmi tədqiqat işlərinin əsas tərkib hissəsi olmuşdur. Kitabxanaşünaslıq üzrə ilk tədqiqatlar kitabxana tarixi mövzusunda həsr edilmişdir. Son zamanlar müstəqil fənn kimi formalaşan, əsas tərkib hissələrindən biri olmaqla kitabxanaşünaslığın hərtərəfli öyrənilməsinə ciddi köməklik göstərən və zəmin yaradan kitabxana tarixinin tədqiqi böyük zərurət kəsb etmişdir. Bu fənn eyni zamanda cəmiyyətin inkişafının müxtəlif mərhələlərində kitabxana işinin inkişaf qanunauyğunluqlarını meydana çıxarıb, kitabxanaların sosial rolunu, elmi, maarif, mədəniyyət və təsərrüfatın inkişafındakı xidməti ümumiləşdirir, əhəliyyə kitabxana xidmətinin vəziyyətini öyrədir, həmçinin kitabxanaçılıq fikrinin inkişafını tədqiq edir. Kitabxana tarixinin öyrənilməsi Kitabxanaşünaslıq kafedrasında aparılan elmi-tədqiqat işlərinin çərçivəsində dayanır. Bu iki istiqamətdə özünü təsdiq edir. İlk növbədə bütün fənlər və elm sahələri üçün tədqiqat onun tarixindən başlanır. Kitabxana tarixinin öyrənilməsi də bu baxımdan kitabxananın növləri tədqiqinə geniş imkanlar yaradır. Digər bir tərəfdən kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdiri prof.A.A.Xələfov hələ 1961-ci ildə "Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (1920-1932-ci illər)" mövzusunda namizədlik dissertasiyası, 1975-ci ildə isə "Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (1933-1958-ci illər)" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. Möhz bu elmi tədqiqatların nəticələri kimi Kitabxanaşünaslıq kafedrasının elmi potensialı güclənmiş və bu sahədə elmi tədqiqat işlərinin aparılmasına start verilmişdir. Kafedra formalaşdırıldıqdan sonra kafedranın əməkdaşlarından T.F.Quliyev 1968-ci ildə "Azərbaycanda Həmkarlar İttifaqı kitabxanalarının tarixi (1920-1941-ci illər)", R.Ə.Kazımov 1972-ci ildə "Azərbaycanda bədii ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslıq bibliografiyası (1920-1965-ci illər)", 1973-cü ildə S.M.Rzayev "Ömər Faiq Nəmanzadənin ədəbi publisistik fəaliyyəti", Ə.M.Rüstəmov "Azərbaycan neft sənayesi işçilərinin bibliografik infor-

masiya təminatı sisteminin mexanikləşdirmə və avtomatlaşdırma vasitələri əsasında işlənməsi və təhlili", E.Bədəlov "Sosializmin təkmilləşməsi dövründə Azərbaycan SSR-də kənd əhalisinə kitabxana xidmətinin təşkili (1959-1970)", X.İsmayilov 1984-cü ildə "Azərbaycan partiyası kitabxanaları sovet hakimiyyəti illərində", 1989-cu ildə Z.İ.Baxşəliyev "Azərbaycan neft sənayesi elmi-texniki kitabxanaları", 1990-cı ildə A.N.Abbasova "M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət kitabxanasının inkişafı və təkmilləşdirilməsi (1959-1985)", A.M.Əliyev "Naxçıvan Mərkəzi kitabxana işi (1920-1985)" mövzusunda müvəffəqiyyətlə namizədlik dissertasiyaları müdafiə etmişlər. A.A.Xələfovun yetişdirdiyi bu alimlər ordusu Azərbaycanda kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin formalaşmasına səbəb oldu. Kitabxanaşünaslıq kafedrası artıq kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin mərkəzinə çevrilmişdir.

Kitabxanaşünaslıq kafedrasının elmi-tədqiqat sahəsində işlərinin təşkili, namizədlik və doktorluq dissertasiyalarının müdafiəsi müstəqillik dövründə milli ideoloji istiqamət olaraq davam etdirilmişdir. Kitabxanaşünaslıq kafedrası müstəqillik illərində Azərbaycanda əhəliyyə kitabxana xidmətinin mühüm istiqamətləri problemini ümumi tədqiqata cəlb edərək kafedranın elmi istiqamətini müəyyən etmişdir. Kafedranın müasir dövrdəki fəaliyyətini təhlil edərkən onu iki mərhələyə bölmək olar. Birinci mərhələdə yeni post-sovet məkanı mərhələsi, ikinci mərhələ isə müstəqillik dövrünə təsadüf edir. Birinci mərhələdə həm post-sovet məkanı dövründə kitabxanaşünaslıq kafedrası öz fəaliyyətini zamanın tələbinə uyğun qurmuş, elmi tədqiqat işlərinin məzmununda partiyalıq prinsiplərin rəhbər tutaraq inkişaf mərhələləri keçmişdir. Kitabxanaşünaslıq kafedrasında aparılan elmi tədqiqat işləri, dissertasiya işlərinin bir hissəsi möhz həmin dövrə düşmüşdür.

Respublikamız müstəqillik əldə etdikdən sonra bütün fəaliyyət sferalarında olduğu kimi təhsil sahəsində də islahatların keçirilməsinə başlandı. İslahat prosesində iştirak edən BDU-nun bütün strukturları kimi Kitabxanaşünaslıq kafedrası da yeni təhsil sistemində keşidə bağlı üzünə düşən vəzifələrin öhdəsindən layiqincə gəldi. Kitabxanaçılıq-informasiya fəaliyyətində sanballı kafedra kimi formalaşan Kitabxanaşünaslıq kafedrası elmi dərəcəsi olan kadr potensialına görə fəaliyyətdə ön yerdə gedir. Kafedranın müdiri professor A.A.Xələfov kitabxanaşünas-alim kimi, həmçinin milli kitabxanaşünaslığın banisi olaraq 2001-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı ilə Əməkdar elm xadimi, 2001-ci il fevral ayının 20-də Beynəlxalq İnformasiyaşünaslıq Akademiyasının akademiki, 2000-ci il fevral ayının 11-də "Şərəf ordeni" kimi yüksək ali rütbələrə layiq görülmüşdür. Eyni zamanda qeyd etmək lazımdır ki, A.A.Xələfov Azərbaycan Kitabxanalar Cəmiyyətinin Prezidenti olaraq Kitabxanaşünaslıq kafedrasının QHT-lərlə fəaliyyətini əlaqələndirilməsinə də yardımçı olmuşdur. BDU-nun Ağsaqqallar Şurasının səd-

ri, Veteranlar Şurasının sədri olmaqla universitetin ictimai-siyasi, sosial-mədəni həyatında da əhəmiyyətli rol oynamışdır ki, bu da kafedranın reytinginə əsaslı təsir göstərmişdir.

Müstəqillik illərində Əməkdar elm xadimi, prof. A.Xələfov üç pilləli təhsil sistemində (bakalavr, magistratura və doktorantura) keçildikdən sonra Kitabxanaşünaslıq kafedrasının fəaliyyətində təhsil islahatları ilə bağlı ciddi dönüş yaratmağa müvəffəq oldu. Belə ki, artıq kafedranın tədris planı yeni təhsil sistemində uyğun quruldu. Bakalavr və magistr hazırlığının başlanğıc dövründə Kitabxanaşünaslıq kafedrasının iş prinsipləri fakültənin və digər kafedralar üçün önəmli xarakter daşıdı.

Kafedraya yeni tədris pilləsinə keçidlə bağlı bakalavr və magistr pilləsində ixtisaslaşmanın müasir tələblərinə cavab verən dərslər, dərslər vəsaitləri, proqramlar nəşr edilmişdir. Tədris kafedrada bakalavr hazırlığı üzrə "Kitabxanaşünaslığa giriş", "Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi", "Kitabxanaçılıq işinin əsasları", "Kitabxana işinin təşkili və idarə olunması", "Kitabxanaların elmi-metodik təminatı", "Kitabxanaçılıq informatikası", "Kitabxana-informasiya fəaliyyətinin texniki vasitələri", "Dünya kitabxanalarının tarixi", "Oxuculara xidmət", "Kitabxana işinin iqtisadiyyatı", "Rəqəmsal kitabxana sistemləri", "Kitabxanalarda fəndrayzing fəaliyyəti", "Kitabxanaların kompüterləşdirilməsinin əsasları" fənləri, magistratura pilləsində "Kitabxanaşünaslığın tarixi, nəzəriyyəsi və metodologiyası", "Kitabxanaşünaslığın müasir problemləri", "Dünya milli kitabxanaları", "Kitabxana marketinqi", "Bibliometriya", "Elektron sənədlərlə iş" və s. kimi fənlər müvəffəqiyyətlə tədris olunur.

Kafedranın bu sahədəki ən yüksək nailiyyəti kimi qeyd etmək lazımdır ki, əsas fənlər sırasında olan "Kitabxanaşünaslığa giriş" və "Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi" fənləri üzrə dərslər nəşr edilib tələbələrin istifadəsinə verilməmişdir. Hər iki dərslərin müəllifi Əməkdar Elm Xadimi, BDU-nun fəxri professoru A.A.Xələfovdur. Prof. A.A.Xələfov bununla yanaşı "H.Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi", "XXI əsrin əvvəllərində Azərbaycanda kitabxana işinin əsas inkişaf istiqamətləri", "Kitabxanaların kompüterləşməsinin əsasları", "Kitabxana və cəmiyyət" və s. kimi sanballı monoqrafiyalar və dərslər yazmışdır. Kitabxanaşünaslıq kafedrasında həm bakalavr, həm də magistr hazırlığında tədris olunan fənlərin demək olar ki, hamısı proqramla təmin olunmuşdur.

1998-2007-ci illərdə Kitabxanaşünaslıq kafedrasında onlarla magistrantlar magistr elmi dərəcəsi alaraq AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında, M.F.Axundov adına Milli Kitabxanada, Azərbaycan Respublikası İşlər İdarəsinin Prezident kitabxanasında və s. müəssisələrdə məsul işlərdə müvəffəqiyyətlə çalışırlar. Kitabxanaşünaslıq kafedrası kitabxana işinin dünya standartlarına uyğunlaşdırılması sahəsində nəzəri və təcürbi kitabxanaşünaslığın vəhdəti

problemləri ilə ciddi məşğul olur. 1999-cu ildə A.Xələfovun rəhbərliyi ilə Kitabxanaşünaslıq kafedrasının nəzdində "Kitabxana işinin kompüterləşdirilməsi" adlı elmi-tədqiqat laboratoriyası açılmışdır. Bu gün də laboratoriya prof. A.A.Xələfovun rəhbərliyi ilə müvəffəqiyyətlə fəaliyyət göstərir və Azərbaycanda kitabxana işinin kompüterləşdirilməsi problemini elmi və nəzəri cəhətdən tədqiq edən yeganə elmi müəssisə-tədqiqat laboratoriyasıdır. Bu laboratoriyada prof. A.A.Xələfovun rəhbərliyi altında 3 nəfər elmi işçi çalışır. Kafedranın dosent əvəzi N.İsmayilova, f.d. Ə.Məmmədov, elmi işçi S.Məmmədova elmi tədqiqat laboratoriyasında BDU-nun Elmi Kitabxanasının elektron dərsliklər fondunun yaradılması sahəsində işgüzarlıqla çalışırlar və bu istiqamətdə keyfi iş görülmüşdür.

İnformasiyalasdırılmış cəmiyyətin formalaşması dövründə Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdürü professor A.A.Xələfovun təşəbbüsü ilə kafedranın elmi parametrləri cəmiyyətin tələbinə uyğun formalaşdı. Belə ki, informasiya cəmiyyətinin özünün spesifik xüsusiyyətləri həmçinin nəzəri və təcürbi kitabxanaşünaslığın kompüterləşdirilməsi xüsusiyyətləri kitabxanaşünaslıq fənlərinin tədrisində integrativ yanaşma meyllərinə səbəb oldu. Son dövrlərdə kitabxana işinə kompüter texnika və texnologiyasının tətbiqi nəticəsində kitabxanaların sosial funksiyalarını daha da artdığını bildiren kitabxanaşünas alim qeyd edir ki, məhz buna görə informatika ilə məşğul olan mütəxəssislərin kitabxanalar, kitabxana işinə marağı çoxalmışdır. Lakin, informatika ilə məşğul olan mütəxəssislər kitabxanaların yalnız informasiya funksiyasından doğan istiqamətləri ilə maraqlanırlar ki, bu, doğru deyildir. İnformatikadan ancaq kitabxanaların informasiya fəaliyyətini genişləndirmək üçün yox, onların bütün funksiyalarını yerinə yetirməsi, yeni keyfiyyətlərlə zənginləşməsi üçün istifadə edilməlidir. Alimin fikrincə, informasiya kitabxana müstəvisindən üstüqi istiqamətdə keçməli, onun bütün funksiyalarının inkişaf yolunu işıqlandırmalıdır.

Artıq müasir informasiya cəmiyyətində kitabxanaların kommunikasiya sistemində rolu və əhəmiyyəti o qədər artmışdır ki, kitabxanalar cəmiyyətin informasiya tələbatını ödəmək mümkün deyildir. Kitabxanalar cəmiyyətdə elmin və mədəniyyətin inkişafında, təhsil və tərbiyənin yüksəldilməsində, həmçinin insanların informasiya təminatında mühüm sosial institut kimi yaxından iştirak etmək üçün çox istifadə olunan müəssisəyə çevrilmişdir.

Professor A.Xələfovun elmi müddəalarına əsaslanaraq belə bir nəticəyə gəlinir: "Kitabxanaşünaslıqla informatikanın integrasiyası nəticəsində məlum olmuşdur ki, bu iki elmin əlaqələri olmadan müasir zamanda informasiyalasdırılmış cəmiyyəti inkişaf etdirmək, bu cəmiyyətin qarşısına qoyduğu vəzifələrə cavab vermək, cəmiyyət üzvlərinin informasiya tələbatını ödəmək mümkün deyildir". A.Xələfovun bu tezi Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müasir dövrdə innovativ iş üsullarına yiyələnməsinə stimül vermişdir. Yeni informasiya

cəmiyyətinin formalaşması Kitabxanaşünaslıq kafedrasının elmi parametrlərinin cəmiyyətlə uyğunlaşmasını tələb edirdi. Bu məqsədlə Fəxri professor Abuzər Xələfov informasiyalaşmış cəmiyyətin fəaliyyət sferalarını təhlil edərək kafedranın formalaşmasında cəmiyyət və elmi tədqiqatın vəhdəti tezisini təklif edirdi.

Beləliklə, o, informasiyalaşdırılmış cəmiyyətin özünəməxsus xüsusiyyətlərini sadalayaaraq aşağıdakı müddəaları məqsəddəyün sayırdı:

1. İnformasiya cəmiyyəti yeni tipli cəmiyyətdir. Bu cəmiyyət özündən əvvəlki cəmiyyətlərdən öz texnologiyalarına (xüsusilə informasiya texnologiyalarına) görə fərqlənir. Bu cəmiyyət yeni global sosial inqilabın nəticəsi olub, informasiya partlayışından doğan, informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının birləşməsi nəticəsində formalaşan yeni tipli cəmiyyətdir;

2. İnformasiya cəmiyyəti bilik cəmiyyətidir. Bu cəmiyyət hər bir insanın, hər bir cəmiyyətin bilik almasını təmin edir, onlara informasiya mənbələrindən maneəsiz istifadə etmək və təcrübə qazanmaq üçün şərait yaradır;

3. İnformasiya cəmiyyəti global cəmiyyətdir. Bu cəmiyyətdə informasiya mübadiləsinin nə vaxtı, nə məkani, nə də siyasi sərhədləri var. Bu da cəmiyyətə və insanlara başqarı sərvətlərdən bəhrələnmək imkanı verir, mədəniyyətlərin bir-birinə qovuşmasını sürətləndirir, onların qarşılıqlı təsir dairəsini genişləndirir, hər bir cəmiyyətə başqa cəmiyyətlərdən faydalanmaqla vəz-niləşmək və təkmilləşmək imkanı verir.

Müəllifin gəldiyi qonağa görə, informasiyalaşdırılmış cəmiyyət informasiyanın ən mühüm daşıyıcısı olan kitab və kitabxanalarsız yaşaya bilməz. Çünki kitabxana informasiyalaşdırılmış cəmiyyətin əsas atributlarından biri, informasiya müəssisələrinin ən mühüm vasitəsidir. Kitabxanalar informasiyalaşdırılmış cəmiyyət üçün əsas müəssisə olduğu kimi müasir kitabxanalar da informasiya texnologiyaları olmadan fəaliyyət göstərə bilməz.

Müasir kitabxanaların yaşaması, cəmiyyətdə kitabxanalara xas olan mühüm sosial funksiyaları yerinə yetirməsi, cəmiyyətin təraqqi və inkişafının əsas vasitələrindən birinə çevrilməsi üçün özünün bütövlükdə informasiyalaşdırılması zəruridir. İnformasiyalaşdırılmış cəmiyyətə keçid prosesində kitabxanalar öz nəzəri və təcrübə səviyyəsinin yüksəldilməsinin daim qayğısına qalmalı, müasir cəmiyyətin, kitabxana oxucularının ən böyük ehtiyac hiss etdiyi informasiya istehsalını genişləndirməlidir.

Daha sonra professor A.Xələfov qeyd edir ki, kitabxanaların qarşısında duran çətinlikləri müvəffəqiyyətlə dəf etmək məqsədi ilə kitabxanaların rəhbərliyi ən optimal variant seçib dünya birliyində tətbiq olunan avtomatlaşdırılmış kitabxana-informasiya sistemlərindən istifadə etməlidirlər. Bu sistemlər seçilərkən kitabxanaların tipləri, növləri, maliyyə imkanları, kadrlə potensialı və oxucu kontingenti nəzərə alınmalı, kitabxanalar qruplaşdırılmalıdır. Bu baxım-

dan tanınmış kitabxanaşünas alim kitabxanaların şerti olaraq 3 qrupa bölünməsinə təklif edir:

I qrupa Milli Kitabxana, qanunvericilik və müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının kitabxanaları, respublika əhəmiyyətli elmi-səhəvi kitabxanalar, ayrı-ayrı icra müəssisələrinin, nəzirliklərin, cəmiyyətlərin və təşkilatların kitabxanaları və s. daxildir. Sürətlə qurmaqda olduğumuz informasiya cəmiyyəti I qrup kitabxanaların kompüterləşdirilməsini ön plana çəkməyi və onun sürətlə aparılması zərurətini irəli sürür.

II qrupa böyük və zəngin kitab fonduna, informasiya ehtiyatlarına, geniş oxucu kontingentinə malik olan, idarə və müəssisələrin kitabxanaları və mərkəzləşmiş kitabxana sistemlərinin kitabxanaları, metodik mərkəz statusuna malik kitabxanalar və s. daxildir. II qrupa daxil olan kitabxanalar ilk mərhələdə kitabxana işinin kompleks halda kompüterləşdirə bilməsələr də, onun hissa-hissə həyata keçirilməsinə nail olmalıdırlar.

I və II qrup kitabxanaların bəzəkəyə qoşulması və öz oxucularının tələbatını internet vasitəsilə ödənilməsinə nail olunması zəruri hesab edilməlidir. Bu kitabxanalarda elektron informasiya vasitələrindən: elektron kataloqlardan, elektron kitab fondundan və ümumiyyətlə, kompüter texnologiyasından istifadə etmək üçün oxucuların öyrədilməsinə şərait yaradılmalı, kurslar və yaxud dərnəklər təşkil edilməlidir.

III qrupa kiçik kitab fondlarına malik olan kütləvi kitabxanalar daxildir. Əlbəttə, yaxın gələcəkdə bunların kompüterləşdirilməsi mümkün olmasa da, kitabxanalara fərdi kompüterlər verilməli, böyük kitabxanalara onların əlaqələri genişləndirilməlidir. Bu müddəalar Kitabxanaşünaslıq kafedrasının nəzəri müddəalarının təcrübə fəaliyyəti sahəsi ilə vəhdətin təmin edir ki, bununda da kafedranın elmi tədqiqat prosesində təcrübə kitabxanaşünaslığa önəm verilir.

Professor A.Xələfovun fikrincə kitabxana işinə yeni informasiya texnologiyalarının tətbiqi onların qarşısında çox geniş imkanlar açır, fondun, informasiya ehtiyatlarının mühafizə edilməsi və xidmət işində, oxucuların tələbatının ödənilməsinə yaranan problemləri asanlaşdırmağa, həll etməyə imkan verir.

Məlumdur ki, dünya elminin inkişafında ayrı-ayrı elmlərin inteqrasiyası prosesi qanunauyğun halda və elmlərin qarşılıqlı təraqqisinə təsir göstərir. Əvvəllər kitabxanaşünaslığın kitabşünaslıq, biblioqrafiyashünaslıq, tarix, pedaqogika və psixologiya elmləri ilə qarşılıqlı əlaqəsini tədqiq etmiş alim ilk dəfə olaraq bu elm sahəsinin fəlsəfə, sosiologiya, iqtisadiyyat, riyaziyyat və informasiya elmləri ilə sıx bağlılığı, habelə onların bir-birinə təsiri barədə zəruri araşdırmalar aparmış, bir sıra vacib qənaətlər çıxarmışdır. O, bu barədə eyni zamanda kitabxanaşünaslığın başqa elmlərlə qarşılıqlı əlaqəsinin və qarşılıqlı təsirinə sistemli xüsusiyyətlərini hərtərəfli aydınlaşdırmağa nail olmuşdur. Xüsusilə vurğulamaq lazımdır ki, Sovet kitabxanaşünaslığında lazımi səviyyə-

də işlənilməmiş bu mühüm problemi professor A.Xələfov "Kitabxanaşünaslıq və fəlsəfə", "Kitabxanaşünaslıq və sosiologiya", "Kitabxanaşünaslıq və tarix", "Kitabxanaşünaslıq və iqtisadiyyat", "Kitabxanaşünaslıq və riyaziyyat", "Kitabxanaşünaslıq və informatika", "Kitabxanaşünaslıq və pedaqogika", "Kitabxanaşünaslıq və psixologiya", "Kitabxanaşünaslıq və bibliografiyaşünaslıq", "Kitabxanaşünaslıq və kitabşünaslıq" adlı əhatəli bölmələrdə geniş şəkildə tədqiq etmiş və bir sıra yeni elmi nəticələr formalaşdırmışdır.

Alim nəzəriyyənin təcrübədən ayrı düşməsinə aradan qaldırmaq məqsədilə bu zəruri problemi artıq şəkildə işləyərək, kitabxanaşünaslığın nəzəri əsaslarını cəmiyyətdə kitabxanaçılıq fəaliyyəti ilə məntiqi şəkildə birləşdirməyə nail olmuşdur. Bu bölmədə sənəd, oxucu, kitabxanaçı və maddi-texniki baza kimi mühüm kitabxana ünsürlərinin quruluş (struktur) xüsusiyyətlərinin sistemli təhlili nəzəri müddəalar baxımından özünün dolğun əksini tapmışdır.

Qeyd edək ki, bu məsələlərin məntiqi şərhinə Azərbaycan kitabxanaşünaslığında yeni söz kimi maraq doğurur.

Bununla yanaşı, müəllif ilk dəfə olaraq müasir dövrdə kitabxanaçılıq nəzəriyyə və təcrübəsinin çox mühüm problemlərindən olan kitabxanaların sosial funksiyalarını şərh etmişdir. Professor A.Xələfov bu məsələyə həsr etdiyi xüsusi tədqiqatlarında uzun illər sovet kitabxanaşünaslığında üstünlük qazanmış ideoloji, mədəni-maarif və informasiya müəssisələri olan kitabxanaların sosial funksiyaları haqqında konsepsiyayı əhəmiyyətli dərəcədə işləyib təməmlənmiş və zənginləşdirmişdir.

O, çox düzgün olaraq "Kitabxana işi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsaslanmaqla kitabxanaların elm, informasiya, mədəniyyət, təhsil və təbiiyyə funksiyalarının mahiyyətini çox anlaşıqlı şəkildə aydınlaşdırmışdır. İctimai inkişafın qanunauyğunluqlarının nəzərə alınmaqla kitabxanaların sosial funksiyalarının bu xüsusiyyətlərini yaradıcı şəkildə işləyən professor A.Xələfov bu mühüm problemi işləməklə kitabxanaşünaslıq nəzəriyyəsinə mühüm töhfə vermişdir. Bu istiqamətdə kitabxanaşünaslıq kafedrasının yüksək nailiyyətlərə əylənməsi kitabxanaşünaslığın elmişünaslığının formalaşmasına səbəb olmuşdur. Kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin alimləri bu məktəbin rəhbəri Əməkdar elm xadimi, BDU-nun fəxri professoru A.Xələfovun elmi müddəalarından bəhrələnrək kafedranın elmi tədqiqat və tədris prosesindəki nailiyyətlərinə yardımçı olurlar.

Müasir dövrdə dünyada baş verən iqtisadi və sosial dəyişikliklər kitabxanaların fəaliyyətinə güclü təsir etməkdədir və onların qarşısına yeni vəzifələr qoymuşdur. Bu vəzifələr isə kitabxanaşünas alim və informasiya texnologiyaları üzrə mütəxəssislər qarşısında müasir kitabxanaların yeni fəaliyyət modelinin hazırlanması problemi ilə yanaşı olaraq müasir dövrdə kitabxanaların yeni tipologiyasının işlənib hazırlanmasını və onun elmi cəhətdən əsaslandı-

rılmasını qarşıya qoyur. Qeyd olunan problemin tədqiqi Azərbaycan kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin də əsas istiqamətlərindən birini təşkil edir.

Azərbaycan milli kitabxanaşünaslıq elminin banisi, ali kitabxanaçılıq-informasiya təhsilinin təşkilatçısı A.Xələfovun kitabxanaşünaslığın nəzəri və təcrübə məsələlərinin hüquqi təminatı sahəsində atdığı addımlar Azərbaycanda kitabxana informasiya fəaliyyətinin hüquqi bazasının formalaşmasına gətirib çıxardı. Belə ki, o, 1998-ci ildə "Kitabxana işi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun layihəsinin hazırlayan işçi qrupun sədri olmuşdur. Bu da kitabxana işi haqqında müəkkəmlə qanunun meydana gələn dövlət başçısı tərəfindən təsdiq olunmasına səbəb oldu. Kitabxana işinin avtomatlaşdırılması, elektron informasiya sistemlərinin ali məktəb kitabxanalarına tətbiqi Kitabxanaşünaslıq kafedrasında aparılan elmi-tədqiqat işlərinin innovativ formalara əylənməsinə stimül verirdi. Respublikada gedən tədris islahatları ilə əlaqədar kitabxanaşünaslıq kafedrasının illik iş planı, illik dərslər yükü, ayrı-ayrı semestrlər üzrə müəllimlərin təqvim planları, elmi-tədqiqat işlərinə dair hesabatlar, kafedralarda tədris edilən fənlərə dair proqramlar, həmin fənlər üzrə imtahan biletləri, kafedra iclasının protokolları və başqa sənədlər mövcud tələblər səviyyəsində hazırlanırdı.

Kitabxanaşünaslıq kafedrasının nəzdində "Kitabxana işinin təşkili və idarə olunması" adlı tədris laboratoriyası fəaliyyət göstərirdi. Laboratoriya Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müəllimlərinə və digər mütəxəssis kitabxanaçı kadrların müxtəlif növ materiallarını, dərslikləri, dərslər, dərslər, dərslər və digər tədris ədəbiyyatını, ixtisasa dair dövrü nəşrləri toplayıb tələbələrə və işçi heyətin tələbatını ödəmək funksiyasını yerinə yetirirdi. Tədris laboratoriyasının müdiri Z.Camalova və laborant S.Əliyeva tədris olunan fənlərin tədris vəsaitləri ilə təmin olunmasını təşkil edirdilər.

Əvvəldə qeyd etdiyimiz kimi, müstəqillik illərində kafedranın fəaliyyəti daim inkişaf etmiş, elmi-tədqiqat işlərinin, dissertasiyaların tədqiqində, fənlərin tədrisinin təkmilləşdirilməsində milli ideoloji istiqamət özünə yer almışdır. Kafedrada fənlərin tədrisi ilə bağlı respublikada gedən təhsil islahatları və onun xarakterik cəhətləri müəyyən edilmiş, demək olar ki, kafedranın fəaliyyəti tamamilə təhsil islahatlarının tələblərinə uyğun qurulur.

Kitabxanaşünaslıq kafedrası son 15 ildə kitabxana işinin müxtəlif problemlərinə dair namizədlik və doktorluq dissertasiyalarının müdafiələri ilə əlaqədar olmuşdur. Bu dissertasiyaların tədqiqində elmi rəhbər Əməkdar elm xadimi professor A.A.Xələfovun elmi potensialı və şəxsi nüfuzu əhəmiyyətli rol oynamışdır. Bunun bariz nümunəsi olaraq 2000-ci il dekabr ayının 6-da Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müəllimi E.Y.Əhmədov və M.Ə.Məmmədov AAK tərəfindən yaradılmış biridəlik ixtisaslaşdırılmış müdafiə şurasının iclasında müvəffəqiyyətlə namizədlik dissertasiyası müdafiə etmişlər. E.Y.Əhmə-

dov "Azərbaycanda uşaqlara kitabxana xidmətinin təşkili (1901-1995)", M.Ə.Məmmədov isə "Azərbaycan Respublikası kitabxanalarında KAA sistemi (1918-1990)" ilə bağlı tədqiqatları yekunlaşdırmış və müdafiə edərək pedaqoji elmlər namizədi elmi dərəcələr almışlar. Bundan bir il sonra kafedranın dissertantı Ə.Ş.Nəcəfov AMEA-nın A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutu nəzdində ixtisaslaşdırılmış müdafiə şurasının iclasında "Azərbaycan Respublikası Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində kitabxana işinin tarixi" (1923-1988) mövzusunda, daha sonra kafedranın dissertantı Ş.İ.İslamova, "Azərbaycan EA-nın kitabxana şöbəsinin yaranması və inkişafı" (1923-1990) mövzusunda, Kitabxanaşünaslıq kafedrasının baş müəllimi K.İ.Asan "Şəxsiyyətin formalaşmasına bədi ədəbiyyatın rolu" Kitabxanaşünaslıq kafedrasının digər müəllimi P.Kazimi "Səfərlər dövründə Azərbaycanada kitabxana işi" mövzusunda namizədlik dissertasiyaları müdafiə edərək elmlər namizədi alimlik dərəcəsi almışlar. Qeyd etmək lazımdır ki, müdafiə edən bütün aspirant və dissertantlara Əməkdar elm xadimi professor A.A.Xələfov rəhbərlik etmişdir.

Müstəqillik illərində Kitabxanaşünaslıq kafedrasında A.Xələfovun rəhbərliyi ilə aparılan tədqiqatlardan biri də uzun fasilədən sonra doktorluq dissertasiyasının müdafiəsi olmuşdur. Belə ki, kafedranın dosenti X.İ.İsmayilov 2004-cü ildə "Azərbaycan Respublikasında kitabxana işinin metodik təminat sistemi: 1918-2000-ci illər (Tarixi, müasir vəziyyəti və perspektivləri)" mövzusunda müvəffəqiyyətlə doktorluq dissertasiyası müdafiə edərək tarix elmləri doktoru elmi adı almışdır.

2010-2017-ci illərdə Kitabxanaşünaslıq kafedrasının dosent əvəzi N.İsmayılova, Milli Kitabxananın direktoru professor K.Tahirov, Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müəllimi E.Məmmədov, Milli kitabxananın şöbə müdiri A.Abdullayeva və başqaları Əməkdar elm xadimi BDU-nun fəxri professoru A.Xələfovun rəhbərliyi altında müvəffəqiyyətlə dissertasiya işlərini müdafiə etmişlər.

Müstəqillik illərində Kitabxanaşünaslıq kafedrasının elmi istiqamətinin formalaşmasına yerinə yetirilmiş dissertasiya işlərinin müdafiəsinin təşkili əhəmiyyətli təsir etmişdir. Əməkdar elm xadimi professor A.Xələfovun dəfələrlə 3356.01 Kitabxanaşünaslıq, bibliografiyaşünaslıq və kitabşünaslıq indeks üzrə birdəfəlik müdafiə şuralarının dəfələrlə sədri olması kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin alimlər ordusunun zənginləşməsinə səbəb olmuşdur. Kitabxanaşünaslıq kafedrasının alimlərinin müdafiə şurasının tərkibinə daxil edilməsi kafedranın elmi parametrlərinin yüksəlməsinə səbəb olmuşdur.

Son illərdə A.Xələfovun elmi məktəbinin formalaşmasında gənc müəssisələr də kafedraya cəlb olunması əhəmiyyətli rol oynamışdır. Kafedranın gənc müəllimləri A.Əliyeva, C.Şirinov, H.Zeynalova, S.Məmmədova, doktorant və dissertantlar H.Əlizadə, S.Əliyeva, A.Əlizadə, E.Zərbəliyeva, R.Saleh-

li, S.Vəliyeva və b. elmi tədqiqat işi aparırlar. Elmlər doktoru proqramı üzrə dosent E.Əhmədov, dos A.Qurbanov, dos. K.Asan, dos. M.Məmmədov, dos. P.Kazimi, dos. S.Sadıqova A.Xələfovun məsləhəti ilə doktorluq dissertasiyaları üzərində uğurla işlərini davam etdirirlər. Bu da A.Xələfovun kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin uğurla davam etdiyini bir daha sübut edir.

Yüksək elmi pedaqoji fəaliyyəti, kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin, həmçinin ali kitabxanaçılıq-informasiya təhsilinin formalaşdırılmasında xidmətlərinə görə Əməkdar elm xadimi professor A.Xələfov 2015-ci ildə BDU-nun Fəxri professoru seçildi. Hazırda o, BDU-nun Veteranlar Şurasının, Ağsaqqallar Şurasının sədri, Azərbaycan Kitabxanaçılar Cəmiyyətinin prezidenti kimi işgüzarlıqla fəaliyyət göstərir ki, bu da hazırda Kitabxanaşünaslıq kafedrasının ən uğurlu nəəliyyatlarından hesab olunur.

Biz ictimaiyyəti bu qeyd etməliyə ki, Azərbaycan milli kitabxanaşünaslıq elminin banisi, ali kitabxanaçılıq-informasiya təhsilinin təşkilatçısı, Əməkdar elm xadimi, BDU-nun Fəxri professoru A.A.Xələfov başda olmaqla Kitabxanaşünaslıq kafedrasının professor-müəllim heyəti Bakı Dövlət Univ-ersitetinin böyük kollektivinin tərkib hissəsi kimi dövlətimizin və universitetin rəhbərliyinin böyük qayğısı və köməyi ilə təhsil islahatlarının aparılmasında, bu islahatlardan irəli gələn vəzifələrin həllində yaxından iştirak edə bilmişlik. Universitetin 100 illiyi qarşısında kafedranın işgüzar kollektivi öz fəaliyyətini əzmlə davam etdirəcəklər.

СОЗДАНИЕ И РАЗВИТИЕ КАФЕДРЫ БИБЛИОТЕКОВЕДЕНИЯ (1947-2019)

АХМЕДОВ Э.Ю.

*Заведующий кафедры библиотековедения,
доктор философии по педагогическим наукам, доцент*

РЕЗЮМЕ

Статья изучает деятельность кафедры Библиотековедения БГУ в период 1947-2019 год и роль в формировании кафедры заслуженного деятеля науки, почетного профессора БГУ А.А.Халафова. Систематизирована прочая подготовочных специалистов, научный деятельность кафедры, и подготовка научных кадров, научно-исследовательская работа кафедры и учебно-педагогическая работа проведенной в библиотечно-информационном факультете Бакинского Государственного Университета.

Ключевые слова: кафедра, библиотековедение, наука, преподавание, докторантура, бакалавры.

CREATION AND DEVELOPMENT OF THE DEPARTMENT OF LIBRARY SCIENCE (1947-2019)

AKHMEDOV E.Y.

Head of the Department of Librarianship, PhD in Pedagogy, Assistant Professor

SUMMARY

The article investigated the activity of the Library Department in 1947-2019. The invaluable role of Honored Scientist, Honorary Professor of BSU A.Khalafov in the formation of the department was analyzed in the activity of the department. From the moment of its foundation till present time the organization of teaching, scientific-research and personnel training in the activity of the chair is given in chronological order.

Key Words: department, library science, science, teaching, doctorate, bachelors.

BİBLİOQAFIYAŞÜNASLIQ KAFEDRASİ:
YARANMASI VƏ FƏALİYYƏTİ

İSMAYILOV N.İ.

*BDU, Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının müdiri,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
kafedra_bibliograf@mail.ru*

Məqalədə BDU-nun Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının yarandığı tarixi şərait, kafedranın tədris, elmi-tədqiqat və beynəlxalq əməkdaşlıq sahəsində fəaliyyəti, onun formalaşmasında xidmətləri olan görkəmli alimlər haqqında ümumiləşdirilmiş təsvir verilməsinə say göstərilmişdir.

Açar sözlər: BDU-nun Bibliografiyaşünaslıq kafedrası, təşkili, formalaşması, müasir fəaliyyəti.

Azərbaycanda kitabxanaçılıq və informasiya ixtisasının yaranması və inkişafı onun qurucusu olan Əməkdar elm xadimi, professor Abuzar Xələfovun yaradıcılığında qırmızı xətlə keçir. Onun yaradıcılığında kitabxanaçılıq təhsili elmi və pedaqoji fenomen kimi kompleks təhlil olunmuş, fakültənin Bakı Dövlət Universitetində yaradılması və akademik mühitə inteqrasiyasının strategiyasının hazırlanması və həyata keçirilməsinə bilavasitə rəhbərlik etmişdir. [1, 2, 10] Məlumdur ki, kitabxanaçılıq və informasiya ixtisasının arxitekturasında bibliografiya fənləri ailəsinin müstəsna yeri vardır. Tədqiqatlar göstərir ki, bibliografik fəaliyyət müstəqil peşə sahəsinə çevrilənə kimi böyük bir tarixi inkişaf yolu keçmişdir. Onun tarixinin qədim Şumer kitabxana mədəniyyəti ilə əlaqəli olması artıq elm tərəfindən müəyyən edilmişdir. E.ə. III minillikdə Şumer kitabxanasının kataloqlarının yaradılması bütövlükdə informasiya mədəniyyəti, o cümlədən onun tərkib hissəsi olan bibliografik informasiyanın bütövlüyünün qoyulmasının ilk tarixi faktı kimi görkəmli alimlər tərəfindən qəbul olunmuşdur. Bibliografik informasiyanın kitabxanalarda yaradılması prosesi sonralar da davam etmişdir. Assuriya çarı Aşşurbanipalın e.ə. VI əsrdə fəaliyyət göstərən kitabxanasının sistemli kataloqunun yaradılması bibliografik informasiyanın inkişafında yeni mərhələnin başlanğıcı oldu. Ellinizm dövründə Misirin ən böyük kitabxanası olan İskəndəriyyə Kitabxanasının kitabxanaçısı Kallimaxın tərtib etdiyi cədvəl bibliografik informasiyanın hüddullarının genişləndirilməsi baxımından keyfiyyətə yeni mərhələnin əsasını qoymuş oldu. Bu əsərin müəllifi onu kitabxananın fondu ilə məhdudlaşdırmamış, yunan ədəbiyyatını nümunələrin saxlanması yerindən asılı olmayaraq bibliografik göstəriciyə daxil etmişdir.

Bibliografik fəaliyyətin inkişafında yeni mərhələ qərbdə biobibliografik lüğət, şərqdə təzkirə janrının yaranması olmuşdur. Azərbaycanda bəyaz, cüng,

təzkirələr bibliografik informasiyanın əsas daşıyıcılarından biri kimi orta əsrlərdən başlayaraq bu günə kimi inkişaf etməkdədir. Bu baxımdan Sam Mirza, Səfəvi Əhdi Bağdadi, Sadiq bəy Sadiqi, Lütəli bəy Azər, Seyid Əzim Şirvani, Məhəmmədəli Tərbiiyyət və onlarla görkəmli söz adamlarının yaratdığı təzkirələr bu gün də öz elmi əhəmiyyətini saxlamaqdadır. Orta əsrlərdən başlayaraq sənəd kommunikasiya sisteminin mürəkkəbləşməsi, bibliografik informasiyanın yeni istiqmətlərinin yaranması və bibliografik fəaliyyətin elmi metodlarının təşkilatı və tədrisən inkişafı ilə nəticələnmişdir. Axtarış, kommunikasiya və qiymətləndirmə funksiyalı bibliografik vasitələr sisteminin yaranması və formalaşması XIX əsrdən etibarən ümumdünya prosesinə çevrilmişdir. Böhs edilən dövrdə və XX əsrin 50-ci illərinə kimi Azərbaycanda bibliografiya mədəniyyətinin daşıyıcıları görkəmli ziyalılar - Abbasqulu ağa Bakıxanov, Mirzə Kazım bəy, Firudin bəy Köçərli, Mirzəbəla Məhəmmədzadə, Aleksandr Baqri, Məmmədəmin Əfəndiyev və başqaları mühüm rol oynamışlar. [5] Baş verən bu proseslərin nəticəsində bibliografik fəaliyyətin mahiyyətinin dərk edilməsi, onun elmi metodların yaranması zərurəti müxtəlif elm və fəaliyyət sahəsinin adamlarının epizodik məşğul olduğu sahədən professional fəaliyyətə keçidin baş verməsinə şərait yaratmışdır. Beləliklə, əməli bibliografik fəaliyyətin nəzəriyyəsi, metodikası, tarixi və təşkilati problemlərinin öyrənilməsinə ciddi ehtiyac bibliografiyaşünaslıq elminin və ali təhsilli bibliograf kadrların hazırlanması sisteminin yaranmasına gətirib çıxarmışdır. XX əsrin əvvəllərindən başlayaraq dünyada kitabxanaçılıq və bibliografiya mərkəzləri, kursları, orta ixtisas məktəbləri və nəhayət, ali təhsil üzrə müvafiq ixtisaslar yaranmağa başladı. Lakin həyata keçirilən bu səviyyəli tədbirlər informasiyanın təminatını təşkil edən informasiya təhlili fəaliyyətinin metodologiyası və metodikası ilə yanaşı yüksək ixtisaslı kadr hazırlığı sisteminin yaranmasını həyati zərurətə çevirdi.

Beləliklə, Azərbaycanda 1947-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq şöbəsinin yaranması ilə professional bibliograf kadrların hazırlanmasının əsası qoyuldu. Şöbənin təşkilində xalqımızın görkəmli ziyalı Səlimov Rəhimovun müstəsna xidmətləri olduğunu ömürlük elmi xadimi professor A.A.Xələfov çox yüksək qiymətləndirmişdir. Şöbədə tədrisin və sahə üzrə elmi-tədqiqat işinin təşkilatı məqsədilə kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrası yaradıldı. Kafedranın təşkil edilməsi sonrakı illərdə onun respublikada kitabxanaşünaslıq və bibliografiya üzrə elmi mərkəzə çevrilməsinə zəmin yaratdı. Kafedranın ilk müdiri milli bibliografiyanın inkişafında xüsusi yeri olan Əliyev Əhməd Qəhrəmanov təyin edildi. Kitabxanaçılıq şöbəsinin ilk məzunlarının kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasına işə qəbul edilməsi onun 1962-ci ildə müstəqil fakültəyə çevrilməsinə əsas rol oynadı. Fakültənin ilk dekani də məhz şöbənin ilk məzunlarından olan, ömrünü bu sahənin inkişafına həsr

edən Abuzər Xələfov seçildi. Kitabxanaçılıq fakültəsinin Bakı Dövlət Universitetində yaranması kitabxanaşünaslıq və bibliografiya elminin və kitabxanaşünaslıq məktəbinin formalaşması tarixi hadisə olaraq onun gələcək taleyini demək olar ki, qəti şəkildə həll etdi. Fakültədə ixtisas fənlərinin tədris planında xüsusi çəkisinin artması və sahə üzrə elmi-tədqiqat işlərinin aparılması zərurəti dekan A.Xələfovun təşəbbüsü və gərgin əməyi və yenidən formalaşmağa başlayan kollektivin dəstəyi nəticəsində 1968-ci ildə bibliografiya kafedrasının yaranması ilə nəticələndi. [2] Kafedranın ilk əməkdaşları Zöhrə Əliyev, Əşrəf Xələfov, Bayram Allahverdiyev, Hacı Həsənov və Fərman Bayramov olmuşdur. Kafedranın ilk müdiri milli bibliografiyanın təzkiyə janrının tarixi əsərlərinin ilk tədqiqatçılarından biri olan, o zamanlar Dövlət Kitabxanasında elmi işlər üzrə direktor müavini işləyən tanınmış ziyalı Əşrəf Teymur oğlu Xələfov təyin edildi.

1956-ci ildə kitabxanaşünaslıq və bibliografiya ixtisası üzrə ilk dəfə əyani aspirantura qəbul olunan Zöhrə Əliyevin rəhbəri də Əliyev Qəhrəmanov olmuş, onun vəfatından sonra (1959) Sankt-Peterburq Mədəniyyət və İncəsənət İnstitutunun alimi M.D.Eyxonqoltson elmi məsləhətçiliyi ilə 1963-cü ildə "Azərbaycanda bibliografiya işinin inkişafı (1920-1958-ci illər)" adlı namizədlik dissertasiyasını uğurla müdafiə etmək ilə dəfə olaraq Azərbaycan bibliografiyasının meydana gəlməsi və inkişafı tarixini elmi əsaslarla tədqiq edən müəttəssislərdən birincisi olmuşdur.

O, bir müddət M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasında və Mədəniyyət Nazirliyində çalışmış, 1960-cı ildən Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasında müəllim, 1970-1980-ci illərdə Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin dekani, 1984-cü ildən 2007-ci ilə qədər Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının müdiri vəzifələrini təşkilatçılıq bacarığı və idarəçilik səsizliyi ilə, yüksək peşəkarlıq və məsuliyyətlə icra etmişdir.

Z.H.Əliyev 55 illik elmi-pedaqoji fəaliyyəti ərzində Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində bibliografiyaşünaslıq fənləri üzrə tədris prosesinin yüksək səviyyədə təşkilatı və həyata keçirilməsinə rəhbərlik etmiş, bir sıra dünya ölkələrində qabaqcıl təcrübəni öyrənmiş, bibliografiyaşünaslıq elmi məktəbini əsas elementlərini yaratmağa nail olmuş görkəmli ziyalıdır.

Yüksək ixtisaslı bibliografiyaşünas kadrların yetişməsi istiqamətində əsaslı işlər görməklə yanaşı, bu sahədə elmi tədqiqat işinə də böyük əhəmiyyət vermişdir. Onun geniş elmi tədqiqatları Azərbaycan bibliografiyanın tarixini formalaşması qanunauyğunluqları, bibliografiyanın nəzəri əsaslarının öyrənilməsi, bibliografik fəaliyyətin meydana gəlməsi və inkişafı, onun çoxcəhətli quruluşu, kitabxanalarda bibliografiyaşünaslıq və bibliografik xidmət prosesinin təşkilatı metodikası kimi aktual məsələlərə həsr edilmiş, dərslik və dərs vəsaiti, elmi məqalələrdə öz əksini tapmışdır.

Böyük zəhmət nəticəsində müxtəlif illərdə "Azərbaycanda bibliografiya işinin vəziyyəti və inkişafı tarixindən (1945-1956)", "Kitabxanada məlumat-bibliografiya aparatının təşkili", "Təvsiyə bibliografik vəsaitlərin tərtibi metodikası", "Azərbaycan bibliografiyasının tarixi", "Ümumi bibliografiyaşünaslıq" adlı mühüm əsərlər ərsəyə gətirmişdir. Bu əsərlər bibliografiyaşünaslıq üzrə yaranmış istənilən məsələnin həlli üçün bugün də mütəxəssislərin dəfələrlə müərcati etdiyi, sahə üzrə elmi tədqiqatlarda geniş istifadə edilən dəyərli elmi məxazlardır.

Professor Z.Əliyevin elmi rəhbərliyi ilə bir neçə bibliograf alimlər yetişmiş, müvəffəqiyyətlə namizədlik dissertasiyaları müdafiə etmiş, bir çox tədqiqatçıların opponenti olmuşdur. Eyni zamanda respublikamızda müxtəlif elm, mədəniyyət, təhsil müəssisələrində, digər idarə və təşkilatlarda, regional informasiya mərkəzlərində çalışan yüksək istisaslı, səriştəli, peşəkar kitabxana-informasiya mütəxəssisləri, bibliografların hər biri bu gözəl insanın, dəyərli alimin yetirmələridir.

Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının təşkilində Xələfov Əsrəf Teymur oğlunın xidmətlərini xüsusi qeyd etmək lazımdır. O, 1959-cu ildən Bakı Dövlət Universitetində müəllim kimi çalışmış, 1968-ci ildən etibarən bibliografiya kafedrasına 10 il ərzində rəhbərlik etmişdir. 1966-cı ildə "V-VIII sinif şagirdlərinin sinifdən-kənar mütaliəsinə rəhbərlik (Respublika uşaq və məktəb kitabxanalarının materialı əsasında)" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək, peşəqabili elmlər namizədi alimlik dərəcəsi almışdır. Müxtəlif illərdə çap etdirdiyi "Kütləvi kitabxanalarda gənclərin mütaliəsinə rəhbərlik" (1957), "Mütaliə mədəniyyəti haqqında" (1965) kitablarını, "Bədii ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslığın bibliografiyası" (1986) adlı dərs vəsaitinin, respublikanın mətbuat orqanlarında dərc olunmuş "Azərbaycan ədəbi bibliografiyası 70 ildə", "Bədii ədəbiyyatın mövzu bibliografiyası", "Ədəbi bibliografiyanın effektivliyi", "Ədəbi bibliografik mənbələr mütəxəssislərə bibliografik xidmətin əsas vasitəsidir", "XX əsr təzkiçiləri haqqında" və s. bu kimi onlarla elmi məqalələrin müəllifidir. SSRİ Mədəniyyət Nazirliyinin, Təhsil Nazirliyinin və Həmkarlar İttifaqı orqanlarının fəxri fərmanları ilə təltif edilmişdir. Ə.Xələfov 2008-ci ildə vəfat etmişdir.

Bibliografiya kafedrasının inkişafında xidmətləri olan alimlərdən biri də Bayramov Fərman Aslan oğludur. O 1960-cı ildə ADU-nun Kitabxanaçılıq fakültəsini bitirmiş, 1960-1969-cu illərdə M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Kitabxanasında baş metodist və şöbə müdiri vəzifələrində çalışmışdır. 1970-ci ildən ADU-nun Kitabxanaçılıq fakültəsində çalışmışdır. "Cəlil Məmmədquluzadənin ədəbi irsinin nəgri tarixi və yazıçı haqqında bibliografiya" adlı namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək elmi dərəcə almışdır. "Azərbaycan iqtisadiyyatının bibliografiyası", "Milli bibliografiyamızdan

bir", "XX əsr Azərbaycan alimləri və bibliografiya", "H.Z.Şirvani yaradıcılığında mütaliə və bibliografiya məsələləri" adlı məqalələrin, "Cəlil Məmmədquluzadə: 1866-1966", "Nəriman Nərimanov: 1870-1970" bibliografik vəsaitlərinin, bir sıra xronikanın müəllifi olmuşdur. "Əmək veteranı" medalı ilə təltif edilmişdir.

Qısa müddət ərzində kafedra təşkil edildi və onun fəaliyyəti nəticəsində tədris olunan fənlərin və aparılan elmi araşdırmaların keyfiyyətinin artması müşahidə olunmağa başladı. Ötən əsrin 70-80-ci illərini Bibliografiya kafedrasının tarixində mübaligəsiz olaraq inkişaf dövrü kimi qiymətləndirmək olar. Bu dövrdə kafedraya yeni işçilərin qəbul edilməsi, aspiranturaya perspektivli gənclərin seçilib götürülməsi milli bibliografiyanın tarixi önəmlərinin tədqiqat obyektinə kimi formalaşması ilə nəticələndi. Böhs edilən dövrdə kafedranın tədris və elmi mərkəz kimi formalaşmasında professional bibliografların ikinci nəsəlinin nümayəndələri olan Bayram Allahverdiyev, Fərman Bayramov, Aydın Xəlilov, Rəifə Vəzirova və Qəmzə Hacıyeva, üçüncü nəslə mənsub olan Rəsim Süleymanov, Cənnaz Rüstəmov, Nadir İsmayilov, Sima İsmayilova, Əliyusif Məmmədov, Xuraman Ağayeva və Solmaz Sadiqovanın xidmətlərini xüsusi qeyd etmək lazımdır.

Bibliografiyaşünaslıq kafedrasında "Kitabxanalarda bibliografiya işinin təşkili və metodikası" fənninin tədrisi sahəsində əldə edilən nailiyyətlərdən böhs edərək Vəzirova Rəifə Əsəd qızının fəaliyyətini qeyd etmək lazımdır. O, Bakı Dövlət Universitetinin kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində 1974-ci ildən 2010-cu ilədək laborant, assistent, baş müəllim vəzifələrində çalışmışdır. 10-dan çox məqalənin, 1 kitabın müəllifidir.

Kafedrada "Xarici bibliografiya", "Ölkəşünaslıq bibliografiyası" fənninin müasir tələblər səviyyəsində tədrisinin təşkilində Hacıyeva Qəmzə Söhbət qızının fəaliyyəti səmərəli olmuşdur. O, 1966-1970-ci illərdə BDU-nun Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində təhsil almışdır. Abşeron rayon Partiya Komitəsi Siyasi Maarif Kabinəsində kitabxanaçı (1970-1971), BDU-nun Bibliografiyaşünaslıq kafedrasında laborant, baş laborant və müəllim (1971-1979) işləmişdir. 1979-cu ildən baş müəllimdir. 2 kitabın, 20-dən çox məqalənin müəllifidir. Kitabxanada ölkəşünaslıq (diyarşünaslıq) üzrə bibliografik fəaliyyət (nəzəri-tarixi, təşkilati-metodiki məsələlər), xarici bibliografiya kitablarını, Türkiyədə milli bibliografiya, müasir dövrdə ölkəşünaslıq bibliografiyasının təşkili və s. məqalələrin müəllifidir.

80-ci illərin sonlarında fakültənin yetirməsi, Bibliografiya kafedrasının əyani aspiranturasına daxil olan İsmayilov Nadir İslam oğlu 1987-ci ildə Moskva Dövlət Mədəniyyət İnstitutunun ixtisaslaşdırılmış müdafiə şurasında professor Z.Əliyevin rəhbərliyi ilə "Təbəbət üzrə regional kitabxana-bibliografiya ehtiyatlarının inkişafı, müasir vəziyyəti və təkmilləşdirilməsi yolları

(Azərbaycan materialları əsasında) mövzusunda dissertasiya işini müdafiə edərək pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. Onun I-ci rəsmi opponenti professor A.Xələfov olmuşdur. Nadir İsmayilov 1992-ci ildən dosentdir. Müxtəlif fasilələrlə Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində dekan müavini işləmişdir (1994–2003). 2007-ci ildən Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının müdür əvəzi olmuş, 2012-ci ildə kafedra müdürü vəzifəsinə təyin olunmuşdur. Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin "Qabaqcıl təhsil işçisi" Fəxri formanı ilə təltif olunmuşdur. "Kitabxanalarda bibliografiya işi təşkili və metodikası" (2018, həmmüəllif), "Azərbaycanın bibliografik vəsaitlər sistemi", "Xarici bibliografiya", "Sənədəşünaslıq", "Bibliografiyaşünaslığın tədrisi metodikası" və s. fənləri tədris edir. 2 monoqrafiya, 10 kitab, 150-ə yaxın məqalənin müəllifidir. 2013-cü ildə onun Almaniyada rus dilində "Azərbaycanın kitabxana-bibliografiya və informasiya resursları: inkişaf mərhələləri və təkmilləşdirilməsi yolları" monoqrafiyası nəşr edilmişdir. Bir sıra respublika və beynəlxalq konfranslarda iştirak etmişdir. 4 nəfər doktorant və dissertantın elmi məsləhətçisi olmuşdur. 2014-cü ildə BMT yanında Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyasının haqqı üzvü seçilmişdir. Onun əsərlərinə misal olaraq "Azərbaycan bibliografiyasının bibliografiyası", "Bibliografik tərtibatın metodikası" (R.Vəzirova ilə birlikdə); "Elmi-təbii ədəbiyyatın bibliografiyası", "Kitabxanada ölkəşünaslıq (diyarşünaslıq) üzrə bibliografik fəaliyyət" (nəzəri-tarixi, təşkilati-metodik məsələləri) (Q.Hacıyeva ilə birlikdə); "Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi-60: Bibliografik məlumat kitabı" (S.Sadiqova ilə birlikdə); "Xəzər dənizi və neft (1954–2002): Bibliografik göstərici", "Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi-nəzəri, metodiki və təcrübi jurnal: bibliografik göstərici (1997–2008-ci illər)", "Heydər Əliyev və Azərbaycan elmi: Bibliografik göstərici", "M.F.Axundov: bibliografik göstərici", "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti" adlı kitabların, "Azərbaycan Respublikası regionlarının kitabxana-informasiya resurslarının bəzi məsələləri" (Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonunun nümunəsində) (İ.Bayramova ilə birlikdə); "Görkəmli Azərbaycan aliminin həyat salnaması" (A.Xələfovla birlikdə); "Görkəmli elm və təhsil təşkilatçısı" (Prof.A.A.Xələfovun 80 illik yubileyi münasibətilə), "Soraq-bibliografiya xidmətinin mahiyyəti və mənbəşünaslığı", "Azərbaycan kitabxana işinin inkişafında yeni mərhələ" (ADA Universitetinin kitabxanasının keçirdiyi beynəlxalq konfransın icmalı), "Библиотечно-библиографическое и информационные ресурсы Азербайджана: этапы развития, состояние и пути совершенствования" və s.

Bibliografiyaşünaslıq kafedrasında sahəvi bibliografiyanın tarixi məsələlərinin tədqiqində Ağayeva Xuraman Telman qızının fəaliyyəti diqqət cəlb edir. O, 1978-1983-cü illərdə Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin əyani şöbəsində təhsil almış və fakültəni fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir.

Ağayeva Xuraman Telman qızı 1985-1987-ci illərdə Bakı şəhər Xətai rayon MKS-in M.Ə.Sabir adına kitabxana-klubunda kitabxanaçı işləmişdir. 1987-ci ilin noyabr ayından Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində əvvəlcə laborant, 1992-ci ildən Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının "Bibliografik informasiya-axtarış sistemləri" tədris laboratoriyasının müdürü vəzifələrində çalışmışdır. 2002-2007-ci illərdə Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının dissertantı olmuşdur.

O, professor Z.Əliyevin elmi rəhbərliyi ilə 2009-cu ilin may ayında "Azərbaycanda pedaqoji elmlərin bibliografik informasiya təminatı: tarixi, müasir vəziyyəti və təkmilləşdirilməsi yolları" adlı dissertasiya işini müvəffəqiyyətlə müdafiə edərək 2010-cu ildə pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru elmi adını almışdır. [3]

Dissertasiya işində müəllif Azərbaycanda pedaqoji bibliografiyanın yaranmasını tarixi ardıcılıqla araşdırır, sahə üzrə bibliografik informasiyanın yaranması, inkişafı və formalaşması mərhələlərini, pedaqogika üzrə bibliografik informasiya təminatı sistemini, mövcud olan ümumi xarakterli cari və retrospektiv elmi-köməkçi, tövsiyə, şəxsi bibliografik resursu üzə çıxardır, müəssisələrin informasiya təminatında onların həm ənənəvi, həm də elektron formalarının rolunu və səmərəliliyini müəyyən edir.

Müəllif pedaqoji elmlərin bibliografik informasiya təminatının müasir vəziyyətini elmi dövrüyyəyə daxil edir, çatışmazlıqları aşkar çıxardır, alınan elmi nəticələrin təbii obyektini göstərir. Onun tədqiqatları "Pedaqogika üzrə ədəbiyyatın bibliografiyası" (2018) adlı dərs vəsaitində öz əksini tapır.

Xuraman Ağayeva 2011-ci ildən Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının əvvəlcə müəllimi, sonra baş müəllimi, 2016-cı ildən dosent əvəzi, 2019-cu ildən dosenti vəzifələrində çalışır. Fakültənin bakalavr pilləsində "Kitabxanalarda bibliografik işin təşkili və metodikası", "Sənədəşünaslıq", "Xarici bibliografiya", magistratura pilləsində isə "Beynəlxalq bibliografik əməkdaşlıq", "Bibliografik vəsaitlərin tərtibi metodikası", "Soraq-bibliografiya xidmətinin idarə olunması" fənlərini tədris edir.

"Pedaqogika üzrə ədəbiyyatın bibliografiyası: Dərs vəsaiti" (2018), "Kitabxanalarda bibliografik işin təşkili və metodikası: Dərs vəsaiti" (2018), "Kitabxanalarda bibliografik işin təşkili və metodikası: Metodiki vəsait" (2018), 6 proqram və 80-ə qədər peşpublikamızda və xarici ölkələrdə nəşr olunmuş elmi məqalə və təsisin müəllifi olan Xuraman Ağayeva bir çox respublika və beynəlxalq seminar, simpozium və konfranslarda iştirak etmişdir.

Xuraman Ağayeva fakültənin və universitetin icimai həyatında yaxından iştirak edir. 2012-ci ildən Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin Elmi Şurasının Elmi katibi kimi səmərəli fəaliyyət göstərir. O, dəfələrlə BDU-nun rektorluğunun fəxri fərmanına layiq görülmüşdür.

Hazırda Xuraman Ağayeva "M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasında informasiya menecementinin xüsusiyyətləri" adlı elmi-tədqiqat işi üzərində çalışır.

Kafedranın məhsuldar əməkdaşlarından olan **Sadiqova Solmaz Azay qızı** praktiki bibliograf və bibliografiyaşünas olmaqla tarix üzrə fəlsəfə doktoru (2011), dosentir. 1980-1985-ci illərdə BDU-nun Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində təhsil almışdır. 1994-cü ildən BDU-nun Bibliografiyaşünaslıq kafedrasında baş laborant işləmiş, doktorant (qiyabi) olmuş (1995-1999), sonra müəllim (2004-2008) işləmiş, 2008-ci ildən baş müəllim, 2015-ci ildən dosent əvəzi, 2017-ci ildən ona Bibliografiyaşünaslıq kafedrası üzrə dosent elmi adı verilmişdir.

2006-2009-cu illərdə Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində təlim-tərbiyə üzrə dekan müavini işləmişdir. O, 2011-ci ildə professor Z.Əliyev elmi rəhbərliyi ilə "Azərbaycan mətbuatının (kitab və dövrü nəşrlər) bibliografik repertuarı: tarixi, müasir vəziyyəti və perspektivləri (1959-2000-ci illər)" mövzusunda dissertasiya işini müdafiə etmişdir. [11] Ona Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının FD № 07685 sayılı 3 oktyabr 2012-ci il tarixli (protokol № 28-k) qərarı ilə tarix üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi diplomu verilmişdir.

23.01.2017-ci il tarixdən Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi, Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının 335601-"Kitabxanaşünaslıq, bibliografiyaşünaslıq və kitabşünaslıq ixtisası üzrə" dövlət büdcəsi hesabına elmlər doktoru proqramı ilə doktoranturaya qəbul olunmuşdur. "Informasiya cəmiyyəti şəraitində Azərbaycan kitabxanalarında bibliografik fəaliyyətin innovativ formaları və elmi metodları (Azərbaycan Respublikası elmi və səhvi kitabxanalarından materialları əsasında)" mövzusunda doktorluq dissertasiyası üzərində uğurla çalışır.

Magistratura pilləsində "Milli ideologiyaya dair ədəbiyyatın bibliografiyası" və "Humanitar ədəbiyyatın bibliografiyası", bakalavriatura pilləsində "Bibliografiyaşünaslıq", "Sosial-siyasi informasiya resursları" (Azərbaycan və ingilis bölməsində), "Xarici bibliografiya", Azərbaycan bibliografiyasının tarixi", "Kitabxanalarda bibliografiya işinin təşkili və metodikası" və s. fənləri tədris edir.

Dosent Solmaz Sadiqovanın 2018-ci ildə çapdan çıxmış monoqrafiyası "Azərbaycan milli bibliografiyası global informasiya məkanında" adlanır. Qlobal informasiya məkanında Azərbaycan milli bibliografiyasının yeri, rolu və əhəmiyyətindən bəhs edən monoqrafiya Bakı Dövlət Universitetinin yaradılmasının 100 illik yubileyinə həsr olunmuşdur.

S.Sadiqovanın 2018-ci ildə elmi məqaləsinin biri (İnitial resources on socio-political information) xaricdə "European Journal of Humanities and Social Sciences" jurnalında Viennada (ingilis dilində) çap olunmuşdur.

Bakı Dövlət Universitetinin 90 illiyi münasibətilə «Səmərelə elmi-pedaqoji fəaliyyətinə görə» Azərbaycan Respublikası Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin «Fəxri Fərman» ilə təltif olunmuşdur. Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir.

S.A.Sadiqova 150-dən çox əsərin 1 qrant qalibi, 27 kitab, 9 fənn proqramı, 22 təzisin və 90 məqalənin (o cümlədən 6 məqalə xaricdə çap olunub), 2 dərəcənin müəllifidir, 6 məqalə, 1 proqram və 1 dərəcəsi ingilis dilində çap olunmuşdur. Yeri gəlmişkən, böyük ehtiramla qeyd etmək lazımdır ki, professor A. Xələfovun elmi metodikası əsasında hazırlanan Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevə həsr edilmiş Dünyanın görkəmli siyasi xadimləri seriyası ilə 3 dildə çap olunmuş bibliografik məlumat kitabının (2003) tərtib edilməsində Solmaz Sadiqovanın da iştirak etdiyini qeyd etmək lazımdır. Bu seriyanın ideya müəllifi professor A. Xələfovdu. Bu seriya ilə bibliografik məlumat kitablarının nəşri son illər ölkəmizdə artıq ənənə halını almışdır.

Azərbaycanda bədii ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslıq üzrə mütəxəssislərin informasiya təminatında bibliografik resursun inkişaf tarixini tədqiq edənlərdən biri də **İsmaylova Sina Paşa qızıdır**. Pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Sina Paşa qızı İsmaylova 1978-ci ildə Kitabxanaçılıq fakültəsini bitirmişdir. Kitabxananın "Ədəbiyyatın elmi sistemləşdirilməsi" şöbəsində böyük kitabxanaçı vəzifəsində çalışmışdır (1978-1981). S.İsmaylova 1981-ci ildən Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin Bibliografiyaşünaslıq kafedrasında çalışır. O, 1988-1992-ci illərdə Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının dissertantı olmuşdur. S.P.İsmaylova 1992-ci ildə həmin kafedraya müəllim, 2006-cı ildə isə baş müəllim vəzifəsinə seçilmişdir. O, 2012-ci ildə professor Z.Əliyev elmi rəhbərliyi ilə "Azərbaycanda ədəbiyyatşünaslıq sahəsində mütəxəssislərin bibliografik informasiya təminatı sisteminin vəziyyəti və təkmilləşdirilməsi yolları (1965-2000-ci illər)" mövzusunda dissertasiya müdafiə etmişdir. [6]

S.P.İsmaylova 100-dən artıq elmi əsərin, o cümlədən 1 monoqrafiya, ("Azərbaycanda bədii ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslığın bibliografiyası: 1965-2000-ci illər"); 2 dərəcəsi, ("Azərbaycanda bədii ədəbiyyat və ədəbiyyatşünaslıq üzrə sənəd kütləsi bibliografiyaladurma obyekti kimi") ("Uşaq və gənclər üçün ədəbiyyatın bibliografiyası"); 2 metodik göstəriş ("Uşaq və gənclər üçün ədəbiyyatın bibliografiyası"-qiyabi təhsil alan tələbələr üçün, "Bibliografik evristika"), 12 fənn proqramı, 4 xaricdə nəşr olunmuş məqalənin və 16 təzisin müəllifi olmaqla respublika və beynəlxalq elmi konfransların iştirakçısı olmuşdur.

Sina Paşa qızı İsmaylova gənc nəslin yetişdirilməsindəki xidmətləri və elmin-təhsilin inkişafındakı roluna görə 27.12.2012-ci ildə BDU-nun rektorluğu və BDU-nun HİK-sədri tərəfindən "Fəxri Fərman"-la təltif edilmişdir.

S.İsmayilova "Səhəvi bibliografiya", "Bibliografiyaşünaslıq", "Uşaq və gənclər üçün informasiya resursları", "Bibliografik evristika", magistratura səviyyəsində isə "Sənədlərlə iş", "Azərbaycan bibliografik vəsaitlər sistemi" ixtisas fənlərindən müəhazirə və məşğələ dərslərini tədris edir.

Kafedranın müəllimi **Bayramova İradə Ziyadxan qızı** 1981-1986-cı illərdə BDU-nun Kitabxanaçılıq fakültəsində təhsil almışdır. O, 2007-ci ildən Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi, Bibliografiyaşünaslıq kafedrasında müəllim vəzifəsində çalışır, 2008-2013-cü illərdə kafedranın dissertantı olmuşdur.

2015-ci ilin 13 mart tarixində "Azərbaycan Respublikasının regionları-nun kitabxana-bibliografik informasiya təminatı sistemi: müasir vəziyyəti və perspektivləri (2000-2012-ci illər) (Gəncə-Qazax, Quba-Xaçmaz, Lənkəran iqtisadi regionlarının materialları əsasında) mövzusunda dissertasiya işini müdafiə etmişdir. [4] Onun elmi rəhbəri prof. Xəlil İsmayilov, elmi məsləhətçisi isə dos. Nadir İsmayilov olmuşdur. 2016-cı ildə Bayramova İradə tarix üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə almışdır. Hal-hazırda Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının müəllimidir.

Bayramova İradə "Regionların sosial iqtisadi inkişafının kitabxana informasiya təminatı sistemi", "Sənəduşunluq", Kitabxanalarda bibliografiya işinin təşkili və metodikası" fənlərini tədris edir.

Bayramova İradə Ziyadxan qızı 4 kitabın, 50-dən çox elmi məqalə və təzisin müəllifidir.

Bibliografiyaşünaslıq kafedrasında innovasiyaların təbliğində Məmmədov Əliyusif Məhəmməd oğlunun xüsusi yeri vardır. O, 1978-1983-cü illərdə ADU-nun Kitabxanaçılıq fakültəsində təhsil almışdır. 1978-1982-ci illərdə isə Azərbaycan LKGI MK nəzdində fəaliyyət göstərən İxtirə Yaradıcılığı İctimai İnstitutunda təhsil almışdır. 1991-1994-cü illərdə BDU-da əyani aspiranturada təhsil almışdır. 2003-cü ildə ABŞ-da (Blumington, Indiana) təsis edilmiş Amerika-Azərbaycan Təhsil və Mədəniyyət fondunun təsisçilərindəndir.

1984-1987-ci illərdə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, İctimai Elmlər üzrə Elmi İnformasiya Mərkəzinin Bibliografik tədqiqatlar və nəşrlər, daha sonra İnformasiya Sistemlərinin Avtomatlaşdırılması şöbəsi, baş laborant, 1987-1991-ci illərdə isə Kitabxanaçılıq fakültəsinin Bibliografiya kafedrasının, Bibliografik məlumat-əxtarış sistemləri tədris laboratoriyasının müdiri, 1984-cü ildə "İttifaqneftməş" İstehsalat birliyinin "Neftməş" Xüsusi Konstruktor Bürosunun Elmi-texniki informasiya və patent bölməsi, mühəndis, 1995-2006-cı illərdə Kitabxanaçılıq fakültəsinin Bibliografiya kafedrasının müəllimi olmuşdur. 2006-cı ildən indiyə qədər Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin Bibliografiyaşünaslıq kafedrasında baş müəllim vəzifəsində çalışır. 2004-cü ildən bu günə qədər, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin Prezident Kitabxanasında çalışır. "Səhəvi bibliografiya" (ingilis

dilində), "Azərbaycan kitabxanalarının bibliografik informasiya resursları", "İqtisadiyyatın və ekologiyanın informasiya resursları", "Normativ-texniki və patent sənədləri üzrə informasiya xidməti" adlı fənləri tədris edir.

Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının gənc müəllimlərindən biri **Nəbiyeva Namiya İntiqam qızı** 2015-ci ildə Bibliografiyaşünaslıq ixtisaslaşması üzrə magistratura pilləsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Bibliografiyaşünaslıq kafedrasında əvvəlcə laborant vəzifəsinə təyin edilmişdir. O, elə həmin ildə dissertantura qəbul olmuş və hazırda "Elektron bibliografik fəaliyyət: nəzəri-metodik aspektlərinin tədqiqi (Azərbaycan materialları əsasında) mövzusu üzərində çalışır. Ona pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Nadir İslam oğlu İsmayilov və ABŞ Indiana Universitetinin professoru Debora Şou elmi rəhbər təyin olunmuşdur.

Nəbiyeva Namiya İntiqam qızı 2014-cü ildə ingilis dili üzrə beynəlxalq sertifikat olan IELTS sertifikatını almışdır.

N.Nəbiyeva hazırda kafedrada müəllim vəzifəsində çalışır, ingilis və azərbaycan bölmələrində müəhazirə, məşğələ və laboratoriya dərsləri aparır.

N. Nəbiyeva 3 elmi məqalənin və 7 tezinin müəllifi olmaqla müxtəlif respublika və beynəlxalq elmi konfransların iştirakçısı olmuşdur.

Kafedranın gənc üzvlərindən olan **Xudiyeva Vəzifə Hüseynə qızı** 1997-ci ildə Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin əyani şöbəsinə bitirib. O, 2016-cı ildən "Bibliografiyaşünaslıq" kafedrasında baş laborant vəzifəsində çalışır. Həmin ildən dissertantdır. "Əli Bəy Hüseynzadə irsinin bibliografik tədqiqi" mövzusunda elmi-tədqiqat işini yekunlaşdırmaq üzrədir. Onun elmi rəhbərləri f.ü.f.d A.Ə.Kəngərli və dos. N.İ.İsmayilovdur. Müntəzəm olaraq dövrü mətbuatda məqalələr, publisistik yazılarla, Respublika və Beynəlxalq səviyyəli konfranslarda məruzələrlə çıxış edir. Bir kitabın və 20 elmi məqalənin və tezinin müəllifidir. Ailə, Qadın və Uşaq problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin Cümhuriyyətin 100 illiyinə həsr etdiyi "Cümhuriyyətə işıq saçan qadınlar" araşdırma yazı müsabiqəsinə məqalə ilə qatılmış və məqalə seçilərə Araşdırma Yazı Toplusuna daxil edilib. Kafedrada saathesabı qaydada məşğələ və laboratoriya dərsləri aparır.

Müstəqillik illərində kafedranın tədris və elmi həyatında kadr hazırlığında mühüm nailiyyətlər əldə edilmişdir. Belə ki, 1997-ci ildən kafedrada Bibliografiyaşünaslıq ixtisaslaşması üzrə magistr hazırlığına başlanılmışdır. Apardığımız araşdırma göstərir ki, bu ixtisaslaşma üzrə təhsil alan magistrantlar elm, təhsil və mədəniyyət sahələrində müvəffəqiyyətli çalışırlar.

Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən biri də beynəlxalq əməkdaşlıq sahəsində aparılan işlərdir. Bu əlaqələrin ilk elementləri hələ ötən əsrin 50-ci illərindən sonlarına yaranmışdır. Professor M.D.Eyxonqoltsun elmi məsləhətçiliyi ilə Zöhrab Əliyevin namizədlik disser-

tasiyasını müdafiə etməsi buna parlaq misaldır. Bu proses XX əsrin 70-80-ci illərində daha intensiv xarakter almışdır. Bu əlaqələrin yeni səviyyəyə qalxmasında keçmiş ittifaq miqyasında fakültənin dekani A.Xələfovun səho elmi və tədris dairələrində nüfuzunun artması ilə əlaqədər olmuşdur. Böhs edilən dövrdə Litva Dövlət Universiteti və Moskva Dövlət Mədəniyyət İnstitutunun görkəmli alimləri ilə münasibətlərin qurulması fakültənin şöhrətini artıran səbəblərdən hesab olunmalıdır. 80-ci illərdə kitabxanaçılıq təhsili üzrə ölkə miqyaslı tədbirlərin Bakı Dövlət Universitetində keçirilməsi də prof. A.Xələfovun xidmətləri kimi qeyd olunmaqda yanaşı, dövrün görkəmli bibliograf alimlərinin kafedranın fəaliyyəti, kollektivi ilə tanış olmasına və gələcəkdə onların dissertasiya işlərinin Moskvada müdafiə edilməsində heç şübhəsiz mühüm rol oynamışdır. Müstəqillik illərində bu münasibətlər davam etmiş, fakültədə yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasında rus alimləri, o cümlədən, professorlardan O.P.Korsunov və Y.S.Zubov yaxından iştirak etmişlər.

Məlumdur ki, hər bir sahədə elmi mühitin formalaşmasında xüsusi dövrü nəşrlərin müstəsna rolu vardır. Kitabxanaçılıq-informasiya sahəsi üzrə əsaslı dövrü nəşr 1970-1980-ci illərdə çap olunmuş Bakı Dövlət Universitetinin "Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya" seriyasıdır. 10 il müddətində çap olunan bu seriyada kitabxanaçılıq sahəsində onlarla məqalə çap olunmuşdur. Seriyanın yüksək elmi-nəzəri səviyyədə çap olunmasında onun baş redaktoru professor A.Xələfovun xüsusi əməyi olmuşdur. 80-ci illərdə seriya mövzu məcmuələri ilə əvəz edilmişdir. Azərbaycanca müstəqillik illərində bibliografiyaşünaslığın inkişafında 1997-ci ildən bu günə kimi çap edilən Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya (təsisçisi və baş redaktoru professor Xəlil İsmayilovdur) və 2010-cu ildən çap olunan kitabxanaşünaslıq və informasiya (təsisçisi və baş redaktoru professor A.Xələfovur) jurnallarını ixtisasın simasını müəyyən edən əsas atributlardan hesab etmək olar.

Müasir dövr beynəlxalq münasibətlərdə yeni yanaşmalar tələb edir. Bibliografiyaşünaslıq kafedrası hazırda ABŞ-ın İndiana Universiteti, Litva Milli kitabxanası, Moskva və Sankt-Peterburq Mədəniyyət və İncəsənət universitetləri, Lvov Milli Texniki kitabxanası ilə, o cümlədən bir sıra nüfuzlu beynəlxalq və regional analitik informasiya mərkəzləri ilə əlaqələr saxlayır.

Kafedranın fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən biri də tələbələrini istehsalat təcrübələrinin təşkili və keçirilməsidir. Qüvvədə olan Dövlət Standartına görə sonuncu semestr bütünlükdə istehsalat təcrübəsinə həsr olunur. Ölkənin iri kitabxanalarında təşkil edilən bu təcrübələr gələcək məzunların peşə kompetensiyasının formalaşmasında və əmək bazarında layiqli yer tutmasında mühüm rol oynayır. Məlum həqiqətdir ki, elmin inkişafı bilavasitə onun informasiya təminatı ilə üzvi şəkildə bağlıdır.

Məlumdur ki, hər bir kafedrada gənc tədqiqatçıların yetişdirilməsində tələbə elmi dərnəkləri mühüm rol oynayır. Bu baxımdan bibliografiya kafedrası yaranandan onun nəzdində eyni adlı dərnək yaranmışdır. Mübaligəşiz dərnək olar ki, kafedranın elmi-pedaqoji heyətinin bütün üzvləri ayrı-ayrı dövrlərdə məhz həmin dərnəyin ən fəal üzvləri olmuşlar. Hazırda dərnəyin rəhbəri dosent Sima İsmayilovadır.

Beləliklə, Bakı Dövlət Universitetinin Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının fəaliyyət göstərdiyi 50 ildən artıq bir dövrü yekunlaşdıraraq belə nəticəyə gəlmək olar ki, kafedra kiçik kollektivlə işə başlamış 70-80-ci illərdə özünün formalaşma dövrünü keçirmiş, müstəqillik illərində tədris fənlərinin və kadrların sayı artmış, bibliografiyaşünaslığın tədqiqat obyekti genişlənmiş, yeni tipli gənc kadrların kafedraya cəlb olunması sistemi yaranmışdır. Hesablamalar göstərir ki, ölkəmizdə bibliografiyaşünaslıq ixtisamı üzrə 20-ə yaxın dissertasiya işi müdafiə edilmişdir. Bu işlərin hazırlanması, approbasiyası və müzakirəsində kafedra mühüm rol oynamışdır. Son illərdə kafedranın elmi potensialı xeyli yaxşılaşmışdır. Hazırda 8 nəfərdən ibarət olan kollektivin 20-yə yaxın monoqrafiya, tədris ədəbiyyatı, 100-dən çox elmi məqaləsi çap olunmuşdur.

Tarixə dönb nəzər saldıqda məlum olur ki, istər Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin yaranılması və istərsə də onun ayrı-ayrı kafedralarının təşkilində professor Abuzər Xələfovun rolu həlledici olmuşdur. O, kafedraların yaranmasını ümumi işin tərkib hissəsi hesab etmişdir. Onun yaradıcılığı ilə dəridən tanış olanlar yaxşı bilir ki, ilk əsərlərindən başlayaraq bibliografiya işinə həmişə yüksək qiymət vermiş, onu elmi informasiya fəaliyyətinin bütövrə hesab etmişdir. İkinci tarixi bir həqiqətdə də söyləməyi özümə mənəvi borc biliram ki, bibliografiyaşünaslıq ixtisamı üzrə müdafiə edilən ələ bir dissertasiya işi yoxdur ki, onun mövzusunun müəyyən edilməsində, müzakirəsinin təşkilində və müdafiəsində professor A.Xələfovun həlledici xidmətləri olmasın. Belə bir faktı xüsusi olaraq qeyd etməliyəm ki, müstəqillik illərində kafedra üzrə təşkil edilən dissertasiya işlərinin müdafiəsində Abuzər müəllim ixtisaslaşdırılmış müdafiə şurasının sədri kimi həmişə xeyirxah və tələbkər mövqedə olmuşdur.

ƏDƏBİYYAT

1. Xələfov A.A. Azərbaycanca ali kitabxanaçılıq təhsili.-Bakı:BDU nəşriyyatı,1998.-110 s.
2. Xələfov A.A. Azərbaycanca kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafı.-B.:Maarif, 1987.-137 s.
3. Ağayeva X.T. "Azərbaycanda pedaqoji elmlərin bibliografik informasiya təminatı: tarixi, müasir vəziyyəti və təkmilləşdirilməsi yolları".

4. Bayramova İ.Z. "Azərbaycan Respublikasının regionlarının kitabxana-bibliografik informasiya təminatı sistemi: müasir vəziyyəti və perspektivləri (2000-2012-ci illər) (Gəncə-Qazax, Quba-Xaçmaz, Lənkəran iqtisadi regionlarının materialları əsasında).

5. Əliyev Z.H. Azərbaycan bibliografiyasının tarixi: Dərslük/redaktor: N.İ. İsmayilov. Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2007. -190 s.

6. İsmayilova S.P. Azərbaycan ədəbiyyatşünaslıq sahəsində mütəxəssislərin bibliografik informasiya təminatı sisteminin vəziyyəti və təkmilləşdirilməsi yolları (1965-2000-ci illər).

7. İsmayilov N.İ "Təbət üzrə məhəlli kitabxana-bibliografiya ehtiyatlarının inkişafı, müasir vəziyyəti və təkmilləşdirilməsi yolları (Azərbaycan materialları əsasında)".

8. Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi-60: Bibliografik məlumat kitabı.-B.: BUN, 2008.-273 s. (S.Sadıqova ilə birlikdə).

9. Rəsim Əhməd oğlu Kazımov [Matn] bibliografik göstərici/ tərt.-red.: Kəmalə Məmmədova.-Bakı: Elm, 2017.-100 s.

10. Sadıqova S.A. Abuzər Xələfov: Bibliografik məlumat kitabı.-B.: Nağıl Evi nəşriyyatı, 2011.-342 s.

11. Sadıqova S.A. "Azərbaycan mətbuatının (kitab və dövr nəşrlər) bibliografik repertuarı: tarixi, müasir vəziyyəti və perspektivləri (1959-2000-ci illər)".

КАФЕДРА БИБЛИОГРАФОВЕДЕНИЯ: СОЗДАНИЕ И ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ИСМАЙЛОВ Н.И.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена истории кафедры Библиографоведения БГУ, деятельности кафедры в области преподавания, исследований и международного сотрудничества, а также обобщения вкладов видных ученых, служащих в ее становлении.

Ключевые слова: Кафедра Библиографоведения БГУ, организация, образование, современная деятельность.

DEPARTMENT OF BIBLIOGRAPHIC SCIENCE: CREATION AND ACTIVITY ISMAILOV N.I.

SUMMARY

The article is devoted to the history of Bibliographic science Department of BSU, the activities of the department in the field of teaching, research and international cooperation, as well as summarizing the contributions of eminent scientists serving in its development.

Keywords: Bibliographic science Department of BSU, organization, education, modern activities.

KİTABXANA RESURSRLARI VƏ İNFORMASIYA AXTARIS SİSTEMLƏRİ KAFEDRASİ BDU-NUN 100 İLLİYİ ƏRƏFƏSİNDƏ

İSMAILOV X.İ.

BDU-nun professoru, Əməkdar mədəniyyət işçisi, BMT yanında Beynəlxalq İnformasiyalasdırma Akademiyasının akademiki, tarix üzrə elmlər doktoru
khismailov@mail.ru

Məqalədə Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrasının yaranması və inkişafı, tədris və elmi fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən bəhs edilir, son illərdə əldə edilmiş uğurlar, çap edilmiş elmi və tədris vasitələri barədə ümumiləşdirilmə aparılır. Həmçinin, məqalədə Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrasının beynəlxalq əlaqələri, Qeyri Hökumət Təşkilatları və ictimai birliklərə münaibətləri fonunda bir sıra məsələlər şərh edilir, Bakı Dövlət Universitetinin təntənəli 100 illiyi ərəfəsində qarşıda duran vəzifələr göstərilir.

Açar sözlər: Bakı Dövlət Universiteti, Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi, Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrası, təhsil, tədris, pedaqoji proses, tədris planı, elmi-tədqiqat işi, bakalavriatura, magistratura, doktorantura, ixtisaslaşmalar, beynəlxalq əlaqələr

Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyinin ilk illərində Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi böyük çətinliklərlə üzləşmişdi. Fakültəyə qəbul planı xeyli azalmış, tələbələrin yeni dərslərlə, dərş vasitələri və proqramlarla təmin edilməsi işi olduqca çətinləşmişdi. SSRİ dövründə fakültə tədris planlarını, kitabxanaşünaslıq və bibliografiyaşünaslığa dair fənn proqramlarını Moskva dan alırdı. Moskva ilə əlaqələr kəsildikdən sonra onları əldə etmək olduqca çətinləşdi. Lakin tezliklə BDU-da aparılan yenidənqurma işləri və islahatlar fakültənin işinə də öz müsbət təsirini göstərməyə başladı. Qəbul planı ilbəil artırıldı, kafedraların kadr potensialı möhkəmləndirildi, yüksək ixtisaslı müəllim kadrları hazırlamaq üçün şərait yarandı. Müstəqillik illərində fakültənin işinin yenidən qurulmasında, fakültə kollektivinin universitetdə aparılan təhsil islahatlarına cəlb edilməsində fakültə dekanlığının və ixtisas kadrlarının fəallığı tədqirəlayiq olmuşdur.

Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində professor və müəllim kadrların çoxalması, elmi dərəcəsi olan müəllimlərin sayının artması yeni kafedraların açılması üçün şərait yaradırdı. Məhz buna görə də 1990-1991-ci tədris ilində Əməkdar elm xadimi, professor A.A.Xələfovun təşəbbüsü ilə fakültə rəhbərliyi rektorluğun qarşısında Kitabxanaşünaslıq kafedrasının bazasında yeni Kitabxana fondu və kataloqların təşkil kafedrasının açılması məsələsini qaldırdı.

Rektorluq bu məsələyə müsbət münasibətini bildirdi və universitetin böyük Elmi Şurası həmin kafedranın açılması haqqında qərar qəbul etdi. Beləliklə, Kitabxanaşünaslıq kafedrası iki yerə bölündü. "Kitabxana kataloqları", "Kitabxana fondu" fənlərinin dərsləri və bu fənlərdən dərs deyən müəllimlər - dos. T.F.Quliyev, dos. E.M.Bədalov, dos. A.Abbasova, dos. A.M.Əliyev, dos. M.M.Həsənov, baş müəllim S.M.Mustafayeva, baş müəllim K.M.Şeyxzamənova Kitabxanaşünaslıq kafedrasından ayrılıb yeni təşkil edilən kafedraya keçirildi. Bu cür bölgü ilk illərdən "Kitabxana fondu" və "Kitabxana kataloqları" fənlərinin tədrisinin yaxşılaşdırılmasına, göstərilən sahələr üzrə elmi tədqiqat işlərinin canlanmasına səbəb oldu.

Kafedranın ilk müdiri vəzifəsinə Kitabxanaşünaslıq kafedrasının dosenti, tarix elmləri namizədi Təccəddin Fəhəd oğlu Quliyev seçildi. Vaxtilə Kitabxanaşünaslıq kafedrasının ilk aspirantı olmuş T.F.Quliyev "Azərbaycan Həmkarlar İttifaqı kitabxanalarının tarixi" mövzusunda dissertasiya müdafiə etmiş, uzun illər həmin kafedrada işləmişdi. Sonrakı illərdə laboratoriya müdiri Elmi-rəhmədova, laborant Səfura Hacıyeva, aspirant Seymur Şeydayev kafedraya müəllim qəbul edilmişlər. Lakin dərs yükünün azalması ilə əlaqədar olaraq sonuncu üç nəfər ixtisara düşmüşlər.

Adları qeyd edilən müəllimlərdən 4 nəfəri kitabxanaşünaslığın müxtəlif sahələri üzrə: "Azərbaycanda Həmkarlar İttifaqı kitabxanalarının tarixi" (dos. T.F.Quliyev); "Kənd əhalisinə kitabxana xidmətinin təşkili (1959-1970)" (dos. E.Bədalov); "Naxçıvan MR-da kitabxana işinin tarixi (1920-1980-ci illər)" (dos. A.Əliyev); "M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Kitabxanasının inkişaf meyilləri, fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi (1959-1985)" (dos. A.Abbasova) adlı mövzularda namizədlik dissertasiyaları müdafiə etmişlər.

Kafedra təşkil edildikdən sonra tədris prosesinin təşkili daha da yaxşılaşdı, ixtisas kurslarından mühazirələr oxunmağa, seminar və laboratoriya məşğələləri tədris edilməyə və ya tədrisə başlandı, elmi tədqiqat işlərində irəliləyişlər oldu. "Kitabxana fondu", "Kataloqların təşkili" fənlərinin ayrı-ayrı bölmələri üzrə ciddi tədqiqatlar aparıldı. Kafedranın müəllimləri tərəfindən bir sıra monoqrafiya, dərs vəsaitləri və proqramlar hazırlanıb nəşr edilməyə başladı.

1996-cı ildə kafedranın müəllimləri tərəfindən hazırlanıb, prof. A.Xələfovun redaktorluğu ilə nəşr edilən "Kitabxana kataloqları" adlı dərs vəsaiti fakültənin tarixində mühüm hadisə sayıla bilər. Respublikamızda ilk dəfə çap olunmuş bu vəsaitdə kitabxana kataloqlarının ayrı-ayrı sahələri ətrafı təhlil edilib işıqlandırılmışdır. Dərs vəsaiti fakültənin tələbələri üçün böyük əhəmiyyət kəsb etmişdir. Bu cür vəsaitlərin nəşri respublikamızın kitabxanalarında fond və kataloqların təşkil prosesinə, onların müasir şəraitlə ayaqlaşmasına müsbət təsir göstərmişdir.

Kafedranın müəllimləri tərəfindən müxtəlif illərdə ayrı-ayrı sahələr üzrə dərs vəsaitləri hazırlanmışdır. Dos. Təccəddin Quliyevin "Azərbaycanda kitabxanachılıq işi" (Respublika Həmkarlar İttifaqı kitabxanalarının materialları əsasında: I və II hissələr) (1996, 2004); dos. Mayıl Həsənov və dos. Almaz Abbasovanın «Bədi və incəsənət əsərlərinin bibliografik təsviri qaydaları» (1994); dos. T.Quliyev, dos. M.Həsənov və dos. A.Əliyevin "Təbiətşünaslığa dair ədəbiyyatın təsviri, təsnifləşdirilməsi (Metodik vəsait)" (1996); dos. T.Quliyev, dos. A.Abbasova və baş müəllim Sənubər Mustafayevanın "Bibliografik təsvirin tərtibi qaydaları" (1996); baş müəllim S.Mustafayevanın "Normativ-texniki sənədlərin təsviri və təsnifləşdirilməsi" (2001); dos. M.Həsənovun "Kitabxana fondunun formalaşması və idarə edilməsi" (2004); baş müəllim S.Mustafayevanın "Bibliografik təsvirin tərtibi qaydaları (2-ci nəşri)" (2007) adlı dərs vəsaitləri çap edilmişdir.

Qiyabı göbənin tələbələri üçün dos. A.Əliyevin "Kitabxana fondu" fənni üzrə, baş müəllim S.Mustafayevanın "Kitabxana kataloqları", "Normativ-texniki sənədlərin təsviri və təsnifləşdirilməsi" fənləri üzrə metodik göstərişləri hazırlanmışdır.

Kafedrada tədris edilən fənlərin proqramları da hazırlanıb çap edilmişdir. Belə ki, kafedranın müəllimləri tərəfindən "Kitabxana kataloqları" (1994), dos. T.Quliyevin "Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemlərində (MKS) informasiya-açıxarış sistemləri" (2001), "Kataloqlaşdırmanın müasir problemləri" (2003); dos. M.Həsənovun "Kitabxana fondu" (2001), "Sənədlərin elmi sistemləşdirilməsi metodikası" (2003); dos. A.Əliyevin "Sənədlərin predmetləşdirilməsi, predmet kataloqu və onun avtomatlaşdırılması (seçmə fənni)" (2001), "UOT: quruluşu və tətbiqi prinsipləri" (2003); baş müəllim S.Mustafayevanın "Normativ-texniki sənədlərin təsviri və təsnifləşdirilməsi" (2001) fənləri üzrə bakalavr və magistratura pillələri üçün tədris proqramları çap edilmişdir.

Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrasının müdiri, prof. Xəlil İsmayilov tərəfindən 2004-cü ildə Kitabxanaşünaslıq kafedrasına yerinə yetirilən fundamental elmi-tədqiqat işlərindən biri "Azərbaycan Respublikasında kitabxana işinin metodik təminat sistemi: 1918-2000-ci illər (tarixi, müasir vəziyyəti və perspektivləri)" mövzusunda müvəffəqiyyətli müdafiə edilən doktorluq dissertasiyası olmuşdur. Əməkdar elm xadimi, professor A.A.Xələfovun elmi rəhbərliyi ilə yerinə yetirilən bu elmi-tədqiqat işi milli kitabxanaşünaslıq elmində yüksək əlamətdar hadisə kimi qiymətləndirilmişdir. Bu müdafiə prosesində Azərbaycan mətəxəssisləri ilə yanaşı, gərkəmlik rus kitabxanaşünas alimləri prof. T.F.Karətna və prof. A.Q.Altuxova da iştirak etmiş, Xəlil İsmayilovun dissertasiyası işinin yüksək elmi-nəzəri və təcürbi əhəmiyyətini şərh edərək əsaslandıraraq, bu fundamental tədqiqat işinin kompleks təfərrəti ilə bağlı obyektiv elmi mövqə ortaya qoymuşlar. Belə ki, prof.

T.F.Karatigə dissertasiya işinin opponenti kimi elmi-tədqiqat işinə yüksək rəy vermiş, eləcə də, elmi rəhbər prof. A.A.Xələfovun bu prosesdəki fəaliyyətini yüksək qiymətləndirmişdir. Dissertasiya işinin rəyçilərindən olan prof. A.Q.Altuxova tərəfindən də dissertasiya işinə dair əhəmiyyətli elmi yanaşma ortaya qoyulmuş, elmi-tədqiqat işinin nəzəri müddəaları və əsas elmi nəticələri ətraflı şərh edilərək əsaslandırılmışdır. Beləliklə, Xəlil İsmayilov Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyası tərəfindən tarix elmləri doktoru elmi dərəcəsinə layiq görülmüşdür. O, 2007-ci ildə professor elmi adı almış, 2009-cu ildə Azərbaycan Respublikasının prezidenti cənab İlham Əliyevin sərəncamı ilə "Əməkdar mədəniyyət işçisi" fəxri adına layiq görülmüş, 2013-cü ildə BMT yanında Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiyasının həqiqi üzvü (akademiki) seçilmişdir. Onu da qeyd etməli ki, kafedra müdiri, prof. Xəlil İsmayilov tərəfindən 1984-cü ildə Moskva Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində "Sovet hakimiyyəti illərində Azərbaycanca partiya kitabxanaları (tarixi, müasir vəziyyəti və perspektivləri)" mövzusunda müdafiə edilmiş namizədlik dissertasiyasının da elmi rəhbəri Azərbaycanda milli kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin banisi, Əməkdar elm xadimi, tarix elmləri doktoru, professor A.A.Xələfov olmuşdur. Məhz prof. A.A.Xələfov tərəfindən əsası qoyulan milli kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin görkəmli nümayəndəsi kimi, prof. X.İsmayilov Kitabxana resursları və informasiya əxtarış sistemləri kafedrasının müdiri kimi onun inkişafı və məhsuldar fəaliyyəti naminə əhəmiyyətli elmi-pedaqoji və təşkilati işi aparır.

Kafedranın müəllimi Sevdə Xələfova 2008-ci ildə "XX əsrin II yarısında Azərbaycanda əhaliyə kitabxana xidmətinin təşkili (1970-1980-ci illər)" mövzusunda (elmi rəhbər prof. X.İsmayilov) dissertasiya işini müdafiə etmiş və "Azərbaycanda dövlət kütəlvə kitabxanalar şəbəkəsinin inkişafı (1970-1990)" adlı monoqrafiya nəşr etdirmişdir.

Həmçinin, 2015-ci ildə kafedranın müəllimi Zəhidə Rəzayeva prof. X.İsmayilovun elmi rəhbərliyi ilə "Respublika elmi kitabxanalarının informasiya əxtarış sistemlərinin formalaşması mərhələləri" mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək tarix üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almış və "Respublika elmi kitabxanalarının informasiya əxtarış sistemlərinin formalaşması mərhələləri (1960-2005)" adlı monoqrafiya nəşr etdirmişdir. 2016-cı ildə kafedranın müəllimi Rəşad Qardaşov "Azərbaycanda kitabxanaçılıq təhsili: yaranması, inkişafı və müasir vəziyyəti" (elmi rəhbər prof. X.İsmayilov) mövzusunda dissertasiya işi müdafiə etmiş və "Azərbaycanda kitabxanaçılıq təhsili: yaranması, inkişafı, müasir vəziyyəti" adlı monoqrafiya nəşr etdirmişdir. Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının dissertantı İradə Bayramova prof. X.İsmayilovun elmi rəhbərliyi ilə 2015-ci ildə "Azərbaycan Respublikası regionlarının kitabxana-bibliografik informasiya təminatı sistemi: müasir vəziyyəti və perspektivləri (2000-2012-ci illər) (Azərbaycan Respublikasının Gəncə-Qazax, Quba-Xaçmaz və Lənkəran iqtisadi regionlarının materialları əsasında)" adlı dissertasiya işini müdafiə etmişdir. Kafedranın daha bir dissertantı, İran İslam Respublikasının vətəndaşı Mitra Dadaşi Nasrin 2015-ci ildə "Təbriz Universiteti kitabxanalarının informasiya əxtarış sistemləri (müasir vəziyyəti və perspektivləri)" adlı (elmi rəhbər prof. X.İsmayilov) dissertasiya işi müdafiə edərək tarix üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almışdır. Azərbaycan kitabxanaşünaslığında ilk dəfə olaraq xarici ölkə vətəndaşı tərəfindən məhz Kitabxana resursları və informasiya əxtarış sistemləri kafedrasında bu elmi tədqiqat işinin yerinə yetirilməsi milli kitabxanaşünaslıq elminin coğrafiyasının genişlənməsi və bu sahə üzrə elmi tədqiqatlar xarici ölkə mütəxəssislərinin maraqlarının formalaşdırılması istiqamətində əlamətdar hadisə kimi qiymətləndirilə bilər. M.Dadaşi Nasrin tərəfindən yerinə yetirilən bu elmi tədqiqat işi Güney Azərbaycanın, xüsusilə, Təbriz şəhərinin mədəniyyət tarixi və kitabxana işi, Təbriz Universitetinin təhsil sistemi fonunda Universitet kitabxanasının fəaliyyəti və rolu, eləcə də, informasiya əxtarış sistemlərinin müasir vəziyyəti və perspektivlərinin öyrənilməsi baxımından yüksək səviyyəli, bitkin elmi-nəzəri ümumlaşdırma kimi səciyləndirilə bilər.

Kafedranın müdiri, prof. X.İsmayilovun elmi rəhbərliyi ilə kafedranın dissertantı, ADA Universiteti Kitabxanasının direktoru Elçin Məmmədov 2016-cı ildə "Müasir elektron kitabxana şəbəkələrinin yaradılması mexanizmlərinin işlənilməsi" mövzusunda dissertasiya işi müdafiə edərək texnika üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almışdır. Bundan əlavə Kitabxana resursları və informasiya əxtarış sistemləri kafedrasının müdiri, prof. X.İsmayilovun elmi rəhbərliyi ilə pedaqoji elmlər namizədi Yusif Qazıyev 2017-ci ildə "Azərbaycanda məktəb kitabxanalarının inkişafı tarixindən" adlı doktorluq dissertasiyasını müdafiə edərək pedaqogika üzrə elmlər doktoru elmi dərəcəsi almışdır.

2018-ci ildə kafedranın dissertantı Oruc Quliyev "Müstəqillik illərində Azərbaycan Respublikasında şəhər əhalisinə kitabxana-informasiya xidməti (Bakı, Gəncə və Naxçıvan kitabxanalarının iş təcrübəsi əsasında)" mövzusunda (elmi rəhbər prof. X.İsmayilov) dissertasiya işini AMEA-nın M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda müdafiə edərək təsdiq üçün Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasına təqdim etmişdir. Prof. X.İsmayilovun elmi rəhbərliyi ilə G.Hacıyev dissertasiya işini tamamlamış və AMEA-nın M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda müzakirədən keçmişdir.

Kafedranın dissertantı Olmaz A.Rəzayeva prof. X.İsmayilovun elmi rəhbərliyi ilə "Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemlərinin soraq-bibliografiya aparatı: müasir vəziyyəti və yeniləşməsi (1980-2000)" mövzusunda dissertasiya işini tamamlayaraq kafedraya təqdim etmişdir. Kafedranın digər dissertantı olmuş A.Cabbarova da dissertasiya işini tamamlamaq üzrədir.

Hazırda kafedranın doktorantları D.Məhəmmədli və A.Səfərova prof. X.İsmayilovun elmi rəhbərliyi ilə dissertasiya işini tamamlamayaq (Kafedraya təqdim etmişdir. 1 nəfər doktorant (A.Şəhəvatova) və 1 nəfər dissertant (U.Manafova) dissertasiya işi mövzusu üzərində işlərini davam etdirməkdədirlər.

2007-ci ildən Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrasında magistr hazırlığına başlanılmışdır. Belə ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2014-cü il tarixli 95 №-li qərarı ilə təsdiq edilən yeni təsnifatında yer alan 060215 təsnifat indeksinə əsasən kafedraya iki ixtisaslaşma üzrə ("Sənəd resursları və informasiya axtarış sistemləri" və "Kitabxana fondlarının formalaşması və istifadəsi") ixtisaslaşması üzrə yer verilmişdir. Hazırda kafedrada əsasən "Sənəd resursları və informasiya axtarış sistemləri" ixtisaslaşması üzrə kadr hazırlığı həyata keçirilir.

Hazırda kafedrada respublika kitabxanalarında avtomatlaşdırılmış kataloqlaşdırmanın inkişafına, elektron kataloqunun yaradılması sahəsində elmi tədqiqat işlərinin aparılmasına diqqət yetirilir. Bununla əlaqədar olaraq kafedranın adı müasir dövrün tələblərinə uyğun olaraq dəyişdirilərək "Kitabxana resursları və informasiya-axtarış sistemləri" adlandırılmışdır. Bu dəyişiklik təkcə kafedranın adında deyil, burada həyata keçirilən işlərin məzmununda da aşkar şəkildə özünü göstərir. Məsələn, fənlərin tədrisi zamanı müasir dövrün tələblərinə cavab verən və cəmiyyətdə baş verən dəyişiklikləri özündə əks etdirən "Kitabxana-informasiya resurslarının idarə olunması", "Universal Onluq Təsnifat: quruluşu və tətbiqi prinsipləri", "Kitabxana sənədlərinin mühafizəsi və bərpası", "Sənədlərin bibliografik təsviri, təsnifləşdirilməsi və nəşr standartları" kimi fənlərin tədris planına salınması buna misal ola bilər.

Kitabxana resursları və informasiya-axtarış sistemləri kafedrasında tədris olunan fənlər həm bakalavr, həm də magistratura pillələrini əhatə edir. Bakalavr pilləsində kafedra üzrə aşağıdakı fənlər tədris olunur: "Kitabxana informasiya resursları", "Sənədlərin bibliografik təsviri", "Sənədlərin bibliografik təsnifləşdirilməsi", "Normativ-texniki, patent sənədlərinin təsviri və təsnifləşdirilməsi", "Beynəlxalq kitabxana təsnifatları", "Kitabxanaların avtomatlaşdırılması. IRBIS proqramı", "Elektron kataloqlar", "Məktəb kitabxanalarında məlumat axtarış sistemlərinin təşkili", "MKS-lərin informasiya təminatı", "Kitabxanalarda elektron informasiya resursları", "Elektron informasiya axtarış sistemləri".

Magistratura pilləsində isə "Kitabxana-informasiya sistemlərinin strukturu və dizaynı", "Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri fənlərinin tədrisi metodikası", "Kitabxanalarda sənədlərin mühafizəsi və bərpası", "UOT-un quruluşu və tətbiqi prinsipləri", "Sənədlərin analitik-sintetik işlənməsi", "Kitabxanalarda informasiya ehtiyatlarının idarə edilməsi", "Sənədlərin elmi sistemləşdirilməsi metodikası" fənləri keçirilir.

Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrasında həyata keçirilən daha bir addım 1997-ci ilin oktyabrından fakültə əməkdaşlarının, professor-müəllim heyətinin, magistr və doktorantların, eləcə də kitabxana işi sahəsində çalışan və mədəniyyət tarixinin tədqiqatı ilə məşğul olan insanların elmi tədqiqat işlərinin, məqalə və referatların çap edilərkən ictimaiyyətə çatdırılmasını nəzərdə tutan "Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya" elmi-nəzəri, metodik və təcrübə jurnalının (təsisçi və baş redaktor tarix elmləri doktoru, prof. X.İsmayilov) buraxılması oldu. Jurnalda ilk yaradıldığı dövrdən indiyədək 3 bölmə üzrə "Kitabxanaşünaslıq, bibliografiya və bibliografiya" elmi məqalələr nəşr olunur, eləcə də, kitabxanaşünas, bibliografiyaşünas və kitabşünas alimlərin əlamətdar jubiley yazıları, müvafiq sahələr üzrə nəşr olunan fundamental elmi əsərlər haqqında rəylər və s. işıqlandırılır. Jurnalda xarici ölkə mütəxəssislərinin məqalələri də nəşr olunmaqdadır. Jurnalda əsasən Azərbaycan, rus və ingilis dillərində təqdim olunan məqalələr qabaqcıl dünya elmi nəşrlərinin təcrübəsinə uyğun olaraq, eyni zamanda ingilis və rus dillərində rezyumelərlə birlikdə nəşr olunur. Jurnalın redaksiya heyətinə Azərbaycan mütəxəssisləri ilə yanaşı qabaqcıl xarici ölkə mütəxəssisləri də daxildir. Elmi tərtibatla yanaşı, jurnalın ümumi texniki tərtibatı da yüksək səviyyədədir. Artıq 22 ildir ki, nəşr olunan jurnal Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının rəsmi siyahısında qeydiyyatdadır. Ümumiyyətlə, bu jurnal elmi-mədəni mühitdə ciddi uğur qazanmış, xüsusilə, kitabxanaşünaslıq, bibliografiyaşünaslıq, informasiya fəaliyyəti və kitabşünaslıq sahəsində elmi tədqiqatların əlaqələndirilməsi və istiqamətləndirilməsində əhəmiyyətli mövqə tutmuşdur.

Kafedranın QHT-lərlə əlaqələri və beynəlxalq əməkdaşlıq. Kafedranın müdiri, prof. X.İsmayilovun fakültənin bir sıra əməkdaşları və respublikanın kitabxana ictimaiyyətinin nümayəndələri ilə birgə təsis etdiyi Azərbaycan Kitabxana İşinin İnkişafı Assosiasiyasının (AKİİA) həm Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin, həm də kafedranın kompleks fəaliyyətində böyük rolu olmuşdur. Belə ki, təsis olunduğu vaxtdan dərhal sonra AKİİA dünyanın bir çox ölkələrində fəaliyyət göstərən kitabxana təşkilatları, beynəlxalq təşkilatlar ilə sıx işgüzar əlaqələr qurmağa başlamışdır. Bunların arasında ilk növbədə ABŞ-nin Azərbaycandakı səfirliyi, Açıq Cəmiyyət İnstitutunun Bakı ofisi, Amerika Kitabxana Assosiasiyasını qeyd etmək olar. Fakültənin bir çox beynəlxalq proqramlarda və layihələrdə yaxından iştirakı məhz AKİİA-nın təşkilatı dəstəyi ilə mümkün olmuşdur. Bu layihə və tədbirlər təkcə universitetə deyil, bütün respublikada kitabxana işinə fayda gətirmişdir. Belə tədbirlər içərisində 1999-cu ildə ABŞ-nin Azərbaycandakı səfirliyinin təşkilatı və maliyyə yardımı ilə keçirilmiş seminarı qeyd etmək olar. Respublikamızda kitabxana fəaliyyəti ilə bağlı ilk beynəlxalq tədbir olan bu seminara ABŞ-dən, Litvadan və Rusiya

Federasiyasından gəlmiş kitabxanaçılar müxtəssislər qatılmışdır. Burada müasir kitabxana-bibliografik fəaliyyətdə geniş istifadə edilən maşınla oxunan kataloqlaşdırma (MARC) texnologiyaları müzakirə edilmişdir. Xaricdən gələn qonaqlar fakültədə olan tədris prosesi ilə tanış olmuşlar.

Yenə həmin ildə fakültənin alimlərinin və AKİİA-nın təklifi ABŞ səfirliyinin dəstəyi ilə Bakıda Kitabxanaçılar üçün İnformasiya-resurs və təlim mərkəzi (KİRTM) təsis edilmişdir ki, burada kitabxana işçiləri ilə yanaşı fakültənin əməkdaşları da yeni kitabxana-informasiya texnologiyalarına dair məşğələlərdə iştirak etmişdir. Bu mərkəzin rəhbərləri amerikalı Kitabxana müxtəssisi Pol Miller və digər müxtəssislər fakültənin beynəlxalq nüfuz və əlaqələrinin genişlənməsinə öz yardımını göstərmişlər.

Kafedranın və fakültənin beynəlxalq əlaqələrinin inkişafında Avrasiya fondunun dəstəyi ilə həyata keçirilmiş "Qafqaz" Treninq mərkəzinin böyük əhəmiyyəti olmuşdur. Cənubi Qafqaz Respublikalarında kitabxana işinin kitabxanaçı təşkilatlarının fəaliyyətinin gücləndirilməsinə yönəlmiş bu layihədə səhə müxtəssisləri üçün yeni tipli interaktiv məşğələlər keçirilmişdir ki, bu işdə də fakültənin əməkdaşlarına amerikalı və gürcü müxtəssisləri yardım göstərmişlər. Layihə çərçivəsində fakültənin nümayəndəsi, AKİİA-nın prezidenti prof. X.İsmayılov bir neçə dəfə Tbilisi şəhərində olmuş, gürcü həmkarları ilə faydalı görüşlər keçirmişdir.

Həmçinin, kafedranın və fakültənin beynəlxalq əlaqələrinin genişləndirilməsində Avropa Şurasının TƏSİS proqramının çərçivəsində həyata keçirilən "Universitetlərin modernləşməsi" proqramının da böyük əhəmiyyəti olmuşdur. Bu uzunmüddətli proqram Avropanın inkişaf etmiş ölkələrinin, ilk növbədə Fransa və Belçikanın ali təhsil sahəsində təcrübəsinin öyrənilməsinə və MDB ölkələrində, o cümlədən Azərbaycanda tətbiq edilməsini nəzərdə tuturdu. Bu layihə çərçivəsində prof. X.İsmayılov 2001-ci ilin iyulunda Belçikanın Namur şəhərində, 2003-cü ilin mayında isə Fransanın müxtəlif şəhərlərində yerləşən ali məktəblərdə təhsil işinin təşkili ilə yaxından tanış olmuşdur. Bu proqram çərçivəsində fakültənin müəllimi Ə.Məmmədov 2002-ci ilin noyabrında Lion şəhərində yerləşən Milli Ali Kitabxanaçılıq İnformasiya mərkəzində keçirilən təlimlərdə iştirak etmişdir.

Kafedranın və fakültənin yaxından iştirak etdiyi digər bir beynəlxalq layihə ABŞ Dövlət Departamentinin yardımı ilə həyata keçirilmiş BDU və İndiana Universitetləri (ABŞ) arasında əlaqə proqramı olmuşdur. Hər iki universitetin pedaqoji kollektivi arasında əlaqələrin yaranması, təcrübənin qarşılıqlı öyrənilməsinə yönəlmiş bu layihədə əsasən, AKİİA-nın xətti ilə BDU-nun Tarix, Hüquq, Jurnalistika, Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin əməkdaşları yaxından iştirak etmişdir. Bu layihə çərçivəsində fakültənin müəllimi Ə.Məmmədov 2003-cü ilin yanvar-may aylarında İndiana Universiteti Kitabxana-

İnformasiya Elmləri məktəbində ixtisaslandırma kurslarında olmuşdur. Bu əhəmiyyət ərzində o dörd konfransda iştirak etmiş və tezis dərc etdirmişdir. Bu proqramın tərkib hissəsi kimi 2003-cü ildə İndiana Universitetinin bibliografik Bob Qollart BDU-ya gələrkən universitetin və Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin işi ilə yaxından tanış olmuşdur. Bundan əlavə yenə həmin universitetin magistri Meqan Mok Kriil də 3 ay ərzində BDU-da olmuş, Amerikaşünaslıq mərkəzində çalışmış, Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin tələbələri ilə təlim keçmişdir.

AKİİA dünyanın Kitabxana-informasiya fəaliyyəti sahəsində ən böyük beynəlxalq təşkilatına - IFLA-ya Azərbaycandan üzv kimi qəbul edilmiş ilk təşkilat olmuşdur. AKİİA-nın prezidenti prof. X.İsmayılovun rəhbərliyi altında Azərbaycan nümayəndə heyəti 2001-ci ildə ABŞ-ın Massaçusets Ştatının Boston şəhərində və 2005-ci ildə Norveçin Oslo şəhərində, 2006-cı ildə Cənubi Koreyanın paytaxtı Seul şəhərində keçirilən IFLA-nın illik konfranslarında Azərbaycanın kitabxana ictimaiyyətini təmsil etmişdir. Həmçinin, BDU-nun maliyyə dəstəyi ilə 2003-cü ilin may-iyun aylarında Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin dekani X.İsmayılovun da iştirak etdiyi BDU-nun 10 nəfər əməkdaşı Boloniya təhsil sisteminin tətbiqi ilə bağlı Fransanın Nitsa Universitetində və Lion şəhərində fəaliyyət göstərən ENSIB Ali Kitabxanaçılıq Məktəbində olmuş və qabaqcıl təcrübənin tətbiqi ilə bağlı proseslərlə əyani tanış olmuşlar.

Eləcə də, 2002-ci ildə AKİİA-nın xətti ilə fakültədə kitabxanaşünaslığa dair son texnologiyalar və qabaqcıl təcrübə metodlarını öyrənmək məqsədilə 7 günlük kurs təşkil edilmiş, bu kursda fakültə əməkdaşlarından prof. A.A Xələfov, prof. X.İsmayılov, dos. R.Kazimov, dos. N.İsmayılov, b.m. S.Mustafayeva və b. mühazirələr oxumuşlar. 2012-ci ildə həmin məqsədlə 10 günlük daha bir kurs təşkil edilmiş, fakültənin professor-müəllim heyəti tərəfindən müxtəlif qabaqcıl təcrübə müddəalarına dair mühazirələr deyilmişdir.

Kafedranın Baltikyanı ölkələrdəki həmkarları ilə də sıx beynəlxalq əlaqələri mövcuddur. 4-11 noyabr 2004-cü ildə Açıq Cəmiyyət İnstitutunun yardımı ilə prof. X.İsmayılovun başçılığı ilə Azərbaycanı təmsil edən nümayəndə heyəti Litviya səfər etmiş, kitabxanaçılıq işi, kitabxana-informasiya təhsili, peşə təşkilatlarının fəaliyyəti ilə tanış olmuşlar.

Beləliklə, bütün yuxarıda qeyd edilənlər Kitabxana resursları və informasiya əxtarış sistemləri kafedrasının həm Qeyri-Hökumət Təşkilatları ilə optimal əməkdaşlığının, həm də geniş beynəlxalq əlaqələrin olmasını bir daha sübut edir.

Kitabxana resursları və informasiya-əxtarış sistemləri kafedrasının elmi və tədris fəaliyyətində son iki ildə əldə etdiyi ən ciddi nailiyyətləri sırasında kafedra əməkdaşları tərəfindən iki fundamental dərsliyin nəşr etdirilməsidir.

Bələ ki, prof. X.İ. İsmayilov və baş müəllim S.M. Mustafayeva 2017-ci ildə "Sənədlərin bibliografik təsviri" adlı fundamental dərsləri nəşr olunaraq professor-müəllim və tələbə heyətinin, respublikanın kitabxana ictimaiyyətinin istifadəsinə verilmişdir. Prof. X.İ. İsmayilov və baş müəllim Sənubar Mustafayevanın "Sənədlərin bibliografik təsnifatlandırılması" adlı daha bir dərsləri isə 2018-ci ildə nəşr etdirilmişdir ki, bu da kafedranın tədris sistemində əsaslı yer tutan sənədlərin bibliografik təsviri və təsnifatlandırılması kimi fənlərin tədrisinin optimallaşdırılmasına, mühazirə və seminar dərslərinin fundamental mənbə bazasının formalaşdırılması istiqamətində atılan ciddi əməli addım kimi yüksək əhəmiyyət daşıyır.

Son illər kafedranın elmi fəaliyyətində nəzərə çarpan daha bir mühüm məsələ isə kafedra əməkdaşlarının beynəlxalq nüfuzu yüksək olan xarici elmi nəşrlərlə məqalələrlə çıxış etməsidir. Bələ ki, buna kafedra əməkdaşlarından dos. S.Xələfova, dos.əvəzi R.Qardaşov, müəllim D.Məhmədli kafedranın elmi fəaliyyətinin müxtəlif istiqamətlərinə dair problemlərlə bağlı elmi məqalələrlə beynəlxalq mötəbər informasiya nəşrlərində ayrı-ayrı vaxtlarda çıxış etməsini misal göstərə bilərik. Bu qeyd etdiyimiz amillər də, kafedranın ümumi reyting balının ildən-ilə yüksəldilməsinə, kəmiyyət və keyfiyyət göstəricilərinin dinamik artımına gətirib çıxarır.

Ümumilikdə, Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrasında yarandığı dövrdən bu günədək 7 monoqrafiya, 13 dərsləşiti, 3 dərslilik, 1200-dən çox məqalə və tezis, 45 fənn proqramı kafedra edilmişdir.

Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrasında hazırda 1 nəfər professor, 5 nəfər dosent, 1 nəfər baş müəllim, 1 nəfər müəllim, 1 nəfər laboratoriya müdiri, 1 nəfər baş laborant çalışır. Artıq bir neçə ildir ki, BDU-da tələbələrə respublika elmi kontrastının keçirilməsi də kafedranın elmi və tədris fəaliyyətində diqqətlə tədqiqat məsələ kimi qiymətləndirilə bilər. Bu kontrast AKİA ilə birlikdə həyata keçirilən tələbələrə elmi işə maraqlarının formalaşdırılması və istiqamətləndirilməsinə yönələn ciddi stimula yarada bilər.

Hazırda kafedranın planlı elmi-tədqiqat işlərinin istiqamətləri sırasına aşağıdakılar daxildir:

- Azərbaycan Respublikasında kitabxana resurslarının inkişafı və müasir vəziyyəti;
- Kitabxanalarda informasiya-axtarış sistemlərinin tətbiqi problemləri;
- Regional kitabxana resurslarının yerləşdirilməsi;
- Elektron kataloqlaşdırma;
- Avtomatlaşdırılmış Kitabxana-Informasiya Sistemləri;
- Sənədlərin bibliografik təsviri, təsnifatlandırılması.

Bələliklə, Azərbaycan xalqının milli sərvəti olan, ona bir əsrə yaxındır ki, şərafətli xidmət edən doğma Bakı Dövlət Universitetinin təntənəli 100 ilyi

ərəfəsində onun ayrılmaz strukturlarından olan Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrasına üzərinə düşən vəzifələrin həlli və icrası üçün kompleks addımları həyata keçirməyə çalışaraq, doğma Universitetin işinə öz töhfələrini verməyə çalışır.

ƏDƏBİYYAT

1. Aslan K. Elm və təhsil fədasisi: Monoqrafiya (Əməkdar elm xadimi, professor A.Xələfovun həyat və fəaliyyətinə həsr edilir). Bakı: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2006, 240 s.
2. Aslan K. Azərbaycanda kitabxanaşünaslıq elminin formalaşmasında və ali kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafında professor Abuzər Xələfovun tarixi missiyası: Məqalə // Kitabxanaşünaslıq və informasiya: Elmi-nəzəri və praktik jurnal, 2012, №3 (9), s.35-49.
3. Aslan K., Qurbanov A. Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi – 65 // Kitabxanaşünaslıq və informasiya, 2012, №3 (9), s.12-34.
4. Xələfov A. Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi: Dərslilik (3 hissədə. H.1.). B.: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2004, 326 s.
5. Xələfov A. Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi: Dərslilik (3 hissədə. H.2.). B.: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2007, 552 s.
6. Xələfov A. Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi. B.: Azərşəfər, 2006, 312 s.
7. Xələfov A. Kitabxanaşünaslığa giriş: Dərslilik (3 hissədə. H.3: Kitabxana işi haqqında təlim). B.: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2003, 314 s.
8. Xələfov A. XXI əsrin əvvəllərində Azərbaycanda kitabxana işinin əsas inkişaf istiqamətləri (mühazirələr, təkliflər və proqnozlar). B., 2006, 106 s.
9. Xələfov A. Azərbaycanda kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafı. Bakı: Maarif, 1987, 130 s.
10. Xələfov A. Azərbaycanda ali kitabxanaçılıq təhsili. Bakı, 1998, 124 s.
11. İsmayilov X. Azərbaycan Respublikasında kitabxana işinin metodik təminat sisteminin inkişaf tarixi (1918-2000): Monoqrafiya. B., 2000, 440 s.
12. İsmayilov X. Kitabxana menecmentinin əsasları: dərsləşiti. Bakı, 2005, 199 s.
13. İsmayilov X., İsmayilov N. Kitabxanaçılıq fakültəsi 50 ildə // Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi-nəzəri, təcrübə jurnalı. -B., 1997. -№1.-8-17.
14. İsmayilov X., Məmmədov Ə. Azərbaycanın kitabxana mütəxəssisləri IFLA-nın konfransında ildə // Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi-nəzəri, təcrübə jurnalı. -B., 2001. -№2.-133-139.
15. Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi – 60: Bibliografik məlumat kitabı. Bakı: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2008, 274 s.
16. Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi: Biobibliografik lüğət. Bakı: Mütərcim, 2012, 220 s.
17. Qardaşov R.Ə. Azərbaycanda kitabxanaçılıq təhsili (yaranması, inkişafı və müasir vəziyyəti). -Bakı: Mütərcim, 2018.-188 s.

КАФЕДРА БИБЛИОТЕЧНЫХ РЕСУРСОВ И ИНФОРМАЦИОННО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ СИСТЕМ НАКАНУНЕ 100 ЛЕТ БГУ

ИСМАИЛОВ Х.И.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются вопросы создания и развития кафедры библиотечных ресурсов и информационно-поисковых систем Бакинского государственного университета, библиотечно-информационного факультета, основные направления преподавательской и научной деятельности, обобщаются достижения последних лет, публикуются научные и учебные пособия. Также в статье комментируется ряд вопросов на фоне международных связей кафедры библиотечных ресурсов и информационных систем, взаимоотношений с неправительственными организациями и общественными объединениями, а также предстоящих задач накануне торжественных мероприятий Бакинского Государственного Университета.

Ключевые слова: Бакинский Государственный Университет, Библиотечно-информационный факультет, Кафедра библиотечных ресурсов и информационных исследований, образование, преподавание, педагогический процесс, учебная программа, научные исследования, бакалавр, магистратура, докторантура, специализация

DEPARTMENT OF LIBRARY RESOURCES AND INFORMATION RESEARCH SYSTEMS IN ON THE EVE 100 YEARS OF BSU

İSMAILOV KH.İ.

SUMMARY

The article deals with the creation and development of the Department of Library Resources and Information Search Systems of the Baku State University's Library-Information Faculty, the main directions of teaching and scientific activity, summarizing the achievements in recent years, published scientific and teaching aids. Also, the article comments on a number of issues in the background of the International Relations of the Department of Library Resources and Information Systems, Relationships with Non-Governmental Organizations and Public Associations, as well as the forthcoming tasks on the eve of the solemn celebrations of the Baku State University.

Key words: Baku State University, Librarianship and Information Faculty, Library resources and information research Systems department, education, teaching, pedagogical process, scientific-research work, bachelor, magistracy, doctorate, specialization

KİTABŞÜNASLIQ VƏ NƏSRİYYAT İŞİ KAFEDRASININ
İNKİŞAF TARİXİ, MÜASİR VƏZİYYƏTİ
VƏ TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ İSTİQAMƏTLƏRİ

KNYAZ ASLAN

*BDU, Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi kafedrasının müdiri,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
kn yazasian@mail.ru*

Elmi məqalədə Bakı Dövlət Universitetinin Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının inkişaf tarixi, müasir vəziyyəti və təkmilləşdirilməsi istiqamətləri, o cümlədən kafedranın elmi-pedaqoji kadr potensialının formalaşdırılmasından bəhs edilmişdir. Eyni zamanda məqalədə həmin kafedranın 27 illik fəaliyyəti dövründə əlim və müəllimlərin hazırlayıb nəşr etdirdikləri tədris-metodik ədəbiyyatı o cümlədən fənn proqramları, elmi məqalələr, dərsliklər, dərs vəsaitləri, monoqrafiyalar və başqa kitablar haqqında yığcam məlumat verilmişdir.

Açar sözlər: Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrası, Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi, Bakı Dövlət Universiteti, kitabşünaslıq ixtisası, nəşriyyat işi və redaktəetmə ixtisaslaşması, nəşriyyat redaktoru, nəşriyyat-poliqrafiya mütəxəssisi.

Kitab nəşri hər bir ölkənin, xalqın mədəniyyətində, ümumiyyətlə, mənavi, ictimai həyatında çox görkəmli yer tutur. Hər birimiz ilk növbədə ancaq kitab vasitəsilə təhsil, elm almışıq, həyatda yaşamağa, fəaliyyət göstərməyə hazırlaşmışıq. Ona görə də hər birimiz kitablara borclu yuq. Həm kitabları yazıb-yaratmaq, həm də onları nəşr etmək əsas vəzifələrimizdən biridir. Bunun üçün mümkün olan bütün tədbirləri görməliyik!

*Həydər Əliyev,
Ümummillî lider*

Ölkəmiz qədim dövrlərdən başlayaraq öz yüksək kitab mədəniyyəti ilə seçilmiş və zəngin kitabxanaları ilə tanınmışdır.

*İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti*

Son illərdə sürətlə modernləşən Azərbaycan Respublikasında təhsil sisteminin insan kapitalının inkişafı çağırışlarına cavab verməsi istiqamətində yeni addımların atılmasına və ümumi təhsilin keyfiyyət göstəricilərinin bey-

nəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması istiqamətində müəyyən tədbirlər həyata keçirilir. Ölkəmizin inkişaf konsepsiyasına uyğun olaraq şəxsə hərtərəfli bilik və bacarıqların verilməsi məqsədi ilə təhsil sisteminin institusional əsasları, infrastruktururu və insan resursları inkişaf etdirilir. Təhsilin inkişafı ölkədə əhalinin rifahının yaxşılaşması, həmçinin fərdin həyatının daha yüksək səviyyədə qurulması üçün zəmin yaradır. Təhsil insanlara texnologiyaları çevik mənimsəmək, əmək bazarında layiqli yer tutmaq və ömür boyu təhsil prosesinə qoşulmaq, sağlam həyat tərzini, ətraf mühitə münasibətdə düzgün mövqə seçmək imkanı verir. Təhsilin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün təhsili idarəetmə sisteminin yenidən qurulması, bu sahədə insan resurslarının inkişaf etdirilməsi və müəllim peşəsinin nüfuzunun artırılması zərurəti hazırda gündəlikdə duran əsas vəzifələrdəndir.

Bu vəzifələrin həyata keçirilməsi məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 19 yanvar 2015-ci il tarixli Sərəncamı ilə "Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyasının həyata keçirilməsi ilə bağlı Fəaliyyət Planı" təsdiq edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 16 noyabr 2018-ci il tarixli "2019-2023-cü illər üçün Azərbaycan Respublikasında ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqəbatliliyinin artırılması üzrə Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi haqqında Sərəncamı ölkəmizdə təhsilin inkişafı baxımından mühüm əhəmiyyətə malikdir. Dövlət Proqramında qeyd edildiyi kimi, müasir dövrdə təhsilin iqtisadi həyatda artan rolu Azərbaycanda prioritet istiqamət kimi bilik iqtisadiyyatının formalaşdırılmasını və insan kapitalının inkişafına dövlət dəstəyinin davam etdirilməsini, ümumən ölkədə ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqəbatliliyinin artırılmasını müstəsna dərəcədə əhəmiyyətli edir. İnkişaf etmiş ölkələr davamlı və uğurlu iqtisadi tərəqqiyə məhz ali təhsil sisteminin beynəlxalq standartlar səviyyəsinə yüksəldilməsi sayəsində nail olmuşlar.

Proqramın əsas hədəfi ən qabaqcıl elmi nailiyyətlərdən, innovativ təlim-tədris texnologiyalarından yararlanaraq, ölkəmizdə yeni nəsil mütəxəssislərin yetişdirilməsi, Azərbaycan ali təhsil sisteminin məzmunu və keyfiyyəti göstəricilərinin beynəlxalq ikili diplom proqramları ilə müasirləşdirilməsidir.

Bu səhnədə nəzərdə tutulmuş vəzifələrin uğurla həyata keçirilməsi dövlət başçısı İlham Əliyevin: "Biz maddi dəyərlərimizi, iqtisadi potensialımızı insan kapitalına çevirməliyik" - sözlərinin əyani təsdiqinə çevriləcəkdir. Çünki bu tələyüklü məsələlər təhsil əsri elan edilmiş XXI əsrdə olduqca böyük aktuallığa malikdir.

Həmin sənədlər respublikamızda ali təhsil ocaqlarının öncülü və bayraqları olan Bakı Dövlət Universitetinin inkişafı istiqamətində də yeni perspektivlər müəyyənləşdirir.

Bu mənada Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 14 noyabr 2017-ci ildə "Bakı Dövlət Universitetinin 100 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında" imzaladığı Sərəncamda deyildiyi kimi, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yadigarı Bakı Dövlət Universiteti müsəlman Şərqində yeni tipli ilk ali məktəb kimi yarandığı vaxtdan etibarən nailiyyətlərlə zəngin sərəfəli bir yol keçmişdir. Sənəddə qeyd edilir ki, Bakı Dövlət Universiteti tarixən vətənpərvər ziyalıların fədakar əməyi sayəsində yetirdiyi ictimai-siyasi, elm və mədəniyyət xadimləri ilə Azərbaycanın mövcud simasının təşəkkülünə böyük töhfələr vermişdir.

Bakı Dövlət Universiteti ölkəmizin ictimai-siyasi və elmi-mədəni həyatında fəal mövqeyi ilə özünəməxsus yer tutmuş, milli dövlətimizin tələyüklü məsələlərində aparıcı rol oynamış, ali təhsil prosesinin yeniləşdirilməsi sahəsində bir sıra mühüm tədbirlər həyata keçirmiş, öz fəaliyyətini bu rəsmi dövlət sənədlərinə uyğun şəkildə tənzimləmişdir.

Azərbaycan Respublikasında yüksək ixtisaslı kitabşünas və nəşriyyat redaktoru ixtisası üzrə mütəxəssis kadrların hazırlanması prosesində mühüm rol oynayan Bakı Dövlət Universiteti Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin aparıcı qurumlarından olan Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi kafedrası öz fəaliyyətini müasir tələblər səviyyəsində qurmağa, tədris sahəsində yeni keyfiyyətlərə nail olmaq məqsədi ilə elmi-pedaqoji kollektivin bilik və bacarığında səmərəli şəkildə istifadə etməyə çalışır. Kafedra əməkdaşlarının başlıca qayəsi müstəqil respublikamızın qarşısında duran ən mühüm vəzifələrə əsaslanaraq mütəxəssis kadrlar hazırlanması işinə ciddi diqqət yetirmək, təhsil və tədrisin elmi şəkildə istiqamətləndirilməsinə maksimum say göstərmək, tələbələrə yüksək mədəni-mənəvi, elmi-texniki, peşə-ixtisas bilik və bacarıqlarını düzgün formalaşdırmaqdan ibarətdir.

Bu baxımdan BDU-nun mühüm qurumlarından biri olan Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının müəllim və laborant heyəti də üzərinə düşən vəzifələr vaxtında və məsuliyyətlə yerinə yetirmək üçün ciddi say göstərir. Belə ki, kafedra Bolonya prosesinin tələblərinə uyğun olaraq bakalavriata və magistratura üzrə ikipilləli təhsil sisteminin inkişafı ilə əlaqədar tədris planı və təhsil proqramlarının təkmilləşdirilməsində fakültə rəhbərliyinə yaxından kömək etməyə çalışır, yüksək ixtisaslı kitabşünas, nəşriyyat işçisi və nəşriyyat redaktoru ixtisası üzrə kadrların hazırlanması prosesində aparıcı rolunu davam etdirir, elmi-tədqiqat sahəsində öz fəaliyyətini müasir tələblər səviyyəsində təşkil edir, yeni uğurlar qazanmaq üçün kollektivin elmi potensialından səmərəli şəkildə istifadə etməyə say göstərir.

Kafedra haqqında ümumi təəssürat yaratmaq üçün onun yaranması tarixinə, inkişaf yoluna və müasir vəziyyətinə qısaca nəzər salmaq lazım gəlir.

Məlum olduğu kimi, Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin göstərişinə əsasən 1962-ci ilin avqust ayında Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin Ali və Orta İxtisas Təhsil Komitəsi həmin il sentyabrın 1-dən Bakı Dövlət Universitetinin Şərqşünaslıq fakültəsi nəzdindəki Kitabxanaçılıq şöbəsinin əyani və qiyabi bölmələrinin birləşdirilməsi və müstəqil Kitabxanaçılıq fakültəsinin yaradılması haqqında əmr vermişdi. Rektorun əmri ilə Kitabxanaçılıq şöbəsinin yitirməsi, Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasının baş müəllimi, tarix elmləri namizədi Abuzər Ali oğlu Xələfov Kitabxanaçılıq fakültəsinin ilk dekanı vəzifəsinə təyin edilmişdi.

Gənc dekan Abuzər Xələfovun təşəbbüsü və səyi nəticəsində respublikamızın kitab ticarəti müəssisələrinin yüksək ixtisaslı mütəxəssis kitabşünas-bibliograf kadrlara olan tələbatı nəzərə alınaraq 1963-cü ildə isə Kitabxanaçılıq fakültəsinin nəzdində yeni bir şöbə – Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili şöbəsi təşkil edildi, bununla da Azərbaycanda ali kitabşünaslıq təhsilinin əsası qoyuldu (4, s. 51-52).

Əməkdar elm xadimi, professor A.Xələfov "Azərbaycanda ali kitabxanaçılıq təhsili" adlı monoqrafiyasında bu barədə belə yazır: "Məlum olduğu kimi, kitabın xalq arasında yayılmasında və təbliğində kitabxanalarla yanaşı, kitab ticarəti müəssisələri də yaxından iştirak etdi. Bu baxımdan kitabxanalarla kitab ticarəti müəssisələri arasında yaxınlıq və məqsəd birliyi vardır. Belə ki, hər iki müəssisə öz qarşısında kitabı oxucular və alıcılar arasında yaymaq məqsədi qoymuşdur. Həmçinin kitab ticarəti müəssisələrinin işçiləri də kitabxanaçılar kimi kitab biliciləri, kitabdan baş çıxaran, onu yayan, təbliğ edən insanları olmalıdır. Kitab ticarəti müəssisələri həm də kitabxanaları kompleksləşdirmək işində kitabxanaların yaxın köməkçiləridir" (1, s.33).

Həmin monoqrafiyada qeyd olunduğu kimi, dekan Abuzər Xələfov kitabşünasların Kitabxanaçılıq fakültəsində hazırlanmasında daha məqsəduyğunluğunu və respublikada yüksək ixtisaslı kitabşünas kadrlara böyük tələbat olduğunu əsaslandıraraq Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin məktubla müraciət etmiş və bu təkliflər dövlət səviyyəsində müzakirə edildikdən sonra kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili şöbəsinin universitetdə açılması düzgün sayılmışdır. Bu şöbənin yaradılması mədəniyyətimizin mühüm sahələrindən biri olan kitabşünaslığın inkişafına mühüm hədiyyə idi (1, s.33).

Beləliklə, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Sovetinin qərarı ilə 1963/1964-cü tədris ilində "Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili" ixtisası üzrə qiyabi və axşam şöbələrinə tələbə qəbulu başlanılmışdır. Kitabxanaçılıq fakültəsinin təcrübəli kollektivinin, respublikamızın görkəmli kitabşünaslarının və kitab ticarəti müəssisələrinin sırlarını mütəxəssislərinin bu mühüm işə cəlb edilməsi qısa müddətdə öz bəhrəsini verdi. Az bir zaman içində bu şöbədə kadr hazırlığının təşkili sahəsində mühüm nailiyyətlər qazanıldı.

1968/1969-cu tədris ilində "Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili" ixtisası üzrə əyani şöbəyə tələbə qəbulunun elan edilməsi ilə bu uğurların bariz nümunəsi idi.

1960-1970-ci illərdə BDU-nun Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili şöbəsi milli kitab mədəniyyətinin formalaşmasında, müxtəlif növ kitabların nəşrə hazırlanması məsələlərinin tədrisində, nəşriyyatlarla kitabxanalar arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsində, kitabın oxucular və alıcılar arasında məqsəduyğun şəkildə yayılmasında, nəşriyyatların ali təhsilli kitabşünas, nəşriyyat işçisi və nəşir kadrları ilə təmin olunmasında mühüm xidmətlər göstərmişdir.

Professor A.Xələfov həmin illəri haqlı olaraq belə xarakterizə edir: "Cəsarətlə demək olar ki, 1970-ci illər respublikamızda kitabxanaşünas-bibliograf kadrların hazırlanmasında xüsusi mərhələ olmuşdur. Bu şöbə 20 ilə yaxın fəaliyyət göstərdikdən sonra o zaman Azərbaycanı tərk edən, kitab mədəniyyətini başa düşməyən, ona xər bəxan məmurlar tərəfindən əsassız və ədalətsiz olaraq sifariş verilmədiyi üçün bağlandı. Fakültənin o zamankı rəhbərliyi bu işi qaydaya salmağa, şöbəyə qəbul almağa cəhd göstərsə də, buna nail ola bilmədi. Bu, yeganə şöbə idi ki, sovet hakimiyyəti illərində kitabşünas-bibliograf kadrlar hazırlamışdı" (1, s.34).

Qeyd edək ki, Sovet hakimiyyəti dövründə "Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili" ixtisası üzrə 800 nəfərdən çox yüksək ixtisaslı kadr hazırlanmışdır.

Məlum olduğu kimi, 18 oktyabr 1991-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Ali Soveti "Azərbaycanın Dövlət Müstəqilliyi haqqında Konstitusiyası Aktı"nı qəbul etdi. Bu sənəd Azərbaycanın müstəqil suveren respublika kimi fəaliyyətinin əsası oldu. Beləliklə, Azərbaycan Respublikasının dünyada tanınması və beynəlxalq aləmdə özünün layiqli yerini tutması üçün imkan yarandı. Eyni zamanda Azərbaycanın müstəqilliyi ölkədə elm, maarif, mədəniyyət və təhsil sahəsində geniş inkişafın təminatı oldu.

Ölkəmizdə təhsilin inkişafı yeni zəruri ixtisaslar üzrə kadrların hazırlanmasını ön plana çıxardı. 1990-cı illərin əvvəllərində Azərbaycanda kitabın nəşri, təbliği və yayılması ilə məşğul olan yüksək ixtisaslı kitabşünas kadrların hazırlanması ciddi zərurətə çevrilmişdi. Bu baxımdan Bakı Dövlət Universitetinə yeni ixtisaslar üzrə tələbələr qəbulunun təşkilində rektorluğun və o zamankı Kitabxanaçılıq fakültəsinin dekanı professor Abuzər Xələfovun yaxından iştirakını xüsusi qeyd etmək lazımdır. Belə ki, o, yenidən yuxarı təşkilatlara müraciət edərək, "Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili" ixtisasına böyük tələbat olduğunu bildirmiş, bu ixtisasa tələbə qəbulunun aparılmasına səy göstərmişdir.

Təsədüfi deyil ki, o vaxt fakültə Elmi Şurasında bu məsələ problemi kimi qaldırılmışdı. Elmi Şurada qeyd olundu ki, 1960-1970-ci illərdə Bakı Dövlət Universitetində kitabşünaslıq və kitab mədəniyyətinin üzrə kadrlar hazırlanmış, lakin sonradan ədalətsiz olaraq bu ixtisasa tələbə qəbulu dayandırılmışdır. Bu

amili nəzərə alan Kitabxanaçılıq fakültəsinin dekani, fakültə Elmi Şurasının sədri professor Abuzər Xələfov və başqaları belə bir təkliflə çıxış etdilər ki, Azərbaycanın müstəqilliyi şəraitində "Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili" ixtisasının yenidən açılmasına, yüksək ixtisaslı kadrlar hazırlığına böyük ehtiyac vardır. Bu təklifi fakültənin rəhbərliyi və Elmi Şurasının üzvləri yüksək qiymətləndirərək yekdilliklə müdafiə etdilər. Ona görə də Kitabxanaçılıq fakültəsinin dekanlığının BDU rektorluğu qarşısında "Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili" ixtisası üzrə kadrların hazırlanması ilə bağlı məsələ qaldırılması yekdilliklə qərar alındı.

Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi "Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili" şöbəsinin bərpa edilməsini məsləhət bildi. Bu şöbənin tədris planını götürmək üçün Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının dosenti B. Allahverdiyev Rusiyaya Moskva şəhərinə ezam olundu. Fakültə dekani prof. A. Xələfovun rəhbərliyi ilə təşkil edilmiş komissiya BDU-da yaradılacaq "Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili" şöbəsi üçün Moskva Dövlət Poliqrafiya İnstitutunun tədris planı əsasında yeni tədris planı işləyib hazırladı. Respublikamızın xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla tərtib olunmuş tədris planı təsdiq edildikdən sonra Kitabxanaçılıq fakültəsinin dekanlığı BDU rektorluğuna və Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyinə müraciət edərək yeni şöbəyə tələbə qəbulu yerlərinin ayrılmasına nail oldu.

Professor Abuzər Xələfovun yazdığına görə, bu məsələdə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Soveti nəzdində Dövlət Mətbuat Komitəsinin sədri, görkəmli dövlət xadimi və jurnalist Rəşid Mahmudovun xüsusi xidməti olmuşdur. R. Mahmudov kitabşünas kadrlara respublikamızda böyük ehtiyac yaranması və belə kadrların hazırlanmasının zəruriliyi haqqında Azərbaycan hökumətinə müraciət etmiş və Nazirlər Sovetinin bu barədə qərar çıxarmasına nail olmuşdur (1, s.34).

Noticədə 1991/1992-ci tədris ilində Azərbaycan Respublikası Nazirlər Soveti ölkəmizdə kitabşünas, nəşriyyat işi və redaktəetmə üzrə yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasına böyük zərurət yarandığına görə Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq fakültəsində "Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili" şöbəsinin yaradılması haqqında qərar qəbul etdi. Bu qərara əsasən 1991/1992-ci tədris ilində "Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili" ixtisası üzrə tələbə qəbuluna başlanıldı. Bununla da həmin ixtisas üzrə ilk dərəcəli mütəxəssis kadrların hazırlıq səviyyəsinin artırılması, elmi-tədqiqat işlərinin aparılması müvafiq kafedranın təşkilini zərurətə çevirdi. Çünki belə bir kafedranın təşkili nəşriyyatla, kitabın təbliği və yayılması ilə bağlı olan kitabşünaslıq ixtisası üzrə kadrların hazırlanması üçün əsaslı zəmin yarada bilərdi.

1992-ci ildə Kitabxanaçılıq fakültəsinin rəhbərliyi yeni yaradılmış "Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili" şöbəsinə tədris prosesini və elmi-

metodik işi məqsədyönlü şəkildə qurmaq üçün müstəqil kafedranın yaradılması haqqında BDU-nun rektorluğu qarşısında məsələ qaldırıldı. Bunun əsasında BDU-nun Böyük Elmi Şurası 10 fevral 1993-cü ildə Kitabxanaçılıq fakültəsinə yeni kafedranın – Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili kafedrasının yaradılması haqqında qərar qəbul etdi.

Beləliklə, 29 mart 1993-cü ildə Kitabxanaçılıq fakültəsinin dekani professor Abuzər Xələfovun sədrliyi ilə Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili kafedrasının ilk iclası keçirildi. Kafedranın 1 №-li protokoluna əsasən, birinci iclasda professor Abuzər Xələfov kafedranın yaradılması haqqında BDU-nun Böyük Elmi Şurasının qərarını elan etdi. O, yeni kafedranın açılışı münasibəti ilə əməkdaşları təbrik etdi, onlara uğurlar arzuladı. Professor Abuzər Xələfov kitabın təbliğində, kitab ticarətinin inkişafında yeni kafedranın nə dərəcədə mühüm rol oynadığını faktlarla əsaslandırdı.

25 iyun 1993-cü ildə yenə də Kitabxanaçılıq fakültəsinin dekani professor Abuzər Xələfovun sədrliyi ilə Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili kafedrasının ikinci iclası keçirildi. Burada 21 may 1993-cü il tarixli elana əsasən olunmuş Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili kafedrasının müdiri vəzifəsinə professor Bayram Allahverdiyev seçildi.

Qeyd edək ki, Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının bazasında yaradılmış Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili kafedrasında həmin vaxt 5 əməkdaş çalışırdı: tarix elmləri doktoru, professor Bayram Allahverdiyev, tarix elmləri namizədi, dosent Hacı Həsənov, filologiya elmləri namizədi Rəşid Süleymanov, baş müəllim Akif Əsədullayev və laborant Sevdə Quliyeva.

1995/1996-cı tədris ilindən başlayaraq Məmmədov, Ramiz Həmidov, İsmayıl Yəliyev və Nailə Mehralieva kimi yeni kadrların hesabına kafedranın elmi-pedaqoji potensialı daha da möhkəmləndi. Sonrakı illərdə kafedranın tədris prosesinə cümlədən professor Abuzər Xələfov, professor Lyudmila Səmədova, dosent Knyaz Aslan, filologiya elmləri namizədi Şəhla Quliyeva və digər təcrübəli mütəxəssislər də cəlb olundular.

1996/1997-ci tədris ilində "Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili" ixtisası üzrə ilk mütəxəssislər BDU-nu bitirib bakalavr diplomu aldılar.

Kafedranın müəllim kontingenti ilə ardıcıl və məqsədyönlü şəkildə təminatı mütəxəssis kadrların hazırlanmasına, kitabşünaslıq, nəşriyyat işi və redaktəetmə ixtisasları üzrə tədris işinin daha yaxşı təşkilinə, elmi-tədqiqat fəaliyyətinin genişlənməsinə, müasir dövrün tələblərinə cavab verən tədris proqramlarının, danışıqların və dərslərinin tərtibinə əsaslı təsir göstərdi.

Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyi və informasiya cəmiyyəti şəraitində nəşriyyat işində müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının tətbiqinin daha geniş imkanları nəzərə alınaraq BDU-nun Böyük Elmi Şurasının qərarına əsasən "Kitabşünaslıq və kitab ticarətinin təşkili" kafedrası

1997/1998-ci tədris ilindən "Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrası" adlandırılmış, bakalavriatura və magistratura səviyyələrində "Nəşriyyat işi və redaktəetmə" ixtisası üzrə kadr hazırlığına başlanılmışdır.

2000-ci illərdə Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının professor və müəllim heyətinin elmi-tədqiqat işlərinin istiqaməti xeyli genişlənməmişdir. Respublikamızda müxtəlif nəşriyyatların və kitab ticarəti müəssisələrinin iş təcrübəsinin öyrənilməsi, nəşriyyat sistemi sahəsində mövcud olan problemlərin aşdırılması və onların aradan qaldırılması üçün tövsiyə və təkliflərin verilməsi, bütövlükdə nəşriyyat sisteminin inkişafına, kitab nəşri işinin təkmilləşdirilməsinə və kitabın yayılmasına elmi-metodik köməyin göstərilməsi kafedranın məqsədyönlü fəaliyyətinə aynı sübutdur. Bu dövrdə B.Allahverdiyevin "Ümumi kitab tarixi" (2003), İ.Vəliyevin "Ədəbi-bədii və uşaq kitablarının redaktəsi" (2002), "Redaktonin əsasları: Nəzəriyyə və təcrübə" (2002), "Redaktonin əsasları: Redaktonin metodikası" (2003), "Redaksiya-nəşriyyat işinin əsasları" (2004), S.Quliyevanın "Azərbaycan soraq-məlumat ədəbiyyatı: yaranması, müasir vəziyyəti və inkişaf perspektivləri" (2006), Ş.Quliyevanın "Müəllif hüququ" (2008) və s. kimi kitabları mütəxəssislərin marağına səbəb oldu.

Bu illərdə kafedranın professor-müəllim heyəti tədris işi aparmaqla bərabər, bir sıra yeni fənlər üzrə proqramlar, dərslər və dərslər vasitələri hazırlığına xüsusi diqqət ayırmağa başlamışdılar. Onlar kitabşünaslığın tarixi, nəzəriyyəsi və metodik məsələləri, kitabşünaslığın, nəşriyyat işinin, kitab tarixinin və redaktonin aktual problemləri, kitab nəşri, kitab ticarəti, tərcümə ədəbiyyatının nəşri, xüsusilə klassik yazıçıların əsərlərinin nəşrinin öyrənilməsi, yayılması və təbliği, eləcə də kitab tipologiyası və başqa problemlər üzrə araşdırmalar aparır, dəyərli elmi əsərlər, monoqrafiyalar, elmi məqalələr və s. çap etdirirdilər.

Həmin dövrdə kafedra üzrə bakalavriatura səviyyəsində tədris olunan bütün fənlərin metodik göstəriciləri də hazırlanmışdır. Məsələn: "Kitabçılıq işinin iqtisadiyyatı" (R.Homidov, 2000); "Nəşriyyat və kitab ticarətinin bibliografiyası" (M.Məmmədov, 2000); "Redaktonin nəzəriyyəsi və təcrübəsi" (İ.Vəliyev, 2001); "Azərbaycan kitab tarixi" (B.Allahverdiyev, 2000); "Ümumi kitabşünaslıq" (B.Allahverdiyev, 2001); "Mətnşünaslığın əsasları" (İ.Vəliyev, 2001); "Nəşriyyat və poliqrafiya işinin əsasları" (İ.Vəliyev, 2001); "Kitabın istehsalı texnologiyası" (İ.Vəliyev, 2001); "Kitab çeşidi işinin nəzəriyyəsi və metodikası" (M.Məmmədov, 2003); "Nəşriyyat işində menecment və marketing" (R.Homidov, 2004); "Redaktor fəaliyyətinin kompüter təminatı" (Ş.Quliyeva, 2005); "Müəllif hüququ" (Ş.Quliyeva, 2005); "Kitabın təbliği və reklamı" (N.Mehrliyəva, 2006), "Nəşrin redaktor hazırlığı" (V.Musalı, 2008) və s.

Bundan başqa, həmin illərdə Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının magistratura səviyyəsində də əsas fənlər üzrə bir sıra proqramlar ("Kitabşünaslığın tarixi, nəzəriyyəsi və metodologiyasının əsasları" (B.Allahverdiyev,

2006); "Kitabşünaslığın müasir problemləri" (B.Allahverdiyev, 2006); "Kitab sosial və kultural kommunikasiya sistemində" (B.Allahverdiyev, 2006); "Mətn nəzəriyyəsi" (İ.Vəliyev, 2006), "Azərbaycan Respublikasının nəşriyyat sistemi" (B.Allahverdiyev, 2008); "Kitabın texniki redaktə problemləri" (V.Musalı, 2008); "Müxtəlif növ ədəbiyyatın redaktəsi" (Knyaz Aslan, 2009), "Redaksiya-nəşriyyat işində informasiya texnologiyası" (B.Allahverdiyev, 2009); "Nəşriyyat fəaliyyətinin hüquqi tənzimlənməsi" (Ə.Qasimov, 2009); "Nəşriyyat fəaliyyətinin iqtisadi təhlili" (R.Homidov, 2009) və s. hazırlanmış və çap edilmişdir.

Kafedranın elmi-tədqiqat fəaliyyətində respublikamızın ayrı-ayrı nəşriyyatlarının iş təcrübəsinin, kitab ticarətinin öyrənilib ümumiləşdirilməsi, elmi-metodik nəticələr çıxarılması, nəşriyyat sistemində mövcud olan problemlərin aşdırılması və onların aradan qaldırılması üzrə elmi tövsiyələrin və təkliflərin verilməsi, eləcə də ölkəmizdə nəşriyyat sisteminin inkişaf etdirilməsinə, kitab nəşri işinin təkmilləşdirilməsinə, kitabın yayılmasına elmi-metodik kömək göstərilməsi əsas yer tutur.

Qeyd edək ki, 2012-ci ilin yanvar ayından Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi kafedrasına Birləşmiş Millətlər Təşkilatı yanında Beynəlxalq İnformasiyalıq Düzmə Akademiyasının həqiqi üzvi, pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Knyaz İlyas oğlu Aslan rəhbərlik edir. Dosent Knyaz Aslan eyni zamanda BDU Tədris Metodik Şurası Rəyasət Heyətinin üzvi, BDU TMS yanında tədris vasitələrinə nəşr hüququ (qrif) verən Daimi Komissiyanın üzvi, Kitabxanəçilik-informasiya fakültəsi Elmi Şurasının üzvi, fakültə Tədris Metodik Şurasının sədri kimi fəaliyyət göstərir.

Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi 2012-ci ildə 060205 – "Nəşriyyat işi və redaktəetmə" ixtisası üzrə magistratura səviyyəsində təhsil proqramını, 2013-cü ildə isə 050205 – "Kitabşünaslıq" ixtisası üzrə bakalavriat səviyyəsində təhsil proqramını – Ali Təhsil Pilləsinin Dövlət Standartı təsdiq etmişdir. Bununla da 2012-ci ildən Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi kafedrasının fəaliyyətində yeni mərhələ başlamışdır.

Bələ ki, "Kitabşünaslıq" ixtisası üzrə bakalavriat səviyyəsində təhsil proqramına "Nəşriyyat işində marketing", "Nəşriyyat işinin proqram təminatı", "Müasir dövrdə dünyada və Azərbaycanda kitab nəşri"; "Nəşriyyat işi və redaktəetmə" ixtisası üzrə magistratura səviyyəsində təhsil proqramına isə "Elektron nəşriyyatlar", "Redaktor sənətinin aktual problemləri", "Nəşriyyat-poliqrafiya fəaliyyətinin menecment və marketingi", "Nəşriyyat işində informasiya texnologiyaları və multimedia sistemləri", "Nəşriyyat və informasiya fəaliyyətinin hüquqi təminatı", "Nəşriyyatla kitabxananın qarşılıqlı əlaqələri"

və s. kimi yeni fənlər daxil edilmiş, onların proqramları və buna uyğun olaraq müəhazirə mətnləri hazırlanmışdır.

Hazırda Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının təlim, tədris və tərbiyə işlərini 8 nəfərlik müəllim və laborant heyəti yerinə yetirir. Onlardan 5 nəfəri fəlsəfə doktoru, dosent (Knyaz Aslan, Nailə Mehraliyeva, Şahla Quliyeva, Ələmdar Bayramov, Rəsim Süleymanov); 2 nəfəri fəlsəfə doktoru, müəllim (Sevda Quliyeva, Leyla Abasova); 1 nəfəri baş laborantdır (Əllada Balayeva).

Ümumiyyətlə, 2015-2018-ci illərdə Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrası 050205 – “Kitabşünaslıq” ixtisası üzrə bakalavriat səviyyəsində tədris edilən fənlər üzrə yeni tələblərə uyğun olaraq 20-dən çox proqram hazırlamış və Təhsil Nazirliyinin qərarı ilə nəşr etdirmişdir. Məsələn, “Redaktonin əsasları”, “Texniki redaktə”, “Dünya kitab tarixi”, “Uşaq ədəbiyyatının redaktəsi”, “Ədəbi və bibliografik redaktə”, “Nəşrin bədii və texniki tərtibatı”, “Mətnşünaslıq”, “Ədəbi-bədii nəşrlərin redaktəsi”, “Nəşrin elmi redaktəsi” (hamısının tərtibçisi K.Aslan), “Kitabın təbliği və reklamı” (K.Aslan, N.Mehraliyeva), “Azərbaycan kitabşünaslığı” (K.Aslan, R.Süleymanov), “Soraq-məlumat nəşrlər sistemi” (K.Aslan, S.Quliyeva), “Kitabın tipologiyası” (B.Allahverdiyev), “Çəşid işinin nəzəriyyə və metodikası” (Ş.Quliyeva), “Azərbaycan kitab tarixi” (L.Abasova), və digər fənlər üzrə proqramlar hazırlanaraq işıq üzü görmüşdür.

Bununla yanaşı, magistratura səviyyəsi üçün 060205 – “Nəşriyyat işi və redaktəetmə” ixtisaslaşması üzrə “Redaktor sənətinin aktual problemləri”, “Müxtəlif ədəbiyyat növlərinin redaktəsi”, “Nəşriyyat işində informasiya texnologiyaları və multimedia sistemləri”, “Elektron nəşriyyatlar”, “Nəşriyyatla kitabxananın qarşılıqlı əlaqələri” (hamısının tərtibçisi K.Aslan), “Dövrü nəşrlərin redaktor hazırlığı” (K.Aslan, N.Mehraliyeva), “Tərcümə ədəbiyyatının redaktə xüsusiyyətləri” (K.Aslan, N.Mehraliyeva), “Kitab kommunikasiya sistemində” (K.Aslan, N.Mehraliyeva), “Mətn nəzəriyyəsi” (K.Aslan, N.Mehraliyeva), “Nəşriyyat və informasiya fəaliyyətinin hüquqi təminatı” (Ş.Quliyeva) və s. fənlərə dair proqramlar nəşr edilmişdir.

Yeri gəlmişkən, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyası Rəyasət Heyətinin 13 aprel 2012-ci il tarixli (protokol №06-R) qərarı ilə təsdiq edilmiş və Rəyasət Heyətinin 30 oktyabr 2015-ci il tarixli (protokol № 13-R) qərarı ilə əlavə edilmiş “Azərbaycan Respublikasında elmi və elmi-pedaqoji işçilərə elmi dərəcələrin verilməsi üzrə ixtisasların nomenklaturası”nın “Texnika elmləri” bölməsində 3356.01 indeksli “Kitabxanaşünaslıq, bibliografiyaşünaslıq və kitabşünaslıq” adlandırılmışdır ki, bu da Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi kafedrasının elmi istiqamətinin inkişafına müəyyən töhfə vermişdir.

Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının əməkdaşları dünyada və Azərbaycanda kitabın və kitabşünaslığın tarixi, nəzəriyyəsi, metodik məsələlərlə

ri, kitabın tipologiyası, kitab nəşri, redaktə problemləri, elmi, elmi-kütləvi, istehsalat-təcrübi, siyasi, rəsmi, tədris, ədəbi-bədii, folklor, soraq-məlumat, dövrü mətbuat, reklam nəşrləri və s. üzərində redaktor işinin xüsusiyyətləri, nəşriyyat işinin təşkil və idarə olunması, müəllif hüququ, elektron nəşrlər və elektron nəşriyyatlar, kitab ticarəti, kitab yayımı, müxtəlif ədəbiyyat növlərinin redaktəsi və nəşrə hazırlanması, tərcümə ədəbiyyatının nəşri, kitabın reklamı, təbliği, yayılması və s. kimi mühüm problemlər üzrə ardıcıl elmi tədqiqatlar aparılır.

Kafedra əməkdaşları son illərdə müasir tələblərə cavab verən tədris-metodik vəsaitlərin hazırlanması və nəşri istiqamətində müəyyən nailiyyətlər qazanmış, xeyli tədris-metodik ədəbiyyatı, o cümlədən 1 ensiklopediya, 4 monoqrafiya, 64 proqram, 4 dərəcə vəsaiti, 2 kitab, 4 kitabça, eləcə də 200-dən artıq elmi məqalə və tezis çap etdirmişlər. Müəllimlər eyni zamanda son üç dövrdə nüfuzlu beynəlxalq jurnallarda 5 elmi məqalə dərc etdirmişlər.

Kafedra müdiri Knyaz Aslan ölkəmizin tarixində ilk dəfə 2015-ci ildə nəşr olunmuş “Azərbaycan Kitabxana Ensiklopediyası”nın hazırlanmasında tərtibçi və redaktor kimi fəal iştirak etmişdir.

Bununla yanaşı, son illərdə Knyaz Aslan və Rəsim Süleymanovun “Azərbaycan kitabşünaslığı”, Knyaz Aslan, Şahla Tahirqızı, Nailə Mehraliyevanın “Nəşriyyat işi və redaktə məsələləri”, Bayram Allahverdiyevin “Kitabın tipologiyası”, Bayram Allahverdiyev və Leyla Abasovanın “Mətn nəzəriyyəsi”, “Ulu Əndər Heydər Əliyevin kitab və kitab nəşri haqqında müdrik fikirləri”, Leyla Abasovanın “Boz göz” nəşriyyatının yaranması və fəaliyyəti” adlı dərəcə vəsaitləri, monoqrafiyaları və s. kitabları nəşr olunmuşdur.

BAU-nun illik elmi-tədqiqat hesabatlarında Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrası elm və tədris sahəsində qazandığı nailiyyətlərə görə həmişə reyting cədvəlinin ön sıralarında qərarlaşır.

Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasında elmi-pedaqoji kadrların yetişdirilməsi ən əsas amillərdən biridir. Belə ki, 17 fevral 2015-ci ildə kafedranın dissertantı İradə Hacı qızı Ələsgərova “Azərbaycan kitabının bədii və texniki tərtibat məsələləri” mövzusunda dissertasiya işini (elmi rəhbər prof. B.V.Allahverdiyev) Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya 5 noyabr 2014-cü il tarixli 194 №-li əmrli ilə Bakı Dövlət Universiteti nəzdində yaradılmış Birləşmiş Dissertasiya Şurasında müdafiə etmiş, 3356.01 “Kitabxanaşünaslıq, bibliografiyaşünaslıq və kitabşünaslıq” ixtisasında tarix üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almışdır.

Daha sonra 17 dekabr 2015-ci ildə kafedranın dissertantı Leyla Qabil qızı Abasova “Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatının – “Azərnəşr”in yaranması və fəaliyyəti” mövzusunda dissertasiya işini (elmi rəhbər prof. B.V.Allahverdiyev) Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali

Attestasiya Komissiyasının 03 iyun 2015-ci il tarixli 144 №-li əmrilə Bakı Dövlət Universiteti nəzdində yaradılmış Birdəfəlik Dissertasiya Şurasında müdafiə etmiş, 3356.01 "Kitabxanaşünaslıq, bibliografiyaşünaslıq və kitabşünaslıq" ixtisasında tarix üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almışdır.

2018-ci ildə BDU-nun Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrası elmi-pedaqoji kadrların yetişdirilməsinə də öz töhfəsini verməyə çalışmışdır. Belə ki, kafedra müdiri dos. K.Aslan Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının doktorantı Sevdə Elman qızı Səfərovanın 3356.01 - "Kitabxanaşünaslıq, bibliografiyaşünaslıq və kitabşünaslıq" ixtisasında tarix üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün "Müstəqillik illərində Azərbaycanda dərsliklərin nəşri təhsil islahatlarının əsas amili kimi (2001-2011-ci illər)" mövzusunda təqdim etdiyi dissertasiya işinin elmi rəhbəri olmuşdur. Bu dissertasiya işinin kafedrada ilkin və son müzakirələri təşkil edilmiş, daha sonra 2018-ci ilin sentyabr ayında onun müdafiəsinə razılıq alınması üçün və Birdəfəlik Dissertasiya Şurasının yaradılması haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasına Bakı Dövlət Universiteti rektorunun məktubu göndərilmişdir.

2018-ci ildə Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasında magistr kadrların hazırlanması da diqqət mərkəzində olmuşdur. Magistrantlardan Güllər İlqar qızı Abdullayeva "Koroğlu" dastanının nəşrə hazırlanması məsələləri" (elmi rəhbər: dos. K.Aslan), Rəşad Füzuli oğlu İsmixanlı "Süleyman Rəhimov-nun ədəbi irsinin nəşr tarixi" (elmi rəhbər: prof. B.Allahverdiyev), Nəriman Naib qızı Həsənli "Azərbaycan ali pedaqoji məktəblərinin elmi jurnallarının yaranması və inkişafı (Azərbaycan Pedaqoji Universiteti, Bakı Slayvan Universiteti elmi jurnallarının materialları əsasında)" (elmi rəhbər: dos. Ş.Quliyeva) mövzularında dissertasiya işlərini uğurla müdafiə edərək magistr dərəcəsinə layiq görülmüşlər.

2018-ci ildə "Nəşriyyat işi və redaktəetmə" ixtisası üzrə təhsil alan magistrantların müxtəlif aktual mövzularda hazırladıqları məruzələr magistrantların elmi konfransında dinlənilmişdir. Belə ki, Bakı Dövlət Universiteti Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində Ümummilli lider Heydər Əliyev oğlu Əliyevin anadan olmasının 93 ilyinə həsr olunmuş "Müasir dövrdə kitabxana-informasiya fəaliyyətinin və kitabşünaslığın müasir problemləri" mövzusunda Respublika Elmi Konfransında magistrantlar aktual mövzularda məruzələr çıxış etmişlər.

Hazırda "Nəşriyyat işi və redaktəetmə" ixtisası üzrə II kursada 3 nəfər, I kursda isə 4 nəfər magistrant təhsil alır.

Eyni zamanda, son illərdə Knyaz Aslanın "Azərbaycanda nəşriyyat işinin aktual problemləri", "Redaktənin aktual problemləri: müasir xüsusiyyətlər, məqsəd və vəzifələr, texnologiyalar", "Redaktor fəaliyyətinin əsas istiqamət-

ləri", "Redaktə prosesinin müasir xüsusiyyətləri", B.Allahverdiyevin "Azərbaycanda kond təsərrüfatı kitabının tipologiyasının yaranması və inkişafı", "Mətnin quruluşu, növ müxtəlifliyi və təhlili", N.Mehrəliyevanın "Dünya ədəbiyyatının Azərbaycan dilinə tərcüməsi və nəşri", Ə.Bayramovun "Azərbaycanda özəl nəşriyyat sistemi", "Müasir nəşriyyat sistemində elektron nəşr texnologiyalarının yeri", "Azərbaycanda kitab yayı-mının ümumi məsələləri", Ş.Quliyevanın "Nəşriyyat fəaliyyətində jurnal nəşrinin aparatına dair", R.Süleymanovun "Azərbaycan kitab nəşrinin inkişaf tarixində Heydər Əliyev mərhələsi", "Heydər Əliyev və müstəqil Azərbaycanda milli dərsliklər, dərs vəsaitlərinin hazırlanması və nəşri məsələləri" və s. kimi elmi məqalələri mövcud səhəddəki boşluqların doldurulması baxımından mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının professor-müəllim heyəti bir çox elmi konfrans və seminarlarda fəal iştirak etmişlər. Məsələn, 2018-ci ilin may ayında "Kitabxana-informasiya fəaliyyətində innovasiyalar və fənlərarası inteqrasiya" mövzusunda, dekabr ayında isə xalq yazıçısı Anarın 80 illiyə yubileyinə həsr olunmuş "Kitabxanaşünaslıq, bibliografiyaşünaslıq və kitabşünaslıq elminin aktual problemləri" mövzusunda Respublika Elmi Konfrans keçirilmiş, kafedranın demək olar ki, bütün əməkdaşları və magistrantları həmin konfransa qatılmışlar. Hər iki konfransın materialları ayrıca kitab şəklində çap olunmuşdur.

Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının nəzdində "Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi" dərsi (rəhbər fəlsəfə doktoru Leyla Abasova) fəaliyyət göstərir. Kafedranın hər bir müəllimi tədris ilində fakültənin Tələbə Elmi Cəmiyyəti xətti ilə 2-3 tələbənin maraqlı mövzularda çıxışlarına rəhbərlik etmişdir. Cari tədris ilində "Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi" dərslərinin 5 iclası keçirilmiş və 15 məruzə dinlənilmişdir.

Kafedra əməkdaşlarından dos. K.Aslanın, dos. Ə.Bayramovun, dos. N.Mehrəliyevanın, dos. Ş.Quliyevanın, dos. R.Süleymanovun, fəl. dok. S.Quliyevanın, fəl. dok. L.Abasovanın rəhbərlik etdiyi tələbələr TEC-in konfranslarında Azərbaycanda kitabşünaslığın mühüm elmi-təcrübə məsələləri, kitab tarixi, nəşriyyat işinin müasir vəziyyəti, nəşriyyatların informasiya-kommunikasiya texnologiyaları ilə təchizi və s. kimi aktual məruzələrlə maraqlı çıxışlar etmişlər.

2018-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrası üzrə aparılan elmi-tədqiqat işlərinin nəticələri bilavasitə kitabşünaslıq təhsili üzrə bakalavr və magistr pilləsi üzrə tədris prosesinin təkmilləşməsinə, elmi cəhətdən yeniləşməsinə yönəldir. Alınmış ən mühüm elmi nəticələr ölkənin iri dövlət və qeyri-dövlət nəşriyyatlarının fəaliyyətlərinin daha da yaxşılaşdırılmasına kömək məqsədilə tövsiyə şəklində təqdim olunur.

Hazırda Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının müəllim heyəti "Kitabşünaslıq" elmi istiqaməti üzrə "İnformasiya cəmiyyəti şəraitində Azərbaycanda kitabşünaslığın, kitabçılıq işinin, nəşriyyat-poliqrafiya fəaliyyətinin müasir vəziyyəti və inkişaf istiqamətləri" kompleks problemi üzərində elmi-tədqiqat aparır. Müasir dövrdə Azərbaycanda kitab nəşrinin və redaktəetmənin xüsusiyyətlərinin araşdırılması, kitabşünaslıq elminin qarşısında duran əsas vəzifələrin müəyyənləşdirilməsi, kitab nəşri və redaktə sahəsində qarşıya çıxan mühüm problemlərin elmi-təcrübə baxımından məqsədyönlü həll variantlarının əsaslandırılması, zəruri təklif və tövsiyələrin ümumiləşdirilməsi kafedranın fəaliyyətində prioritet hədəf, məqsəd və vəzifələrdir.

Dünyada və Azərbaycanda kitab nəşrinin inkişaf konsepsiyası və əsas təməülləri, redaktənin tarixi təcrübəsi və ənənələri, mətn üzərində redaktə işinin mühüm xüsusiyyətləri, redaktor düzəlişlərinin müəyyən, redaktə prosesində nöqsanların aradan qaldırılması yolları, mətnin dil və üslubu üzərində redaktə işinin elmi prinsipləri, müəllif əlyazmasında fakt materialının dəqiqləşdirilməsi qaydaları, əlyazmanın kompozisiyası üzərində redaktə işinin prinsipləri kitabları nəşrə hazırlamaq, redaktə etmək, onlar üzərində işləmək vərdişlərinə yiyələnir.

Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrası son illərdə Türkiyə, Rusiya, Ukrayna, İran və digər ölkələrin müvafiq ali məktəbləri və kafedraları ilə beynəlxalq əməkdaşlığın qurulması və inkişaf sahəsində müəyyən işlər görmüşdür.

Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının müəllim heyəti 2018-ci ildən başlayaraq "Kitabşünaslıq" elmi istiqaməti üzrə "İnformasiya cəmiyyəti şəraitində Azərbaycanda kitabşünaslığın, kitabçılıq işinin, nəşriyyat-poliqrafiya fəaliyyətinin müasir vəziyyəti və inkişaf istiqamətləri" kompleks probleminin "Müasir dövrdə Azərbaycanda kitab nəşrinin və redaktəetmənin xüsusiyyətləri" mövzusu üzərində elmi-tədqiqat aparır. Azərbaycanda kitab nəşrinin və redaktəetmənin xüsusiyyətlərinin araşdırılması, kitabşünaslıq elminin qarşısında duran əsas vəzifələrin müəyyənləşdirilməsi, kitab nəşri və redaktə sahəsində qarşıya çıxan mühüm problemlərin elmi-təcrübə baxımından məqsədyönlü həll variantlarının əsaslandırılması, zəruri təklif və tövsiyələrin ümumiləşdirilməsi kafedranın fəaliyyətində prioritet hədəf, məqsəd və vəzifələrdir.

Kafedra Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin "Azərbaycan" nəşriyyatı, AMEA-nın "Elm" nəşriyyatı, M.Füzuli adına Respublika Əlyazmalar İnstitutu, N.Ğəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu, "Azərbaycan Milli Ensiklopediyası" Elmi Mərkəzi, AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanası, Azərbaycan Milli Kitabxanası ilə sıx əməkdaşlıq şəraitində işləmiş, birgə elmi tədbirlərdə, o cümlədən elmi konfranslarda iştirak etmişdir.

Eyni zamanda kafedra son illərdə Türkiyə, Rusiya, Ukrayna, İran və digər ölkələrin müvafiq ali məktəbləri və kafedraları ilə beynəlxalq əməkdaşlığın qurulması və inkişaf sahəsində müəyyən işlər görməyə səy göstərir.

"Kitabşünaslıq" ixtisasının hazırkı dövrün tələbatına uyğun şəkildə yeniləşməsində Avropa ali məktəblərinin, o cümlədən Almaniya fəaliyyət göstərən İohan Höte adına Frankfurt Mayn Dövlət Universitetinin, eləcə də MDB ölkələrindəki ali təhsil ocaqlarının, xüsusilə İvan Fyodorov adına Moskva Dövlət Mətbuat Universitetinin təcrübəsindən geniş istifadə edilmişdir.

Müstəqillik illərində Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının kadr hazırlığı sahəsindəki fəaliyyəti həm cəmiyyət, həm də keyfiyyət cəhətdən yaxşılaşmış, bakalavriatura və magistratura təhsil pillələri üzrə kitabşünaslıq və nəşriyyat işi sahəsində 500-dən çox kadr hazırlanmışdır. Bu kadrların hazırlanmasında kafedranın müəllim heyəti və universal ixtisasların cəmləşdiyi Bakı Dövlət Universitetinin yüksək maddi-texniki bazası çox mühüm rol oynayır. Bunu bütövlükdə Azərbaycanda kitabçılıq işi, kitab nəşri, nəşriyyat işi və redaktəetmə sahəsinin inkişafına dövlət qayğısı və diqqətin ayıni təzahürü kimi dəyərləndirmək olar.

Hazırda Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının məzunları respublikamızın dövlət və qeyri-dövlət nəşriyyat-poliqrafiya müəssisələrində, kitab yayımı və kitab ticarəti müəssisələrində, kütləvi informasiya vasitələrində, o cümlədən qəzet, jurnal, radio, televiziya və internet şəbəkələrində, onlayn mediada səmərəli fəaliyyət göstərirlər. Onlar ölkəmizdə kitab nəşrinin, kitabın təbliğinin və yayımının, müxtəlif nəşrlərin redaktəsinin, ümumiyyətlə, kitab mədəniyyətinin formalaşmasına və inkişafına müasir dövrün tələblərinə uyğun şəkildə mühüm töhfələr verir, doğma universitetin şöhrətini həmişə uca tuturlar. Bir çoxunun elmlər namizədi (fəlsəfə doktoru) və ya elmlər doktoru elmi dərəcəsi almış həmin mütəxəssislərin əksəriyyəti hazırda nəşriyyat-poliqrafiya sahəsində çalışır, milli kitab mədəniyyətinin inkişafında xüsusi rol oynayır.

Tədris, metodiki və elmi işə kömək məqsədilə kafedranın müəllim heyətinin köməyi ilə 2008-2018-ci illərdə "Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi" adlı elmi-nəzəri və təcrübə jurnalı çap edilmişdir.

Bundan başqa, 2015-ci ildə dosent Knyaz Aslanın təsisçiliyi və baş redaktorluğu ilə kafedrada "Kitabşünaslıq və redaktor sənəti" adlı ikinci bir elmi-nəzəri və təcrübə-metodik jurnal da fəaliyyətə başlamışdır. İndiyə qədər 8 nömrəsi işıq üzü gören bu jurnalda kitabşünaslıq, kitabxanaşünaslıq, bibliografiyaşünaslıq, informatika, kitab nəşri, redaktə məsələləri, eləcə də dilçilik, rəsəmlilik və s. kimi sahələrə dair yüzə yaxın elmi məqalə dərc edilmişdir. Onu da qeyd edək ki, Bakı Dövlət Universitetinin Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrası 2015-ci ildən "Kitabşünaslıq və Redaktor Sənəti" adlı elmi-nəzəri və təcrübə-metodik jurnal nəşr etdirir. Jurnal Azərbaycan Respublikası Ədəbiyyat

Nazirliyində qeyd alınmışdır (Şəhadətnamə № 4021, 01.12.2015). Jurnalın təsisçisi və baş redaktoru BDU-nun Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi kafedrasının müdiri, pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Knyaz Aslandı. Redaksiya heyətinə müvafiq şəhadə təqdim olunan gənclər daxilidir.

"Kitabşünaslıq və Redaktor Sənəti" jurnalı 18.10.2018-ci il tarixində Beynəlxalq ISSN Mərkəzi (Paris, Fransa) tərəfindən ISSN (ISSN-L) 2617-6939 sayılı nömrə ilə ardı davam edən nəşrlərin beynəlxalq reyestrinə daxil edilmişdir.

Jurnalın məqsədi kitabşünaslıq, nəşriyyat işi, kitab sənəti, redaktor sənətkarlığı sahələrində elmi-nəzəri və təcrübə-metodik araşdırmaların nəticələrini yaymaq, müxtəlif dillərdə aktual mövzulara dair çapdan çıxmış yeni nəşrləri təbliğ etməkdir. Elmi məqalələr mövcud qaydalarla uyğun olaraq Azərbaycan, ingilis və rus dillərində xülasələr verilir, ədəbiyyat siyahısı ilə təchiz olunur, mütəxəssislərdən rəylər alınır.

Kafedra əməkdaşlarından 2 nəfəri – dos. K.Aslan, və dos. R.Süleymanov "Azərbaycan Respublikasının Qabaqcıl təhsil işçisi" adına layiq görülmüş, eləcə də müəllimlərin əksəriyyəti dərəcəli Təhsil Nazirliyinin, Respublika Azad Həmkarlar Komitəsinin, BDU-nun Fəxri Fərmanları ilə təltif edilmişlər.

Məlum olduğu kimi, "Kitabşünaslıq" istiqaməti üzrə bakalavriat və magistratura səviyyələrində təhsil alan tələbələr bir sıra spesifik kompetensiyalara yiyələnirlər ki, onlar heç bir ali məktəbdə, heç bir ixtisasda bu elmi səviyyədə tədris edilmir. Belə ki, tələbələr ixtisasla uyğun informasiya mənbələrinin yaradılması, bu prosesdə informasiya texnologiyalarından istifadə vərdətlərinə; global kompüter şəbəkələrində informasiya ilə işləmək bacarığına; dünyada və Azərbaycanda nəşriyyat-poliqrafiya mədəniyyətinin yaranması və inkişafı, müasir quruluşu haqqında biliyə; müasir kitabşünaslıq nəzəriyyəsinin prinsiplərinə; nəşriyyat-poliqrafiya müəssisələrinin mahiyyəti, mənşəyi, sistemi, inkişafı, onların informasiya resurslarının təsnifatı, nəşriyyat-poliqrafiya müəssisələrinin idarə edilməsi və ona rəhbərlik üçün forma və metodlarına; nəşriyyat fəaliyyətinin təşkili və idarə olunması; kitabın və digər nəşrlərin bədii və texniki tərtibatı haqqında iş təcrübəsinə dərindən bələd olurlar.

Eyni zamanda bu ixtisas seçən tələbə redaktə işinin tarixi təcrübəsini və ənənələrini, kitab nəşri işinin inkişaf konsepsiyasını və əsas təmayüllərini, mətn üzərində redaktə işinin əsas xüsusiyyətlərini və redaktənin ümumi metodik prinsiplərini, redaktor əməliyyatlarının elmi prinsipləri və formalarını, redaktor düzəlişlərinin növlərini və xüsusiyyətlərini, əlyazmasında fakt materialının dəqiqləşdirilməsi prinsiplərini, əlyazmanın kompozisiyası üzərində redaktə işi prinsipləri və nöqsanların aradan qaldırılması yollarını, mətnin dil və üslubu üzərində redaktə işinin elmi prinsiplərini, kitab aparatı üzərində redaktor işinin xüsusiyyətlərini, elmi, elmi-kütləvi, istehsalat-təcrübə, kütləvi siyasi,

rəsmi, tədris, ədəbi-bədii, folklor, soraq-məlumat, dövrü mətbuat, reklam nəşrləri üzərində redaktor işinin xüsusiyyətlərini və s. dərindən mənimsəməklə kitabları nəşr hazırlamaq, redaktə etmək, onlar üzərində işləmək vərdislərinə yiyələnir. Bunları mənimsəməyə imkan verən amillərdən biri də abituriyentlərin bu ixtisasa yiyələnməyə maraqları ilə əlaqədardır. Belə ki, Azərbaycan Respublikasının Dövlət İmtahan Mərkəzinin (keçmiş Azərbaycan Respublikasının Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyasının (TQDK)) məlumatına əsasən, "Kitabşünaslıq" ixtisasını seçən abituriyentlər hər il on azı 400-500 bal toplayaraq tələbə adına layiq görülür.

Beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi təsdiqləyir ki, nəşriyyat işçisi, nəşriyyat işi üzrə redaktorlar, nəşir, kitab reklamları və yayımı üzrə mənecərlər, kitab biznesi, nəşriyyat marketinqi və məneceri və s. ixtisasları üzrə mütəxəssis kadrlar müxtəlif ölkələrin nüfuzlu universitetlərində hazırlanırlar. Məsələn, Avropa məkanında Almaniyanın bir neçə məşhur universitetində, o cümlədən Frankfurt Maynda, Leypsiqdə, Slovakiyada, Polşada, MDB miqyasında Rusiyanın 30-dan çox ali məktəbində, Ukraynada, Belorusiyada və başqa ölkələrdə bir sıra universitetlərdə kitab nəşri ilə əlaqədar olan fakültələr və kafedralar fəaliyyət göstərir. Hətta bir sıra ölkələrdə, o cümlədən Rusiyada kitabı öyrənmə elmi-tədqiqat institutları da vardır.

Bütün bunlara görə Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının fəaliyyətinin daha da genişləndirilməsi, eləcə də respublikamızda zəngin kitab mədəniyyətinin müasir tələblər səviyyəsində inkişaf etdirilməsi üçün bir sıra təkliflər irəli sürmək istəyirik:

– Hazırda ölkəmizdə təxminən 500-ə qədər dövlət və qeyri-dövlət (özal) nəşriyyat-poliqrafiya müəssisəsi fəaliyyət göstərir. Bu müəssisələrdə elmi, ədəbi, bədii, texniki ixtisas redaktorlarına çox böyük zərurət yaranmışdır. İri nəşriyyatlar istisna olmaqla əgər hər bir kiçik müəssisədə ən azı 10-15 mütəxəssis kadra ehtiyac olduğunu nəzərə alsaq, onda 10-15 min kadrla yetidirlib hazırlanması üçün illərlə fəaliyyət göstərmək lazım gəlir. Bir cəhətdən qeyd etmək lazımdır ki, təlimatla uyğun olaraq nəşriyyatların hər bir redaksiyasında 8-10 nəfər nəşriyyat işçisi və redaktor işləməli, onlar müxtəlif elm sahələrinə dair əsərləri müəllif əlyazmasından çap mərhələsinə qədər olan spesifik və müəyyən prosesin həyata keçirilməsində səmərəli fəaliyyət göstərməlidir. Xatırladıq ki, hətta sovet dövründə bu iş çox ciddi şəkildə həyata keçirilirdi.

– 1925-ci ildən olduqca səmərəli fəaliyyət göstərmiş Azərbaycan Dövlət Kitab Palatası 1987-ci ildə qeyri-müəyyən səbəblər üzündən ləğv olunduğuna görə 30 il yaxındır ki, ölkəmizdə mətbuat və kitab çapı statistikasını aparılmır. Burada xüsusi vurğulamaq lazım bilirik ki, kitab mədəniyyəti ölkəmizin ümumi mədəniyyət səviyyəsinin göstəricilərindən bəlkə də birincisidir. Sovet İttifaqı dağıldıqdan sonra yaranmış bütün müstəqil respublikaların hər birində Dövlət

Kitab Palatası müstəqil qurum kimi fəaliyyət göstərməkdədir. Xatırlatmağı vacib hesab edirik ki, bu dövlət əhəmiyyətli işi vaxtilə osason BDU-nu bitirən kitabşünas məzunlar həyata keçirirdilər. Onlar uzun illər ərzində "Kitab salnaməsi", "Mətbuat salnaməsi", "Biriklik Azərbaycan kitabı" və s. kimi sanballı bibliografik nəşrlər hazırlayaraq çap etdirir, beləliklə, Azərbaycan kitabının salnaməsini yaradırdılar. Sevincidir ki, bu yaxınlarda Mədəniyyət Nazirliyindən verilən məlumata görə, artıq Azərbaycan Dövlət Kitab Palatasının yenidən yaradılması üzrə işlər tamamlanmaq üzəridir. Bu müəssisə fəaliyyətə başlayarkən çoxsaylı kitabşünas və nəşriyyat işçisi ixtisasına yiyələnmiş mütəxəssislərə ciddi zərurət yaranacaqdır ki, bu mütəxəssislər də ilk növbədə məhz BDU-da hazırlansın.

– Bakı Dövlət Universitetinin maddi-texniki bazası və kadr potensialı müasir informasiya cəmiyyətinin tələblərinə uyğun olaraq bakalavriata və magistratura səviyyələrində "Nəşriyyat marketolu", "Nəşriyyat meneceri", "Nəşriyyat-poliqrafiya işçisi", "Kitab reklamı və yayımı üzrə menecer", "Kitab biznesi", "Nəşir", "Ədəbi redaktor", "Texniki redaktor" və s. kimi bir sıra vacib ixtisas və ixtisaslaşmalar üzrə tələbə qəbulunun sistemli şəkildə aparılmasına və yüksək səviyyəli kadr hazırlığına imkan verir.

– Kafedranın bakalavriata və magistratura pillələr üzrə illik dərş yu-kündə nəşriyyat-poliqrafiya və redaktətmə məsələləri ilə əlaqədar olan fənlərin sayı üstünlük təşkil etdiyinə görə gələcəkdə onun adının dəyişdirilərək əvvəlki kimi "Nəşriyyat işi və redaktətmə kafedrası", yaxud "Nəşriyyat işinin menecmenti kafedrası" adlandırılması daha məqsəduyğun olar. Bununla yanaşı, hazırda magistratura səviyyəsində olduqca kimi, bakalavriatada da məzunlara "Nəşriyyat işi və redaktətmə" ixtisasının verilməsini məqsəduyğun hesab edirik; Yeri gəlmişkən qeyd etməliyik ki, respublikamızda, o cümlədən BDU-da müxtəlif ixtisaslar üzrə magistratura səviyyəsinə tələbə qəbulunun miqdarı tələbatdan aşağı səviyyədadır (hər ixtisas üzrə cəmi 3-5 nəfər). Həlbuki Avropa ali təhsil müəssisələrinin təcrübəsi göstərir ki, hər bir hər bir ixtisasda qruplar üzrə tələbələrə sayı 10-15 nəfərdən az olmamalıdır;

– Kitab mədəniyyətinin, o cümlədən kitab nəşrinin və yayımının ölkənin mədəni inkişaf səviyyəsinin mühüm göstəricilərindən biri olduğunu həmişə vurğulayan ümummilli lider Heydər Əliyev hələ 1970-ci illərdə kitab nəşri üzrə mütəxəssis kadrların Azərbaycandan kənardakı nüfuzlu ali təhsil ocaqlarında göndərilən tələbələrə ixtisasına kitab nəşri üzrə ixtisasla yiyələnən tələbələrə adlarının salınması barədə göstəriş vermişdi. Ulu öndər eyni zamanda həmin gənclərin təhsilini nəzərdə saxlamış, bunun notecəsində müvafiq sahədə ali təhsil alaraq respublikamıza qayıtmış bir çox kadrlar nəşriyyat-poliqrafiya müəssisələrində səmərəli fəaliyyət göstərməyə başlamışdır. Hazırda onların arasında elmi dərəcəsi olan bir neçə mütəxəssis də vardır.

– Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin imzaladığı "Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında", "2005-2006-cı illərdə Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə çapı nəzərdə tutulan əsərlərin siyahısının təsdiq edilməsi haqqında", 150 cildlik "Dünya ədəbiyyatı kitabxanası", 100 cildlik "Dünya uşaq ədəbiyyatı kitabxanası", 100 cildlik "Azərbaycan ədəbiyyatı kitabxanası" seriyasının nəşri haqqında, "Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının nəşri haqqında" sərəncamları dövlət başçısının kitab nəşri işinə göstərdiyi diqqət və qayğının əyani təzahürüdür. Göründüyü kimi, bu nəşrlərin yüksək səviyyədə hazırlanmış oxuculara çatdırılması çoxsaylı nəşriyyat işçiləri və redaktorlar tələb edir ki, həmin mütəxəssislər kadrlar da məhz BDU-da hazırlansın. Göründüyü kimi, bu sahə üzrə hazırlanan kadrların çox böyük əmək bazarı mövcuddur.

Kafedranın elmi-pedaqoji potensialının gücləndirilməsi, maddi-texniki bazasının yaxşılaşdırılması, xüsusilə müasir kompüterlər, printerlər və s. ilə təchiz edilməsi tədrisin keyfiyyətinin daha da yüksəldilməsinə kömək edə bilər.

Bütün bu xüsusiyyətləri nəzərə alaraq, yaşı minillərlə ölçülən və zəngin ənənələri olan dünya və Azərbaycan kitab mədəniyyətinin öyrənilməsində, nəşriyyat-poliqrafiya fəaliyyətinin inkişafında, nəşrlərin əlyazma mərhələsindən çap mərhələsinədək olan bütün proseslərin mənimsənilməsində, çoxsaylı nəşriyyatların və mətbələrin kitab mütəxəssisləri, nəşriyyat işçiləri (redaktorlar, korrektorlar, tərtibçilər və s.) ilə təmin edilməsində özünəməxsus rol olan Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi kafedrasının fəaliyyətinin uğurla davam etdirilməsi tələbəsizəlməz vəzifələrdən biridir.

Beləliklə, Bakı Dövlət Universiteti Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrasının 27 illik fəaliyyəti bir daha göstərdi ki, kafedra xalqımızın milli sərvəti olan Azərbaycan kitab mədəniyyətinin tərsəqişi və inkişafı naminə olduğu qığıtəlayıq bir yol keçmiş, müstəqillik illərində kitabın hazırlanması, çapı, yayılması, kitabşünaslığın nəzəri məsələlərinin həlli sahəsində xeyli səmərəli işlər görmüş, yüzlərlə yüksək ixtisaslı kitabşünas və nəşriyyat işçisi hazırlamışdır. Hazırda kafedranın hazırladığı peşəkar kadrlar respublikamızın müxtəlif mədəniyyət və informasiya müəssisələrində, nəşriyyatlarında, kitab evlərində, kitab klublarında, kitab ticarəti təşkilatlarında uğurla çalışmaqdadırlar.

Informasiya cəmiyyəti şəraitində milli sərvət olan biliyə, bilik mənbəyi kimi tarixi əhəmiyyət kəsb edən kitabla, onun hazırlanmasına, nəşrinə, yayılmasına böyük töhfələr vermək əzmində olan Kitabşünaslıq və Nəşriyyat işi kafedrası bundan sonra da öz işini müvəffəqiyyətlə davam etdirmək, milli mədəniyyətimizin və təhsilimizin mühüm sahəsi olan yüksək ixtisaslı, peşəkar kitabşünas və nəşriyyat işi mütəxəssisləri üçün tədris prosesinin, elmi-nəzəri

və metodik işlərin uğurla davam etdirməsini öz qarşısında qoymuşdur. Belə ki, yüksək ixtisaslı, peşəkar mütəxəssis kitabşünas və nəşriyyat işçisi kadrlarının hazırlanması dövrün, zamanın tələbidir. Məhz bilik cəmiyyətinə gedən yolun əsas yolçuları, işıq tutanları kimi formalaşan mütəxəssislərə tələbat durmadan artmaqdadır.

ƏDƏBİYYAT

1. Xələfov A.A. Azərbaycanca kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafı. – Bakı: Maarif, 1987, 132 s.
2. Xələfov A.A. Azərbaycanca ali kitabxanaçılıq təhsili. – Bakı, 1998, 124 s.
3. Xələfov A.A. Heydər Əliyev və Azərbaycanca kitabxana işi: Monografiya. – Bakı: Azərnaşr, 2006, 312 s.
4. Knyaz Aslan. Elm və təhsil fədaisi: Əməkdar elm xadimi A.Xələfovun 75 illik yubileyinə həsr olunur. Bakı: Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2006, 240 s.
5. Nəşriyyat işi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (30 may 2000-ci il) // Azərbaycan Respublikasının Qanunlar Külliyyatı. III kitab. – Bakı: Qanun, 2001. – S. 522-526.

**ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ, СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ
И НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ
КАФЕДРЫ КНИГОВЕДЕНИЯ И ИЗДАТЕЛЬСКОГО ДЕЛА
БАКИНСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА**

КНЯЗЬ АСЛАН

РЕЗЮМЕ

В научной статье рассказывается об истории развития, современной состоянии и направления совершенствования кафедры книговедения и издательского дела Бакинского государственного университета, а также о формировании научно-педагогического кадрового потенциала кафедры. В то же время в статье дается краткий обзор учебной и методической литературы, включая предметные дисциплины, научные статьи, учебники, учебные пособия, монографии и другие книги, которую ученые и преподаватели кафедры подготовки и опубликовали в течение своей 27-летней деятельности.

Ключевые слова: Ключевые слова: отдел библиографии и издательского дела, библиотечно-информационный факультет, Бакинский государственный университет, специальность по книговедению, издательско-редакторская специализация, редактор издательского дела, специалист по издательскому делу и полиграфии.

**HISTORY OF DEVELOPMENT, MODERN CONDITION
AND DIRECTIONS OF IMPROVEMENT
DEPARTMENT BIBLIOLOGY AND PUBLISHING
BAKU STATE UNIVERSITY**

KNYAZ ASLAN

SUMMARY

The article reviews the history of the creation of the Department of Book Science and publishing of Baku State University, the formation and strengthening of human resources, the direction of the current state of development of the Department. Including here summarizes information about textbooks, manuals, monographs and scientific articles, developed the faculty of the department during the 27 years of activity.

Keywords: Department bibliography and publishing, the library-information faculty, Baku State University, specialty in bibliography, publishing and editorial specialization, editor of publishing, specialist in publishing and printing.

The scientific article describes the history of development, current state and directions for improving the department of bibliography and publishing at Baku State University, as well as the formation of the scientific and pedagogical staff potential of the department. At the same time, the article provides a brief overview of educational and methodical literature, including subject disciplines, scientific articles, textbooks, textbooks, monographs and other books, which scholars and teachers of the department prepared and published during their 27-year activity.

MÜSTƏQİLLİK DÖVRÜNDƏ AZƏRBAYCAN MİLLİ
KİTABXANASININ BEYNƏLXALQ ƏLAQƏLƏRİ

TAHİROV K.M.

*M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının direktoru,
Əməkdar Mədəniyyət işçisi, professor
ktahirov@an.laz*

Məqalədə Azərbaycan Milli Kitabxanasının son illərdə genişlənən beynəlxalq əlaqələrindən, o cümlədən Beynəlxalq Kitabxana təşkilatlarında təmsilçiliyindən, Beynəlxalq kitab mübadiləsi imkanlarından istifadədən, beynəlxalq kitab sərgilərində və elmi konfranslarda iştirakdan, habelə Bakıda beynəlxalq elmi konfransların, simpoziumların, treninqlərin keçirilməsindən və bu yolla Milli Kitabxananın beynəlxalq əlaqələrinin möhkəmlənməsindən bəhs edilir.

Açar sözlər: Milli Kitabxana, beynəlxalq əlaqələr, elmi konfrans, Heydər Əliyev və kitabxana, İlham Əliyev və kitabxana

Son 15 ildə həyata keçirilən uğurlu dövlət siyasəti sayəsində Azərbaycan milli mədəniyyətinin mühafizəsi və təbliği istiqamətində əhəmiyyətli addımlar atılmış, ədəbiyyatımızın, tariximizin, maddi sərvətlərimizin ölkə hüdudlarından kənarda tanınması işləri xeyli gücləndirilmişdir. Azərbaycan dövlətinin, Heydər Əliyev Fondunun və onun Prezidenti, Birinci vitse Prezidentimiz Mehriban xanım Əliyevanın məqsədyönlü fəaliyyəti nəticəsində bu sahədə böyük uğurlar qazanılmışdır. Azərbaycan mədəniyyəti nümunələrinin YUNESKO-nun Qeyri-Maddi Mədəni irs siyahısına daxil edilməsi, xarici ölkələrdə keçirilən iri miqyaslı mədəniyyət tədbirləri, bir sıra ölkələrdə görkəmli mədəniyyət və ədəbiyyat xadimlərimizin yubileylərinin keçirilməsi, abidələrinin ucaldılması və digər tədbirlər Azərbaycan mədəniyyətinin beynəlxalq miqyasda təbliğində əhəmiyyətli rol oynamışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev cənablarının Azərbaycan haqqıqətlərinin, ölkəmizin sürətli iqtisadi yüksəlişinin xaricdə təbliği ilə əlaqədar ölkəmizin ən vacib mədəniyyət mərkəzləri qarşısında qoyduğu vəzifələrə uyğun olaraq Azərbaycan Milli Kitabxanası da son illərdə milli mədəniyyətimizin, milli mədəniyyət dəyərlərimizin, ədəbiyyatımızın ölkə hüdudlarından kənarda təbliğini gücləndirmək məqsədilə beynəlxalq əlaqələrini xeyli genişləndirmişdir. Milli Kitabxananın beynəlxalq əlaqələri bir neçə istiqamətdə inkişaf edir və burada əsas yeri dünya ölkələrinin milli kitabxanaları ilə qarşılıqlı əlaqələrin yaradılması tutur. Kitabxana son on beş il ərzində dünyanın 34 ölkəsinin milli kitabxanası ilə qarşılıqlı əməkdaşlığa dair müqavilələr imzalamışdır və onlar uğurla həyata keçirilir. Bu kitabxanaların sırasında uzaq Ame-

rikanın, Asianın, Avropanın ən zəngin kitabxanaları – ABŞ-ın Kaliforniya Universitetinin Kitabxanası, Avstriya Milli Kitabxanası, Almaniyanın Frankfurtdakı Milli Kitabxanası, Çexiyanın, Rusiyanın, Belarusun, Macarıstanın, Slovakiyanın, Çinin, Qazaxıstanın, Özbəkistanın, İordaniyanın, Misirin, Latviyanın, İranın və digər ölkələrin milli kitabxanaları vardır. Qarşılıqlı əməkdaşlığa dair memorandumlarda beynəlxalq kitab mübadiləsi, informasiya resurslarının və mütəxəssislərin təcrübə mübadiləsi kimi məsələlər, sərgilərdə, elmi konfranslarda və simpoziumlarda, treninqlərdə iştirak, qarşılıqlı ezamiyyətlər və s. məsələlər öz əksini tapır.

YUNESKO-nun kitabxanalar arasında beynəlxalq kitab mübadiləsinin həyata keçirilməsinə dair 1959-cu ildə qəbul etdiyi Konvensiyaya müvafiq olaraq Milli Kitabxana dünyanın 64 ölkəsinin kitabxanası ilə qarşılıqlı beynəlxalq kitab mübadiləsinə həyata keçirir və bu yolla son 15 il ərzində dünya kitabxanalarından alınmış və dünya kitabxanalarına göndərilmiş kitabların sayı xeyli artmışdır. Milli kitabxana bu yolla özünün əsas funksiyalarından birini – dünya ölkələrində Azərbaycana dair çap olunan kitabların və Azərbaycan müəlliflərinin dərc olunan bütün əsərlərinin toplanması işlərini uğurla həyata keçirir. Bugünkü kitabxana bu yolla xarici ölkə kitabxanalarından 700 min nüsxəyədək kitab və digər nəşrlər almışdır. Eyni zamanda Milli Kitabxana dünya kitabxanalarına Azərbaycanın mədəniyyətinə, iqtisadiyyatına və iqtisadi uğurlarına, tarixinə, coğrafiyasına, ədəbiyyatına, ayı-ayrı yazıçı və şairlərinə dair 1 milyon nüsxəyədək ədəbiyyat göndərmişdir.

Milli Kitabxananın beynəlxalq əlaqələrinin gücləndirilməsində Bakıda keçirilən Beynəlxalq kitab sərgilərinin və Milli Kitabxananın hər il böyük uğurla təmsil olunduğu beynəlxalq kitab sərgilərinin də böyük əhəmiyyəti vardır. 2009-cu ildən hər iki ildən bir keçirilən Bakı Beynəlxalq Kitab sərgisində hər il 10-dan artıq milli kitabxana iştirak edir və bu kitabxanalar sərginin sonunda ekspozisiyalarında nümayiş etdirdikləri kitabları Azərbaycan Milli Kitabxanasına hədiyyə verirlər. Ötən il ölkəmizdə artıq V Bakı Beynəlxalq Kitab Sərgi-Yarmarkası keçirilmişdir və bu sərgilər zamanı kitabxanaya bütövlükdə 6 min nüsxədən çox kitab hədiyyə olunmuşdur.

Sərgilərin digər bir özəlliyi də odur ki, həmin tədbir çərçivəsində beynəlxalq sərgidə iştirak edən bir ölkə kitabxanasının fondlarında mühafizə olunan Azərbaycanla bağlı qiymətli materialların və əlyazmaların sərgiləri də təşkil olunur və sonra həmin materialların surətləri və elektron versiyaları disklərə yazılaraq Milli Kitabxanaya bağışlanırlar. 2009-cu ildən indiyədək Rusiya, Estoniya, Çexiya milli kitabxanalarının və B.Yeltsen adına Sankt-Peterburq Prezident Kitabxanasının fondlarından sərgilər təşkil olunmuş və sonra Azərbaycana dair qiymətli sənədlərin, əlyazmaların, xəritələrin surətləri Milli Kitabxanaya hədiyyə olunmuşdur. Bu yolla indiyədək dahi Nizami Gəncəvi-

nin "Xəmsə"sinin XVI əsrə aid nadir əlyazmasının, XIX əsrə aid Azərbaycanın xəritəsinin, respublikamızın tarixi ilə bağlı digər qiymətli sənədlərin surətləri ölkəmizə gətirilmişdir.

Azərbaycan Milli Kitabxanası 10 ildən artıqdır ki, hər il Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi ilə birlikdə xarici ölkələrdə keçirilən 10-12 beynəlxalq kitab sərgilərində iştirak edir. Kitabxana Frankfurt, London, Turin, Moskvə, Tehran, Təbriz, Budapest, Praqa və digər şəhərlərdə keçirilən ənənəvi sərgilərdə ölkəmizi uğurla təmsil etmişdir. Bu sərgilərdəki ekspozisiyalarda nümayiş olunan ədəbiyyatı sonda ya həmin ölkədəki səfirliyəmizə və universitetlərə, ya da həmin ölkələrin milli kitabxanalarına hədiyyə olunur. Kitabların bir hissəsi isə sərginin bağlanması günü sərgi iştirakçılarına da paylanır. Bütün bunlar Azərbaycanın mədəniyyətinin, tarixinin, ədəbiyyatının, Azərbaycan realitətlərinin təbliği yolunda atılan əməli addım hesab oluna bilər.

Azərbaycan Milli Kitabxanasının beynəlxalq əlaqələrindən danışarkən ilk növbədə bir sıra beynəlxalq təşkilatlarla birlikdə xarici ölkələrdə keçirilən tədbirlərdən danışmaq lazımdır. Bu sırada Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatı-TÜRKSOY-la birlikdə bütün türkdilli ölkələrdə keçirilən tədbirləri xüsusilə qeyd etməliyik. 10 ildən artıqdır ki, Azərbaycan Milli Kitabxanasının TÜRKSOY-la birlikdə türk dünyasının görkəmli xadimlərinin xatirəsinin əbədiləşdirilməsi məqsədilə həm Azərbaycanın və həm də digər türkdilli ölkələrin ədəbiyyatı və mədəniyyət xadimlərinin yubileylərinin keçirilməsi bir ənənə halını almışdır. Nizami Gəncəvinin, M.P.Vaqifin, M.F.Axundzadənin, Üzeyir Hacıbəylinin, Qara Qarayevin, Səməd Vurğunun, Bəxtiyar Vahabzadənin, İlyas Əfəndiyevin, türk dünyasının görkəmli nümayəndələrindən Yunus Əmrənin, Abdulla Tukayın, Məxmətqulu Fəraqinin, Bə Balasəqunlunun, Məhməd Qaşqarının, Zəki Validinin, Qaysın Quliyevin və başqalarının yubileyləri həm Bakıda, həm də Ankarada və İstanbulda, Astanada, Türkiyədə, Bəşəkəddə və İssikkulda, Daşkənddə və Aşqabatda, Ufa və Kazanda, digər şəhərlərdə müvəffəqiyyətlə keçirilmişdir. Bütün bu yubileylər müvafiq kitab və foto sərgilərlə, kitab təqdimatları, şeir gecələri, elmi konfranslarla və digər tədbirlərlə müşayiət olunmuşdur. Bu tədbirlər çərçivəsində "TÜRKSOY Kitabxanası" seriyasından Bəxtiyar Vahabzadənin, Molla Pənah Vaqifin, Məxmətqulu Fəraqinin, Yunus Əmrənin, Zəki Validinin, Bə Hacı Balasəqunlunun və digərlərinin əsərlərindən ibarət kitabların nəşr olunaraq təqdimatlarının keçirilməsi də bir ənənəyə çevrilmişdir. 2017-ci ilin sonunda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin sərəncamına müvafiq olaraq görkəmli Azərbaycan şairi M.P.Vaqifin 300 illik yubileyi TÜRKSOY-la birlikdə Ankarada, İstanbulda, Sakaryada, Astanada, Türkiyədə böyük uğurla keçirilmişdir.

Azərbaycan Milli Kitabxanası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi ilə birlikdə xarici ölkələrdə keçirilən beynəlxalq kitab sərgilərində də Respublikamızın ictimai-mədəni həyatı ilə bağlı müxtəlif tədbirlər keçirməklə Azərbaycan həqiqətlərinin dünya miqyasında təbliğində də yaxından iştirak edir. Frankfurt, İstanbul, Turin, Moskvə və digər şəhərlərdə keçirilən ənənəvi beynəlxalq kitab sərgiləri çərçivəsində almanların Cənubi Qafqazda məskunlaşmasının 200 illiyinə, M.P.Vaqifin 300 illiyinə, S.Vurğunun 100 illiyinə, B.Vahabzadənin 90 illiyinə, İ.Əfəndiyevin 100 illiyinə, dünya şöhrətli bəstəkar Qara Qarayevin 100 illiyinə, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illiyinə, böyük Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbirlər və digər tədbirlər buna əyani misal ola bilər.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev cənablarının sərəncamı ilə 2019-cu il böyük Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyi münasibətilə "Nəsimi ili" elan olunmuşdur. Bu ilin martında "Nəsimi ili"-nin açılışı Türkiyənin Ankarə şəhərində TÜRKSOY-un iqamətgahında və İstanbulda Türk Ədəbiyyatı Vaqifində həmin yubileyə həsr olunmuş tədbirlər çox böyük uğurla keçmişdir. Həmin tədbirlər il ərzində Qırğızstanın paytaxtı Bişkek şəhərində və Macarıstanın paytaxtı Budapestdə də müvəffəqiyyətlə keçirilmişdir.

Son illərdə innovasiyaların milli kitabxanaların təcrübəsinə tətbiqi, oxuculara informasiya xidmətinin kreativ metodlar əsasında aparılması, milli kitabxanaların sosial-mədəni və modern təbliğat funksiyalarına həsr olunmuş beynəlxalq elmi konfransların təşkili Milli Kitabxanada artıq ənənə halını almışdır. 2013-cü ildən bəri hər il keçirilən bu konfranslarda dünyanın ABŞ, İngiltərə, Avstriya, Çexiya, Latviya, Misir, Qətər, Rusiya, Türkiyə və digər müsbət təcrübəyə malik olan kitabxanalarının rəhbərləri və müntəxəssisləri məruzələrlə çıxış etmiş və öz təcrübələri ilə bölüşmüşlər. Bu il keçiriləcək beynəlxalq elmi konfrans "Kitabxanalar – mobil informasiya mərkəzləri kimi" mövzusunda həsr olunmuşdur və sentyabr ayında keçirilməsi planlaşdırılır. Bu konfranslara gələn qonaqlar həmçinin Azərbaycan Milli Kitabxanasının müsbət və kreativ xarakterli iş təcrübəsi ilə də yaxından tanış olurlar və ondan bəhrələnilir.

Milli Kitabxananın beynəlxalq əlaqələrinin ən əyani nümunələrindən biri də onun professional beynəlxalq təşkilatlarda təmsil olunması və iştirakıdır. Milli Kitabxana 2003-cü ildən Avrsiya Kitabxanalar Assambleyasının – BAE-nin, üzvü və 5 təsisçisindən biridir. Həmçinin Milli Kitabxana 1998-ci ildən Beynəlxalq Kitabxana Təşkilatları və Assosiasiyaları təşkilatının – İFLA-nın, 2005-ci ildən Avropa Milli Kitabxanalar Konfransı Təşkilatının – CENL-in üzvüdür, 1992-ci ildən Türkdilli Ölkələrin Milli Kitabxanaları Birliyinin və 2009-cu ildən İƏT Üzvü Olan Ölkələrin Milli Kitabxanaları Birliyinin üzvü və yaradıcılarından biridir. Milli Kitabxana bu beynəlxalq təşkilatla-

rın müxtəlif ölkələrdə keçirilən illik toplantılarında və konfranslarında müəmmədi olaraq iştirak etməkə yanaşı, bu tədbirlərin təşkilatçısı və ev yiyəsi qismində də çıxış edir. CENL-in, BAE-nin, İTÖ-nin üzvü olan və Türkdillli ölkələrin milli kitabxanalarının nəvbəti toplantıları Bakıda böyük uğurla keçirilmişdir. 2013-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin sərəncamına müvafiq olaraq Milli Kitabxananın 90 illik yubileyi bu beynəlxalq təşkilatların təmsilçisi olan 60-dan artıq dünya milli kitabxanaları rəhbərlərinin iştiraku ilə böyük uğurla keçirilmişdir.

Azərbaycan Milli Kitabxanasının əməkdaşları kitabxana işinin bu və ya digər məsələlərinə dair dünya ölkələrində keçirilən beynəlxalq elmi konfranslarda və simpoziumlarda, treninqlərdə və digər tədbirlərdə də müəmmədi olaraq maraqlı elmi məruzələrlə və təqdimatlarla çıxışlar edirlər. Milli Kitabxana belə tədbirlərin təşkilatçısı kimi də çıxış edərək dünya kitabxanalarının mütləxəssisləri Bakıda toplayır. Son illərdə innovasiyaların kitabxana işinə tətbiqinə, kitab və mütalənin kütləviləşdirilməsində innovativ iş metodlarından istifadə və bu kimi digər mövzularda kitabxana keçirdiyi beynəlxalq elmi konfranslarda 10-larla dünya milli kitabxanalarının mütləxəssisləri elmi məruzələrlə çıxış etmişlər.

Kitabxananın beynəlxalq əlaqələrində mütləxəssislərin təcrübə mübadiləsinin və stajirovkaların təşkili də əhəmiyyətli rol oynayır. Son illər ərzində müəmmədi olaraq Türkiyənin, Rusiyanın, Belorusun, Slovakiyanın, Qazaxıstanın, Fransanın, Avstriyanın, İranın, ABŞ-in, Gürcüstanın, Qətərin, Misirin və digər ölkələrin milli kitabxanalarında təcrübə mübadiləsi keçmişlər və yaxud həmin kitabxanaların mütləxəssisləri Milli kitabxanada təcrübə mübadiləsi keçmişlər.

Azərbaycan Milli Kitabxanası bir vaxtlar Azərbaycandan xarici ölkələrə aparılmış və hazırda dünya kitabxanalarının fondlarında mühafizə olunan mədəniyyət sərəvlərimizin digital surətlərinin ölkəmizə qaytarılması istiqamətində ciddi işlər aparır. Artıq bu il ərzində görkəmli Azərbaycan səiri İmadəddin Nəsiminin dünya kitabxanalarında saxlanılan əlyazmalarının digital surətlərinin Azərbaycana gətirilməsinə nail olmaq nəzərdə tutulmuşdur və gələn illərdə də bu işlər davam etdiriləcəkdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Xələfov A. M. F. Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanası 90 il elm və mədəniyyətin xidmətində : red. K. Aslan ;B., Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2013, 61s.
2. Tahirov K. Dünya kitabxanaları: M.F.Axundov ad. Azərbaycan Milli Kitabxanası. B., 2013, 211s.
3. Tahirov K. Milli Kitabxananın beynəlxalq əlaqələri genişlənir- "Xalq qəzeti", 2010, 3 noyabr, s.6.

4.Tahirov, K. Müasir dövrdə kitabxanalar üçün yeni çağırışların, yeni ideyaların və yeni tələblərin əsas istiqamətləri //Azərbaycan Milli Kitabxanasının Elmi Əsərləri ("Kitabxanalar üçün yeni çağırışlar, yeni ideyalar, yeni tələblər: kitab, mütalə, innovasiyalar" mövzusunda beynəlxalq elmi-praktik konfransın materialları. Bakı, 29 sentyabr 2017-ci il).-B., 2017.- Burxaxış 9.-S.10-16

5.M.F.Axundov ad. Milli Kitabxananın hesabatları, 2006 – 2018-ci illər.

МЕЖДУНАРОДНЫЕ СВЯЗИ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ БИБЛИОТЕКИ В ПЕРИОД НЕЗАВИСИМОСТИ

ТАХИРОВ К.

РЕЗЮМЕ

В статье говорится о постоянно расширяющихся международных связях Азербайджанской Национальной Библиотеки за последние годы, о ее представительствах в международных библиотечных организациях, о всестороннем использовании возможностей международного книгообмена, участии в международных книжных выставках и научных конференциях, в частности, о проведении в Баку международных научных конференций, симпозиумов, тренингов, и в целом, об упрочении международных связей Национальной Библиотеки.

Ключевые слова: Национальная Библиотека, международные связи, научные конференции, Гейдар Алиев и библиотека, Ильхам Алиев и библиотека и др.

INTERNATIONAL RELATIONS OF AZERBAIJAN NATIONAL LIBRARY DURING THE YEARS OF INDEPENDENCE

TAHIROV K.M.

SUMMARY

The article provides information about the international relations of Azerbaijan National Library, which has been expanding in recent years, as well as its representation in International Library organizations. It also gives information about international book exchange opportunities, participation in international book exhibitions and scientific conferences, scientific practical conferences, symposiums and trainings held in Baku, and strengthening the international relations of the National Library in this way.

Keywords: National Library, international relations, scientific conference, Heydar Aliyev and library, Ilham Aliyev and library and etc.

BAKİ DÖVLƏT UNIVERSİTETİNİN KİTABXANAÇILIQ- İNFORMASIYA FAKULTƏSİNİN BEYNƏLXALQ ƏLAQƏLƏRİ

KAZİMİ P.F.

*BDU, Kitabxanaşünaslıq kafedrasının dosenti, tarix üzrə fəlsəfə doktoru
Pkazimi@mail.ru*

Bakı Dövlət Universiteti Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi -yaradılması, inkişafı və bu günkü nailiyyətləri baxımından digər fakültələrlə müqayisədə çox şanslı oldu. Fakültənin yaradıcısı və uzun müddət ona rəhbərlik edən professor A.A. Xələfov fakültənin inkişafı üçün əlindən gələni edir və hər nə edərsə ürəkən və ən yaxşısını edir. Nəticədə az bir müddətdə kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi Universitetin qabaqcıl fakültəsinə çevrildi və ümumittifaq səviyyədə tanındı və nüfuz qazandı.

Açar sözlər: Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi, beynəlxalq əməkdaşlıq, kitabxanaçılıq-informasiya təhsili.

Fakültənin elmi kollektivinin formalaşdırılması, tədris və elmi uğurlarına şəxsən rəhbərlik edən professor A.A. Xələfov ilk illərdən tədris standartları, tədrisin keyfiyyəti, müəllimlərin peşəkarlığı məsələlərinə xüsusi diqqət yetirir, elmi və pedaqoji əməkdaşlığı inkişaf etdirirdi. Prof. A.A. Xələfov 1947-1948-ci tədris ilində Filologiya fakültəsinin nəzdində yaranmış, sonradan Şərqşünaslıq fakültəsinin nəzdinə keçirilmiş kitabxanaçılıq-informasiya ixtisasının 60-ci illərin əvvəllərində müstəqil fakültəyə çevrilməsinə və bu ixtisasın inkişaf etdirilməsinə nail oldu.

60-80-ci illərdə Azərbaycanda kitabxanaçılıq-bibliografiya elmlərinin və ali kitabxanaçılıq təhsilinin formalaşması və inkişafı milli kitabxanaşünaslıq elminin banisi, BMT yanında Beynəlxalq İnformasiyalaşdırma Akademiya-sının haqqı üzvü, Əməkdar mədəniyyət işçisi, Əməkdar elm xadimi, Prezident təqaüddüsti, "Şöhrət" ordenli, tarix elmləri doktoru, BDU-nun fəxri professoru Abuzər Xələfovun adı ilə bağlıdır.

1960-1970-ci illərdə fakültədə yeni kafedraların formalaşması mərhələsidir. Bu prosesa bilavasitə rəhbərlik edən prof. A.A. Xələfov gənc tədqiqatçıların Moskva şəhərində, Mədəniyyət Universitetində elmi dərəcə alması məqsədi ilə onları təşviq edir, Sovet elmi dairələrində mövcud nüfuzunu Azərbaycan alimlərinin yetişdirilməsinə yönəldirdi.

Fakültənin ilk beynəlxalq əlaqələri keçmiş Sovet məkanında prof. A.A. Xələfovun səyləri ilə formalaşan elmi və pedaqoji əməkdaşlıq şəklində qarşısı çıxır. Alim sahə mütəxəssisləri arasında yüksək elmi nüfuzu nəticəsində yaradılan əksər ittifaq səviyyəli komissiya və layihələrin üzvü olur, dissert-

tasiya müdafiə şuralarında şura üzvü, apponent və elmi rəhbər kimi iştirak edirdi. Az bir müddətdə prof. A.A. Xələfovun geniş əməkdaşlıq fəaliyyəti Azərbaycanda kitabxanaşünaslıq məktəbinin ittifaq səviyyəsində tanınmasına və nüfuzuna səbəb oldu.

XX əsrin 70-80-ci illəri Azərbaycanın elm, mədəniyyət və təhsil sahəsində böyük döntüş illəri olduğu kimi, ali kitabxanaçılıq təhsilinin və kitabxanaşünaslıq elminin inkişafında da ciddi inkişaf və tərəqqi illəri kimi xarakterizə edilir. Sovet hakimiyyətinin sərt məhdudiyyətlərinə baxmayaraq, idarəetmənin mərkəzləşdirildiyi şəraitdə sovet respublikaları arasında zəif də olsa əməkdaşlıq həyata keçirilirdi. Prof. A.A. Xələfov 70-ci illərin ortalarında Vilnüs Universitetində tətbiq olunan ABŞ-in kitabxanaçılıq təhsil planının əldə olunmasına nail oldu. Böyük çətinliklə, BDU-da tətbiq olunması məqsədi ilə Moskvada təsdiq etdirdi və bununla da Azərbaycanda kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin universitet təhsili olması ilə əlaqədar bürokratik hücumlara son qoydu.

Mübaligəsiz demək olar ki, XX əsrin 70 - 80-ci illərində Kitabxanaçılıq fakültəsi Sovet İttifaqı miqyasında aparıcı yer tuturdu və bu sahə üzrə SSRİ ali məktəbləri içərisində ən qabaqcıl fakültələrdən birinə çevrilmişdi. Moskva, Leningrad (Sankt-Peterburq), Daşkənd, Alma-Ata, Kiyev, Tiflis, Mahaçqala ali kitabxanaçılıq məktəbləri ilə qarşılıqlı əlaqələr yaradılmışdı. Bu cür ikitərəfli əlaqələrin qurulması professor Abuzər Xələfovun adı və fəaliyyəti ilə bağlı idi. Bütün bu üstünlükləri nəzərə alan SSRİ Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyi ölkədəki ali məktəblərin Kitabxanaçılıq fakültələri üçün tədris planlarını hazırlayb tərtib etməyi məhz Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq fakültəsindən xahiş etmişdi. Elə bunun məntiqi nəticəsidir ki, professor A.A. Xələfov rəhbərliyi ilə hazırlanan, onun bu sahədəki ideya və təkliflərini özündə təcürbi şəkildə əks etdirən, Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq fakültəsində beşillik təhsil müddəti üçün nəzərdə tutulan fərdi tədris planı 1984-cü ildə SSRİ Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmiş və böyük uğurla həyata keçirilməyə başlanmışdır.

Qeyd edək ki, tədris planı tərtib edilərkən ixtisas fənlərinin xüsusi çəkisi nəzərə alınmış, onun saatları artırılmışdı. Məsələn, Vilnüs Universitetinin ixtisas fənləri blokunda 1700 saat nəzərdə tutulduğu halda, Bakı Dövlət Universitetinin tədris planında ixtisas fənləri 2000 saatdan artıq nəzərdə tutulmuşdu. Əvvəlki tədris planından fərqli olaraq yeni tədris planı təkmilləşdirilmiş, bura müəyyən ixtisaslaşmalar daxil edilmişdi.

Hələ 1949-cu ildə Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya kafedrasının nəzdində ilk dəfə "Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya" dərəcəsi yaradılmışdır. 1962-ci ildə müstəqil Kitabxanaçılıq fakültəsi yarananda məhz həmin dərəcənin bazasında Tələbə Elmi Cəmiyyəti təşkil olunmuşdur. 60-ci illərin ikinci

yarısından etibarən fakültə Tələbə Elmi Cəmiyyətinin beynəlxalq əlaqələri yaratmağa başlamış və sonrakı dövrlərdə bu proses daha dinamik xarakter almışdır. Bu dövrlərdən fakültə TEC-in Moskva, Sankt-Peterburq, Kiyev, Daşkənd Mədəniyyət İnstitutları, Vilnüs Dövlət Universiteti, Tiflis Pedaqoji İnstitutu ilə əlaqələri yaratmışdır. Fakültənin tələbələri sonrakı illərdə həmin institut və universitetlərin təşkil etdiyi elmi konfranslarda müvəffəqiyyətlə çıxış etmiş, BDU-nun Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində keçirilən konfranslara isə həmin institutların tələbələri də dəvət olunmuşlar. Fakültədə TEC xətti ilə tələbələr hələ 1970-ci illərdən ənənə halını almış Respublika Tələbə Elmi Konfransında da fəallıq göstərmiş və çox müddət göstəricilərə imza atmışlar.

Ayrı-ayrı dövrlərdə fakültənin tələbələrindən Mirzəməmməd Novruzov, Rəsim Süleymanov, Nadir İsmayilov, Kərim Tahirov, Nizami Paşayev, Knyaz Aslan, İrədə Hüseynova və başqaları belə tədbirlərdə mühüm nailiyyətlər əldə etmişlər.

1982-ci ildə BDU-nun Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin təşkil etdiyi Beynəlxalq konfransda fakültənin tələbələri ilə yanaşı, adları çəkilən universitet və institutların tələbələri də yaxından iştirak etmişlər.

70-80-ci illərdə professor A.Xələfov Respublika Təhsil Şurasının, Ali Təhsil üzrə Vahid Şurasının Rəyasət Heyətinin üzvü kimi, həmçinin Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin kitabxanaçılıq-bibliografiya təhsili üzrə vahid şurasının bölmə sədri kimi ölkəmizdə ali təhsil sisteminin təkmilləşdirilməsi istiqamətində səmərəli işlər görmüş, məqsədyönlü elmi tövsiyələr formalaşdırmışdır. Alimin ümumittifaq və respublika səviyyəsində nüfuzu və göstərdiyi səylər nəticəsində tələbələrə IV kursun sonunda Moskva, Sankt-Peterburq və digər ümumittifaq səviyyəli kitabxanalarda istehsalat təcrübəsinə göndərilirdilər. Yay tətilində tələbələrə öz tələbələri üçün inşaət briqadalarında iştirak etmək üçün müxtəlif şəhərlərdə çalışması geniş əməkdaşlıq imkanları yaradırdı. Arxanqelskde, mərkəzi Sibir şəhərlərində, Qazaxıstanda və digər müxtəlif inşaət meydanlarından tələbələrə öz tələbələri üçün inşaət işləri həyata keçirilirdi.

Professor A.Xələfov Sovetlər Birliyi ərazisində müdafiə edilmiş onlarla namizədlik və doktorluq dissertasiyalarının rəsmi opponenti olmuşdu. Professor A.Xələfovun başçılıq etdiyi kitabxanaşünaslıq və bibliografiyaşünaslıq elmi məktəbinin nümayəndələri ölkəmizin mədəniyyət tarixinin ayrılmaz tərkib hissəsi olan kitabxana, bibliografiya və kitabçılıq işinin tarixi təkamülünü, onun ayrı-ayrı tarixi mərhələ və dövrlərdə inkişaf meyl və qanunauyğunluqlarını, ayrı-ayrı kitabxana şəkəllərinin inkişaf mərhələlərini, kitabxana işinin avtomatlaşdırılması və müasir texnologiyaların tətbiqi məsələlərini kompleks şəkildə araşdıraraq, qiymətli nəticələr əldə etmişdilər. Görməli alim Azərbaycanda mədəniyyət tarixi və mədəni quruculuq məsələlərinə həsr olunmuş, Bakıda və Moskvada müdafiə edilmiş bir çox namizədlik və doktorluq dissertasi-

yalarının müdafiəsində rəsmi opponent, yaxud ixtisaslaşdırılmış Elmi Şurasın üzvü kimi fəal iştirak etmiş, öz məntəqli elmi rəyləri ilə mütəxəssislər arasında dərin hörmət qazanmışdır. Təsədüfi deyil ki, Moskva Mədəniyyət Universitetinin professoru, BMT yanında "Informasiyalaşdırma" akademiyasının "kitabxanaşünaslıq-informasiya" bölməsinin rəhbəri V.Kluyev məktəblərində professor A.A.Xələfova "Metri" deyə müraciət edir. Post sovet məkanında yüksək elmi dərəcələr almış mütəxəssislərin Azərbaycana aliminə "Ustad" deyə müraciət fakültənin beynəlxalq əlaqələrinin leytmativi oldu.

1980-ci illərin sonunda artıq BDU-nun kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin dörd kafedrasında professor A.A.Xələfovun yetirmələri alimin yaratmış olduğu elmi məktəbin ənənələrini davam etdirir və geniş beynəlxalq əməkdaşlığın subyekti olaraq məktəbi təmsil edirdilər. Təsədüfi deyil ki, Moskva, Kiyev, Sankt-Peterburq və bir çox digər böyük şəhərlərdə iştirak etdiyimiz elmi konfranslarda sahənin böyük alimləri Azərbaycan nümayəndələrini prof. Abuzər Xələfov elmi məktəbinin davamçıları olaraq tanıyır və təqdim edirdilər.

SSRİ məkanında yalnız Azərbaycanda – Bakı Dövlət Universitetində nəşr edilən "Elmi xəbərlər" (kitabxanaşünaslıq və bibliografiya seriyası) jurnalı kitabxanaşünaslıq, bibliografiyaşünaslıq və kitabşünaslığın bir elm kimi inkişaf edib formalaşması, bu sahədə aparılan elmi tədqiqat işlərinin təkmilləşdirilməsi, müəllim və aspirantların hazırlanması üçün əhəmiyyətli kömək göstərmişdir.

Öz məzmununa və mahiyyətinə görə ittifaq əhəmiyyətli elmi-nəzəri mətbu orqan olan bu seriyanın şəhirlərdə azərbaycanlı mütəxəssislərlə yanaşı, Sovetlər Birliyinin tanınmış kitabxana işi mütəxəssislərinin elmi əxtarlarının nəticələri də dərc edilirdi. Belə ki, Azərbaycanın görkəmli tarixçisi, tarix elmləri doktoru Seyidəgə Onullahinin "Təbriz kitabxanaları (X-XVII əsrlər)", Moskva Dövlət Mədəniyyət İnstitutu Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdiri, Rusiya Federasiyasının Əməkdar elm xadimi, professor K.Abramovun "Sovet kitabxanaşünaslığının yaranması (1917-1920-ci illər)", Özbəkistan SSR Əməkdar mədəniyyət işçisi, Daşkənd Mədəniyyət İnstitutu Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müdiri A.Qasimovun "Özbəkistanda kitabxanaçılıq kadrlarının hazırlanması sistemi", Moskva Dövlət Universitetinin elmi işçisi L.Derqazova-nın "Doqquzuncu beşillikdə SSRİ-də kitabxana quruculuğunun tarixi üzrə tədqiqat işlərinin inkişafı", Moldaviya Mədəniyyət İnstitutunun kafedra müdiri İ.Madanın "Müttəfiq respublikalarda kitabxanaşünaslığın inkişafı" və s. mövzularında yazdığı elmi məqalələr ilk dəfə məhz "Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya" seriyasında işıq üzü görmüşdür.

Təsədüfi deyil ki, seriyanın fəaliyyəti Sovet İttifaqının kitabxana icma-iyyətinin diqqətini özünə cəlb etmişdi. Məsələn, SSRİ Mədəniyyət Nazirli-

yi Kitabxanaçılıq müfəttişliyinin inspektoru, pedaqoji elmlər namizədi İldar Nazmutdinov "Sovetskaya bibliografiya" jurnalının 1976-cı il tarixli 6-cı nömrəsində dərc etdiyi rəyde yazırdı: Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya seriyası kimi mühüm bir nəşr olmasaydı, Azərbaycan SSR-in kitabxana-bibliografiya nəşrlərinin təhlili nətənamam görünərdi. Bu seriyanın yaranmasına respublikanın milli kitabxana işçiləri kadrlarının yaradıcılıq yetkinliyinin göstəricisi kimi baxılmalıdır. Seriyanın üç il ərzində 6 buraxılışında verilmiş 50-dən çox məqalənin məzmunu bunu parlaq şəkildə sübut edir. Azərbaycan SSR-də kitabxana işi, bibliografiya və kitab nəşrinin ən müxtəlif aspektlərini işıqlandıran bu məqalələr bu və ya digər problemin nə dərəcədə işləndiyi və ya öyrənilməkdə olduğu, ayrı-ayrı tədqiqatların nəticələrinin təcrübəyə necə təbiiq edildiyi haqqında aydın təsəvvür yaradır. Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, müstəqillik illərində professor A.A.Xələfov elmi əsərlərini yeni və daha geniş bir platformasını təsis etdi. "Kitabxanaşünaslıq və informasiya" elmi-təcrübə jurnalını təsis edərək onun qapılarını bütün dünya kitabxanaşünas alimlərinin üzünə açdı. 2010-cu ildən başlayaraq bu jurnalın səhifələrində Azərbaycan alimləri ilə yanaşı Türkiyə, Rusiya, Ukrayna, İran alim və tədqiqatçıların məqalələri çap olunmağa başladı.

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpa olunması ilə geniş imkanlar yarandı. Müstəqilliyin ilk illərində siyasi, iqtisadi problemlər və Azərbaycan ərazilərinin bir hissəsinin işğalı ilə əlaqədar mövcud çətinliklər respublikanın bütün mədəni, maarif, elm və təhsil sistemində öz mənfi təsirini göstərməkdə idi. Yalnız xalqın çağırışı ilə Ulu öndər H.Əliyevin hakimiyyətə gəlişi ölkəni ağır vəziyyətdən çıxardı. Cəbhədə atəşkəs elan edildi, iqtisadi layihələr, demokratik islahatlar həyata keçirildi, mədəniyyət, elm və təhsil inkişaf etməyə başladı.

Professor A.A.Xələfovun rəhbərliyi ilə 90-cı illərin əvvəllərində kitabxanaçılıq-informasiya təhsilinin milli konsepsiyası yaradıldı və təbiiq olunmağa başlandı. Alimin irəli sürdüyü layihələrin nəticəsində, fakültədə ilk dəfə türk dilli xalqların kitab və kitabxana mədəniyyəti öyrənilməyə başlandı. Professor A.A.Xələfovun rəhbərliyi ilə eyni adlı seçmə fənn tədrisə cəlb edildi, tədris proqramı hazırlandı, dərslər hazırlanaraq çap edildi. Eləcə də bu fənnin digər türkdillli dövlətlərin Kitabxanaçılıq-informasiya fakültələrində tədrisə dövişə alınması layihələri həyata keçirildi. Fakültə əməkdaşlarının türkdillli dövlətlərə tez-tez həyata keçirilən məzunuyətləri, universitetlər və fakültələr arasında əlaqələri yaxınlaşdırdı. Ankara "Haçettepe" Universiteti, İstanbul, Kastamolu, Alma-ata, Ufa, Kazan Universitetləri ilə əməkdaşlıq başladı. Türkiyə Cümhuriyyəti Milli Kitabxanası ilə əməkdaşlığın nəticəsində kitabxanaların direktoru prof.A.A.Xələfovun təsis etdiyi "Kitabxanaşünaslıq və informasiya" jurnalının redaksiya heyətinə dəvət edildi. Professor A.A.Xələfovun rəh-

bərliyi ilə "Türk dilli xalqların kitab və kitabxana mədəniyyəti" mövzusunda doktorluq dissertasiyası üzərində iş başlandı. TÜRKSOY-la əməkdaşlıq 2016-cı ildə böyük beynəlxalq tədbirin keçirilməsi ilə nəticələndi. TÜRKSOY Bakı şəhərində, Azərbaycan Milli Kitabxanasında professor A.A.Xələfovun 85 illiyi ilə əlaqədar keçirilən beynəlxalq konfransa türkdillli dövlətlərin mədəniyyət və kitabxana rəhbərlərini topladı və yaddaşlardan silinməyən möhtəşəm bir tədbir keçirdi.

Sürətlə inkişaf edən informasiya cəmiyyətində kitabxanaçılıq-informasiya təhsilinin transformasiyası müxtəlif dünya ölkələrində yeni qavramlar sistemini yaratmışdır. Odur ki, İFLA ilə əməkdaşlıq, Moskva, Kiyev, Xarkov Universitetləri ilə qarşılıqlı elmi əlaqələr fakültənin beynəlxalq nüfuzunu artırır, sahənin müasir problemləri ilə əlaqədar elmi diskussiyalarda fakültə alimlərinin fəaliyyəti genişləndir.

Dünya təcrübəsini öyrənərək, beynəlxalq layihələrin təhlili göstərdirdi ki, professor A.A.Xələfovun milli kitabxanaçılıq məktəbi qabaqcıl məktəb olaraq informasiya əsrinin bütün çağırışlarına cavab verə bildi. BDU-nun Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi müstəqillik illərində kitabxana-informasiya fəaliyyətinin, ali kitabxanaçılıq təhsilinin bütün beynəlxalq platformalarının iştirakçısı oldu, bir çox beynəlxalq layihələrin, qrantların və konfransların iştirakçısına çevrildi.

Bakı Dövlət Universitetinin 100 illiyi qarşısında Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi dünya standartlarına cavab verən bakalavr və magistr təhsili almış məzunları, aspirant və doktorantları ilə yüksək nəticələr göstərməkdədir. Fakültənin alimlərinin Avropa ölkələrində elmi monoqrafiyaları dərc edilir, dünyanın yüksək reytinqli elmi jurnallarında məqalələri çap olunur, fakültənin tanınmış alimləri beynəlxalq akademiyaların üzvü, müxbir üzvü olaraq seçilir, nüfuzlu beynəlxalq informasiya qurumlarında təmsilçilik edirlər. Eləcə də fakültə hər il müxtəlif beynəlxalq konfranslara ev yiyəsi olur, tanınmış alimlərlə elmi əməkdaşlıqlar həyata keçirilir.

Kitabxanaçılıq təhsilində qoyulan tələb cəmiyyətin kitabxana-informasiya fəaliyyətinə münasibəti ilə səciyyələnir. Kitabxana-informasiya fəaliyyətinin tarixi missiyası, onun elmi-nəzəri problemlərinin öyrənilməsi, kitabxanaların funksiyası və vəzifələrinin öyrənilməsi kontekstində təhsilin yüksək peşəkarlığı təmin oluna bilər. Bu baxımdan dünya təcrübəsində ali kitabxanaçılıq təhsilinin öyrənilməsi və təsnifi, müasir innovasiyaların təbiiq sahəsində nailiyyətlər son dərəcə əhəmiyyətlidir. Kitabxanaların cəmiyyətin inkişafında rolunun artması ilə kitabxanalar yeni vəzifələri öz üzərinə götürür və xidmət sahələrində analitik informasiya xidmətinin kütləsi artmaqdadır. Yeni texnologiyaların təbiiq ilə yeni xidmət sahələri meydana gəlir və yaxın perspektivdə daha da yeni xidmət istiqamətlərini müəyyənləşdirmək zəruridir. Məhz bu istiqamətdə təd-

qıqatlar ali kitabxanaçılıq təhsilinin yüksək peşaklığını təmin etməli, cəmiyyətin artan informasiya tələbatlarının ödənilməsi qarşısında cavab verə biləcək mütəxəssislərin yetişdirilməsini təmin edə bilər.

Kitabxanaçılıq-informasiya təhsilinin dünya təhsil sistemində təsnifi, bu təhsil sistemlərinin peşəkar kitabxana-informasiya mütəxəssislərinin yetişdirilməsində rolu, müasir mütəxəssis anlayışı və qarşıda duran vəzifələr, mütəxəssisin peşəkarlıq göstəriciləri və bir sıra müasir informasiya cəmiyyətinin qarşıya qoyduğu suallar elmi təhlil və innovativ yanaşma tələb edir. Bu gün BDU-nun Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin gənc doktorant və aspirantları Universitet tərəfindən ayrılmış elmi rəhbərə yanaşı tanınmış xarici ölkə alimlərinin də birinin rəhbərliyi altında tədqiqatlarını həyata keçirir. Bu istiqamətdə Ankara, Moskva, Xarkov universitetlərinin alimləri ilə yaxından əməkdaşlıq əlaqələri yaradılmışdır.

Bu gün professor A.A.Xələfovun yaratmış olduğu elmi məktəbin nümayəndələri, Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin 30-dan artıq elmi dərəcəyə malik alim və müəllimləri fakültəni beynəlxalq arenada ləyaqətlə təmsil edirlər, hər il onlarla elmi məqalələri dünyanın nüfuzlu jurnallarında çap olunur. Bakı Dövlət Universiteti Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi öz ixtisası sahəsində regionun ən qabaqcıl təhsil müəssisəsidir.

ƏDƏBİYYAT

1. Məhərramov A.M. Bakı Dövlət Universiteti.-B., 2009.-688 s.
2. Xələfov A.A. Bakı Dövlət Universitetinin Elmi Kitabxanası 90 il Elm və Təhsilin xidmətində.-B., 2009.-208 s.
3. Xələfov A.A. Azərbaycanca Ali kitabxanaçılıq təhsili. Bakı, BDU, 1998, 110 s.
4. Xələfov A.A. Azərbaycanda kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafı. Bakı, BDU, 1987, 130 s.
5. Kazimi P.F. Qurbanov A.I. Azərbaycanda kitabxanaçılıq təhsili. Ankara. Türk kitabxanaçılığı. 2013, №3, c.102-105.
6. İsmayilov X.I. Kitabxana İnformasiya sahəsində Beynəlxalq əlaqələr /Azərbaycan və Litva Konsorsiumlarının əməkdaşlığı.-B., 2005.-S.9-19.
7. Xələfov A.A. Bakı Dövlət Universitetinin Elmi Kitabxanası .Bakı,BDU,2009. 320s.

МЕЖДУНАРОДНЫЕ СВЯЗИ БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННОГО ФАКУЛЬТЕТА БАКИНСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА

КАЗИМИ П.Ф.

Кандидат исторических наук,
Доцент кафедры библиотечного дела БГУ.
Pkazimi@gmail.ru

РЕЗЮМЕ

Библиотечно-информационному факультету Бакинского Государственного университета очень повезло в сравнении с другими факультетами с точки зрения инноваций, развития и сегодняшних достижений. Профессор Халафоа А.А. - основатель факультета и долгое время руководивший факультетом, делает все возможное для развития факультета, и все, что он делал и делает все возможное и лучшее. В результате библиотечно-информационный факультет стал ведущим факультетом университета и завоевал репутацию на международном уровне.

Ключевые слова: библиотечно-информационный факультет, международное сотрудничество, библиотечно-информационное образование.

INTERNATIONAL RELATIONS OF THE LIBRARY INFORMATION FACULTY OF THE BAKU STATE UNIVERSITY

KAZIMI P.F.

SUMMARY

The library and information faculty of Baku State University was very lucky in comparison with other faculties in terms of innovation, development and current achievements. Professor A. Khalfoa, the founder of the faculty and for a long time leading the faculty, is doing everything possible for the development of the faculty, and everything he has done and is doing everything possible and better. As a result, the library and information faculty became the leading faculty of the university and won a reputation internationally.

Keywords: library and information department, international cooperation, library and information education.

MÜSTƏQİLLİK İLLƏRİNDƏ KİTABXANAÇILIQ-INFORMASIYA FAKÜLTƏSİNDƏ TƏLƏBƏLƏRLƏ APARILAN İSTƏHSALAT TƏCRÜBƏSİNİN TƏŞKİLİ

MƏMMƏDOV M.Ə.
*BDU, Kitabxanaşünaslıq kafedrasının dosenti,
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru
m.mehmanali@gmail.com*

Məqalədə kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin təmsilində istehsalat təcrübəsinin əhəmiyyəti, məqsədi və vəzifələri izah edilmiş və göstərilmişdir ki, təhsil və təcrübə qarşılıqlı vəhdət təşkil edir, biri digərini tamamlayır. Bu, bütün sahələrdə olduğu kimi, kitabxanaçılıq təhsilində də aiddir. Kitabxanaçılıq təhsilinin əsas məqsədi təkcə ondan ibarət deyil ki, tələbə ancaq ixtisasa dair nəzəri bilikləri mənimsəsin. O, həm də gələcək peşəsinə dair təcrübə məsələləri öyrənməlidir. Bu isə bilavasitə istehsalat təcrübəsinin düzgün təşkilindən asılıdır.

Açar sözlər: Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi, təhsil, istehsalat təcrübəsi, gənc mütəxəssis.

Təhsil və təcrübə qarşılıqlı vəhdət təşkil edir, biri digərini tamamlayır. Ona görə də xalq təsərrüfatının bütün sahələri üçün kadrların hazırlanmasında istehsalat təcrübəsinin təşkilində böyük əhəmiyyət kəsb edir. Ali məktəblərdə tədris prosesinin mühüm tərkib hissəsi olan istehsalat təcrübələri gələcək mütəxəssisin təcrübə fəaliyyətə hazırlanmasının əsas amillərindən biridir. Tələbə təhsil müddətində almış olduğu nəzəri bilikləri məhz istehsalat təcrübələri zamanı tətbiq edir və iş prosesində əməli vərdişlər qazana bilir. İstehsalat təcrübəsi gələcək mütəxəssisə nəzəriyyəni təcrübə ilə əlaqləndirmək vərdışı aşılayır, onu böyük əməyə hazırlayır.

Bakı Dövlət Universiteti Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində də istehsalat təcrübəsinin təşkilinə xüsusi diqqət verilir. Bu, hər şeydən öncə kitabxana işi prosesinin xarakterindən irəli gəlir. Kitabxanaçılıq-informasiya üzrə yüksəkixtisaslı mütəxəssisləri elə hazırlamaq lazımdır ki, onlar əsaslı təcrübə vərdişlər qazansınlar və bu vərdişləri kitabxana işi praktikasında tətbiq etməyi bacarsınlar. Çünki kitabxana-informasiya fəaliyyətinin bütün sahələrində gənc mütəxəssisin təcrübə biliklərinə və əməli vərdişlərinə yiyələnməsi tələb olunur. Bunu nəzərə alaraq kitabxanaçılıq-informasiya təhsilinin və təcrübəsinin 2 infrastrukturunu müəyyənəndirilmişdir:

1) Bu sahə üzrə mütəxəssis kadrların hazırlanması (bu istiqamət birinci və əsasdır);

2) Fəaliyyət və istehsalat (kitabxanaçılıq işi)

Burada həyata keçirilən fəaliyyət və işlər Azərbaycan Respublikasının bu sahəyə dair qanunları ilə tənzimlənir.

Hazırda dünya təhsil sistemində əsaslanmaqla hazırlanan kitabxanaçı kadrlar kitabxana və informasiya işinin spesifik xüsusiyyətlərini özlərində birləşdirməlidir. Dünyanın müxtəlif ölkələrinin ali məktəblərində hazırlanan kitabxanaçı kadrlar kəmiyyət və keyfiyyət etibarilə bir-birindən köklü şəkildə fərqlənə də, bu kadrları birləşdirən bir əsas xüsusiyyət vardır. Bu da bu kadrların tədris dövründə keçdikləri istehsalat təcrübələridir. Şübhəsiz ki, bu kadrların hazırlanmasında keçirilən istehsalat təcrübələri bir-birindən fərqlənir. Ancaq bütün istehsalat təcrübələrinin bir məqsədi vardır ki, o da yüksək ixtisaslı, peşəkar kadr hazırlamaqdır.

Kitabxanaçılıq-informasiya üzrə kadrların hazırlığı və istehsalat təcrübəsinin təşkilində respublika hökuməti tərəfindən hazırlanmış müvafiq dövlət standartlarına əsasən həyata keçirilir. Qəbul olunmuş dövlət standartlarında kitabxanaçılıq-informasiya təhsilinin və istehsalat təcrübəsinin bölgüsü, fəaliyyət dairəsi, prinsipləri, kitabxanaçılıq-informasiya üzrə kadr hazırlığında qarşıya qoyulan şərtlər öz əksini tapmışdır. İstehsalat təcrübəsinin təşkilində hər şeydən öncə təcrübə bazalarının maddi-texniki bazasından asılıdır.

Təcrübə bazaları elə seçilməlidir ki, orada istehsalat təcrübəsinin proqramından irəli gələn tələbat ödənilsin. Ona görə ki, təcrübə bazasının düzgün seçilməsi istehsalat təcrübəsinin uğurlu təşkilinin ilkin şərtidir. Bunu nəzərə alaraq Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi təcrübə bazası kimi respublikamızın ən qabaqcıl kitabxanalarından istifadə edir. Bu kitabxanaların hər biri güclü maddi-texniki bazaya malik olmaqla yanaşı, həm də güclü kadr potensialına malikdir.

Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin təcrübə bazası kimi istifadə etdiyi kitabxanalardan M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanası, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Mərkəzi Elmi Kitabxanası, F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası, C.Cabbarlı adına Respublika Gənclər Kitabxanası, Respublika Elmi Tibb Kitabxanası və başqalarını göstərmək olar.

İstehsalat təcrübəsindən öncə Bakı Dövlət Universiteti ilə müvafiq kitabxana arasında müqavilə bağlanır. Bu müqavilə Azərbaycan Respublikasının "Təhsil haqqında" Qanununa və Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin əmri ilə təsdiq edilmiş "Bakalavr hazırlığının minimum məzmununa və səviyyəsinə qoyulan dövlət tələbləri" strukturunun 3-cü maddəsinə müvafiq olaraq hazırlanır. Müqaviləyə uyğun olaraq istehsalat bazası aşağıdakı öhdəlikləri götürür:

- Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsi tələbələrini kitabxanaların ərazisində təqvim planına uyğun olaraq istehsalat təcrübəsinin təşkil etməkdir;

- Tələbələr təcrübə keçməsi üçün müəyyən olunmuş sayda yer ayırmaq;

- Kitabxananın ərazisində təcrübə keçənlərə peşəkar və ixtisaslı işçilərdən rəhbər təyin etmək, təcrübə proqramının tələbələr tərəfindən yerinə yetirilməsinə şərait yaratmaq, təcrübə keçənin məqsədli proqramında nəzərdə tutulmamış və tələbələr ixtisasına aidiyyəti olmayan iş sahəsindən istifadə edilməsinə yol verməmək;

- Kitabxananın ərazisində əmək və icra intizamına tələbələr tərəfindən riayət olunmasını təmin etmək;

- Təcrübə müddətində fəaliyyət istiqamətinə uyğun olaraq təcrübə keçən tələbələrə yaradıcılıq və təşkilatçılıq qabiliyyətini üzə çıxarmaq məqsədilə onların ictimai tədbirlərdə iştirakını təmin etmək;

- Təcrübə müddəti bitdikdən sonra müəyyən edilmiş qaydada hər bir tələbənin şəxsi iş davamiyyətini müəyyən etmək və təcrübənin sonunda onun şəxsi və iş keyfiyyətlərini səciyələndirən xasiyyətənmə verilməsini təmin etmək.

Universitet aşağıdakıları öhdəsinə götürür:

- Təcrübənin başlanmasına 2 həftə qalmış kitabxana rəhbərliyinə təcrübənin məqsədli proqramı, təcrübənin keçirilməsi üzrə təqvim cədvəlini və təcrübəyə göndəriləcək tələbələrə təsdiq olunmuş siyahısını təqdim etmək;

- İxtisaslı müəllimlərdən təcrübəyə rəhbərlik etmək üçün məsul işçi təyin etmək;

- Təsdiq olunmuş təcrübə proqramının tələbələr tərəfindən yerinə yetirilməsini təmin edilməsinə köməklik göstərmək;

- Tələbələr təcrübə keçməsi planında bağlanmış müəyyən edilmiş vaxtda təcrübə yerinə gəlməsini təmin etmək;

- Tələbələr təcrübə keçməsinə rəhbərlik edən kitabxana işçilərinə, həmçinin təcrübənin təşkil və keçirilməsinə metodik köməklik göstərmək;

- Universitet müəllim və tələbələrə qıvvəsi ilə müəssisə işçiləri üçün razılaşdırılmış tematika üzrə mühazirələr, söhbətlər təşkil etmək.

Universitetlə müvafiq kitabxana arasında bağlanmış müqavilə 2 nüsxədə tərtib olunur. Müqavilənin bir nüsxəsi universitetdə, digər nüsxəsi isə müvafiq kitabxanada saxlanılır.

Qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla müqavilənin ayrı-ayrı müddəalarına və şərtlərinə əməl etməkdən birtərəfli qaydada imtinaya edilməsi yolverilməzdir. Müqavilənin qıvvədə olma müddətinin uzadılması və yaxud müqaviləyə xitam verilməsi haqqında birtərəfli qərar qəbul etdikdə, bu barədə 1 ay ərzində qarşı tərəfə rəsmi məlumat verilməlidir. Müqavilənin yerinə yetirilməsinin gedişatı hər il Universitetin Elmi Şurasında müəssisə nü-

mayəndələrinin iştirakı ilə müzakirə edilir. Müqavilə bir tərəfdən universitet, digər tərəfdən kitabxana imzalandıqdan sonra qıvvəyə minir.

Kitabxanaçılıq-informasiya fəkültəsində istehsalat təcrübəsinin əsası 1949-cu ildən qoyulub. Həmin illərdə təcrübə bazaları fəkültənin ilk dekanı olmuş, professor Abuzər Xələfov tərəfindən istehsalat təcrübəsinin proqramına uyğun müəyyənləşdirilirdi. İstehsalat təcrübəsinin ilk proqramı da məhz prof. A.A.Xələfov tərtib etmişdi. İstehsalat təcrübəsinin proqramında geniş profil, kitabxana işini hərtərəfli bilən kadrlar hazırlamaq vəzifələri nəzərdə tutulmuşdu, tələbələr kitabxana işinin incəlikləri ardıcıl öyrədilməsi tövsiyə edilirdi. Qeyd edilməlidir ki, prof. A.Xələfov tərəfindən ilk dəfə tərtib edilmiş istehsalat təcrübəsinin proqramı sonrakı illərdə bəzi kiçik dəyişikliklərə məruz qalsa da, öz elmi dəyərini itirməmiş və hal-hazırda istifadə olunmaqdadır.

Uzun illər ərzində səmərəli pedaqoji fəaliyyət göstərmiş, fəkültə dekanı və kafedra müdiri vəzifəsində çalışaraq tədris prosesinə uğurla rəhbərlik etmiş prof. A.Xələfov həm də sərişli və bacarıqlı tədris-təbriyə işi təşkilatçısı kimi böyük nüfuz qazanmışdır. BDU-nun Kitabxanaçılıq-informasiya fəkültəsinin dekanı vəzifəsində işlədiyi 25 il müddətində o, fəkültəyə tələbə qəbulunun sayının ildən-ilə artmasına, qıyyəbi, axşam və rus şöbələrinin açılmasına, elm və tədris sahəsində ciddi kəmiyyət və keyfiyyət dəyişikliklərinin baş vermasına, həmçinin istehsalat təcrübəsinin yüksək səviyyədə keçirilməsinə nail olmuşdur. Məhz prof. A.Xələfovun təşəbbüsü ilə 1962-ci ildən başlayaraq 1980-ci illərə qədər Kitabxanaçılıq-informasiya fəkültəsinin III kurs tələbələrinin istehsalat təcrübəsinin son iki həftəsinin keçmiş SSRİ-nin böyük dövlət kitabxanalarında keçirilməsinə icazə alınmışdı. Tələbələr və təcrübə rəhbərlərinin Moskvada, Sankt-Peterburqda və digər müttəfiq respublikaların dövlət kitabxanalarında təcrübə keçmələri xeyli maliyyə tələb edirdi. Buna baxmayaraq, həmin illərdə universitet rəhbərliyi Abuzər müəllimin təşəbbüsünü dəstəkləməklə böyük xeyirxahlıq göstərmişlər. Məhz Abuzər Xələfovun sayəsində Kitabxanaçılıq-informasiya fəkültəsinin tələbələri keçmiş SSRİ-nin ən böyük və zəngin kitabxanalarında olurdular. Ayrı-ayrı illərdə tələbələrimiz prof. A.A.Xələfovun rəhbərliyi altında Moskvada, mərhum Sahib Rzaevinin rəhbərliyi ilə Daşkənddə, Zöhrab Baxşəliyevin rəhbərliyi ilə Alma-Atada, Rasim Kazimovun rəhbərliyi ilə Sankt-Peterburqda və Tbilisidə fəaliyyət göstərən zəngin kitabxanalarda təcrübə qazanmaq imkanı əldə etmişdilər. Bu şöbələrdə keçirilən istehsalat təcrübəsi böyük elmi, nəzəri və təcrübə əhəmiyyət daşıyırdı. Belə ki, tələbələr qazandıqları elmi, nəzəri və təcrübə bilikləri gələcək fəaliyyətlərində tətbiq etmək imkanları qazanırdılar. Burada tələbələr təcrübə biliklərini möhkəmləndirir, dünya kitabxanalarının iş təcrübəsi ilə tanış olurlar və kitabxanaların cəmiyyətin inkişafında oynadığı roluna başa düşməyə çalışırdılar.

1964-cü ildən fakültə 4 illik tədris planı əsasında işləməyə başlamış və istehsalat təcrübəsi 3 ixtisaslaşma üzrə aparılmışdır. 1970-ci ildən isə fakültə 5 illik tədris planına keçmiş və istehsalat təcrübələri 4 ixtisaslaşma üzrə aparılmışdır. Fakültə 1984-cü ilə qədər bu tədris planı əsasında işləmişdir. Bu ixtisaslaşmalar funksional karakter daşımış və bilavasitə kitabxanaların funksiyalarına müvafiq kadr hazırlamaq məqsədini güdmüşdür. 1984-cü ildə keçmiş SSRİ Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyinin təsdiq etdiyi fərdi beşillik planına əsasən, Kitabxanaçılıq fakültəsinin 6 ixtisaslaşma üzrə istehsalat təcrübələri təşkil edilmişdir. Fakültə bu tədris planı əsasında 1992-ci ilə qədər fəaliyyət göstərmişdir. Bu tədris planına uyğun olaraq hər tədris ilində istehsalat təcrübəsinə 22 həftə vaxt ayrılırdı. Tələbələr III kursda 6 həftə, IV və V kurslarda isə 8 həftə istehsalat təcrübəsində olurdular.

İstehsalat təcrübəsinin proqramına uyğun olaraq III kursda tələbələr kitab fondu və kataloqların təşkili, kitabların kitabxana qaydası ilə işlənməsi və Soraq-Bibliografiya Aparatının təşkili məsələləri ilə bilavasitə əyani şəkildə tanış olurdular. IV kursda tələbələr kitabxanalarda oxuculara kitabxana və bibliografiya xidməti müəssisələri ilə, V kursda isə kitabxana və bibliografiya işinin bütün inceliklərini kompleks şəkildə öyrənir və təcrübə keçirdilər.

1992-ci ildən Bakı Dövlət Universitetində ali kitabxanaçı kadr hazırlığı 3 mərhələdə aparılır (bakalavr, magistr, doktor). Bakalavr hazırlığına 1993-1994-cü tədris ilində başlanmış, 1996-1997-ci tədris illərində ilk buraxılış olmuşdur. 1997-1998-ci tədris ilindən isə magistr hazırlığına başlanmışdır. Hər 2 mərhələnin tədris planları tərtib olunmuş, Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmişdir. Bakalavr hazırlığının tədris planına əsasən ümumi ixtisas fənlərinin və əsaslı elmlərin öyrənilməsinə yer ayrılırmışdır. Magistr hazırlığında isə ixtisaslaşmaya daha geniş yer verilmişdir.

1993-1994-cü tədris ilindən Bakı Dövlət Universitetinin, o cümlədən Kitabxanaçılıq fakültəsinin 4 illik bakalavr hazırlığına başlaması ilə əlaqədar tədris planlarında da bir sıra dəyişikliklər edilmişdir ki, bu da öz təsvirini istehsalat təcrübəsində göstərmişdir. Belə ki, yeni tədris planına uyğun olaraq tələbələr istehsalat təcrübələri II, III və IV kurslarda keçirilməsi məqsədə uyğun hesab edilmişdir. II və III kurslarda 2 həftə, IV kursda isə 7 həftə nəzərdə tutulurdu.

İstehsalat təcrübələri fakültəsinin tövsiyəsi ilə təsdiq olunmuş ikitərəfli razılaşmaya və bağlanmış müqaviləyə əsasən təcrübə başçısı kimi seçilmiş respublika səviyyəli kitabxanalarda, həmçinin Bakı şəhərinin iri mərkəzi, kütəlvə və sahəvi kitabxanalarında keçirilirdi.

İstehsalat təcrübəsinin planına əsasən tələbələr ilk növbədə təcrübənin əsas vəzifələri və məzmunu ilə tanış olurlar.

Təcrübənin əsas vəzifələrinə daxildir:

- Auditoriya məşğələləri zamanı tələbələr aldığ nəzəri biliyin təcrübədə möhkəmləndirilməsi;
- Kitabxananın iş prosesinin ayrı-ayrı sahələrinin ardıcıl olaraq yerinə yetirilməsində bilavasitə iştirak etməklə əməli vərdislər qazanmaq;
- Kitabxanaların müxtəlif əməli fəaliyyətlə əlaqədar sahələrində təcrübə sorişə və bacarığın öldə edilməsi;
- Kitabxanaşünaslıq və bibliografiyaşünaslıq sahəsində elmi işə marağı inkişaf etdirmək;
- Gələcək kitabxanada müxtəssis kimi öz peşəsinə məhəbbət və məsuliyyət hissi tərbiyə etmək.

Tələbələr təcrübədə əldə etdikləri biliklər onlara təkcə kitabxanaların vəzifələrini yaxşı başa düşməkdə deyil, həm də təhsilin daha da təkmilləşdirilməsində kömək edir. İstehsalat təcrübəsinin başlıca məqsədi şəxsiyyətin formalaşmasına və oxucuların peşə fəaliyyətinə köməklik etmək, həmçinin kitabxanaların qarşısında duran mədəni-əxlaq, pedaqoji və informasiya vəzifələrini tələbələrə aşılamaqdır.

Hər bir tələbə üçün işin həcmi və məzmunu istehsalat təcrübəsinin proqramına əsasən tərtib olunmuş fərdi iş planı ilə müəyyənləşdirilir. Tələbə özünün gündəlik fəaliyyətinin nəticələrini "gündəlik"də qeyd edir, istehsalat təcrübəsinin axırında görülən iş haqqında yazılı hesabat tərtib edir, müdafiə edir və bu hesabat təcrübə rəhbərləri tərəfindən təsdiq olunur.

İstehsalat təcrübəsi dövründə tələbə təcrübə bazası olan kitabxananın iş qrafikinə uyğun fəaliyyət göstərir. Onlar müəssisənin daxili qaydalarına riayət edir və gündəlik 6 saatlıq iş vaxtı ilə həftənin 6 gününü işləyir.

Təcrübəyə fakültənin müəllimləri ilə yanaşı, kitabxananın daha təcrübəli əməkdaşları rəhbərlik edir (Yerlərdə təcrübə rəhbəri müəssisə rəhbərliyi tərəfindən təsdiq olunur).

İstehsalat təcrübəsinin sonunda tələbə öz hesabatını təcrübə rəhbərləri və kitabxananın qabaqcıl müxtəssislərindən ibarət xüsusi komissiyaın qarşısında müdafiə edir. Hər bir tələbə müdafiəyə yazılı hesabat təqdim edir və görülmüş işin nəticələri üzrə məlumat verir. Kitabxanadan olan təcrübə rəhbərləri müdafiəyə qədər təcrübə keçən hər bir tələbə üçün ayrılıqda istehsalat xasiyyətnaməsi hazırlayır. Komissiyaın üzvləri tələbələrini yerinə yetirdikləri tapşırıqların keyfiyyətini, onların təşəbbüskarlıqlarını, işə həvəs göstərmək dərəcələrini nəzərə almaqla qiyməti müəyyən edir.

İstehsalat təcrübəsi başa çatdıqdan sonra fakültədən olan rəhbər öz hesabatını, müdafiə protokolu və tələbələr xasiyyətnamələrini dekanlığa (əlaqədar kafedraya) təqdim edir.

Təcrübənin nəticələri kafedralarda və fakültə elmi şurasında müzakirə edilir, ümumiləşdirilir və meydana çıxan çətinliklər təhlil olunur.

Həmin yığıncağa təcrübə bazasının nümayəndələrinin də dəvət olunmaları məsləhət görülür.

II kurslarda tələbələrini keçdiyi istehsalat təcrübəsi kitabxanaşünaslıq və bibliografiyaşünaslıq, o cümlədən "Kitabxana resursları", "Kitabxana kataloqları", "Kitabxanalarda bibliografiya işinin təşkili və metodikası", həmçinin "Səhəvi bibliografiya" fənləri üzrə aparılırdı.

III kursda təcrübənin vəzifəsi tələbələrini kitabxana fondunun kompleksləşdirilməsi, formalaşdırılması və uçuotu, kataloq və bibliografik kartotekaların təşkilinə dair nəzəri bilikləri möhkəmləndirməkdən, habelə oxuculara kitab seçməyi və bibliografik xətləri aparmayı öyrətməkdən ibarət olmuşdur. III kursda tələbələr əsasən "Oxuculara xidmət", "Kitabxana informasiya fəaliyyətinin menecmenti", "Elektron kitabxanalar", "Elektron kataloq", "Normativ texniki sənədlərin təsviri və təsnifatlaşdırılması" məsələləri ilə tanış olurlar. III kursun istehsalat təcrübəsində əsasən istehsalat təcrübəsinin vəzifəsi-oxucularla işə dair nəzəri bilikləri möhkəmləndirməkdən, kitabxanada oxucuları böyrəməyin əsas metodlarına yiyələnməkdən, soraq-bibliografiya aparatının təşkilində və istifadəsində, bibliografik vəsaitlərin tərtibində və kitabxana-bibliografiya biliklərinin təbliğində iştirak etməkdən ibarətdir.

IV kursda isə istehsalat təcrübəsinin məqsədi ümumi elmi və xüsusi fənlərin öyrənilməsi zamanı toplanmış nəzəri bilikləri təcrübəyə tətbiq etmək və möhkəmləndirməkdən; kitabxana-bibliografiya işinin əsas metodlarına və zəruri peşə vərdişlərinə yiyələnməkdən; kitabxananın qabaqcıl iş təcrübəsinin öyrənilməsi və təbliğindən; tədqiqat işi metodlarını aşılamaqdan; təşkilati işin vərdişlərini formalaşdırmaqdan ibarətdir.

IV kursda aparılan istehsalat təcrübəsi məzmununa görə ixtisaslaşdırılmış təcrübə hesab olunurdu. Onun əsas istiqaməti kitabxana-bibliografiya fənləri kompleksinə uyğun müəyyən edilirdi. Məlumdur ki, kitabxanaşünas-bibliograf kadr hazırlığı bu sahəyə olan tələbatdan irəli gəlir. Bazar iqtisadiyyatının tələb-təklif münasibətlərinə əsaslanaraq, görərik ki, zaman keçdikcə tələb olunan yerlərə qarşı təklif olunan kadrlar hər zaman azlıq təşkil etmişdir. Çünki mədəniyyətin ayrılmasız hissəsi olan və cəmiyyətdə hər zaman informasiya funksiyasını ödəyən kitabxanaların sayı artan xətlə inkişaf etmişdir. Hazırda respublikamızda 8 minə yaxın kitabxana fəaliyyət göstərir. Bu kitabxanaları kitabxanaçı kadrlarla təmin etmək üçün kitabxanaşünas-bibliograf kadr hazırlığına xüsusi diqqət yetirmək lazımdır.

Peşəkar kitabxanaşünas-bibliograf kadr hazırlığı özündə peşəkar fəaliyyəti əks etdirməlidir. Buna əsasən, peşəkar kitabxanaşünas-bibliograf kadrlar aşağıdakı fəaliyyət prinsiplərini özündə birləşdirməlidir:

- Elmi tədqiqat bacarığı;
- Praktiki istehsal bacarığı;

- Müzakirə;
- Metodiki iş və s.

Bu zaman təcrübədə çalışan kitabxanaçıların praktiki istehsal fəaliyyəti anlamını daha ətraflı mənimsəmək lazımdır. Birinci fəaliyyət istiqamətini araşdırarkən bir daha belə qənaətə gəlmək olar ki, kitabxanaçılıq təhsili və təcrübəsində əsas yerlərdən birini kadr hazırlığına verilən tələblər tutur. Kitabxanaçılıq təhsili və təcrübəsi bu sahədə çalışan kadrların hazırlığından başlayır. Düzgün kadr hazırlamaq kitabxanaçılıq təhsili və təcrübəsində əhəmiyyətli yer tutur. Kitabxanaçılıq təhsilində peşə biliklərinin tədrisi dedikdə, nə başa düşülür?

Təhsil bazası: bu zaman həmin peşənin dərinliklərinə nüfuz edən, onun əhəmiyyətini cəmiyyət üçün açıqlayan biliklər toplusu başa düşülür.

Burada istehsalat təcrübəsinin təşkili də xüsusi olaraq qeyd edilməlidir. Bunu nəzərə alaraq kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin rəhbərliyi tələbələrini istehsalat təcrübəsinə böyük önəm verir.

Bakı Dövlət Universiteti rektorluğunun 03.03.2014-cü il əmri ilə Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin bakalavr səviyyəsi üçün yeni tədris planı təsdiq edilmişdir. Yeni tədris planına əsasən tələbələrini istehsalat təcrübəsi IV kursda 14 həftə (21 kredit) müəyyən edilmişdir. 2017-2018-ci tədris ilində tələbələr ilk dəfə yeni tədris planına əsasən istehsalat təcrübəsində olmuşlar. İstehsalat təcrübəsində hər il orta hesabla 140 nəfər tələbə iştirak edib. Onların 115 nəfəri kitabxanaşünaslıq və informasiya ixtisası, 25 nəfəri isə kitabşünaslıq ixtisası üzrə istehsalat təcrübəsində olurlar.

Qiyabi şöbədə də istehsalat təcrübəsinin təşkilinə xüsusi diqqət yetirilir. Belə ki, hər il beşinci kursun ikinci semestrində 21 kredit olmaqla qiyabi şöbənin tələbələri respublikamızın aparıcı kitabxanalarında istehsalat təcrübəsi keçirlir.

Magistr şöbəsində isə təcrübə 12 kredit olmaqla iki mərhələdə həyata keçirilir: elmi-tədqiqat (6 kredit) və pedaqoji təcrübə (6 kredit). Birinci mərhələdə magistrələr kafedra müdirlərinin və elmi rəhbərlərin nəzarəti altında elmi tədqiqat işlərinə cəlb olunurlar. Burada kafedranın profilinə uyğun olaraq magistrələr elmi-tədqiqat işləri ilə məşğul olur və dissertasiya işlərini yekunlaşdırırlar. Pedaqoji təcrübədə isə magistrələr məşğələ dərslərində iştirak edər və pedaqoji vərdişlərə yiyələnirlər. Hər iki mərhələnin sonunda magistrələr hesabat yazır və müvafiq kafedralara təqdim edirlər. Kafedralarda magistrlərin iştirakı ilə hesabatlar müzakirə edilir, tələbənin elmi və təcrübə biliyi 100 ballıq sistemlə qiymətləndirilir.

Bakalavr pilləsində baza kitabxanası kimi BDU-nun Elmi Kitabxanası, AMEA Elmi Kitabxanası, M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanası, C.Cabbarlı adına Respublika Gənclər Kitabxanası, F.Kəçəri adına Respublika

Uşaq Kitabxanası, Respublika Elmi Tibb Kitabxanası və Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının İşlər İdarəsinin "Azərbaycan" nəşriyyatı seçilmişdir.

Kitabxanaçılıq informasiya fakültəsində kadr hazırlığı 2 istiqamətdə aparılır: Kitabxanaçılıq və informasiya; Nəşriyyat işi və redaktəetmə.

Bununla əlaqədar olaraq fakültəmizdə 4 kafedra fəaliyyət göstərir: Kitabxanaşünaslıq kafedrası, Bibliografiyaşünaslıq kafedrası, Kitabxana resursları və informasiya-axtarış sistemləri kafedrası, Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi kafedrası.

Tələbələrə ixtisasına uyğun olaraq istehsalat təcrübələri ayrı-ayrı baza kitabxanaları və nəşriyyatlarda təşkil olunur.

Tələbələrə istehsalat təcrübəsi kitabxana ilə əməkdaşlıqdan başlanır. Burada ilk öncə kitabxananın struktur quruluşu, vəzifəsi və əsas göstəriciləri, onun mərkəzləşmiş sistemdə rolu və yeri, kitabxananın soraq-bibliografiya aparatı, onun təşkil prinsipləri və s. məsələlər haqqında tələbələrə məlumat verilir. II mərhələdə tələbələrə kitabxananın fondu haqqında məlumat verilir. Burada kitabxanada fondun həcmi, tematik-tipoloji tərkibi, kompleksləşdirmənin cari və retrospektiv planı, kitabxanada istifadə edilən bibliografik mənbələr, fondun ucotu, onun təşkil xüsusiyyətləri, yeni daxil olmuş ədəbiyyatın şöbələr arasında bölüşdürülməsi və düzülüş sistemi haqqında məlumat verilir. Burada həmçinin oxucularla iş, elmə və istehsalata xidmət, oxucuların tərkibi, onlara fərqli xidmət, oxucuların aboneməndə və qiraət zallarında qruplar üzrə bölünməsi, əməkdaşlar arasında əmək bölgüsü, oxu zalları, o cümlədən ixtisaslaşdırılmış oxu zalları haqqında məlumatlar verilir.

Burada tələbələr məsləhətçi kimi kitab fondunda və kitab verilşində iştirak edir; oxucu formulyarının, oxucu qruplarının təşkilini və mütləsinin, kitabxananın gündəlikdə qeydlərini, gündəlik gəliş, kitab verilş, döviyyə, oxucu sorğuları və rədd cavablarının təhlilini aparır; oxucularla qrup halında və fərdi şəkildə söhbət edir, müəyyən mövzuya dair ədəbiyyatın seçilməsinə kömək göstərir; müxtəlif hazırlıq səviyyəsinə malik oxuculara ədəbiyyat tövsiyyə edir; mütləyə rəhbərlikdə müxtəlif bibliografik vasitələrdən istifadə və əsas kitab saxlayıcıdan kitab alınmasının texnologiyasını öyrənir; oxucularla işdə müasir texniki vasitələrdən istifadəyə yiyələnir; aboneməndə və oxu zalında kitabxana-bibliografiya biliklərini təbliğ edir.

Bu mərhələdə tələbələrə təcrübə tapşırıqları verilir. Təcrübə tapşırıqlara daxildir:

- Kitabxana fondunun kompleksləşdirilməsində iştirak etmək;
- Müxtəlif mənbələrdən kitabxanaya daxil olmuş kitabların işlənməsi;
- Yeni daxil olmuş və oxuculardan qayıtmış ədəbiyyatın fondada düzülüşü;
- Kitabxanada fondun düzülüşünü yoxlamaq;

- Fondu köhnəlmiş və aktuallığını itirmiş ədəbiyyatdan təmizləmək;
- Sifarişlərin qəbulu və kitab verilş (kitabın seçilməsi, mütləyə mədəniyyətinə dair söhbətlər, ədəbiyyatın verilməsinə hazırlıq prosesi)
- Kitabxanada oxucularla fərdi xidmət haqqında arayış tərtib etmək;
- Kitab sərgilərini təşkil etmək;
- Aboneməndə bibliografik vasitələrdən istifadəyə dair arayış tərtib etmək;

- Səs yazılarında, mikrofiş, diafilm və digər bu kimi materiallardan kitabxanada istifadə olunma dərəcəsi və s.

İstehsalat təcrübəsinin növbəti mərhələsində tələbələr əksər kitabxanaların elmi-metodik təminatı, bibliografik fəaliyyətin, normativ-texniki, patent informasiya xidmətin əsas istiqamətləri ilə tanış olurlar.

Bura daxildir:

- Bibliografiya şöbəsi və onun funksiyaları ilə tanış olmaq;
- Stasionar və qeyri-stasionar xarici bibliografik fəaliyyətin əlaqələndirmə funksiyasını yerinə yetirən bölmələrin iş üsulunu tədqiq etmək və mənimsəmək;
- Kitabxananın soraq bibliografiya aparatı ilə iş;
- Jurnal və qəzet məqalələrinin kartotekası üçün materiallar seçmək və onların bibliografik təsvirini aparmaq;
- Kitabxanalara metodik rəhbərlik sistemi, onun təşkil xüsusiyyəti, metodik rəhbərliyin forma və metodları ilə ümumi tanışlıq, kompleksləşdirmə, əlifba, sistemli və elektron kataloqların tərkibində iştirak etmək və s.

İstehsalat təcrübəsində olan hər bir tələbə universitet tərəfindən gündəliklə təmin olunur. Tələbə hər gün gördüyü işləri gündəlikdə qeyd edir və rəhbər tərəfindən yoxlanılır, imzalanır. İstehsalat təcrübəsinin sonunda hər bir tələbəyə xasiyyətə yazılır və müəllimlər tərəfindən 100 ballıq sistemli qiymətləndirilir.

Beləliklə, kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafında kitabxanaşünaslıq elminin və kitabxanaçılıq təcrübəsinin rolundan danışarkən bu sahədə tədris olunan fənlərin elmi xarakteristikasına və mövcud istehsalat təcrübəsinin tətbiqi keyfiyyətinə xüsusi diqqət yetirilir.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan təhsili XXI əsrin astanasında. - B, 1998. - 32s.
2. Xələfov A.A. Azərbaycanca kitabxanaçılıq təhsilinin inkişafı. - B.: Maarif, 1987. - 129s.
3. Xələfov A.A. Azərbaycanca ali kitabxanaçılıq təhsili. - B., 1998. 124s.
4. Aslan K. Elm və təhsil fədasisi. - B. 2006. - 240s.
5. Qardaşov R. Azərbaycanca kitabxanaçılıq təhsili. - B., 2018. - 158s.

ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ПРАКТИКИ
ДЛЯ СТУДЕНТОВ БИБЛИОТЕЧНО-ИНФОРМАЦИОННОГО
ФАКУЛЬТЕТА В ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ

МАМЕДОВ М.А.

РЕЗЮМЕ

Статья изучает процесс организации производственной практики студентов библиотечно-информационного факультета в годы независимости, его разносторонние элементы и эффективность.

Соответствие образовательного процесса с производственной практикой, компетентность подготовки студентов и изучение инновационных проектов является важнейшим фактором при организации производственной практики.

Ключевые слова: Библиотечно-информационный факультет, производственная практика, компетентность образование, инновационные проекты

ORGANIZATION OF PRACTICAL TRAINING WITH STUDENTS IN THE
LIBRARY SCIENCE AND INFORMATION FACULTY IN THE YEARS OF
INDEPENDENCE

MAMMADOV M.

SUMMARY

The article describes the importance, purpose, and objectives of the practical training at the library and information faculty, and shows the mutual relations of education and practice. This applies to all areas of education as well as the library science. The main goal of library education is not just simple acquisition of theoretical knowledge in the specialty. Students also would study practical issues with the future profession. It depends on the proper organization of practical training.

Keywords: library science and information faculty, education, practical training, a young specialist.

"KİTABXANALARIN KOMPÜTERLƏŞDİRİLMƏSİ"
ELMİ-TƏDQIQAT LABORATORİYASININ YARANMASI
VƏ FƏALİYYƏTİ

100 yaşlı BDU-nun 20 yaşlı ETL-i

İSMAYILOVA N.N.

BDU, Kitabxanaşünaslıq kafedrası, dosent əvəzi,
tarix üzrə fəlsəfə doktoru
n.musaeva@rambler.ru

Məqalədə Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaşünaslıq kafedrasının nəzdində fəaliyyət göstərən "Kitabxanaların kompüterləşdirilməsi" elmi-tədqiqat laboratoriyasının yaranması, fəaliyyəti və müasir inkişaf istiqamətləri şərh edilmişdir. BDU-nun Elmi Kitabxanasının modernləşdirilməsi, kitabxanadaxili texnoloji proseslərin kompüterləşdirilməsi, elektron kataloqun, elektron kitabxananın, tədris prosesinə müvafiq elektron informasiya banklarının, informasiya bazasının və elektron nəşrlər fondunun yaradılması istiqamətində həyata keçirdiyi işlər haqqında yüngəm təsvir verəlməmişdir.

Açar sözlər: "Kitabxanaların kompüterləşdirilməsi" elmi-tədqiqat laboratoriyası, yaranması, fəaliyyəti, kitabxanadaxili texnoloji proseslərin kompüterləşdirilməsi, elektron kataloq, elektron kitabxana.

Cəmiyyətin dolğun, dəqiq və operativ informasiyaya olan tələbatının kəskin artması təhsil müəssisələri kitabxanalarının fəaliyyətinin kompleks şəklə modernləşdirilməsi, oxuculara xidmət işində müasir informasiya texnologiyalarının tətbiq edilməsi zərurətini aktuallaşdırmışdır. Təhsil müəssisələrinin təlim-tədris prosesində innovativ texnologiyaların tətbiqi onun kitabxanalarında da operativ, əlçatan, daim yenilənən informasiya təminatının, elmi informasiya bazalarının yaradılmasını, oxucuların informasiya tələbatının ödənilməsinin müasir tələblərə uyğun təşkilini tələb edir. Bu baxımdan Bakı Dövlət Universitetinin Elmi Kitabxanası respublikamızın ali məktəb kitabxanaları içərisində kitabxanadaxili texnoloji proseslərin kompüterləşməsinə həyata keçirməyə çalışan, bu sahədəki problemlərin elmi-nəzəri və təcürbi baxımdan həlli yollarını araşdıran, informasiya texnologiyalarını kitabxana təcürbasına tətbiq edən ilk kitabxanalardan biridir.

Elmi Kitabxananın ənənəvi kitabxana proseslərinin həm elmi-nəzəri, həm də sırf praktiki baxımdan kompüterləşdirilməsi işində BDU-nun Kitabxanaşünaslıq-informasiya fakültəsi Kitabxanaşünaslıq kafedrasının nəzdində təşkil edilən "Kitabxanaların kompüterləşdirilməsi" Elmi-Tədqiqat Laboratoriyasının yaradılmasının çox böyük əhəmiyyəti olmuşdur. Laboratoriyanın yaran-

ması. Əməkdar elm xadimi, BDU-nun Fəxri professoru, Beynəlxalq İnformasiyaladırma Akademiyasının akademiki, tarix elmləri doktoru, professor A.A.Xələfovun adı ilə bağlıdır. Belə ki, 1990-cı illərin sonlarında prof. A.Xələfov BDU-nun fəaliyyətində kitabxana işinin informasiya cəmiyyətinin tələblərinə uyğun modernləşdirilməsi zamanın ən aktual məsələlərindən biri hesab edərək, Elmi Kitabxananın kompüterləşdirilməsi üçün "Kitabxanaların kompüterləşdirilməsi" elmi-tədqiqat laboratoriyasının yaradılması təşəbbüsü ilə çıxış etmişdi. Universitet rəhbərliyi prof. A.Xələfovun təşəbbüsünü bəyəndi və modernləşdirmənin elmi-metodik bazasının hazırlanmasına başlandı.

Beləliklə, 1 mart 1999-cu ildə BDU-nun Elmi Şurası Kitabxanaşünaslıq kafedrasının nəzdində "Kitabxanaların kompüterləşdirilməsi" elmi-tədqiqat laboratoriyasının yaranması haqqında qərar qəbul etdi. Təhsil Nazirliyinin 1999-cu il 171 sayılı əmrinə müvafiq olaraq laboratoriya yaradıldı və professor A.A.Xələfovun rəhbərliyi ilə 2000-ci ildə fəaliyyətə başladı. Kitabxanaşünaslıq kafedrasının nəzdində yaradılma da, görülməli elmi-metodik işlərin praktik olaraq kitabxanada tətbiqi səbəbindən laboratoriyanın da ilk on ildə kitabxanadan ayrılma və yerləşməsinin onun sonrakı fəaliyyətinə, kitabxana işinin inkişafına müsbət təsir göstərdi və laboratoriya kitabxananın ayrılmaz tərkib hissəsinə çevrildi. Bu laboratoriyanın yaradılması xüsusilə Elmi Kitabxananın, ümumiyyətlə isə ölkədə kitabxana işinin kompüterləşdirilməsi prosesinə güclü təkan verdi, müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının kitabxana işinə tətbiqi bundan sonra ölkə miqyasında daha geniş yayılmağa başlamışdı.

Laboratoriyaya təzliklə kitabxana işinin həm nəzəri, həm də təcrübəli məsələlərindən dərindən bələd olan peşəkar kitabxanəçilərin və informasiya texnologiyaları üzrə mütəxəssislərin cəlb edilməsi, kompüterlər, telekommunikasiya və periferiya avadanlıqlarının alınması, bir sözlə, həm texniki və həm də kadr təminatı ümumi bir problem - kitabxananın kompleks kompüterləşdirilməsi üzərində səmərəli elmi-praktiki fəaliyyətin həyata keçirilməsi üçün şərait yaratdı. Çox müəkkəb bir işlə məşğul olan laboratoriya əməkdaşları yaradığı ilk illərdə Əsasnamaya uyğun kitabxana işinin kompüterləşdirilməsi sahəsində elmi araşdırmaların aparılması, nəzəri və praktik əhəmiyyət kəsb edən aktual problemlərin təhlili, tədqiqatların təşkili və nəticələrin universitet kitabxanasına tətbiqi üçün qabaqcıl Qərb təcrübəsini öyrənərək, müasir informasiya cəmiyyəti şəraitində kitabxanaların kompüterləşdirilməsinin əsas istiqamətlərini müəyyənləşdirib, laboratoriyanın fəaliyyət planı və proqramını hazırladılar. Plan əsasında, elmi-tədqiqat laboratoriyasının fəaliyyətinin əsas vəzifələri müəyyən edildi:

- BDU-nun elmi tədqiqat işləri və tədris prosesinə müvafiq elektron informasiya banklarının informasiya bazasının və elektron nəşrlər fondunun yaradılması;

- BDU-nun Elmi Kitabxanasının fondunun müasir vəzifələrə uyğun operativ şəkildə yenilənməsi, müasir elektron vasitələrlə təkmilləşməsi;

- Elmi Kitabxanada professor-müəllim və tələbə heyətinə müasir elektron informasiya, on-line internet xidmətinin təşkili;

- Elektron kataloq və rəqəmsal kitabxana sisteminin yaradılması;

- Elmi Kitabxanada həyata keçirilən texnoloji proseslərin kompüterləşdirilməsi;

- Təkrar əməliyyatların qarşısının alınması, optimallaşdırılması, əl əməyinin minimuma endirilməsi;

- Respublika təhsil sistemi kitabxanalarının vahid şəbəkəsinin yaradılması və s.

Bu vəzifələrin yerinə yetirilməsi üçün prioritet istiqamətlər müəyyənləşdirildi:

1. Kitabxananın əsas texnoloji proseslərinin - kataloqlaşdırma, komplektləşdirmə, abonement və s. kompüterləşdirilməsi;

2. Elektron kataloqun yaradılması;

3. Elektron kitabxananın yaradılması;

4. Elektron sənəd göndərişi xidmətinin təşkili və s.

Beləliklə, Kitabxananın kompüterləşdirilməsi elmi-tədqiqat laboratoriyası Qafqazda ilk dəfə olaraq vahid virtual Azərbaycan elektron kitabxana şəbəkəsinin yaradılmasının elmi əsaslarını hazırladı və BDU-nun Elmi Kitabxanasında onun mərhələ-mərhələ həyata keçirilməsinə başladı. Aparılmış elmi-tədqiqatların nəticəsində kitabxananın kompüterləşdirilməsinin layihəsi hazırlandı.

Elmi Kitabxananın kataloqlaşdırma prosesini kompüterləşdirməkdən ötrü laboratoriyada əvvəlcə elektron kataloqun yaradılmasına başlandı. Elektron kataloqun yaradılmasının elmi-metodik məsələlərinin öyrənmək məqsədilə bir sıra qonşu ölkələrin bu sahədəki təcrübələri elmi tədqiqatla cəlb edildi, əməkdaşlar xarici ölkələrin aparıcı kitabxanalarının mütəxəssislərinin təşkil etdikləri seminarlarda və beynəlxalq elmi konfranslarda, elmi nailiyyətlərin müzakirəsində, təcrübə mübadiləsində iştirak etdilər.

Tədqiqatın ilkin nəticəsi olaraq laboratoriyanın aparıcı elmi işçisi, fizika-riyaziyyat elmləri namizədi, dos. A.Qurbanov tərəfindən qısa müddətdə ilk dəfə olaraq milli Avtomatlaşdırılmış Kitabxana İnformasiya Sistemi (AKİS) - «Kitabxana-1.0» yaradıldı və kitabxananın əməkdaşları tərəfindən dərindən mənimsənilərək onun əsasında oxuculara bibliografik informasiya xidməti göstərməyə başlandı. Bir müddət sonra müəllif AKİS-in daha da təkmilləşdirilmiş «Kitabxana-2.0» versiyasını yaratdı. Bu AKİS Azərbaycanda ilk dəfə olaraq sutkanın 24 saati müddətində 16 000 bibliografik yazı əsasında Azərbaycan dilində kitabların informasiya bazasına malik olub, 13 axtarış göstəri-

cisi və onların kombinasiyasına görə on-line informasiya axtarışını həyata keçirirdi. Təəssüf ki, bu AKİS-lər 90-cı illərdə güvvədə olan QOST 7.1-84 standartı əsasında hazırlanan bibliografik məlumat bazasına əsaslandığından, kitabxanaların müasir problemlərini, o cümlədən beynəlxalq bibliografik məlumat mübadiləsini təmin etmədi.

Bu problemi aradan qaldırmaq, beynəlxalq bibliografik informasiya mübadiləsini təmin etmək məqsədilə laboratoriya beynəlxalq təsvir və mübadilə formatlarını təmin etmək məqsədilə laboratoriya beynəlxalq təsvir və mübadilə formatları üzərində araşdırılmağa başladı. Laboratoriyanın əməkdaşları tərəfindən beynəlxalq MARC formatları tədqiqatə cəlb edildi. Tədqiqat nəticəsində beynəlxalq aləmdə kitabxanaların kompüterləşdirilməsinin UNIMARC və MARC 21 beynəlxalq bibliografik məlumatlar formatı əsasında həyata keçirildiyi müəyyən olundu. Bu formatların Azərbaycan kitabxanalarında tətbiqi və onunla bağlı elmi-metodik işlərin görülməsi üçün normativ sənədlər, metodik göstərişlər, təsvir qaydaları və s. hazırlanması, formatlardan istifadənin dünya təcrübəsinin öyrənilməsi laboratoriyanın əsas vəzifəsindən birinə çevrildi. Bu səbəbdən laboratoriyanın əməkdaşları ABŞ səfirliyinin treninq mərkəzində (UNCLC) müntəzəm muzakirələrdə və seminarlarda iştirak etdi və UNIMARC formatı Azərbaycan dilinə tərcümə edildi, istifadə qaydaları öyrənilməsi, Azərbaycanın elmi kitabxanalarında onun tətbiqi istiqamətindəki problemlər ciddi araşdırıldı və kömək etmək məqsədilə təsvir nümunələri hazırlandı.

2002-ci ildə laboratoriyanın aparıcı elmi işçisi A.Qurbanov Fransanın Nitsa şəhərinə üç həftəlik ezam olunmuş, Sofiya Autipolis Universitetinin Elmi Kitabxanasında, ümumiyyətlə, Fransa kitabxanalarında kitabxana işinin təşkili və standartlaşdırma metodları ilə tanış olmuşdu. 2002-ci ildə laboratoriyada hazırlanan elektron kataloq və elektron nəşr fondlarının ümumi istifadəyə verilməsi üçün laboratoriyanın web-saytı hazırlanmışdı. Hələ 2003-cü ildə ümummilli lider Heydər Əliyevin 80 illik yubileyi ilə əlaqədar ETL-in əməkdaşları da yubileyə öz töhfəsini verməyi qərar aldı. Laboratoriyanın müdiri professor A.Xələfovun rəhbərliyi ilə "Heydər Əliyev - 80" bibliografik məlumat kitabının üç dildə (Azərbaycan, rus və ingilis) gözəl tərtibatla elektron disk - CD hazırlanmışdı.

2003-cü ildən etibarən BDU-nun Elmi Kitabxanasının kompleks kompüterləşməsi üçün MDB-nin bir sıra qabaqcıl kitabxanalarında uzun müddət tətbiq olunan «MARC-Sql-1.5» proqram təminatından istifadə edilməyə başlandı. Bu məqsədlə ilk növbədə kitabxananın bütün şöbələri müasir kompüterlərə təchiz edilərək, hər şöbəyə yerinə yetirdiyi texnologiyaya uyğun olaraq müvafiq Avtomatlaşmış İşçi Yerləri quraşdırıldı. Bu AKİS elektron kataloqun yaradılmasını, kitabxana fondunun kompleksləşdirilməsini və ucotunu, abonement və axtarış-məlumat xidmətinə avtomatlaşdırır, Internet şəbəkəsi vasitəsilə oxucuların uzaq məsafədən on-line ədəbiyyat axtarışı və sifarişini

təmin edirdi. Laboratoriyanın əməkdaşları kitabxananın 15 işçisinin ixtisasını artırmaq, MARC-Sql-1.5 AKİS-i ilə işləmək üçün təlim keçmiş və onlara UNIMARC formatının tətbiqi üsullarını öyrətdi. 2003-cü ilin sonlarında artıq bu AKİS vasitəsilə Elmi Kitabxananın "Nadir kitablar" fondu, "Dissertasiyalar və avtoreferatlar" fondu, "Xarici ədəbiyyat və dövrü mətbuat" şöbəsində isə bütün elm sahələri üzrə müxtəlif xarici dillərdə (ingilis, alman, fransız və başqa Qərbi Avropa dillərində) olan jurnallar, texniki elm sahələrinə aid rus dilindəki jurnallar elektron kataloqun bibliografik məlumat bazasına əlavə edilmiş və oxucuların istifadəsinə verilməsi. 2004-cü ildə laboratoriyanın işçiləri rus dilində kimya və biologiya elminə aid olan kitabların MARC yazılarını tərtib edərək elektron kataloqun daxil etməyə başlamışlar. Artıq 2004-cü ildə MARC-Sql-1.5 AKİS-i vasitəsilə ali məktəb kitabxanaları arasında ilk dəfə olaraq kitab verilişini avtomatlaşdırmaq mümkün oldu.

Oxucular üçün elektron kataloq sistemindən istifadə qaydalarını öyrətmək məqsədilə laboratoriyanın əməkdaşları tərəfindən "Elektron kataloqdan necə istifadə etməli?" adlı yaddaş tərtib edilməsi, burada lazımı ədəbiyyatın və informasiyanın elektron kataloqda axtarılması qaydalarının qısa təsviri verilmişdir. Kitabxananın oxucularına xidmət üçün elektron xidmət bölməsi yaradılmış və bu bölməyə xüsusi işçilər və xüsusi kompüterlər ayrılmışdır. 2004-cü ildən etibarən laboratoriya əməkdaşları Elmi Kitabxananın işçilərinə elektron kataloqun yaradılmasını və müntəzəm olaraq təkmilləşdirilməsi işlərini öyrətmək üçün müntəzəm kurslar təşkil edərək, artıq elektron kataloqun yaradılmasının onlar tərəfindən həyata keçirilməsinə nail olmuşlar. Laboratoriya əməkdaşları oxucularla da sıx təmasda olmuş, elektron kataloqdan istifadə bacarıq və vərdişlərinə yiyələnməkdə, lazımı informasiyanı axtarmaqda onlara kömək etmiş, məsləhətlər vermişlər.

BDU-nun Elmi Kitabxanası kompüterləşdirmə işini kompleks həyata keçirmək məqsədilə beynəlxalq təcrübədə sınaqdan keçmiş, praktik cəhətdən olduqca əhəmiyyətli İRBIS 64 Unicode AKİS-ni 2004-cü ildə almış və 2005-ci ildən onu kitabxanada tətbiq etməyə başlamışdır. Bu proqramın tətbiqi kitabxananın bütün fəaliyyətini, bütün şöbələrinin işini kompleks halda kompüterləşdirməyə, qısa müddətdə kitabxana işini müasir tələblər səviyyəsində qurmağa imkan yaratmışdır. İRBIS 64 Unicode AKİS-i tətbiq edildikdən sonra kitabxananın kataloqlaşdırma, kitab verilişi ilə yanaşı, kompleksləşmə texnologiyası əməliyyatlarını avtomatlaşdırmaq mümkün oldu. AKİS kitabların sifarişini, dövrü mətbuata abunəni, kitabxanaya daxil olmuş ədəbiyyatın qeydiyyatını, fond üzrə paylanmasını, ədəbiyyatın silinməsinə və s. əhatə edən bir texnologiyalı prosesləri avtomatlaşdıraraq, kitabxana fondunun optimal kompleksləşdirilməsini, kitabxanaya daxil olunan ədəbiyyatın oxucuya daha tez çatmasını təmin etdi.

Elmi tədqiqat laboratoriyasının əməkdaşları fəaliyyətləri dövründə kitabxana işinin kompüterləşdirilməsinin nəzəri məsələlərini tədqiqi ilə əlaqədar bir çox dərslik, dərs vəsaitləri və elmi məqalələr nəşr etdirmişlər. Belə ki, prof. A.Xələfov və dos. A.Qurbanov birgə müəllifliyi ilə «Kitabxanaların kompüterləşdirilməsinin əsasları» adlı dərslik 2007-ci ildə, əlavə və dəyişikliklərlə ikinci nəşri 2016-cı ildə çap edilmişdir. Dos. A.Qurbanov və N.İsmaylova 2 cildlik «Kitabxana informatikası» adlı dərs vəsaitinin, «Avtomatlaşdırılmış kitabxana informasiya sistemləri» adlı metodik vəsaitin, «Kitabxana proseslərinin kompüterləşdirilməsinin müasir elmi və perspektiv istiqamətləri» və s. elmi məqalələrin müəlliflərindədir. Həmçinin laboratoriyanın digər əməkdaşları A.Hüseynovun «Elektron kataloqun əhəmiyyəti və təşkili prinsipləri», «Distant təhsilin təşkilində elektron kitabxanaların iştirakı», «Azərbaycanda distant təhsilin həyata keçirilməsi üçün əsas istiqamətlər», S.Məmmədova «Internetin kitabxana işinə tətbiqinin əhəmiyyəti» və N.Mehdiyevanın «Informasiyalasdırılmış cəmiyyətdə kitabxanaların yeni funksiyası və vəzifələri», «Müasir dövrdə kitabxana fəaliyyətinin əsas istiqamətləri» və s. məqalələri çap edilmişdir.

Elmi-tədqiqat laboratoriyasının elmi nəticələri Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin tədris prosesində müntəzəm surətdə tətbiq edilir, mühazirə və seminar məşğələlərində kitabxanaların kompüterləşdirilməsinin nəzəri əsasları tədris edilir, magistratura və bakalavriatura təhsil pillələrində tələbələrə beynəlxalq formatlar əsasında bibliografik yazıların hazırlanması öyrədilir, avtomatlaşdırılmış kitabxana-informasiya idarəetmə sistemləri ilə işləmə prinsipləri izah edilir.

2007-ci il oktyabr ayının 16-da BDU-nun «Kitabxanaların kompüterləşdirilməsi» Elmi-Tədqiqat Laboratoriyası Elmi Kitabxana ilə birlikdə ali təhsil müəssisələrinin kitabxana işçiləri üçün «Ali məktəb kitabxanalarının kompüterləşdirilməsi texnologiyası» mövzusunda seminar-praktikum keçirmişdi. Seminar-praktikumda laboratoriyanın əməkdaşları «BDU-nun Elmi Kitabxanasında elektron kataloqun yaradılmasında MARC formatlar sistemindən istifadə», «Ali məktəb kitabxanalarının kompüterləşdirilməsi texnologiyası» və s. mövzularda çıxışlar etmişlər. Seminar iştirakçıları, həmçinin laboratoriyanın BDU-nun Elmi Kitabxanasının kompüterləşdirilməsi sahəsində gördüyü işlərə tanış olmuşlar.

Kitabxananın kompüterləşdirilməsi elmi-tədqiqat laboratoriyasının fəaliyyəti nəticəsində müxtəlif vaxtlarda müxtəlif AKİS-lər vasitəsilə həm laboratoriyanın, həm də kitabxanaların əməkdaşları tərəfindən yaradılan elektron kataloqun məlumat bazası konvertə olmuşdu. 2019-cu ilin göstəricilərinə görə, Elmi Kitabxananın elektron kataloquna:

- 45 026 adda kitabın - bunlardan: 15 753-ü 1921-2001-ci illəri əhatə edən Azərbaycan dilində, 13 528-i müxtəlif dillərdə yeni kitablar, 11 035-i

kimya (rus dilində), 3156-sı biologiya (rus dilində), 530-u xarici ədəbiyyat, 1024-ü beynəlxalq informasiya mübadiləsi fonduna aid kitabın və s.

- 34 909 jurnalın - bunlardan: 12 361-i humanitar, 17 016-sı elmi-texniki, 1942-si xarici, 3590-i Azərbaycan jurnalları və s.

- 22131 adda məqalə;

- 15920 nadir kitablar fondunun;

- 3822 dissertasiya və avtoreferatın bibliografik yazısı daxil edilmişdir.

2011-ci ildən «Kitabxanaların kompüterləşdirilməsi» ETL-in elektron kitabxananın yaradılması layihəsi istiqamətində də ciddi tədbirlər həyata keçirməyə başladı. Hələ 2000-ci ilin əvvəllərində laboratoriyada bəzi dərslik və dərs vəsaitlərinin, məsələn, «Kitabxanaşünaslığa giriş», «Atom fizikası», «Azərbaycanın fiziki coğrafiyası», «Diplomatiya terminləri lüğəti», «Diskret riyaziyyat» və bir sıra digər kitabların elektron variantı hazırlanaraq onların elektron informasiya fondu yaradılmış və kitabxananın serverində yerləşdirilərək Internet şəbəkəsində istifadəyə verilmişdir. Elektron kitabxananın yaradılması istiqamətində daha ciddi addımlar 2014-cü il 8 sentyabr tarixində BDU rektorunun «Kitabxanaların kompüterləşdirilməsi» ETL-in elmi potensialının gücləndirilməsi haqqında sərəncamı ilə laboratoriyaya 3 nəfər əməkdaşın işə qəbul olunması ilə atıldı. ETL-in fəaliyyətinin gücləndirilməsi və ETL-də aparılan elmi-tədqiqat işlərinin həcmimin və səviyyəsinin yüksəldilməsi məqsədilə 2014-cü il 15 sentyabr tarixli R-116 sayılı əmrinə uyğun olaraq iş «Kitabxanaların kompüterləşdirilməsi» ETL-ə elmi rəhbərlik işi prof. A.A.Xələfova tapşırılmışdır ki, ETL-də aparılan elmi-tədqiqat işlərinin Elmi Kitabxananın fəaliyyəti ilə əlaqələndirilməsini, onun tələbat və ehtiyaclarına uyğunlaşdırılmasını təmin etsin. Həmçinin əmrə əsasən, Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin dekanı, dos. A.İ.Qurbanova tapşırılmışdır ki, «Kitabxanaların kompüterləşdirilməsi» ETL-nin elmi potensialının gücləndirilməsi məqsədilə gənc kadrların işə cəlb olunması barədə təklif versin və ETL-in fəaliyyətinə nəzarət edərək, əməkdaşlar tərəfindən aşağıdakı işlərin yerinə yetirilməsini təmin etsin:

- BDU-nun Elmi Kitabxanasının nəzdində elektron kitabxananın yaradılması;

- Yeni nəşrlərin elektron bazaya daxil edilməsi;

- Elmin və tədrisin elektron informasiya bazasının gücləndirilməsi məqsədilə xüsusi əhəmiyyət kəsb edən monoqrafiya, dərslik və dərs vəsaitlərinin elektron bazaya daxil edilməsi və s.

Bu əmrələri müvafiq olaraq laboratoriyanın ştat tərkibi gücləndirildikdən sonra ETL-in rəhbərliyi BDU-nun Elmi Kitabxanasının elektron kitabxanasını və elektron məlumat bazasını yaradılması, fondla olan kitabların, dərslik, dərs vəsaitlərinin və digər materialların skaner olunaraq elektron bazaya daxil edilməsi və s. kimi işlərin yerinə yetirilməsi üçün «Canon DR-C125» markalı

skaner, "Canon" markalı çap qurğusu, "BW-420F" markalı "Gilyotin bıçaq", stollüstü fərdi kompüter avadanlıqlarına ehtiyac olduğunu haqqında BDU rəhbərliyinə müraciət etmişdir.

ETL qısa müddət ərzində texniki avadanlıqlarla təchiz edildikdən sonra BDU-nun Elmi Kitabxanasının elektron kitabxanasının və elektron məlumat bazasının yaradılması üçün fondada olan kitabların və digər materialların skaner olunaraq bazaya daxil edilməsi ilə bağlı tədbirlər planı hazırlanmışdır. BDU rəhbərliyinə dərslərlərin və dərş vəsaitlərinin elektron kitabxanasının yaradılmasının tədris prosesinin təşkilinə, tədrisin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə, tələbələrəin dərşlik və dərş vəsaitləri ilə təmin edilməsinə böyük köməyini nəzəə alaraq, elektron kitabxananın zənginləşdirilməsi məqsədilə BDU-nun Elmi Kitabxanasının Texniki elmlər üzrə oxu zalındakı dərşlik və dərş vəsaitlərinin hər adda bir nüsxə olmaqla "Kitabxananın kompüterləşdirilməsi" ETL-ə təqdim olunması üçün göstəriş verməsi haqqında müraciət olunmuşdur.

BDU rəhbərliyi tərəfindən bu müraciət təmin olunduqdan sonra laboratoriyasının elmi rəhbəri, prof. A.A.Xəlifovun təşəbbüsü ilə BDU-da nəşr olunan dərşlik və dərş vəsaitlərinin elektron kitabxanasının yaradılması məqsədilə BDU-nun bütün fakültələrinin dekanlarına məktublar hazırlanıb, pilot dərşlik və dərş vəsaitlərinin hər adda bir nüsxə olmaqla "Kitabxananın kompüterləşdirilməsi" ETL-ə təqdim olunması haqqında məlumat göndərilmişdir.

ETL-in iş planında aşağıdakı fəaliyyət istiqamətləri nəzərdə tutulmuşdur:

1. BDU-nun kitabxana fondunda olan dərşlik və dərş vəsaitinin skanerləşdirilməsi;
2. Skanerləşdirilmiş kitabların bibliografik təsvirini hazırlanması;
3. Bibliografik yazıları elektron kitabxananın məlumat bazasına əlavə edilməsi;
4. Rusiyada və xaricdə çap olunmuş və internetdə açıq istifadə üçün nəzərdə tutulmuş yeni dərşlikləri əldə olunması və bazaya daxil edilməsi;
5. Kargüzərliq işlərinin, laboratoriyanın və elmi kitabxananın proqram və texniki təminatının həyata keçirilməsi.

"Kitabxananın kompüterləşdirilməsi" ETL-in əməkdaşları tərəfindən 5000 addan çox dərşlik və dərş vəsaitləri BDU-nun elektron kitabxanasının məlumat bazasına daxil edilmişdir ki, bu da tədris prosesinin yüksək səviyyəə təşkilinə, tədrisin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə yardımçı olmuşdur.

BDU-nun elektron kitabxanası ümumi istifadə üçün açıq olan lokal və uzaq məsafədə yerləşən paylanmış informasiya ehtiyatlarına malikdir və informasiya ehtiyatı rəqəmsal formada hazırlanmış müxtəlif formatlı sənədlərdən ibarətdir. Bu sənədlərin bir qismi kitabxananın mülkiyyəti olub, mərkəzləşmiş formada elektron kitabxananın web-serverində toplanmış, ənənəvi ədəbiyyatın

elektron nüsxələrindən və kitabxana tərəfindən ödənişli və ya mübadilə üsulu ilə alınmış elektron sənəd və nəşr toplusundan ibarətdir. Uzaq məsafədə yerləşən ehtiyatlara kitabxana tərəfindən lisenziya - «istifadə hüququ» əldə edilmiş tam mətnli məlumat bazaları, arxivlər, həmçinin kitabxana tərəfindən seçilmiş, dağılıyına və etibarlılığına zəmanət verilən «istifadə üçün açıq» olan internet ehtiyatları aiddir. Oxucular lisenziya ilə istifadə edilən informasiya ehtiyatından yalnız BDU-nun kompüter şəbəkəsi vasitəsilə istifadə edə bilər. Lisenziya ilə istifadə edilən informasiya ehtiyatlarına EBSCO, BIOONE, Universitetskaya biblioteka On-line, KiberLeninka və s. aiddir. Qeyd etmək ki, elektron sənəd bazaları, elektron sənəd arxivləri böyük informasiya ehtiyatına və mükməllol axtarış aparatına malik olduğundan, bu ehtiyatların kataloqlaşmasına ehtiyac olmur.

BDU-nun elektron kitabxanası informasiya ehtiyatlarını həm də multimedia sənədlər əsasında kompleksləşdirməyə üstünlük verir. Multimedia sənədləri özündə informasiyanın bütün tiplərini: mətn, qrafika, audio, animasiya və video informasiyaların inteqrasiyasını təmin edir.

2011-ci ildən Kitabxanaların kompüterləşdirilməsi elmi-tədqiqat laboratoriyası açıq əlçatan (Open Access) arxitekturalı rəqəmsal kolleksiyalar yaradılması layihəsinə start verdi. Rəqəmsal kolleksiyaya magistr dissertasiyaları, universitetin professor-müəllim heyətinin tədris materialları, elmi-tədqiqat hesabatları və s. cəlb edilməsi nəzərdə tutulub. Bu kolleksiya xüsusi proqram təminatı - DSpace vasitəsilə yaradılmışdır. DSpace kitabxanaçılar və kompüter-informasiya texnologiyaları mütəxəssislərinin birgə əməkdaşlığının məhsuludur.

BDU-nun Elmi Kitabxanası Cənubi Qafqazda yeganə kitabxanadır ki, Rusiya Federasiyasının Elektron Referativ Jurnal kolleksiyasına abunəçisidir. Elektron referativ jurnallar kolleksiyası çap formada olan referativ jurnalların rəqəmsal formasından ibarət informasiya sistemi olub, oxucuya kompüterdə kolleksiyanın ayrı-ayrı nömrələrinə baxmaqla yanaşı, tələb olunan konkret referat və ya xülasəyə baxışı təmin edir. Elektron referativ jurnallar kolleksiyası «Kitabxanaların kompüterləşdirilməsi» Elmi-Tədqiqat Laboratoriyasının əməkdaşları tərəfindən Elmi Kitabxananın müəllim-professor heyəti üçün nəzərdə tutulmuş oxu zalının kompüterlərində quraşdırılmışdır və onlar tərəfindən texniki dəstək həyata keçirilir.

Nəticə olaraq qeyd etmək istərdik ki, 20 illik fəaliyyəti dövründə "Kitabxananın kompüterləşdirilməsi" elmi-tədqiqat laboratoriya bir sıra nailiyyətlərə imza atsa da, maddi-texniki bazasının zəifliyi və kadr çatışmazlığı daha ciddi uğurlar əldə etməyə mane olur. Ümid edirik ki, BDU-nun yaradılmasının 100 illiyi ərəfində kitabxana proseslərinin kompüterləşdirilməsi yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyacaq.

СОЗДАНИЕ И ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ
ЛАБОРАТОРИИ «КОМПЬЮТЕРИЗАЦИЯ БИБЛИОТЕК»

20-летняя нил 100-летнего БГУ

ИСМАИЛОВА Н.Н.

БГУ, Кафедра библиотекостроения, доцент,
доктор философии по истории

РЕЗЮМЕ

В статье были прокомментированы создание, деятельность и современные направления развития действующей при Кафедре библиотекостроения Бакинского Государственного Университета Научно-исследовательской лаборатории «Компьютеризация Библиотек». Было представлено краткое описание работ по модернизации Научной библиотеки БГУ, компьютеризации технологических процессов в библиотеке, созданию электронного каталога, электронных информационных банков в соответствии с учебным процессом, информационной базы и электронных изданий.

Ключевые слова: Научно-исследовательская лаборатория «Компьютеризация библиотек», создание, деятельность, компьютеризация технологических процессов в библиотеке, электронный каталог, электронная библиотека.

ESTABLISHMENT AND ACTIVITIES OF "COMPUTERIZATION OF
LIBRARIES" SCIENTIFIC RESEARCH LABORATORY

20 years old SRL of 100 years old BSU

ISMAYILOVA N.N.

BSU, Library Studies Department, Associate professor, PHD in History

SUMMARY

The article describes the creation, activity and modern development trends of the "Computerization of Libraries" scientific-research laboratory functioning under the Baku State University's Library Studies Department. A compact idea has been created about the modernization of the BSU's Scientific Library, computerization of library-related technological processes, the creation of electronic catalog, electronic library, electronic information banks relevant to the teaching process, databases and electronic publication fund.

Key words: "Computerization of Libraries" Scientific Research Laboratory, establishment, activity, computerization of library-related technological processes, electronic catalog, electronic library

İLHAM ƏLİYEV-MULTİKULTURALİZM İDEYASI
VƏ KİTABXANALAR

ƏLİZADƏ H.Ə.

BDU, Kitabxanaşünaslıq kafedrasının dissertantı
habibalizade.91@gmail.com

Məqalədə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin yeritdiyi multikulturalizm siyasəti və bu sahədə kitabxanaların üzərinə düşən vəzifələrdən bəhs edilir.

Açar sözlər: multikulturalizm, Azərbaycan multikulturalizmi, kitabxana mühiti

Multikulturalizm Azərbaycan xalqının həyat tərzidir.

Əsrlərdir ki, xalqımız tolerantlıq, dözümlülük, başqa dinlərə və mədəniyyətlərə hörmət prinsiplərini həyat tərzinə çevirərək, bu prosesa mühüm töhfələr verib.

İlham Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Azərbaycan mədəniyyəti xalqımızın tarixi qədr qədim və zəngindir. Xalqımız özünün tarixi, maddi-mədəniyyət abidələri, zəngin ədəbiyyatı, incəsənəti və musiqi mədəniyyəti ilə haqlı olaraq fəxr edir və onu qoruyub olduğu kimi gələcək nəsillərə ötürməyi özünü borclu hesab edir. Azərbaycan çoxmillətli, çoxdini bir ölkədir. Ölkədə təxminən 20-dən artıq azsaylı xalqların nümayəndələri, müxtəlif dirlərini daşıyıcıları yaşayır. Bunlar həm də müxtəlif sivilizasiyaların Azərbaycanda mövcud olduğunu göstərir. Tarix göstərir ki, bütün dövrlərdə xalqımız həm öz dinindən kənar olan insanları, həm də müxtəlif millətlərin nümayəndələrini həmişə hörmətlə qarşılayıb. Mövcud milli-mədəni müxtəliflik və etnik dini dözümlülük mühiti Azərbaycanı çoxmillətli, dünya miqyasında mədəniyyətlərarası dialoqun bənzərsiz məkanı etmişdir. Bu səbəbdən Azərbaycanda millətlərarası, dinlərarası tolerantlığın olduğunu söyləmək olar. Ölkədə azsaylı xalqların milli mədəniyyətinin inkişafına şərait yaradılmışdır. Millətin öz varlığını qorumasının yollarından biri onun dilinin, mədəniyyətinin qorunub saxlanılmasıdır ki, bu da Azərbaycan dövləti tərəfindən təmin olunur. Bu gün dünyanın bir nömrəli problemi məhz tolerantlığın, qarşılıqlı hörmətin, mədəniyyətlərarası dialoqun olmamasıdır. Bu gün dünyada gedən proseslər onu göstərir ki, sivilizasiyanın bünövrəsini təşkil edən, millətlərarası münasibətlərə çox ciddi təsir göstərən qarşılıqlı hörmət anlayışı, tole-

rantlıq anlayışı aradan götürülüb. Həm dünyada baş verən bu kimi hadisələr nöqtəyi-nazarından, həm də bu il ərzində Bakıda bir neçə mötəbər tədbirin, o cümlədən BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının VII Qlobal Forumunun keçirilməyini bildirən prezident İlham Əliyevin, ölkəmizin tolerantlıq ənənələrini, mədəniyyətlər və sivilizasiyalararası dəyərlərə mühüm töhfələr verdiyini nəzərə alaraq, 2016-cı il "Multikulturalizm" ili elan etməsi bu proseslərə bir cavabdır. Multikulturalizmin ilinin elan olunması həm Azərbaycanca insanların, millətlərin, konfessiyaların birgə yaşaması üçün ən əsas dəstəkdir, həm də Azərbaycanın regionda rolunu müəyyən edən bir faktordur. "Multikulturalizm ili" Azərbaycanın dünyadakı mədəniyyətlər və sivilizasiyalararası dialoqa töhfəsi ilə yanaşı, dünyadakı sülh və əməkdaşlığa həm dövlət başçısının, həm də xalqın milli iradəsinin ifadəsidir. Multikulturalizm ilində ölkəmizdə yaşayan azsaylı xalqların, toplumların dillərinin, adət-ənənələrinin, mədəniyyət nümunələrinin qorunması strateji istiqamət kimi müəyyən edilmişdir. Bu il maarifləndirmə məsələsinə üstünlük verilməsi, multikulturalizm, tolerantlıq anlayışının düzgün qəbul olunması üçün tədbirlərin keçirilməsi bir məqsəd kimi qarşıya qoyulmuşdur. Tolerantlığın məkanı, multikultural ənənələrə sadıq müstəqil Azərbaycan mədəniyyətlərin dialoqunun inkişafına, mədəni müxtəlifliyin qorunub saxlanılmasına və sivilizasiyalar arasındakı qarşılıqlı münasibətlərin tənzimlənməsinə yönəlmis mühüm layihələr, mötəbər forumların gerçəkləşdirilməsi sahəsində zəngin təcrübəyə malikdir. Multikulturalizmin əsasında müxtəlif millətlərdən olan insanların hər bir şəxsiyyətə hörmət qoyaraq, qanunlara əməl edərək birgə yaşaması ideyası dayanır. Amma bu zaman mədəni, dini, dil, etnik və digər xüsusiyyətlərə zərər dəyməməlidir. Əsl multikulturalizmin hökm sürdüyü cəmiyyətdə nail olmağın alətləri də gözəl və dəqiqdir – tolerantlıq, qanunlara, bir-birinin azadlığına hörmət. Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin yaradılması isə ölkəmizin tolerantlıq prinsiplərinə dönmədən sadıq qalmasını bariz nümunəsinə çevrildi. Multikulturalizm ayrışdırıcı yola yox, əksinə, bütün xalqları birləşdirir. Bu gün mədəni, etnik rəngarəngliyin qorunmasına yönəldilən və uğurla həyata keçirilən dövlət siyasəti multikulturalizmin sahəsində əslərdən bəri toplanmış böyük tarixi təcrübənin xüsusi qayğı ilə əhatə olunmasını, zənginləşdirilməsini, cəmiyyətdə bu istiqamətdə qazanılmış unikal nailiyyətlərin beynəlxalq aləmdə təbliğin gücləndirilməsini zəruri edir. Mövcud multikultural mühit, tolerantlıq dünyanın bir çox dövlətlərinin diqqətini cəlb edib. Dünyadakı din xadimləri Azərbaycanda mövcud vəziyyəti yüksək qiymətləndirirlər. Hazırda Azərbaycan Respublikasının multikulturalizmi siyasəti sahəsində əldə etdiyi nailiyyətlər onun beynəlxalq münasibətlər sistemində uğurlu xarici siyasət fəaliyyətinin əsas səbəblərindən biridir. Bunun məntiqi nəticəsi kimi Azərbaycan dünyanın multikulturalizm mərkəzlərindən birinə çevril-

mişdir. Artıq dünyada "Azərbaycan multikulturalizmi", "Multikulturalizmin Azərbaycan modeli" terminləri geniş istifadə olunur. Avropanın bir sıra universitetlərində "Azərbaycan multikulturalizmi" fənni tədris edilir. Bu fənn təkcə Azərbaycan multikulturalizminin təbliği ilə deyil, eyni zamanda dünyada, xüsusən də Avropa ölkələrində olan multikultural ənənələrin müqayisəli şəkildə öyrənilməsi ilə bağlıdır. Bu, Azərbaycan dövlətinin son illərdə əldə etdiyi nailiyyətlərdən biridir. Prezident İlham Əliyev il 2016-cı ilin ölkəmizdə "Multikulturalizm ili"nin elan edilməsi ilə bağlı müxtəlif dövlət qurumlarının qarşısına ciddi vəzifələr qoyulduğunu vurğulayıb. Qloballaşma, sürətli məlumat mübadiləsi, məlumatın ötürülməsinin asanlaşması və XXI əsrdə gerçəkləşən digər proseslər bir çox ölkələrdə mədəniyyət fərqlərini daha da artırmışdır. Bu səbəbdən kitabxanaların mədəniyyətinə, dilinə və dininə baxmadan cəmiyyətin bütün üzvlərinə xidmət etməsi, cəmiyyətin ehtiyacını qarşılayaraq bilik mənbəyi kimi çıxış etməsi onların üzərinə düşən əsas vəzifələrdən biridir. Multikulturalizm qavramının Qərbi ölkələrində həyata keçməsinə məcburi hala gətirən texnologiyə və sosial proseslər, son zamanlarda Azərbaycanda da eyni cəhəddə ələ alınması görəkən mövzulardır.

Dünyada gedərək sürətini artıran texnologiyə və sosial inkişaf bütün cəmiyyət qurumlarına, o cümlədən kitabxanalara birbaşa təsirini göstərməkdədir. Kitabxanalar ənənəvi xidmətlərlə yanaşı, cəmiyyətdə ehtiyac duyulan yeni xidmət sahələrinə cavab verə bildikləri müddətdə bilik mənbəyi olaraq qalacaqlar. Cəmiyyətdə xidmət göstərən hər bir qurum inkişaf və dəyişməyə uyğunlaşdığı zaman var olacaqdır. Multikulturalizm qavramından qaynaqlanan fərqli mədəniyyət qruplarına istiqamətlənmiş kitabxana xidməti də bu mənada dövr və mühitə uyğunlaşmalıdır. Kitabxanaların və digər mədəniyyət müəssisələrinin insanların ünsiyyətində və daha sağlam bir cəmiyyətin ortaya çıxmasına vacib rollarının olması dərinləşməlidir. Mövcud mədəni irsin gələcək nəsillərə ötürülməsində kitabxanaların yeri böyükdür. Bu onların yalnız vəzifəsi deyil, uzun müddət varlıqlarını qoruyub bilmələrinin sığortasıdır. Xüsusilə uşaqlar və gənclərə yönəlmis xidmətləri bu mövzuda daha vacib yer tutur. Mədəniyyət baxımından getdikcə fərqlənən bir cəmiyyətin ehtiyaclarını qarşılamaq kitabxanalar üçün həm bir təhlükə, həm də fürsət qaynağıdır. Bu vəziyyət isə kitabxanaların mövcud quruluşlarında vacib dəyişiklikləri gündəmə gətirir. Mövzu ilə əlaqədar kitabxanaların üzərinə düşən rol üçün öz planlarını yenidən gözəldən keçirmək gərəkdir. Multikulturalizm və onun ədəbiyyata yeni anlayış kimi daxil olması müasir dövr üçün çox aktualdır, belə ki, o, bütövlükdə mədəniyyətə baxış dəyişir. Mədəniyyət bütün sahələrdə bizim dünyaya baxışımızı müəyyənləşdirir, bizim verdiyimiz qərarlara və hərəkətlərə təsir edir. Kitabxana xidmətlərinin qurulmasına "Multikulturalizm" anlayışı da qatılmışdır. Ölkə xaricindən qaynaqlanan mədəniyyət fərqləri ilə yanaşı, ölkə içindəki

fərqli qruplar arasındakı problemlərin də qarşılıqlı anlayışa əsasən həll olunması, Qərbi ölkələrindən başlayaraq fərqli ölkələrdə, həmçinin Azərbaycanda kitabxana xidmətlərinə öz təsirini göstərmişdir. Kitabxanalarda multikulturalizm ideyalarının təbliğatını daha da effektiv metodlarla reallaşdırmaq işində 2016-2017-ci illərdə müştərk hazırlanan elmi ədəbiyyatların, yaxud digər köməkçi vəsaitlərin - "Azərbaycan multikulturalizminin ədəbi-bədii qaynaqları", "Azərbaycan multikulturalizminin elmi-fəlsəfi və publisistik qaynaqları", "Azərbaycan multikulturalizminin siyasi və hüquqi qaynaqları", nəhayət, "Azərbaycan multikulturalizmi" kitablarının müstəsna əhəmiyyəti vardır və bu kitabların ali məktəblərdə tədris prosesinə cəlb edilməkdədir. Kitabxana əməkdaşları çalışmalıdır ki, bu sahəni tədris edən kadr heyəti ilk növbədə ölkədə yaşayan milli azlıq, azsaylı xalq və etnik azlıqlar – onların tarixi, təsərrüfatı, məişəti, yaşıdıqları coğrafi ərazi, təhsili, mediası, ölkənin ictimai-siyasi həyatındakı rolları və ən nəhayət, beynəlxalq sənədləri və təcrübə barədə məlumatlı olsunlar. Məlumatın əldə olunmasını asanlaşdırmaq, ehtiyac duyulan xidməti vermək, fərqli mədəniyyətləri təbliğə yönəlmis tədbirləri dəstəkləmək və s. multikultural ölkələrdəki kitabxanalardan gözəlinən funksiyalardan yalnız bir neçəsidir. Kitabxanalarda ulu öndər Heydər Əliyevin multikulturalizm dəyərlərinin daimi əsaslarının əsas bazasını təşkil edən "Azərbaycançılıq fəlsəfi konsepsiyası" haqqında kitab sərgilərinin keçirilməsi, bu konsepsiyanın xalqımızın milli ideologiyası kimi öyrənilməsinə ciddi diqqət yetirilməlidir. Kitabxanalarda həmçinin oxucu konfransları, tematik görüşlər, müşavirələr, mürəzəllər və yeni kitabların təqdimatının keçirilməsi əvvəlcədən hazırlanmış tematik plan əsasında həyata keçirilməkdədir.

İnformasiya cəmiyyətində multikulturalizmin təbliğində elektron vasitələrdən istifadə də mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Elektron vasitələrdən istifadə prosesinin məqsədyönlü və mərkəzləşdirilmiş şəkildə aparılması oxucu suallarına, sorğularına, tələbatlarına daha səmərəli xidmət göstərilməsinə şərait yaradır. Mərkəzləşmiş elektron xidmət məqsədli multikulturalizmə aid elektron kitabxanalar, elektron kataloqlar, elektron kartotekalar Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzində, M.F.Axundov adına Milli Kitabxanada, respublika əhəmiyyətli digər kitabxanalarda, Mərkəzləşmiş Kitabxana Sistemlərində yaradıla bilər. Elektron vasitələrin internetə qoymulması multikulturalizmə dair ədəbiyyatın təbliğini, kitabxana-informasiya təminatının yaxşılaşdırılmasına, oxucu fəallığının artırılmasına, oxucuların vaxtlarına qənaət edilməsinə müsbət təsir göstərə bilər.

Kitabxanalar multikultural bir cəmiyyətdə körpü vəzifəsini yerinə yetirirlər. Mədəniyyətlərin və sivilizasiyaların dialoqunun təşkilində kitabxanaların da üzərinə çox böyük yük düşür. Azərbaycançılıq məfkurəsinə uyğun olaraq tolerantlığın və mədəni, dini linqvistik müxtəlifliyin qorunmasını təmin

etmək, multikulturalizmin və tolerantlığın həyat tərzinə çevrildiyi Azərbaycanda mövcud olan multikultural ənənələri, habelə bölgələrə aid mədəni irsi, onların bir-birinə təmas dərəcəsini öyrənmək təbliğ etmək 2016-cı ildən sonrakı illərdə əsas məqsədlərdən biri oldu. Müasir mütləməni cəmiyyətlər kulturoloji strategiyalara əsaslanan düşünülmüş multikulturalizm siyasəti olmadan sabit inkişaf edə bilməzlər.

Ünvanlı lider Heydər Əliyevin söyləri nəticəsində Azərbaycan tarixən sahib olduğu tolerantlıq və multikulturalizm ənənələrini hüquqi və siyasi müstəvidə yenidən bərpa etmiş oldu. Ulu öndər Azərbaycanın gələcək uğurlu inkişafı üçün dəqiq ideoloji hədəf seçdi və müdrik siyasəti ilə asrlar boyu formalaşan çoxmədəniyyətçilik ənənəsini inkişaf etdirərək onu keyfiyyətə yeni mərhələyə qaldırdı. Bu gün dünya üçün multikultural dəyərlər nə qədər yeni olsa da, Azərbaycan bu dəyərlər sistemi, yəni eyni bir ölkədə yaşayan müxtəlif xalqların mədəni hüquqlarını tanıyan humanist dünyagörüşü və ona uyğun siyasəti ilə min illərdə bəşəriyyətə nümunə göstərir. Dövlət səviyyəsində aktiv tərzdə həyata keçirilən multikulturalizm siyasətinin təbliği, Azərbaycanı dünya miqyasında mütləməni dəyərləri çox yüksək təşəkküllü vasitələrlə qoruy və inkişaf etdirən tolerantlıq nümunəsi, Azərbaycan xalqını isə bu mədəni siyasəti əsl həyat tərzinə çevirmiş unikal etnos kimi tanıtmışdır. Azərbaycan xalqının multikultural ənənələrinin qorunması sahəsində həyata keçirilən siyasəti istiqamət hazırda Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir.

ƏDƏBİYYAT

1. Xələfov A.A. *Kitabxana və Cəmiyyət: Monoqrafiya*. - Bakı: "Azərşəfər", 2011. - 348s.
2. Xələfov A.A. *Kitabxanaşünaslığın tarixi və metodologiyası*. Dərslik. Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2014. - 552s.
3. Xələfov A.A. *Kitabxanalarda milli ideologiyanın və dövlətçiliyin təbliği problemləri // Kitabxanaşünaslıq və informasiya. - № 1. - S.3-26.*
4. Xələfov A.A. *Multikulturalizm dəyərlərinin kitabxana-informasiya məkanında təbliği problemləri // Respublika. - 2016. - 25 sentyabr. - S.4.*
5. Cəfərov N. *Azərbaycanşünaslığın əsasları*. — Bakı: Pedagogika, 2005. — 256 sah.
6. Abdullayev K.M. *Azərbaycan multikulturalizmi bu gün: Portuqaliyadan İndoneziyayadək...* // *Multikulturalizm*. - 2016. - № 1. - S.37-43.
7. *Azərbaycan multikulturalizmi: bibliografiya / layih. rəhb. Ə.Qarayev; elmi red. K.Abdullayev; ixt. red. və bürax. məsul K.Tahirov; rəy: E.Nəcəfov, A.Məmmədov; red. G.Səfəliyeva*. - Bakı, 2016. - 504 s.

ИЛЬХАМ АЛИЕВ: ИДЕЯ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛИЗМА И БИБЛИОТЕКИ

АЛИЗАДЕ Г.А.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается политика мультикультурализма проводимая Президентом Азербайджанской Республики Ильхамом Алиевым и обязанности библиотек в этой области.

Ключевые слова: мультикультурализм, мультикультурализм Азербайджана, библиотечное среда.

ILHAM ALIYEV: THE IDEAS OF MULTICULTURALISM AND LIBRARIES

ALIZADE H.A.

SUMMARY

The article discusses the policy of multiculturalism conducted by the President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev, and the duties of libraries in this area.

Key words: multikulturalism, multiculturalism of azerbaijanizm, library environment

ŞƏKİ ŞƏHƏR KİTABXANALARININ İNFORMASIYA-AXTARIŞ
SISTEMLƏRİNİN MÜASİR VƏZİYYƏTİ VƏ BƏZİ
TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ MƏSƏLƏLƏRİ

MƏHƏMMƏDLİ D.H.

BDU, Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrasının müəllimi

dashqin.muhammedli@mail.ru

Məqalədə Azərbaycan tarixində ciddi tarixi-mədəni, sosial-iqtisadi və ictimai-siyasi yərə və rola malik olan Şəki şəhərinin kitabxanalarının informasiya-axtarış sistemlərinin müasir vəziyyəti haqqında nəzəri məsələlər öz əksini tapmışdır. Həmçinin məqalədə Şəki şəhərində müasir informasiya cəmiyyəti şəraitində kitabxana-informasiya xidmətinin spesifik xüsusiyyətləri təhlil edilir, mövcud problemlər və onların həlli yolları araşdırılır, eləcə də perspektiv imkanlar şərh edilir.

Açar sözlər: Şəki, kitabxana, sənəd, kitabxanaçı, iqtisadi region, informasiya xidməti, kataloq, kartoteka, bibliografiya, informasiya

Azərbaycan Respublikasında regionların sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı'na müvafiq olaraq respublikamız 10 iqtisadi regiona bölünmüşdür. Onlardan biri də Şəki-Zaqatala iqtisadi regionudur. İqtisadi regiona Şəki, Qax, Zaqatala, Qəbələ, Oğuz, Balakən rayonları daxildir. Respublikanın şimal-şərq hissəsində yerləşən Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun əlverişli təbii şəraiti bütün tarixi dövrlərdə bu bölgənin iqtisadi inkişafına müsbət təsir göstərmişdir.

Azərbaycan Respublikasının ərazisinin bölündüyü iqtisadi regionların tərkibinə daxil olan inzibati rayonların (şəhərlərin) ayrı-ayrılıqda öyrənilməsi bütövlükdə onun xarakteristikasını verməyə, eləcə də regionun kitabxana-informasiya sisteminin ümumi mənzərəsinin yaradılmasına, kitabxanaların yerləşdirilməsinə təsir göstərən daha vacib amillərin nəzərə alınmasına imkan verir. Belə ki, kitabxana şəbəkəsinin rəşional ərazi təşkilatı üçün rayonun (şəhərin) xəritəsi öyrənilərək, ayrı-ayrı yaşayış obyektlərinin xüsusiyyətləri aydınlaşdırılır [7, s.255]. Nəticədə şəhəri nisbətən xüsusi rayonlara ayıraraq, onların hüduqlarında sonrakı kitabxana rayonlarını reallaşdırmaq mümkün olar. Burada konkret rayonun (şəhərin) müasir vəziyyəti, eləcə də onların inkişaf perspektivi nöqteyi-nəzərindən kitabxana-informasiya sisteminin yerləşdirilməsinə yanaşılır. Belə ki, rayonun (şəhərin) böyüməsi prosesində nəinki kitabxanaların sayı artır və funksiyaları mürəkkəbləşir, həmçinin yerləşdirməyə olan tələblər də dəyişir. Əgər kitabxanalar o qədər də böyük olmayan şəhərdə rahat yerləşmişdirsə, onun əhalisinin və ərazisinin artması ilə kitabxanaların yerləşdirilməsi də dəyişmiş olacaqdır. Əks halda, regionun yeni yaşayış rayonlarının

əhalisi getdikcə, kütləvi kitabxanalardan uzaqlaşacaq və regionun şəhər oxucularına kitabxana xidməti getdikcə pisləşəcəkdir. Hazırda Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunun inzibati rayonları (Balakən, Şəki, Qəbələ, Oğuz, Qax, Zaqatala) və onların kitabxana şəbəkələri arasında uyğunluq əslində vahid proses olan yaşayış binalarının və kütləvi kitabxanaların yerləşdirilməsinin səmərəliliyindən əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır.

İqtisadi regionun tərkibinə daxil olan Şəki Azərbaycanın ən qədim şəhərlərindən biridir.

Şəki-Zaqatala iqtisadi regionunda əhalinin yeni və operativ informasiya ilə təmin olunmasında ən vacib müəssisələrdən biri də Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemləridir. 2018-ci ilin məlumatına görə, Şəkidə 180 000 əhali yaşayır.

Şəkidə sovet dövründə ilk kitabxana 1920-ci ildə Şəki şəhərində qiraət evi kimi fəaliyyətə başlamışdır [10, s.220]. 1978-ci ildə Şəki kitabxanaları mərkəzləşdirilmiş qaydada fəaliyyət göstərməyə başlayır. Xüsusilə qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanda istisna hal kimi Şəkinin ərazi - inzibati bölgüsünə uyğun iki sistem fəaliyyət göstərirdi: 1. Şəki rayon və Şəki şəhər MKS-ləri. 2. Şəki rayon MKS-nin mərkəzi kitabxanası (M.F.Axundovun adını daşımaqda 63 kənd kitabxanasını özündə birləşdirirdi) [6, s.133].

Şəki şəhər MKS isə mərkəzi kitabxana İsmayıl bəy Nakamın adını daşımaqda 20 şəhər kitabxanasını özündə birləşdirirdi. 1991-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Şəkinin inzibati-ərazi bölgüsündə dəyişikliklər"lə bağlı sərəncamına uyğun olaraq Şəki rayon və şəhər MKS-ləri şəhər statusunda birləşdirildi. Nəticədə Şəki şəhər MKS formalaşdı. Hazırda Şəki şəhər MKS-nin strukturunu İ.S.Nakam adına mərkəzi kitabxana və 64 kitabxana filiali təşkil edir. [14, s.99].

2018-ci ilin məlumatına görə, Şəkidə 65 kütləvi kitabxana vardır. Cəmi kitabxana fondu 572 055 nüsxə, latın əlifbası ilə olan ədəbiyyat 114 843 nüsxə, kiril əlifbası ilə olan ədəbiyyat 385 117 nüsxə, digər ədəbiyyat 72095, elektron nəşrlər 1187, fonda daxil olan ədəbiyyat 2375 nüsxə olmuşdur. Kitabxananın oxucularının sayı 53 913 nəfər, kitabxanaya gəliş 434 648 nəfər, kitab verilişi 824 497 nüsxə olmuşdur. 2015-ci ilin məlumatına görə, fondan çıxarılan ədəbiyyat 5206 nüsxə, MKS-də kompüterlərin sayı 46 ədəddir [17].

Şəki rayon MKS-də cəmi işçilərin sayı 166 nəfərdir. Onlardan ali təhsilli kadrılar 19 nəfər, ali-ixtisas təhsilliləri 15 nəfər, orta-ixtisas təhsilli kadrılar 61 nəfər, ümumi orta təhsilli kitabxanaçılar 86 nəfərdir [16, s.75].

Ümumiyyətlə, Şəki MKS Şəkinin şəhər və kənd srazisində olan oxucuların mədəni aləmini formalaşdırmaq üçün ideoloji, informasiya və mədəni-maarif vəzifələrini yerinə yetirir. MKS-in fondunda 3 dildə - azərbaycan, rus, ingilis dillərində ədəbiyyat oxucularının istifadəsindədir.

Şəki rayon Mərkəzi Kitabxanasında Azərbaycan Nazirlər Kabinetinin 2011-ci il 11 oktyabr tarixli 162 nömrəli qərarına əsasən struktur dəyişikliyi edilmiş və yeni şöbələr: Kitabxana-bibliografiya proseslərinin avtomatlaşdırılması və informasiya-resurs şöbələri yaradılmışdır. Şəki şəhər MKS-də struktur dəyişikliyi aparıldığından, kitabxananın informasiyalaşdırılması işinə başlanılmışdır. 2010-cu ildən Şəki MKS-nin Nakam adına Mərkəzi Kitabxanasında İRBIS-64 Avtomatlaşdırılmış Kitabxana İnformasiya Sistemi müvəffəqiyyətli fəaliyyət göstərir. Elektron kataloq kitabxanaya daxil olan yeni ədəbiyyatı və kitabxananın fondlarında olan nəşrləri bu bazalar vasitəsilə özündə əks etdirir: "İRBIS kitablar"; "Retro kitablar"; "Uşaq ədəbiyyatı"; "Elektron dsklar"; "Elektron kartoteka 2011-2013"; "Diyarşünaslıq kartotekası"; "Yeni kitablar"; "Diyarşünaslıq kitabları" [8, s.256].

Şəki MKS-i 2010-cu ildən Elektron Kitabxana İstifadəçilərinin və Beynəlxalq Yeni İnformasiya Texnologiyaları Assosiasiyasının (EGHIT) üzvüdür. Kitabxananın www.shaki.els.az saytı oxucuların istifadəsindədir.

Şəki rayon Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemində (MKS) 1 Mərkəzi Kitabxana və 64 kitabxana filiali fəaliyyət göstərir. 2015-ci ildə MKS üzrə kitab fondu 572 055 (latın 114 843, kiril 385 117, digər dillərdə 72 095, elektron nəşrlər CD 1187) nüsxə, oxucu sayı 53 913, kitabxanaya gəliş 434 648, kitab verilişi 82 4497, fonda daxil olan yeni ədəbiyyat sayı 2375, fondan çıxarılan ədəbiyyat sayı isə 5206 nüsxə olmuşdur. MKS üzrə 46 kompüter var [18].

Mərkəzi Kitabxanada 37 işçi çalışır ki, bunlardan (6 nəfər texniki işçilərdir) 10 nəfər ali ixtisas təhsilli, 14 nəfər orta-ixtisas təhsilli, 1 nəfər ali qeyri-ixtisas təhsilli, 2 nəfər orta qeyri-ixtisas təhsilli, 4 nəfər isə tam orta təhsillidir [18].

2017-ci ildə ümumi kitab fondu 37 059 (latın 13 516, kiril 5547, rus dilində 17 100, ingilis dilində 896), kitab verilişi 53 323 nüsxə, oxucu sayı 3619, gəliş 21 003 nəfər olmuşdur. Hesabat ilində MK-ya 984 nüsxə ədəbiyyat daxil olmuşdur, bunlardan 9 nüsxə audiovizual sənədlərdir. 2200 nüsxə ədəbiyyat fondan çıxarılmışdır [14, s.88].

Şəki Mərkəzi Kitabxanasında bu şöbələr fəaliyyət göstərir: "Komp-lektləşdirmə və kitablaşdırma şöbəsi"; "Metodika və bibliografiya şöbəsi"; "Xidmət şöbəsi"; "Uşaq şöbəsi"; "Kitabxana-bibliografiya proseslərinin avtomatlaşdırılması şöbəsi"; "Informasiya-resurs" şöbələri.

"Yaddan çıxmaq Qarabağ", "And yerimiz Vətəndir", "Multikulturalizm-2016", "TÜRKSOYUN mədəniyyət paytaxtı Şəki", "Türk dünyasının Bəxtiyarım", "Şəki turizm diyarıdır", "Şəkinin söz sənəti dünyası", "Şəki-diyarım mənim" və s. kitab sərgiləri, foto stendlər hazırlanıb. Sərgilərin tərtibatı qonaq-bəxş [6, s.139].

2016-cı ildən Mərkəzi Kitabxananın Xidmət şöbəsində ALİSA proqramından istifadə olunur. Proqramın oxucu modulunda 2414 oxucu qeydiyyatdan keçib. Həmçinin (<http://shaki.cls.az/>) saytının qeydiyyat bölməsindən də (vebden) oxucular qeydiyyatdan keçmək imkanına malikdir. Lakin proqramın "Sifariş" və "Veriliş" modullarından istifadə olunmur.

Şəki şəhər MKS-i 2015-ci ildən Vahid Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Portalına qoşulub. MKS-nin saytı "shaki.cls.az"-dır. Saytda "Dağıdılmış sər-vətlər, məhv olmuş kitabxanalar (üç dildə)", "Şəkinin tarixi-memariq abidələri", "Şəkinin etimologiyası", "Şəkinin coğrafiyası", "Şəkinin səhiyyəsi", "Şəkinin görkəmli şəxsləri və ziyalıları", həmçinin "Azərbaycanlıların soyqırımı" və s. bazalar yaradılıb. "Sənədlər" bazasında "Kitabxana işi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun elektron versiyası, "Yeni kitablar" və "Ən çox oxunanlar" bazasında isə kitabxanaya daxil olan yeni kitabların elektron versiyaları yerləşdirilib.

Açıq Kitabxana 2016-cı ildə Şəki şəhər Heydər Əliyev Muzeyinin qarşısında açıq səma altında Şəki rayon MKS-nin kitab fondu və hədiyyə kitabları hesabına təşkil olunub. Kitabxana hələlik 24 saat deyil, 8 saat ərzində fəaliyyət göstərir. Açıq kitabxanada mütləq həftəsi keçirilib.

Beləliklə, Azərbaycanın qədim və ayrılmaz parçası olan Şəki şəhərinin kitabxana-informasiya sisteminin mövcud vəziyyətinin təhlili onu göstərir ki, müasir informasiya cəmiyyətinin tələblərinə müvafiq olaraq bir sıra əhəmiyyətli tədbirlər həyata keçirilsə də, bir çox digər aspektlərdə mövcud problemlər hələ də qalmaqdadır. Kitabxana işi sahəsində islahatlar aparılarkən bu problemlərin həllində regionlarda kitabxana-informasiya xidmətinin təşkilində kitabxana şöbəsinin daha da təkmilləşdirilməsi, bütün yaşayış məntəqələrində kitabxanaların qorunub saxlanılması daha səmərəli istiqamət olardı. İnamı-riq ki, bu prosedə şəhərin kitabxana ictimaiyyəti və çoxminli oxucu kontin-genti də öz fəallığını ortaya qoyacaq.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Milli Ensiklopediyası: Azərbaycanın xüsusi cildi (Azərbaycan dildə) / Azərbaycan Milli Ensiklopediyası Elmi Mərkəzi. Bakı, 2007, 884 s.
2. Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial- iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı (2004-2008-ci illər) // Azərbaycan, 2004, 11 fevral.
3. Azərbaycan Respublikası regionlarının 2009-2013-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı. Bakı: Nurlar, 2009, 184 s.
4. Azərbaycan Respublikasında kitabxana-informasiya sahəsinin 2008-2013-cü illərdə inkişafı üzrə Dövlət Proqramı // Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi-nəzəri, metodiki və təcrübə jurnal, 2008, № 2, s. 6-29.

5. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. Azərbaycanın statistik göstəriciləri 2009: statistik məcmuə /Azərb. Resp. Dövlət Statistika Komitəsi. Bakı: Səda, 2009, 767 s.

6. Azərbaycanın regionları / Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsi. Bakı: Səda, 2010, 652 s.

7. Azərbaycanın regionları / Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsi. Bakı: Səda, 2011, 768 s.

8. Bayramova İ.Z. Azərbaycan Respublikasının regionlarının kitabxana-informasiya resurslarının yerləşməsinin vəziyyəti // Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi-nəzəri, metodiki və təcrübə jurnal, 2011, №2, s. 250-258.

9. Xələfov A. Azərbaycan kitabxana işinin tarixi (Dərslük. 3 hissədə. III c. XX əsrin ikinci yarısında və XXI əsrin əvvəllərində Azərbaycan kitabxana işinin tarixi). Bakı: BDU, 2010, 434 s.

10. Xələfov A. A. Azərbaycan kitabxana işinin tarixi: Dərslük (3 cildə. II c. XX əsrin birinci yarısında Azərbaycan kitabxana işi). Bakı, 2007, 552 s.

11. Xələfov A.A. XXI əsrin əvvəllərində Azərbaycan kitabxana işinin əsas istiqamətləri: (mulahizələr, tərtiblər və proqnozlar). B., 2006, 106 s.

12. İsmayilov X. I. Azərbaycan Respublikasında kitabxana işinin metodiki təminat sisteminin inkişaf tarixi (1918-2000-ci illər). B., 2000, 445 s.

13. İsmayilov N.İ. Azərbaycan kitabxana-bibliografiya ehtiyatlarının yerləşdirilməsi və istifadəsinin bəzi məsələləri // Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi-nəzəri, metodiki və təcrübə jurnal. 1991, №1, s. 94-100.

14. İsmayilov N.İ. Azərbaycan kitabxana-bibliografiya ehtiyatlarının yerləşməsi və istifadəsinin bəzi məsələləri // Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi-nəzəri və təcrübə jurnal. Bakı: BUN, 1999, №1, s. 94-100.

15. İsmayilov N.İ. Azərbaycan kitabxana-bibliografiya ehtiyatı: vəziyyəti, problemləri, perspektivləri // Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi-nəzəri və təcrübə jurnal. 1998, №2, s. 81-89.

16. İsmayilov N.İ. Kitabxana-informasiya resurslarının yerləşməsinin nəzəri və təcrübə məsələləri // Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya: elmi-nəzəri və təcrübə jurnal. 2010, №1, S. 67-78.

17. Şəki rayon MKS-in 2000-2018-ci il hesabatlari.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-ПОИСКОВЫХ СИСТЕМ БИБЛИОТЕК ГОРОДА ШЕКИ И НЕКОТОРЫЕ ПУТИ ИХ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

МАГОМЕДІЙ Д.Г.

РЕЗЮМЕ

В статье представлено теоретическое обобщение библиотечно-информационной инфраструктуры города Шеки, которая имеет серьезное историческое, культурное, социально-экономическое и социально-политическое

место и роль в истории Азербайджана. В Шехи современное информационное общество анализирует особенности библиотечно-информационного обслуживания, исследует существующие проблемы и пути их решения, а также перспективные возможности.

Ключевые слова: Шехи, библиотека, документ, библиотекарь, информация, экономический регион, информационная служба, библиография

CURRENT STATE OF THE INFORMATION SEARCH SYSTEMS OF SHAKI CITY LIBRARIES AND SOME WAYS TO IMPROVEMENT THEM

MAHAMMADLI D.H.

SUMMARY

The article presents the theoretical summarization of the library-information infrastructure of Shaki city, which has a serious historical, cultural, socio-economic and socio-political place and role in the history of Azerbaijan. The article analyzed specific features of library-information service, researching current problems and their solutions, as well as perspective possibilities. In Shaki, on modern information society situation

Key words: Shaki, Caucasian, library, document, librarian, information, economic region, information service, catalog, cartoteca, bibliography

M.F.AXUNDOV ADINA AZƏRBAYCAN MİLLİ KİTABXANASINDA MÜSTƏQİLLİK İLLƏRİNDƏ AZƏRBAYCAN MUSIQI ƏDƏBİYYATININ VƏ MUSIQIYƏ AİD ELEKTRON TEXNİKİ VASİTƏLƏRİN TƏBLİĞİ

İSMAYILOVA Ə.İ.

Azərbaycan Milli Kitabxanasının Xidmət işləri üzrə direktor müavini,
Əməkdar mədəniyyət işçisi, AMEA-nın doktorantı
oxucu_xidmet@anl.az

Məqalədə milli musiqi irsimizin təbliğində Azərbaycan Milli Kitabxanasının rolundan, kitabxananın həyata keçirdiyi layihələrdən bəhs edilir.

Açar söz: not nəşrləri, səsazmaları, qrammofon valları, Petruççi Musiqi Kitabxanası, Elektron məlumat bazası.

Azərbaycan Milli Kitabxanası həmişə özünün fondunun zənginliyi, burada saxlanılan sənədlərin növ müxtəlifliyi ilə fərqlənmişdir. Respublikamızda qiymətli mədəniyyət nümunələrinin zəngin arxiv fondunu yaradaraq, gələcək nəsillər üçün mühafizə edən və zəngin kitab fonduna malik olan Milli Kitabxanada Azərbaycan kitab mədəniyyətinin ilk nümunələri – daşbasma üsulu ilə çap olunmuş və ilk çap kitabları, mətbuat tariximizin misilsiz bir hissəsini təşkil edən 1875-1930-cu illəri əhatə edən 91 adda qəzetin tam komplektləri, milli musiqimizin qiymətli inciləri, unikal “Səsyazıları Fondu” və eləcə də Azərbaycan bəstəkarlarının əlyazmalarının “Qızıl Fondu” mövcuddur.

Dünya musiqi mədəniyyəti xəzinəsini öz nadir inciləri ilə zənginləşdirən Azərbaycan musiqisinin çoxəsrlik ənənələri vardır. Bu ənənələr arasında formalaşmış inkişaf edən Azərbaycan mədəniyyəti dünya musiqi xəzinəsinə Üzeyir Hacıbəyli, Qara Qarayev, Fikrət Əmirov, Niyazi, Bülbül, Rəşid Behbudov və digər musiqi korifeyləri bəxş etmişdir. Dahi bəstəkarımız, professional klassik musiqimizin banisi Üzeyir Hacıbəyov 1908-ci ildə “Leyli və Məcnun” muğam operası ilə milli opera sənətinin və Azərbaycan professional bəstəkarlıq məktəbinin əsasını qoymuşdur. Şərq musiqisinin məşhur tədqiqatçısı V.Vinoqradov hələ 1938-ci ildə Üzeyir bəy haqqında yazırdı: “Şuşa qədim zamanlardan musiqinin beşiyi kimi məşhurdur və bütün Zaqafqaziyada xalq musiqisi istedadlarının tükənməz bulağı kimi şöhrət qazanmışdır. “Şuşa musiqiçiləri” Azərbaycan musiqisinin tarixini yaradırdılar və onu yalnız vətənlərində deyil, digər Şərq ölkələrində də təqdim edirdilər”.

Xalqımızın əsrlər boyunca yaratdığı musiqi sərvətlərinin qorunub saxlanması və nəsilən-nəsilə ötürülməsində M.F.Axundov adına Milli Kitab-

xananın rolu böyükdür. Azərbaycan Respublikası mədəniyyət nazirinin müvafiq əmrinə əsasən digər teatr və konsert müəssisələrində mühafizə olunan Azərbaycan musiqisinin not əlyazmaları Milli Kitabxananın "Not nəşrləri və səsyzazmaları" şöbəsində toplanaraq not əlyazmalarının milli arxiv fondu yaradılmışdır. Kitabxanada qiymətli not əlyazmalarının etibarlı mühafizəsi üçün hər cür şərait yaradılmış, onlar rütubət və temperatur rejimini tənzimləyən, gü-nəş işığından, tozdan, rütubətdən, yangından və digər kənar təsirlərdən qorunmasına tam təminat verən gərmətlik mobil kitab rəflərində yerləşdirilmişdir.

Musiqi irsimizin mühafizəsi olduqda Milli Kitabxananın "Not nəşrləri və səsyzazmaları" şöbəsi 1961-ci ildə təşkil olunmuşdur və ilk olaraq "Not-musiqi ədəbiyyatı kabinet" adı altında fəaliyyətə başlamışdır. Fəaliyyətə başladığı ildən etibarən şöbə əsas fənddən musiqi ədəbiyyatını, notları, qrammofon val-larını seçərək toplamış və şöbənin yardımçı fondunu və fonoteka bölməsini yaratmışdır. Burada saxlanılan və istifadəsi təşkil edilən sənədlər içərisində XIX əsrdən başlayaraq XX əsrdə geniş yayılmış audio sənəd növü olan qram-mofon və pətefon val-ları geniş təmsil edilmişdir. Vaxtilə kitabxanada bu infor-masiya daşıyıcısı növündən istifadə edilməsi üçün ayıracı zal da var idi. XX əs-rin 60-cı illərindən etibarən ləntli, daha sonra kasetli maqnitofonların, onların ardınca videomaqnitofonların istifadəyə daxil olması belə informasiya daşıy-ıcılarının kitabxana fondlarında da toplanmasına və istifadəsinin təşkilinə sə-bəb oldu. Bundan əlavə, keçmiş SSRİ-nin kitabxanalarında XX əsrin 70-ci illərindən başlayan texniki yeniləşməyə uyğun olaraq ölkənin bir çox kitabx-a-nalarında əhəmiyyətli sənədlərin ehtiyat versiyalarının yaradılması, böyük həcmli fondların (xüsusilə də elmi-texniki məzmunlu) kompaktlaşdırılması üçün çap sənədlərinin, nəşrlərinin mikrosürətlərinin -mikrofilm və mikrofişlərinin yaradılması texnologiyaları tətbiq edilirdi. Lakin adı çəkilən informasiya daşıyıcılarının, sənəd növlərinin bir sıra texniki qüsurları var. Ən başlıcası, ardıcıl istifadə nəticəsində onların texniki vəziyyəti pisləşir və tədri-cən oxunmaz hala düşür. Bu isə çox halda unikal nəşrlərin, sənədlərin məhvi-nə gətirib çıxarır. Bundan əlavə, həmin sənədlərdən istifadə etmək üçün istifa-də edilən orijinal cihazların əksəriyyəti artıq istehlak edilmiş, onların istismar xüsusiyyətləri xeyli aşağı səviyyədədir. Kitabxanada həmin növ informasiya daşıyıcılarının toplanması və istifadəsinin təşkili ilə müvafiq şöbə məşğul olurdu. Zaman keçdikcə şöbənin fondları xeyli zənginləşmiş, dövrün, zamanın tələbinə uyğun olaraq musiqi əsərlərinin və səsyzazmalarının elektron daşıyıcı-lara köçürülməsinə ehtiyac yaranmış, musiqi nəşrlərinin Elektron resursları fondu formalaşmağa başlamışdır. Elektron sənədlər, informasiya daşıyıcıları meyda-na gəldikdən sonra dünyanın qabaqcıl ölkələrinin bir çox kitabxanalarında belə sənədlərin elektron versiyalarının yaradılmasına başlandı ki, bu da yuxa-rıda qeyd edilən problemləri aradan qaldırmağa imkan verirdi. Milli Kitabxa-

nanın texniki yenidənqurmasının, elektronlaşması konsepsiyasının vəzifələrindən biri də adı çəkilən növlü sənədlərin elektron versiyalarının yaradılması, onların elektron kitabxanaya daxil edilməsi ilə istifadələri üçün daha əlverişli imkanların yaradılması idi. 2009-cı ildən Kitabxanada "Not nəşrləri və səsyzazmaları" şöbəsinin nadir və zəngin qrammofon val-ları fondunda mühafizə olu-nan 30 minə yaxın unikal qrammofon val-larının elektron daşıyıcılara köçürül-məsi və CD disklərə yazılması işlərinə başlanılmışdır. Həmin ilin sonunda bu məsələ ilə bağlı Mədəniyyət Nazirliyi, Yaponiyanın Azərbaycandakı səfirləri və Milli Kitabxananın həyata keçirdiyi birgə layihənin ilk nümunəsi olan "Musiqi irsimizin mühafizəsi və təbliği" adlı Elektron məlumat bazasının təq-dimati keçirilmişdir. Layihənin rəhbəri olan hörmətli naziri Ə.Qarayevin və Yaponiya səfirinin iştirakı ilə ilk elektron daşıyıcılara köçürülmüş qrammofon val-larının elektron-məlumat bazası oxuculara təqdim olunmuşdur. Pespublika-mızda yeganə olan bu nadir Səsyzazları fondunun mühafizəsində və gələcək nəsilərə çatdırılmasında mühüm rol oynayan layihə əsasında Milli Kitabxana-nın arxiv fondunda saxlanılan səsyzazmaların elektron bazasının yaradılması işinin davamı olaraq qrammofon val-ları CD disklərə köçürülərək, kitabxananın daxili intranet şəbəkəsində yerləşdirilmişdir. Bu sahədə görülmə işlərin nəticə-ləri aşağıdakı rəqəmlərdə öz əksini tapmışdır.

Milli Kitabxananın Fonotekasında 29 732 qrammofon valı qorunub sax-lanılır. Onların formatı görə tərkibi aşağıdakı kimidir:

I format – 1763 ədəd;

II format – 4019 ədəd;

III format – 23 950 ədəd .

2009-cu ilin dekabr ayına kimi Milli Kitabxananın Fonotekasında 100 ədəd, 2009-cu ilin dekabr ayından 2010-cu ilin dekabr ayına kimi 654 qram-mofon valı rəqəmləşdirilmişdir. Sonrakı mərhələdə isə 2069 ədəd qrammofon valının elektron versiyası yaradılmışdır. Hal-hazırda bu proqramın üçüncü his-səsi üzündən iş gedir ki, bu zaman daha 1000 ədəd valın elektron versiyası ya-radılacaq.

Bu gün Milli Kitabxananın audio elektron sənədlərdən ibarət verilənlər bazasında 20 716 fayl toplanıb (həcmi-762 Gb). Onların tərkibi aşağıdakı kimidir:

1. Azərbaycan musiqisi – 5604 fayl (120 Gb);

2. Avropa – Qərb musiqisi – 8012 fayl (345 Gb);

3. Rus musiqisi – 7100 fayl (297 Gb).

Eyni zamanda milli musiqi xəzinəmizin unikal nümunələrini özündə bir-ləşdirən bu məlumat bazasına daxil olan səsyzazmalarının daha geniş təbliğinə nail olmaq məqsədilə Milli Kitabxana tərəfindən onların kataloqlarının tərtibi işlərinə başlanılmışdır. Musiqişünaslar, ali, orta ixtisas və musiqi məktəbləri-

nin tələbə və müəllimləri üçün nəzərdə tutulmuş bu kataloqun 2 buraxılışı nəşr olunaraq yayılmış və onların elektron resursu isə kitabxananın saytında yerləşdirilərək, bütün dünya oxucularına çatdırılması təmin olunmuşdur. Musiqi materiallarının elektron resurslarından oxucuların səmərəli istifadəsini təmin etmək məqsədilə eyni zamanda 15 nəfər oxucunun səs yazılarını dinləyə bilməsi-nə imkan yaradan, Yaponiya istehsalı olan xüsusi avadanlıqlar quraşdırılmış, fonoteka zalı da təşkil olunmuşdur.

Milli musiqi irsimizin təbliği məqsədilə Milli Kitabxananın əməkdaşları tərəfindən "Musiqi kitabxanası" layihəsi həyata keçirilmişdir. Kitabxananın saytında bütün dünya oxucularına təqdim olunan "Musiqi kitabxanası" Musiqi ədəbiyyatı, Not nəşrləri, Səsyazmaları, Not əlyazmaları bölmələrindən ibarətdir.

"Musiqi ədəbiyyatı" bölməsində Milli Kitabxananın fondunda olan və elektron versiyası hazırlanmış 2817 ədəbiyyatın təsviri əlifba sırası ilə verilmişdir. Burada Milli Kitabxananın əsas fondlarında mühafizə olunan və müəllif hüquqları haqqında qanunun imkan verdiyi bütün musiqi ədəbiyyatının tammetnli elektron versiyası virtual şəkildə oxuculara təqdim olunur.

"Not nəşrləri" bölməsində dünya və Azərbaycanın klassik və müasir bəstəkarlarının musiqi əsərlərinin, xalq musiqisinin not məcmuələrində nəşr olunan nümunələrinin tam metnli yerləşdirilmişdir.

3-cü bölmə "Səsyazmaları" adlanır və burada XIX-XX əsrlərdə istehsal olunmuş və Milli Kitabxananın qızıl fondunda mühafizə olunan 30 minə yaxın qrammofon vallarının xüsusi avadanlıqlar vasitəsilə kompüterin yaddaşına köçürülmüş elektron versiyası, ayrı-ayrı korifey sənətkarlarımızın ifalarında "Mp-3" formatında öz əksini tapmışdır. Bu bölmədə qiymətli qrammofon val-larının rəqəmsallaşdırılması səsyazıları verilmiş, həmçinin muğamlarımız, xalq mahnılarımız və aşiq musiqisi nümunələri də öz əksini tapmışdır.

"Not əlyazmaları" bölməsində son 40 ildən artıq bir dövr ərzində Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi tərəfindən ayrı-ayrı bəstəkarlar-dan satın alınmış 2 minə yaxın musiqi əsərlərinin not əlyazmaları rəqəmsallaşdırılaraq təqdim olunmuşdur. Bu materialların musiqişünas mütəxəssislər üçün çox vacib əhəmiyyət daşıdığı nəzərə alınaraq, onların bütün iri konsert müəssi-sələri üzrə toplu məlumat bazaları yaradılaraq təqdim olunmuşdur.

Bütövlükdə "Musiqi Kitabxanası"ndan respublikamızın və dünyanın hər bir yerindən İnternetə çıxışı olan hər bir oxucu Azərbaycan musiqisinin bütün incilərindən virtual şəkildə istifadə etmək və bəhrələnmək imkanı əldə etmişdir.

2016-cı ildə Azərbaycan musiqisinin dünyada geniş miqyaslı təbliği nail olmaq məqsədilə Mədəniyyət Nazirliyi və Milli Kitabxana tərəfindən "Azərbaycan musiqi irsinin dünyada təbliği" adlı birgə layihənin həyata keçirilməsinə başlanmışdır. Xalqımızın musiqi irsinin, klassik və müasir Azərbay-can bəstəkarlarının əsərlərinin, xalq musiqimizin, folklorumuzun dünyada ən

çox tanınan və populyar olan beynəlxalq musiqi saytları və portalları, habelə Milli Kitabxananın saytı vasitəsilə daha geniş təbliği məqsədilə Mədəniyyət Nazirliyi, Müəllif Hüquqları Agentliyi və Milli Kitabxananın "Azərbaycan musiqi irsinin dünyada təbliği" adlı birgə layihəsinin 2016-cı il mart ayının 4-də Milli Kitabxanada təqdimat mərasimi keçirilmişdir. Beynəlxalq Musiqi Kit-abxanası Layihəsi "Petruççi Musiqi Kitabxanası"nın qaydalarına müvafiq ola-raq "Müəlliflik hüququ və əlaqəli hüquqlar haqqında" Qanunun icazə verdiyi və ya müəlliflərin özləri tərəfindən rəsmi icazə verilən əsərlər sayta yerləş-dirilmişdir. 810ləkən özündə birləşdirən Beynəlxalq Musiqi Kitabxanası Layihə-sinin Petruççi Musiqi Kitabxanasının Azərbaycan bölməsində milli musiqi irsimizin nümunələri 65 kateqoriya (Azərbaycan Xalq Mahnıları, Xalq Rəqslə-ri, bəstəkarlar, redaktorlar, aranjimançılar, librettoçular, ifaçılar, xanəndələr, dirijorlar, orkestrlər, ansambl və s.) üzrə yer almışdır.

Azərbaycan Milli Kitabxanasının əməkdaşları Azərbaycan xalq mahnı-la-rı və bəstəkarlarının 300-dən çox musiqi əsərinin notlarını, habelə Azərbayca-nın korifey ifaçılarının səs yazılarını Mp-3 formatında "Petruççi Musiqi Kitab-xanası"nda (www.imsplp.org) yerləşdirmişlər. Burada Azərbaycanın Dövlət Himni, "Sarı gəlin", "Qarabağ şikəstəsi" kimi sədevrlərin həm notu, həm də səsyazıları, korifey ifaçılarımızdan Əlmaz Bülbülün, Xan Şəvkinin, Azər-baycan musiqisini dünyaya tanıdan unudulmaz Rəşid Behbudovun, Lütfiyar İmanovun, Həbib Əliyevin və digər görkəmli sənətkarlarımızın ifasında xalq mahnılarımızın və bəstəkar mahnılarımızın lent yazıları yerləşdirilmişdir. Azərbaycan musiqisinin dünya miqyasında təbliği məqsədilə təqdim olunan hər bir material, yəni, bəstəkar işi burada tam əchliliyi ilə öz əksini tapır, yer-ləşdirilmiş hər bir şəxs haqqında məlumat, not haqqında açıqlama, musiqi alət-lerimiz haqqında informasiya istifadəçiyə çatdırılır.

Son onilliklər ərzində yeni informasiya texnologiyalarının mənimsənil-məsi və təbiiqi nəticəsində Azərbaycan kitabxanaçılıq praktikasında hansısa vahid əlamətə görə birləşən sənədlər, nəşrlər bir kompüter şəbəkə məkanı-na toplanması, ayrı-ayrı hadisə və mövzulara dair, görkəmli şəxslərin əsərlə-rinin, onların həyat və yaradıcılığını əks etdirən nəşrlərin, audiovizual ma-terial-ların elektron versiyalarının hazırlanması və toplanması, tərtibi, bir başlıq, bə-zən isə domen altında axtarış sistemi qurulması yolu ilə hasil edilən Elektron məlumat bazalarının yaradılması geniş miqyas almışdır. İnformasiyanın təq-dim edilməsinin bu metodu kitabxananın istifadəçilərinə onu maraqlandıran predmet (mövzu, istiqamət, hadisə, şəxs və s.) haqqında ən müxtəlif təqdimat formasında, sənəd tipində olan informasiyanı bir ünvandan, məsələn, kitabxa-nanın İnternet şəbəkəsindən və ya İnternet saytından əldə etməyə imkan verir. Bir sıra hallarda Kitabxananın mütəxəssisləri belə məlumat bazalarını yaradan zaman növbəti kitabxananın öz fondunda olan sənədlərdən, eləcə də digər ki-

tabxanalarda olan materiallardan, İnternet resurslarından (təbii ki, müəlliflik hüququnun şərtləri nəzərə alınmaqla) istifadə edilir. Bir sıra elektron məlumat bazaları vardır ki, hazırlanıb istifadəyə verildikdən sonra da onun üzərində iş qurtarmır, onun predmetinə aid olan yeni sənədlər meydana gəldikcə, bazanın müvafiq bölməsinə əlavə edilir, lazım gəldikdə, bazanın özünün strukturunda dəyişikliklər edilir.

Elektron məlumat bazalarından vizual materiallar, şəkillər, audio, video fayllar bazanın məqsədinə, təyinatına görə strukturlaşdırılır, düzülür, müəyyən tərtibat verilir, axtarış sistemi qurulur. Milli Kitabxanada bu metoddan geniş istifadə edilir. Kitabxananın əməkdaşları tərəfindən görkəmli bəstəkarlarımız haqqında hazırlanmış "Üzeyir Hacıbəyli - mülasi Azərbaycan və milli operamızı banisi", "Qara Qarayev-100", "Bülbül - əbədiyaşar sənətkar", "Fikrət Əmirov" haqqında rəsmi sənədlərdən, bəstəkarların həyat və yaradıcılığına dair materiallardan, fotoqalereya, videoqalereya, audioqalereya və s. bölmələrdən ibarət Elektron məlumat bazaları hazırlanmış və Milli Kitabxananın saytı vasitəsilə bütün dünyaya yayılmışdır.

2018-ci ilin fevralında dünya şöhrətli dahi Azərbaycan bəstəkarı Qara Qarayevin 100 illik yubileyi münasibətilə Ankarada Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatı TÜRKSOY-un iqamətgahında və Qazi Universitetində, İstanbulda, Frankfurtada keçirilən tədbirlər çərçivəsində görkəmli bəstəkarı Qara Qarayev-100" adlı Elektron məlumat bazası uğurla nümayiş olunmuş və Milli Kitabxana tərəfindən hazırlanmış Q. Qarayevin musiqi əsərlərindən ibarət 5 addad CD diskin nüsxələri tədbir iştirakçılarında paylanmışdır.

Azərbaycan Milli Kitabxanası milli musiqi irsimizin təbliğində bu istiqamətdə işini davam etdirərək, son illər ərzində "Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri" seriyasından məşhur bəstəkarlarımızdan Üzeyir Hacıbəylinin, Qara Qarayevin, Fikrət Əmirovun, Müslüm Moqaməyevin, Cahangir Cahangirovun, Rəşid Behbudovun, Bülbülün, Niyazinin fundamental bibliografiyalarını hazırlayaraq nəşr etmişdir. Eyni zamanda Milli Kitabxananın nəşr etdiyi və bibliografiyaların elektron versiyaları Elektron məlumat bazalarında hazırlanaraq kitabxananın saytındakı "Elektron məlumat bazaları" bölməsində, "Elektron kitabxana" və "Kitabxanamızın nəşrləri" bölməsində yerləşdirilmişdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Xələfov A. Kitabxana və cəmiyyət. - Bakı, 2011. - 302 s.
2. Tahirov, K. Dünya milli kitabxanaları. M.F. Axundzadə adına Azərbaycan Milli Kitabxanası: dərs vasitəsi / Kərim Tahirov; elmi red. A. Xələfov; Azərb. Respub. Təhsil Nazirliyi, BDU. - Bakı: Bakı Universiteti, 2013. - 212 s.
3. Tahirov K. Azərbaycan Milli Kitabxanasının fəaliyyətində elektron sistemə keçid ödənişli prioritet istiqamət olmuşdur // Xəlf qəzeti. - 2016. - 26 yanvar. - s. 6.

4. M.F. Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının 1961-ci il üçün hesabatı.

5. M.F. Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının 2016-cı il üçün hesabatı.

6. İsmaylova, Ə. Oxuculara xidmətin əsas istiqamətləri, innovativ yeniliklərin tətbiqi təcrübəsi. /Ə. İsmaylova; red. K. Tahirov; rəq. : G. Səfəraliyeva; Azərbaycan Milli Kitabxanası, 2016-55 s.

7. Виноградов, В. Узеир Гаджибеков и азербайджанская музыка. М., 1938. - 79с.

ПОПУЛЯРИЗАЦИЯ АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ МУЗЫКАЛЬНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ И ЭЛЕКТРОННО-ТЕХНИЧЕСКИХ СРЕДСТВ В СФЕРЕ МУЗЫКИ В АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ БИБЛИОТЕКЕ ИМ. М. Ф. АХУНДОВА ЗА ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ.

ИСМАИЛОВА А. И.

РЕЗЮМЕ

В статье говорится о роли Азербайджанской Национальной Библиотеки в популяризации музыкального наследия Азербайджана, а также об осуществлении различных библиотечных проектов.

Ключевые слова: нотные издания, электронная библиотека, электронный ресурс, музыкальная библиотека Петруччи, электронно-информационная база.

PROMOTION OF AZERBAIJAN MUSIC LITERATURE AND MUSIC-RELATED ELECTRONIC TECHNICAL MEANS IN AZERBAIJAN NATIONAL LIBRARY NAMED AFTER M.F. AKHUNDOV DURING THE YEARS OF INDEPENDENCE.

ISMAILOVA A. I.

SUMMARY

The article provides information about the role of the Azerbaijan National Library in the promotion of our musical heritage and about the projects implemented by the library

Keywords: note publications, e-library, e-resource, Petrucci Music Library, e-database

M Ü N D Ə R İ C A T

XƏLƏFOV A.A.	Bakı Dövlət Universiteti – 100 (1919-1969-cu illər)	7
XƏLƏFOV A.A., KNYAZ ASLAN	Azərbaycanda ali kitabxanaçılıq təhsili və kitabxanaşünaslıq elmi məktəbinin forma- laşmasında Bakı Dövlət Universitetinin rolu	33
QURBANOV A.İ.	Azərbaycanda ali kitabxanaçılıq təhsilinin informasiyalaşdırılmasının prioritet istiqamətləri	84
ƏHMƏDOV E.Y.	Kitabxanaşünaslıq kafedrasının yaranması və inkişafı (1947-2019-cü illər)	91
İSMAYILOV N.İ.	Bibliografyaşünaslıq kafedrası: yaranması və fəaliyyəti	107
İSMAYILOV X.İ.	Kitabxana resursları və informasiya axtarış sistemləri kafedrası BDU-nun 100 illiyi ərsəfində	121
KNYAZ ASLAN	Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi kafedrasının inkişaf tarixi, müasir vəziyyəti və təkmilləşdirilməsi istiqamətləri	133
TAHİROV K.M.	Müstəqillik dövründə Azərbaycan Milli Kitabxanasının beynəlxalq əlaqələri	154
KAZIMI P.F.	Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq- informasiya fakültəsinin beynəlxalq əlaqələri	160
MƏMMƏDOV M.Ə.	Müstəqillik illərində kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində tələbələrə aparılan istehsalat təcrübəsinin təşkili	168
İSMAYILOVA N.N.	"Kitabxanaların kompüterləşdirilməsi" Elmi- tədqiqat laboratoriyasının yaranması və fəaliyyəti 100 yaşlı BDU-nun 20 yaşlı ETL-i	179
ƏLİZADƏ H.Ə.	İlham Əliyev - multikulturalizm ideyası və kitabxanalar	189

MƏHƏMMƏDLİ D.H.	Şəki şəhər kitabxanalarının informasiya-axtarış sistemlərinin müasir vəziyyəti və bəzi təkmilləşdirilməsi məsələləri	195
İSMAYILOVA Ə.İ.	M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasında müstəqillik illərində Azərbaycan musiqi ədəbiyyatının və musiqiyə aid elektron texniki vasitələrin təbliği	201

СОДЕРЖАНИЕ

ХАЛАФОВ А. А.	Бакинский Государственный Университет-100 (1919-1969 г.)	7
ХАЛАФОВ А.А., КНЯЗЬ АСЛАН	Роль Бакинского Государственного Университета в формировании высшего библиотечного образования и научной школы Библиотекведения в Азербайджане	33
КУРБАНОВ А.И.	Приоритетные направления информатизации высшего библиотечного образования в Азербайджане	84
АХМЕДОВ Э.Ю.	Создание и развитие кафедры Библио-текведение (1947-2019)	91
ИСМАИЛОВ Н.И.	Кафедра Библиографоведения: создание и деятельность	107
ИСМАИЛОВ Х.И.	Кафедра Библиотечных ресурсов и информационно-исследовательских систем накануне 100 лет БГУ	121
КНЯЗЬ АСЛАН	История развития, современное состояние и направления совершенствования Кафедры Книговедения и издательского дела Бакинского Государственного Университета	133
ТАХИРОВ К.М.	Международные связи Азербайджанской Национальной Библиотеки в период независимости	154
КАЗИМИ П.Ф.	Международные связи Библиотечно-информационного факультета Бакинского Государственного Университета	160
МАМЕДОВ М.А.	Организация производственной практики для студентов Библиотечно-информационного факультета в годы независимости	168
ИСМАИЛОВА Н.Н.	Создание и деятельность Научно-исследовательской лаборатории «Компьютеризация библиотек» 20-летняя НИЛ 100-летнего БГУ	179

АЛИЗАДЕ Г.А.	Ильхам Алиев - идея мультикультурализма и библиотеки	189
МАГОМЕДЛИ Д.Г.	Современное состояние информационно-поисковых систем библиотек города Шеки и некоторые пути их совершенствования	195
ИСМАИЛОВА А.И.	Популяризация Азербайджанской музыкальной литературы и электронно-технических средств в сфере музыки в Азербайджанской Национальной Библиотеке им. М.Ф.Ахундова за годы независимости.	201

CONTENTS

KHALAFOV A.A.	Baku State University -100 (1919-1969)	7
KHALAPHOV A.A., ASLAN KNYAZ	Role of Baku State University In the formation of higher library education and scientific school library in Azerbaijan	33
KURBANOV A.I.	The priority directions of informatization of the higher library education in Azerbaijan	84
AKHMEDOV E.Y.	Creation and development of the department of Library science (1947-2019)	91
ISMAILOV N.I.	Department of Bibliographic science: creation and activity	107
İSMAILOV KH.İ.	Department of Library resources and information research systems in on the eve 100 years of BSU	121
KNYAZ ASLAN	History of development, modern condition And directions of improvement Department Bibliology and publishing Baku State University	133
TAHIROV K.M.	International relations of Azerbaijan National Library during the years of independence	154
KAZIMI P.F.	International relations of the Library information faculty of the Baku State University	160
MAMMADOV M.A.	Organization of practical training with students in the library science and Information faculty in the years of independence	168
ISMAYILOVA N.N.	Establishment and activities of "Computerization of libraries" Scientific Research Laboratory 20 years old SRL of 100 years old BSU	179
ALIZADE H.A.	Ilham Aliyev - the ideas of multiculturalism and libraries	189

MAHAMMADLI D.H.	Current state of the information search systems of Shaki city libraries and some Ways to improvement them	195
ISMAILOVA A.I.	Promotion of Azerbaijan music literature and music-related electronic technical means in Azerbaijan National Library named after M.F.Akhundov during the years of independence.	201

MÜƏLLİFLƏRİN NƏZƏRİNƏ!

“Kitabxanaşünaslıq və informasiya” elmi-nəzəri və praktik jurnalının redaksiyasına təqdim edilən elmi məqalələr göstərilən qaydalar əsasında tərtib edilməlidir:

1) Format – A4; Sətirlərarası interval – 1,0;

Yuxarıdan 2,5 sm; Aşağıdan 2,5 sm; Soldan 3,5 sm; Sağdan 1,5 sm.

Məqalələrin həcmi 1 çap vərəqindən artıq olmamalıdır.

2) Şrift dasti:

Azərbaycan dilində – Times New Roman

İngilis dilində – Times New Roman

Rus – Times New Roman

Şriftlərin ölçüsü 12 (Word 2003).

3) Hər bir elmi məqalənin ingilis və rus dillərində xülasələri olmalı, burada məqalənin ingilis və rus dillərində adı da öz əksini tapmalıdır.

4) Elmi məqalələr və xülasələr kompüterdə çap olunmuş şəkildə diskə birlikdə təqdim olunmalıdır. Disklər geri qaytarılır.

5) Müəllif haqqında aydın məlumat verilməklə, ad, ata adı, soyad açıq yazılmalı, işlədiyi və ya oxuduğu müəssisənin adı tam şəkildə yazılmalıdır.

6) Hər bir elmi məqaləyə 2 müəxəssis rəy verməlidir.

*Nəşriyyat redaktoru:
İsmayilova Nigar*

*Kompüter tərtibatı və dizayn:
Aygün Əliyeva*

*Jurnal Azərbaycan Respublikası
Ədliyyə Nazirliyində qeydə alınmışdır.
Şəhadətnamə № 3135. 16.03.2010.*

*Jurnal "Mütərcim"
Nəşriyyat-Poliqrafiya
Mərkəzində
çap olunmuşdur.*

*Yığılmağa verilmişdir: 15.03.2019.
Çapa imzalanmışdır: 15.04.2019.
Formatı 70x100%
Həcmi 13,5 ç.v.*

*Az 1073, Bakı, Zəhid Xəlilov küç.23
596 21 44; 497 06 25; (055)715 63 99
e-mail: mutarjim@mail.ru
www.mutercim.az*

BAKİ DÖVLƏT UNIVERSİTETİ- 100

